

PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM
JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA

**A PARÓDIA-KIVÉTEL SZÜKSÉGESSÉGE ÉS
LEHETSÉGES KERETRENDSZERE A HAZAI SZERZŐI JOGBAN**

doktori értekezés

dr. UJHELYI Dávid

Témavezető:
Prof. Dr. CSEHI Zoltán,
tanszékvezető egyetemi tanár

Budapest
2020

A kézirat lezárásának dátuma: 2020. november 10. napja.

TARTALOMJEGYZÉK

I. BEVEZETÉS	7
II. A PARÓDIA-KIVÉTEL NEMZETKÖZI HÁTTERE, A HÁROMLÉPCSŐS-TEST	11
II.1. A nemzetközi szerzői jog fejlődésének releváns állomásai.....	11
II.2. A háromlépcsős-teszt megjelenése és fejlődése.....	20
II.2.1. A háromlépcsős-teszt a BUE-től a TRIPs megállapodásig	20
II.2.2. A háromlépcsős-teszt értelmezése a WTO olvasatában.....	23
II.2.3. A háromlépcsős-teszt a WCT-ben és a WPPT-ben.....	28
II.2.4. Az EU joga – A háromlépcsős-teszt az irányelvi jogforrásokban.....	31
II.2.5. Hazai transzpozíció – A szerzői jogról szóló törvény egyedi megoldása	37
II.2.6. Adalékok a háromlépcsős-teszt értelmezéséhez.....	43
II.3. A paródia megítélése a háromlépcsős-teszt fényében	48
II.3.1. A paródia a TRIPs megállapodás tesztjének olvasatában	49
II.3.2. A paródia az Szjt. tesztjének olvasatában.....	51
II.4. Részkonklúzió.....	55
III. A PARÓDIA MEGÍTÉLÉSE AZ EU JOGÁNAK SZEMSZÖGÉBŐL.....	57
III.1. Az EK kezdeti jogharmonizációs tevékenységéről	57
III.2. Az EU átfogó harmonizációjának eredményei	58
III.2.1. Az InfoSoc irányelv	59
III.2.2. A (C)DSM irányelv.....	60
III.3. Az EUB C -201/13. Deckmyn ügyben hozott ítélete és annak hatásai	66
III.3.1. A Deckmyn döntés megállapításai és jelentősége	66
III.3.2. A Deckmyn döntés hatásai a nemzeti gyakorlatokra	72
III.4. Részkonklúzió	78
IV. PARÓDIA AZ EGYES NEMZETI JOGRENDSZEREKBEN	80
IV.1. Paródia a kontinentális Európában	80
IV.1.1. Paródia-kivétellel rendelkező országok	82

IV.1.2. Kivétel nélküli paródia vagy paródia nélküli kivétel	89
IV.2. Paródia az angolszász országokban	91
IV.2.1. A fair dealing országok	92
IV.2.2. Ahol (majdnem) minden vicc tárgya lehet – Az Egyesült Államok.....	97
IV.3. A paródia megítélése a magyar jog alapján	130
IV.3.1. A paródia SZJSZT szakvéleményei és a hazai jogirodalom tükrében.....	131
IV.3.2. A DC Comics és a HVG Lapkiadó Kft. közötti peres eljárás tanulságai ...	133
IV.3.3. A paródia hazai megközelítésének kritikai elemzése	136
IV.4. Részkonklúzió	139
V. A SZERZŐI SZEMÉLYHEZ FÜZŐDŐ JOGOK ÉS A PARÓDIA KAPCSOLATA.....	142
V.1. Személyhez fűződő jogok a nemzetközi jogforrásokban	143
V.2. A személyhez fűződő jogok (hiánya?) az EU-ban	145
V.3. A skála két végpontján: Franciaország és az Egyesült Államok megoldásai .	149
V.4. Személyhez fűződő jogok a hazai szabályozásban	155
V.4.1. A szerző névjoga	156
V.4.2. A mű integritásához fűződő jog	157
V.5. Részkonklúzió	160
VI. KONKLÚZIÓ HELYETT: A HAZAI PARÓDIA-KIVÉTEL SZABÁLYOZÁSI LEHETŐSÉGEI....	165
VI.1. A paródia-kivétel szabályozásának előkérdései.....	165
VI.1.1. A paródia célú szabad felhasználás helye az Szjt.-ben	166
VI.1.2. Integráció az Szjt. dogmatikai rendszerébe, és ennek következményei	166
VI.1.3. Paródia, karikatúra és utánzat	167
VI.1.4. A kivétel terjedelme, az érintett vagyoni jogok köre	168
VI.1.5. A szabad felhasználás feltételei	169
VI.1.6. A személyhez fűződő jogokkal való kapcsolat rendezése	171
VII. ZÁRSZÓ.....	173
FORRÁSJEGYZÉK	176

A szerző korábbi publikációi és tudományos előadásai.....	227
1. sz. melléklet – A háromlépcsős-teszt az egyes jogforrásokban.....	231
2. sz. melléklet – A kifejezett paródia-kivétellel rendelkező európai országokban nevesített szabad felhasználási feltételek.....	235

*„You are going to create a foundation for literary property.
This is what is right, and you are going to embody it in law.”*
Victor Hugo¹

¹ Brian FITZGERALD – John GILCHRIST (szerk.): *Copyright Perspectives, Past, Present and Prospect*. Springer, 2015. p. 3. Victor Hugo 1878. június 17. napján, az ALAI alapító kongresszusán elhangzott beszédét Benedict Atkinson fordította angol nyelvre.

„Seu ficti notis versibus similes,
quae parodia dicitur.”
Quintilianus²

I. BEVEZETÉS

A szerzői jogi védelem alatt álló művek paródia céljából való felhasználása közel sem új keletű jelenség, ám a paródia (görög eredetijében: *παρωδία*, amely ellendalt jelent a *παρά*, vagyis *para*, ellen és az *ὁδή*, vagyis *odie*, dal szavak összeolvadása útján)³ – mint irodalomtudományi műfaj – eredete ettől is régebbre vezethető vissza.⁴ Homérosz ’*Batrachomyomachia*’-ja, vagyis Csokonai fordításában a ’Béka és egér-harc’⁵ saját műve, az Iliász elé állít görbe tükröt,⁶ amikor a nemes Pszikharpax (Morzsalopó) és a híres Phüszignathosz (Fizignátus, Pufók) szerencsétlen kimenetelű találkozásából kikerekedő, az istenek érdeklődésére is számot tartó, egynapos, véres háború történetét írja le egerek és békák között, a Kr.e.-i V. században.⁷ Shakespeare ugyancsak az Iliáshoz nyúlt vissza az 1602-ben alkotott ’*Troilus és Cressida*’ című színdarabjában,⁸ amely a trójai háború eseményeit követi attól a ponttól, hogy Achilles megtagadja a harcban való részvételt. A mű a klasszikus görög tragédiákat hivatott parodizálni, ennek egyik eszköze, hogy a szereplők gyakran igen vulgárisan fejezik ki gondolataikat.

Miguel de Cervantes Saavedra 1605-ben kiadott ’*Az elmés nemes Don Quijote de la Mancha*’ című regénye⁹ a középkori, lovagias romantikát hivatott parodizálni, Jonathan Swift 1726-ban megjelent ’*Gulliver utazásai*’ című regénye¹⁰ pedig a hősköltemények, az korabeli utaztató regények és az akkori angol belpolitikai kritikájaként íródott.¹¹ François-Marie Arouet, vagyis Voltaire 1759-ben közzétett ’*Candide*’ c. regénye¹² irodalmi közhelyeket,

² Marcus Fabius QUINTILIANUS: *Szónoklattan (Institutio oratoria)*. Pesti Kalligram, 2009. VI. könyv, 3. fejezet, 97. bekezdés. „Vagy pedig közismert verssorokhoz hasonló gúnyversikéket találunk ki; ezt paródiának nevezik.” (Adamik Tamás fordítása). A jelen dolgozatban felhasznált internetes források utolsó elérési ideje egységesen 2020. augusztus 31. napja.

³ Enrique JIMÉNEZ: *The Babylonian Disputation Poems*. Brill, 2017. p. 104.

⁴ Simon DENTITH: *Parody – The New Critical Idiom*. Routledge, London, 2010. p. 10.

⁵ HOMÉROSZ: *A Béka és egér-harc*. Csokonai Vitéz Mihály fordítása. Elérhető: <https://mek.oszk.hu/00600/00636/html/vs179102.htm>.

⁶ Leon R. YANKWICH: Parody and Burlesque in the Law of Copyright. *The Canadian Bar Review*, Vol. XXXIII, 1955. p. 1133.

⁷ David SIDER: *Hellenistic Poetry: A Selection*. University of Michigan Press, 2017. p. 562.

⁸ William SHAKESPEARE: *Troilus és Cressida*. Szabó Lőrinc fordítása. Európa kiadó, Budapest, 1983.

⁹ Miguel de CERVANTES: *Az elmés nemes Don Quijote de la Mancha*. Európa kiadó, Budapest, 1989.

¹⁰ Jonathan SWIFT: *Gulliver utazásai*. Aquila, Budapest, 1999.

¹¹ Robert L. MACK: *The Genius of Parody: Imitation and Originality in Seventeenth- and Eighteenth-Century English Literature*. Springer, 2007. p. 31.

¹² VOLTAIRE: *Candide vagy az optimizmus*. Gyergyai Albert fordítása. Európa kiadó, Budapest, 2011.

vallási témákat és személyeket, illetve más társadalmi jelenségeket figurázott ki. James Joyce 1918-1920 között, egy újságban megjelent 'Ulysses' című regénye¹³ ugyancsak Homérosz egyik művét az Odüsszeiát parodizálta,¹⁴ ám ezen túlmenően számos stílust és társadalmi kérdést is gúnyos színben tüntetett fel.¹⁵

Ugyanakkor ahhoz, hogy paródia céljából készült műveket találjunk, nem kell évszázadokat visszatekintenünk: George Lucas 1977-es 'Star Wars' (magyarul: Csillagok Háborúja) című filmét 1987-ben 'Spaceballs' (magyarul: Űrgolyhók) néven parodizálták,¹⁶ amelyet megszámlálhatatlan további átdolgozás követett,¹⁷ J. K. Rowling Harry Potter-sorozatának egyik humoros(nak szánt) feldolgozása pedig címében ('Barry Trotter and the Unauthorized Parody') büszkén hirdeti, hogy a felhasználás engedély nélkül történt.¹⁸

De paródiákért még csak nem is kell külföldre menni, az Ügyvédek Lapjának beszámolója szerint a Budapesti Királyi Ítéltábla 1914-ben már érintette a kérdést, megtiltva az engedély nélküli felhasználást: „Egy szerzői jog bitortlása iránt indított perben a bpesti kir. ítélőtábla kimondotta, hogy: a paródia szerzője nem tekinthető jogosultnak arra, hogy a paródia egyes részeit, melyek magukban véve csak más művek utánzatai, különállóan többszörözhesse és forgalomba helyezhesse.”¹⁹

A Magyar Közélet című lap pletykarovata pedig arról adott hírt 1937-ben, hogy az engedély nélküli paródia a színházi életben sem volt ismeretlen fogalom, bár az eredeti szerzők tiltakozása ebben az esetben is gátat szabott a felhasználásnak: „A Belvárosi közönsége egyelőre ragaszkodik az »Eltévedt báránycák«-hoz, amelynek bár-lánycák című változata a Komédia nevet viselő, frivolitásairól ismert Jókai-teri »intézetben« ontja a kétes ízű elméncségeket. Egyszer felröppent a hír, hogy Bárdosék tiltakoznak a Komédia paródiája, illetve a cím ellen. Azután elaludt ez az akció.”²⁰

A paródiák kivitelezése és kontextusa a múlt század hajnala óta persze sokat változott, a YouTube videómegosztó platformon például számtalan, audiovizuálisan elkészíthető és

¹³ James JOYCE: *Ulysses*. Európa kiadó, Budapest, 2012.

¹⁴ Margaret A. ROSE: *Parody: Ancient, Modern and Post-modern*. Cambridge University Press, 1993. p. 255. és Robert SPOO: Injuries, Remedies, Moral Rights, and the Public Domain. *James Joyce Quarterly*, Vol. 37, No. 3-4, 2000. p. 338.

¹⁵ Jörg W. RADEMACHER: *Moderne und Besondere Begabung*. LIT Verlag Münster, 2002. p. 94.

¹⁶ A film adatlapja elérhető: <https://www.imdb.com/title/tt0094012/>.

¹⁷ Linda HUTCHEON: *The Theory of Parody – The Teachings of Twentieth-Century Art Forms*. University of Illinois Press, Chicago, 2000. p. 27.

¹⁸ Michael GERBER: *Barry Trotter and the Unauthorized Parody*. Fireside, 2002.

¹⁹ *Ügyvédek Lapja*, Jogesetek – a Magyar Királyi Curia, a Királyi Táblák és a Magyar Királyi Közigazgatási Bíróság elvi jelentőségű határozata – Melléklet az Ügyvédek Lapja 21. számához. „Vegyes” rovat. Budapest, 1914. május 23.

²⁰ *Magyar Közélet*, 9-10. szám, „Igaztollú Olivér levelei színházról, filmről, pletykáról” rovat. Budapest, 1937. május 14.

megjeleníthető paródia elérhető, a felhasználók pedig jellemzően abban a tudatban vannak, hogy magatartásuk – bizonyos keretek között – nem jár szerzői jogi következményekkel. Ugyanakkor Magyarországon ez jelenleg nincs így, jól mutatja ezt az az eset, amely során a Pamkutya nevű csatorna Luis Fonsi 'Despacito' című daláról 2017-ben készített, 'Undorító' című paródiáját a jogosult napokkal a közzététel után eltávolíttatta,²¹ majd a hazai internet felhördülését követően²² az átdolgozás – a felek közötti megállapodást követően – ismét elérhetővé vált.²³

Persze érthető is, hogy a felhasználók nem látnak tisztán a paródia tekintetében. A konkrét esetben a YouTube irányadó tájékoztatója magyarul is beszámol az Egyesült Államok jogában ismert *fair use* adta lehetőségekről,²⁴ miközben az általános szerződési feltételei szerint a felhasználó lakóhelye szerinti ország joga az irányadó²⁵ – márpedig a hazai szerzői jog nyilvánvalóan nem tartalmazza a tesztet, sem más nyílt végű szabad felhasználási esetet. Ugyancsak kevés segítséget ad a gyakorlat számára, hogy míg számos külföldi országnak a paródiával kapcsolatos szabályozása egyértelműen megjelenik a szellemi tulajdonjogi vagy szerzői jogi törvényében,²⁶ addig hazánkban szerzői jogi ismeretekkel felvértezve is komoly utánajárást igényel a helyzet pontos feltárása.²⁷

Jelen értekezés – érzékelve, vagy legalábbis vélelmezve a hazai megközelítés bizonytalanságait – annak feltárására vállalkozik, hogy a hazai szerzői jog milyen megközelítést alakított ki a paródia vonatkozásában, ez az álláspont mennyiben helytálló, volna-e olyan pontja, amely kiigazításra szorul, és ha igen, ez a releváns jogszabályok milyen módosítása útján képzelhető el. Ezen feladat ugyanakkor nem valósítható meg sem a nemzetközi szerzői jogi környezet, és irányadó jogintézmények – különösen a háromlépcsős-

²¹ KOVÁCS M. Dávid: Letiltották a Pamkutya Despacito-paródiáját. *Index.hu*, 2017. augusztus 28. Elérhető: https://index.hu/kultur/2017/08/28/letiltottak_a_pamkutya_despacito-parodijajat/.

²² Érdekes adalék, hogy a Google statisztikái szerint 2008-tól egészen jelen sorok írásáig 2017 augusztusában, vagyis pontosan a paródia körüli vita idején kerestek rá legtöbbször Magyarországról a 'paródia' kifejezésre a YouTube platformon. Ld.: https://trends.google.com/trends/explore?date=all_2008&geo=HU&gprop=youtube&q=par%C3%B3dia.

²³ SZERETLEKMAGYARORSZÁG.HU: Visszakerült Pamkutyáék Despacito-paródiája YouTube-ra. 2017. augusztus 31. Elérhető: <https://www.szeretlekmagyarorszag.hu/visszakerult-pamkutyaek-despacito-parodijaja-youtube-ra/>.

²⁴ A „méltányos használat”-tal kapcsolatos tudnivalókkal kapcsolatos tájékoztató a YouTube felületén: <https://www.youtube.com/about/copyright/fair-use/>.

²⁵ Ld. a YouTube általános szerződési feltételeit. „Ha Ön az Európai Gazdasági Térségben vagy Svájcban él, a jelen Szerződésre, valamint a jelen Szerződés értelmében Ön és a YouTube között fennálló kapcsolatra az Ön lakóhelye szerinti ország joga az irányadó, és jogi eljárást a helyi bíróságokon kezdeményezhet.” Elérhető: <https://www.youtube.com/static?template=terms>.

²⁶ Ld. jelen értekezés IV.1-2. alfejezeteit.

²⁷ Ld. jelen értekezés IV.3. alfejezetét.

teszt –,²⁸ sem pedig az Európai Unió (a továbbiakban: EU) szerzői jogi *acquis*-jának alapos vizsgálata nélkül.

Ennek megfelelően jelen értekezés II. fejezete igyekszik feltárni a témához kapcsolódó nemzetközi jogforrások releváns rendelkezéseit, kiemelt figyelmet fordítva a szabad felhasználásoknak keretet adó háromlépcsős-tesztre és annak értelmezési lehetőségeire,²⁹ illetve hazai inkarnációjára, a III. fejezet pedig az uniós jogforrások, az Európai Unió Bíróságának (a továbbiakban: EUB) döntései és az azokból levonható következmények bemutatására és elemzésére vállalkozik.

A paródia célú felhasználásokból fakadó szerzői jogi kérdések teljeskörű feltárásához ugyanakkor ennyi nem elegendő: jelen értekezés IV. fejezete kettős célt szolgálva egyrészt igyekszik megvilágítani az egyes külföldi jogrendszereknek a paródiával kapcsolatos megközelítését és – ahol ez relevánsnak tűnik, így különösen az Egyesült Államok tekintetében – gyakorlatukat is, másodsorban pedig ezen fejezet keretében kerül sor a paródia hazai megközelítésének kritikai elemzésére is.

Ezt követően még egy, a nemzetközi és hazai jogirodalomban és gyakorlatban is egyaránt elsikkadni látszó kérdéskör³⁰ megvizsgálása tűnik szükségesnek, gondolva itt a paródia által a személyhez fűződő jogok körében felvetett kérdésekre. Az V. fejezet a paródia célú felhasználások tekintetében releváns személyhez fűződő jogok azonosítását követően feltárja ezen jogok nemzetközi, uniós és hazai hátterét, majd kísérletet tesz olyan javaslatok megfogalmazására, amelyek alkalmasnak tűnnek a paródia – és a megötte meghúzódo véleménysszabadság³¹ – és a személyhez fűződő jogok közötti egyensúly megfelelően biztosítására.

A javaslatok sorát a VI. fejezet hivatott folytatni, amely röviden és összefoglalóan ismerteti a jelen disszertáció által feltárt beavatkozási pontokat, majd dogmatikai és kodifikációs szempontokat egyaránt figyelembe véve előterjeszti a hazai paródia-kivétellel kapcsolatos javaslatát, amelyet a VII. fejezetben található zárszó követ.

²⁸ Mireille VAN EECHoud: *The Work of Authorship*. Amsterdam University Press, 2014. p. 154.

²⁹ Ld. pl. Christophe GEIGER: Copyright as an access right: Securing cultural participation through the protection of creators' interests. In: Rebeca GIBLIN – Kimberlee WEATHERALL (szerk.): *What if we could reimagine copyright?* ANU Press, 2017. p. 101.

³⁰ Ld. még: Daniel CLODE: Power to the Artist: The False Promise of Moral Rights. *A Journal of Policy Analysis and Reform*, Vol. 5, No. 1, 1998. p. 123–132.

³¹ Andres GUADAMUZ: Living in a Remixed World: Comparative Analysis of Transformative Uses in Copyright Law. In: Lilian EDWARDS – Burkhard SCHAFER – Edina HARBINJA (szerk.): *Future Law – Emerging Technology, Regulation and Ethics*. Edinburgh University Press, 2020. p. 356.

II. A PARÓDIA-KIVÉTEL NEMZETKÖZI HÁTTERE, A HÁROMLÉPCSŐS-TEST

II.1. A nemzetközi szerzői jog fejlődésének releváns állomásai

A nemzetközi szerzői jog alatt egy komplex, eredendően a nemzeti jogokra épülő,³² de egyre több önállóságot élvező szerző jogforrási rendszert értünk, amely mára alapjaiban határozza meg az egyes államok szerzői jogi keretrendszerét.³³ Fejlődésének felosztására számos megközelítés létezik,³⁴ ezek szintéziséből kiindulva első lépésként két időszakot különíthetünk el: egyrészt az első szerzői jogi törvény, a *Statute of Anne* elfogadásától³⁵ a BUE megkötéséig terjedő időszakot szokás azonosítani, amely ezek szerint 1709-től 1886-ig³⁶ datálható.

Ezen időszakban – amelyet az egyszerűség kedvéért nevezhetünk bilaterális egyezmények korának – a nemzetközi jogalkotás korai indikációja, ösztönző ereje az egymással szomszédos, adott esetben egymás nyelvét is beszélő országok vonatkozásában keresendő, ahol a szerzői jogi rendelkezések területi természetéből eredő problémák hamar felütötték a fejüket: az egyik államból származó szerzői művek védelme a határoknál véget ért, az engedély nélküli felhasználások elleni fellépés a területi hatályt meghaladóan nem volt biztosítható,³⁷ ezt a helyzetet pedig számos piaci szereplő ki is használta. Ennek okán születtek meg azon kétoldalú egyezmények, amelyben a szomszédos nemzetek szerzőinek kölcsönös védelméről rendelkeztek.³⁸

A bilaterális egyezmények kidolgozása során a jogi szabályozás közelítése, összhangba hozása még nem volt cél, tehát eredményeként elsődlegesen a *formális*

³² Shira PERLMUTTER: Future Directions in International Copyright. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, Vol. 16, 1998. p. 309, 370.

³³ A XX. század elején maga a fogalom is komoly fejtörést okozott, ld. Alex GIBSON: International Copyright. *The Commonwealth Law Review*, Vol. 4, 1907. p. 253–257.

³⁴ Ld. pl. LULA i.m. 102–127. vagy Daniel J. GERVAIS: The Internationalization of Intellectual Property: New Challenges from the very old and the very new. *Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal*, Vol. 12, 2002. p. 933–948.

³⁵ Richard A. BERNSTEIN: Parody and Fair Use in Copyright Law. *Copyright Law Symposium*, Vol. 31, 1981. p. 4.

³⁶ Amennyiben szélesebben, a szellemi tulajdon jog teljessége tekintetében szemléljük ezt az időszakot, a végpont az ipari tulajdon oltalmára létesült Párizsi Unió Egyezményéhez (Magyarországon kihirdette az ipari tulajdon oltalmára létesült unió egyezmény 1967. július 14-én Stockholmban felülvizsgált, illetve létrehozott szövege módosításának kihirdetéséről szóló 1986. évi 20. törvényerejű rendelet) igazodva 1883-ra módosul.

³⁷ Orit Fischman AFORI: The Evolution of Copyright Law and Inductive Speculations as to Its Future. *Journal of Intellectual Property Law*, Vol. 19, No. 2, 2012. p. 250. Elérhető: <https://goo.gl/hPbSNN>.

³⁸ POGÁCSÁS Anett: *Különbözőség az egységben – A szerzői jogi szabályozás differenciálódásának hatása a jogterület szerepére és hatékonyságára*. Doktori értekezés, 2017a. p. 92. Elérhető: <https://goo.gl/Uusjdb>.

reciprocitás,³⁹ az egymás szabályozását tudomásul vevő, az egymás által oltalmazott alkotásokat elismerő kölcsönösség azonosítható.⁴⁰ Ez persze nem jelenti azt, hogy a harmonizáció igénye ne vált volna az idő előrehaladtával egyre hangsúlyosabbá: a kétoldalú egyezmények számának növekedésével a nemzetközi jogforrások olyan hálózata alakult ki, amely a védelmi rendszert nehezen átláthatóvá, a jogérvényesítést nehézkessé tette. Mivel a nemzetközi védelem szükségessége az idő előrehaladtával nem szűnt meg, szükségessé vált a nemzetközi védelem transzparenciájának és hatékonyságának növelése,⁴¹ amely igényt logikusan egy több szerződő fél által létrehozott szerződés szolgálhatta ki a legmegfelelőbbben.

A következő, multilaterális egyezményekre épülő időszak tehát értelemszerűen az első nagy, átfogó szerzői jogi tárgyú egyezmény, a BUE megkötésétől datálható, ezen intervallum pedig további, kisebb egységekre tagolható. Az első ilyen időszak elkülönítése arra alapozható, hogy egészen a TRIPs megállapodás⁴² elfogadásáig a nemzetközi szerzői jog alapvetően a BUE primátusára és kizárólagosságára épült. Maga az egyezmény az 1878-ban alapított Nemzetközi Irodalmi és Művészeti Szövetség⁴³ kezdeményezésére jött létre.⁴⁴ A BUE eredeti céljának megértéséhez érdemes felidézni alapítójának, Victor Hugo-nak 1878. június 17. napján, az ALAI alapító kongresszusán⁴⁵ elhangzott, nagy ívű gondolatait, amelynek egy részletét a szerző jelen értekezés mottójául is választotta.

„You are going to create a foundation for literary property. This is what is right, and you are going to embody it in law. I assure you that your suggestions and advice will be taken into account. You will persuade legislators seeking to confine the writer that literature has no boundaries. Literature is the mind leading humanity. Literary property is open to everyone. Royal decrees denied and still deny literary property. And why? For purposes of enslavement.

³⁹ Roberto Garza BARBOSA: Revisiting International Copyright Law. *Barry Law Review*, Vol. 8, 2007a. p. 45. Elérhető: <https://goo.gl/bWx2Es>.

⁴⁰ BOYTHA György: A nemzetközi szerzőijog-védelem keletkezésének kérdései. *Jogtudományi Közlöny*, 1986/11. p. 517.

⁴¹ Graeme B. DINWOODIE: Copyright Lawmaking Authority: An (Inter)Nationalist Perspective on the Treaty Clause. *Columbia Journal of Law & the Arts*, Vol. 30, 2007a. p. 384. Elérhető: <http://ssrn.com/abstract=1001268>.

⁴² A szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló megállapodás (The Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, a továbbiakban: TRIPs megállapodás), Magyarországon kihirdette az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (a továbbiakban: GATT) keretében kialakított, a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó Marrakesh-i Egyezmény és mellékleteinek kihirdetéséről szóló 1998. évi IX. törvény.

⁴³ Association Littéraire et Artistique Internationale, a továbbiakban: ALAI.

⁴⁴ MUNKÁCSI Péter – KISS Zoltán: Magyarország csatlakozása a Berni Egyezményhez. In: POGÁCSÁS Anett (szerk.): *Quaerendo et creando. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja tiszteletére*. Szent István Társulat, Budapest, 2014. p. 287.

⁴⁵ BERNÁRD Aurél – TIMÁR István (szerk.): *A szerzői jog kézikönyve*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1973. p. 357.

The writer who owns his work is the writer who is free. Deny ownership and you deny him independence.”⁴⁶

A jogalkotás elsődleges célja tehát az „irodalmi tulajdon” fundamentumainak lefektetése, a szerző függetlenségének biztosítása volt. Ezen általánosságban megfogalmazott célokra az 1886-ban elfogadott egyezmény végül pragmatikus és kézzel fogható, a multilaterális jellegét megalapozó problémákra érdemi reakciókat adó eredményekkel válaszolt: rögzített egyrészről egy – ezen a ponton igen alacsony – minimális védelmi szintet, amelynek biztosítása minden szerződő fél feladata, továbbá az uniós tagok szerzőinek jogi státuszát a nemzeti elbánás elve alá utalta.⁴⁷ Magáért beszél, hogy ezen két, alapvető jellegű rendelkezéssel a BUE évtizedek óta húzódó jogi bizonytalanságokat tudott orvosolni, egyúttal pedig hosszú évekre meghatározta, meghatározza a nemzetközi szerzői jog arcvonásait, megvalósította az egyes szerzői jogi rendszerek *materiális reciprocitását*.⁴⁸ Eredményei között szükséges megemlíteni, hogy a világ egyik legszélesebb körben elfogadott egyezményéről van szó, 195 országból 176 a tagjának mondhatja magát.⁴⁹ Ugyanakkor látni kell, hogy a szuverenitás és territorialitás kettősségére alapozott⁵⁰ BUE eredetében a bilaterális egyezmények által elért eredményeken elinduló, kifejezetten minimum harmonizációra törekvő egyezmény,⁵¹ amelynek szövegében évtizedek alatt, hosszú egyeztetések folyamányaként tudott a szerzői jogi védelem hatályának szélességében kiteljesedni, tehát az eredeti cél nem a teljes és minden kérdéskörre kiterjedő harmonizáció volt.

Magyarország a BUE-hez 1922-ben⁵² csatlakozott,⁵³ ám a részvételt már az első világháború előtt is sürgették. Carl Junker 1900-ban megjelent könyvében⁵⁴ az alábbiak szerint nyilatkozott a kérdésben.

⁴⁶ FITZGERALD – GILCHRIST i.m. (2015) 3.

⁴⁷ Graeme B. DINWOODIE: The International Intellectual Property System: Treaties, Norms, National Courts, and Private Ordering. In: Daniel GERVAIS (szerk.) *Intellectual Property, Trade and Development: Strategies to Optimize Economic Development in a TRIPS Plus Era*. Oxford University Press, 2007b. p. 66. és BOYTHA György: Penal Protection of Works of Visual Art under the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works. In: CSEHI Zoltán (szerk.): *Boytha György válogatott írásai*. Gondolat, Budapest, 2015. p. 422.

⁴⁸ BARBOSA (2007a) i.m. 45.

⁴⁹ A BUE részes feleit tartalmazó lista elérhető: <https://goo.gl/d5KgYQ>.

⁵⁰ Alexander PEUKERT: Territoriality and Extraterritoriality in Intellectual Property Law. In: Günther HANDL – Joachim ZEKOLL – Peer ZUMBANSEN (szerk.): *Beyond Territoriality: Transnational Legal Authority in an Age of Globalization*. Brill Academic Publishing, Leiden-Boston, 2012. p. 198.

⁵¹ BOYTHA György: Interrelationship of Conventions on Copyright and Neighboring Rights. In: CSEHI Zoltán (szerk.): *Boytha György válogatott írásai*. Gondolat, Budapest, 2015. p. 299.

⁵² 1922. évi XIII. törvény Magyarország belépéséről az irodalmi és művészeti művek védelmére alakult berni nemzetközi Unióba. Ld. MEZEI Péter: The Development of Hungarian Copyright Law until the Creation of the first Copyright Act. In: Mira Sundara RAJAN (szerk.): *Cambridge Handbook on Intellectual Property in Central and Eastern Europe*. Cambridge University Press, 2019. p. 37.

„Ámbár statisztikai kutatásunk azt mutatta, hogy a magyar korona országában a fordítási tevékenység aránylag nagyobb, mégis első sorban arra kell utalnunk, hogy éppen a magyar irodalomnak oly jelesei is vannak, kiket ma már messze hazájuk határain túl is ismernek. Magyarország termelése a művészet terén is kivitelképes, úgy hogy a magyar írók és művészek érdeke megkívánja a berni egyezményhez való csatlakozást. Ehhez járul, hogy éppen Magyarországon sokkal szívesebben nézik a nemzetközi vállalkozásokat, mint Ausztriában, és ellenkeznek is a magyar nemzet jellemével, ha Magyarország távol maradna egy oly egyezménytől, melynek méltán tulajdonítanak oly nagy jelentőséget, és melynek célja, hogy kiérdemelt jogok illojális befolyásolását megakadályozza.”⁵⁵

A BUE – hiszen az egyezmény megújítására azt követően nem került sor – 1971-ig bezáróan hét revízió esett át: elsőként 1896-ban, Párizsban,⁵⁶ ahol a tárgyi hatály kiegészül a sorozat kötetekkel, illetve pontosításra kerül az átdolgozás joga is. 1908-ban, Berlinben⁵⁷ a szöveg kiegészült a formakényszer tilalmával, a film- és fotóművészeti alkotások védelmével, és kiterjesztésre került a fordítási jog tárgyi hatálya is.⁵⁸ Az 1914-es jegyzőkönyvet⁵⁹ követően az 1928. évi római kiegészítés⁶⁰ útján megjelent a sugárzással kapcsolatos kizárólagos jog, és a személyhez fűződő jogok egy köre is az egyezmény részét képezte már, amelyet az 1948. évi, brüsszeli kiegészítés⁶¹ tovább cizellált, illetve tovább tágította a fordítással kapcsolatos kizárólagos jogot, a sugárzással kapcsolatos kizárólagos jogot és a

⁵³ NÓTÁRI Tamás: Remarks on Early Hungarian Copyright Regulation. In: *Geistiges Eigentum und Urheberrecht aus der historischen Perspektive. Lectiones Iuridicae*. Pólay Elemér Alapítvány, Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Szeged, 2014. p. 94. Elérhető: <http://www.juris.u-szeged.hu/download.php?docID=30110>.

⁵⁴ Carl JUNKER: *Die Berner convention zum schutze der werke der litteratur und kunst und Österreich-Ungarn*. Holder, Bécs, 1900. Elérhető: <https://archive.org/details/diebernerconven00junkgoog/page/n5>.

⁵⁵ A magyar fordítás Ranschburg Viktortól származik. RANSCHBURG Viktor: *A szerzői jog nemzetközi védelmére alkotott berni egyezmény vonatkozásával Magyarországra*. Eggenberger, Budapest, 1901. p. 11–12. Elérhető: <https://mek.oszk.hu/13000/13028/pdf/13028ocr.pdf>.

⁵⁶ Az 1896. évi Párizsi Jegyzőkönyv szövege elérhető: https://www.keionline.org/wp-content/uploads/1896_additional_acts_and_interpretative_declaration.pdf.

⁵⁷ Az 1908. évi Berlini Jegyzőkönyv szövege elérhető: https://www.keionline.org/wp-content/uploads/1908_Berne_Convention.pdf.

⁵⁸ BOYTHA György: The historical development of the regulation by international treaties of rights related to translation. In: CSEHI Zoltán (szerk.): *Boytha György válogatott írásai*. Gondolat, Budapest, 2015. p. 286.

⁵⁹ Az 1914. évi Jegyzőkönyv szövege elérhető: https://www.keionline.org/wp-content/uploads/1914_Berne_Additional_Protocol.pdf.

⁶⁰ Az 1928. évi Római Jegyzőkönyv szövege elérhető: https://www.keionline.org/wp-content/uploads/1928_Rome_revisions_Berne.pdf.

⁶¹ Az 1948. évi Brüsszeli Jegyzőkönyv szövege elérhető: https://www.keionline.org/wp-content/uploads/1948_revision_BerneConvention.pdf.

személyhez fűződő jogokat az idézés vonatkozásában.⁶² Az ezt követő, 1967. évi stockholmi módosítás⁶³ többek között a többszörözés jogának beépítése miatt emelendő ki – ezt a háromlépcsős-teszt miatt részletesen is elemezzük a későbbiek folyamán –, végül a fentiek szerint 1971-re datálható⁶⁴ az utolsó, párizsi kiegészítés.⁶⁵

Bár a háromlépcsős teszt szemponjtából csupán közvetett jelentősséggel bír, a teljesség kedvéért szót kell még ejteni az elsődlegesen a BIRPI (United International Bureaux for the Protection of Intellectual Property) kezelésében született⁶⁶ 1961. évi Római Egyezményről⁶⁷ is, amely a szomszédos jogi jogosultak jogi helyzetét⁶⁸ kívánta nemzetközi szinten rendezni.

A nemzetközi szerzői jog a második világháborút követően mind horizontális, mind vertikális értelemben differenciálódott,⁶⁹ ugyanakkor már az 1967/1971-es felülvizsgálatok során látható volt, hogy a minimum védelmi szint emelése, illetve a BUE hatályának szélesítése egyre inkább ütközött a fejlődő országok igényeivel.⁷⁰ A fejlett, szellemi tulajdon-exportőr államoknak ugyanis a magas fokú, szigorú⁷¹ nemzetközi oltalom állt (és áll most is) érdekükben,⁷² míg a fejlődő országok szempontjából a minimum védelmi szint lehető

⁶² Axel NORDEMANN: Berne and Beyond: Understanding International Conventions Relating to Copyright Law. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, Vol. 59, 2012. p. 265.

⁶³ Az 1967. évi Stockholmi Jegyzőkönyv szövege elérhető: https://www.keionline.org/wp-content/uploads/1967_Stockholm_Act_revision%20of%20Berne%20Convention.pdf.

⁶⁴ Az 1971. évi Párizsi Jegyzőkönyv szövege elérhető: https://www.keionline.org/wp-content/uploads/1971_revision_of_Berne.pdf.

⁶⁵ BARBOSA (2007a) i.m. 48–49.

⁶⁶ MUNKÁCSI Péter: Félúton a rádió- és televízió-szervezetek szomszédos jogi védelmét érintő nemzetközi szerződéstervezet elfogadása felé - visszatekintés a 2002. évre. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2003/1. Elérhető: <https://www.sztnh.gov.hu/hu/kiadv/ipsz/200302/02-munkacsi.html>.

⁶⁷ Az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók és a műsorsugárzó szervezetek védelméről szóló egyezmény (International Convention for the Protection of Performers, Producers of Phonograms and Broadcasting Organizations). Magyarországon kihirdette az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók és a műsorsugárzó szervezetek védelméről szóló, 1961-ben, Rómában létrejött nemzetközi egyezmény kihirdetéséről szóló 1998. évi XLIV. törvény.

⁶⁸ A nemzeti szabad felhasználási rendszerrel való kapcsolatát a Római Egyezmény 15. cikk 2. bekezdése mondja ki. „*Irrespective of paragraph 1 of this Article, any Contracting State may, in its domestic laws and regulations, provide for the same kinds of limitations with regard to the protection of performers, producers of phonograms and broadcasting organisations, as it provides for, in its domestic laws and regulations, in connection with the protection of copyright in literary and artistic works. However, compulsory licences may be provided for only to the extent to which they are compatible with this Convention.*”

⁶⁹ BOYTHA György: A nemzetközi szerzői jogi és szomszédjogi egyezmények komplex összefüggései. *Jogtudományi Közlöny*, 36. évf. 12. sz., 1981. p. 995. Elérhető: http://real-j.mtak.hu/2243/1/JogtudomanyiKozlony_1981.pdf.

⁷⁰ Barbara A. RINGER: A New Horizon for International Copyright. *Copyright Society of the U.S.A. Bulletin*, Vol. 17, 1969. p. 22.

⁷¹ Van, aki szerint a szerzői jog azóta is a fejlett országok luxusa csupán, ld. Hugh C. HANSEN: International Copyright: An Unorthodox Analysis. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, Vol. 29, 1996. p. 593.

⁷² Roberto Garza BARBOSA: International Copyright Law and Litigation: Mechanism for Improvement. *Marquette Intellectual Property Law Review*, Vol. 11:1, 2007b. p. 137. Elérhető: <https://goo.gl/hC4imB>.

legalacsonyabb szinten tartása preferálandó,⁷³ a „külső” szellemi tulajdonjogokat inkább a fejlődés akadályaként, mint motorjaként szemlélték (vagy szemlélik most is). Ebből fakadóan a BUE érdemi revíziója, a védelmi szint emelése a fejlődő országok obstrukciója okán a '70-es évek elején megrekedt,⁷⁴ olyannyira, hogy az egyezménynek gyakorlatilag azóta sem került sor a frissítésére.

A kialakult helyzet nyilvánvalóan nem volt fenntartható,⁷⁵ olyan megoldás után kellett nézni, amely lehetőséget biztosított a fejlett országok érdekeivel egyező továbblépésre, minél inkább a fejlődő országok beleszólása nélkül.⁷⁶ Ezen diplomáciai puccsnak ideális keretet biztosított a GATT jogutódjaként a WTO-t létrehívó Marrakesh-i Egyezmény, amelynek keretében sor került a nemzetközi szerzői jogi védelmet érdemben is felülíró TRIPs megállapodás elfogadására 1994-ben – ezzel véget vetve a BUE hegemoniájának, egyúttal új fejezetet kezdve a jogterület multilaterális fejlődésének történetében.

A jelenleg 164 szerződő felet felmutató⁷⁷ TRIPs megállapodás tehát új ösvényre terelte a nemzetközi szerzői jogi jogalkotást.⁷⁸ A BUE-n túli jogfejlődést (ún. BernPlus vagy Bern+ rendszer) megindító megállapodás gazdasági szemlélete⁷⁹ lehetőséget adott arra, hogy a fejlődő országok a BUE revíziói során képviselt, alapvetően kulturális szempontú érveit figyelmen kívül hagyhassák, ezáltal megnyílt az út a szerzői jogi védelem további erősítése, a nemzetközi jogi védelem hatályának kiterjesztése előtt. Tekintettel arra, hogy a TRIPs megállapodás a BUE-hez képest speciálisnak tekinthető, a jogalkotás célja itt nem a trónfosztás, a BUE által elért eredmények felülírása volt, és nem is a nemzetközi szerzői jogi szabályok gyökeres átalakítása – a TRIPs megállapodás ilyen szempontból betagozódik a BUE által kijelölt keretek közé.⁸⁰ Az elfogadott szöveg egyik, talán legfontosabb eredménye a

⁷³ BOYTHA György: Új problémák a szerzői alkotások nemzetközi felhasználása terén. A Berni Unió válsága. In: CSEHI Zoltán (szerk.): *Boytha György válogatott írásai*. Gondolat, Budapest, 2015. p. 370.

⁷⁴ Elaine B. GIN: International Copyright Law: Beyond the WIPO & TRIPs Debate. *Journal of the Patent and Trademark Office Society*, Vol. 86, 2004. p. 780.

⁷⁵ Robert D. HADL: The Crisis in International Copyright. *Columbia – VLA Journal of Law & the Arts*, Vol. 16, 1992. p. 427.

⁷⁶ Rochelle DREYFUSS: From Incentive to Commodity to Asset: How International Law is Reconceptualizing Intellectual Property. *Michigan Journal of International Law*, Vol. 36, Iss. 4, 2015. p. 562.

⁷⁷ A TRIPs megállapodás részes feleit tartalmazó lista elérhető: <https://goo.gl/dvYxBd>.

⁷⁸ Graeme B. DINWOODIE: The WIPO Copyright Treaty: A Transition to the Future of International Copyright Lawmaking? *Case Western Reserve Law Review*, Vol. 57, No. 4, 2007c. p. 751. Elérhető: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1601235.

⁷⁹ TATTAY Levente: A szellemi alkotások teljes körű újraszabályozása Magyarországon. *Iustum Aequum Salutare*, 2009/2. p. 151. Elérhető: <http://ias.jak.ppke.hu/hir/ias/20092sz/11.pdf>.

⁸⁰ Sam RICKETSON: *WIPO Study on Limitations and Exceptions of Copyright and Related Rights in the Digital Environment*. WIPO, SCCR/9/7, 2003. p. 51. Elérhető: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/sccr_9/sccr_9_7.pdf.

legnagyobb kedvezmény elvének biztosítása volt,⁸¹ amelynek keretében az adott államnak minden más részes fél szerzői számára biztosítania kellett azt a kedvezményt, amelyet egy másik államnak már megadott,⁸² ezzel a TRIPs megállapodás új szintre emelte a szerzők védelmének minimum szintjét.⁸³

Ugyanakkor – vitathatatlan eredményei ellenére – a TRIPs megállapodás időzítése nem volt a legszerencsésebb: 1994-ben nehezen volt előre látható, hogy az egyezménynek kellene-e, és ha igen, milyen irányban reagálnia az akkor még új, a digitalizációból (különösen az internet térnyeréséből) fakadó kihívásokra. Emiatt – utólag visszatekintő kritikái szerint – szövege már elfogadásakor is elavult volt.⁸⁴ Ebből fakadóan a nemzetközi szerzői jogi jogalkotás újból lépéskényszerbe került, ez viszont egyúttal elterelte a jogalkotást a gazdasági szemléletű mederből a szükségszerű, pragmatikus jogalkotás irányába.

Ezen váltásnak a legikonikusabb eredményei a WIPO⁸⁵ ún. internet szerződésai.⁸⁶ A WCT és a WPPT egyrésztől értelmezhetőek a szellemi tulajdonjogi egyezmények gondozására 1989-ben életre hívott szervezet általi, a jogalkotási feladatok visszavételére irányuló kezdeményezésnek, vagy akár a BUE 1971 utáni kvázi revíziójának is,⁸⁷ ugyanakkor ezek a szerződések bizonyos szempontból többek, bizonyos szempontból kevesebbek ennél. Többek, mivel érdemi újításként értékelhető, specializált – az internet terjedéséhez kapcsolódó⁸⁸ – problémákhoz köthető,⁸⁹ pragmatikus megoldások kidolgozását tették

⁸¹ NORDEMANN i.m. (2012) 278.

⁸² Monique L. CORDRAY: GATT v. WIPO. *Journal of the Patent and Trademark Office Society*, Vol. 76, 1994. p. 125.

⁸³ Ld. még: TATTAY Levente: Változások a szellemi alkotások nemzetközi jogában. *Külgazdaság*, jogi mell, 2002/2. p. 17–32.

⁸⁴ GERVAIS i.m. (2002) 947. és Haochen SUN: Overcoming the Achilles Heel of Copyright Law. *Northwestern Journal of Technology and Intellectual Property*, Vol. 5, 2007. p. 274. Elérhető: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1021027.

⁸⁵ World Intellectual Property Organization, a Szellemi Tulajdon Világszervezete (a továbbiakban: WIPO).

⁸⁶ WIPO Copyright Treaty (a továbbiakban: WCT, elérhető: <https://wipolex.wipo.int/en/text/295166>) és WIPO Performances and Phonograms Treaty (a továbbiakban: WPPT, elérhető: <https://wipolex.wipo.int/en/text/295578>), 1996. Magyarországon kihirdette a Szellemi Tulajdon Világszervezete 1996. december 20-án, Genfben aláírt Szerzői Jogi Szerződésének, valamint Előadásokról és a Hangfelvételekről szóló Szerződésének kihirdetéséről szóló 2004. évi XLIX. törvény.

⁸⁷ Meeka JUN – Steven D. ROSENBORO: The WIPO Treaties – The International Battle over Copyright Cyberturf. *Entertainment and Sports Lawyer*, Vol. 15, No. 3, 1997. p. 8.

⁸⁸ Rebecca F. MARTIN: The WIPO Performances and Phonograms Treaty: Will the U.S. Whistle a New Tune? *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, Vol. 44, 1997. p. 163.

⁸⁹ A digitalizáció és az internet terjedésével kezelendő kérként került azonosításra többek között a többszörözés és nyilvánosság számára közvetítés leegyszerűsödése, a digitális műpéldányok teljes értékűsége és kompaktsága is. Ld. Vanessa VAN COPPENHAGEN: Copyright and the WIPO Copyright Treaty, with Specific Reference to the Rights Applicable in a Digital Environment and the Protection of Technological Measures. *The South African Law Journal*, Vol. 119, 2002. p. 430.

lehetővé, ugyanakkor kevesebbek, mivel a BUE korábbi felülvizsgálataihoz viszonyítva szűkebb fókuszú tárgyi hatályról beszélhetünk.

A WIPO a jogalkotás kezdeményezésével kapcsolatos stafétát több szempontból is sikeresen vette vissza. Egyrészt az internet szerződések más szinteken is érdemi reformok irányába mozdították el a jogalkotót, ezen folyamat eredményeképpen jött létre például az EU (elfogadásakor még Európai Közösség) InfoSoc irányelve⁹⁰ is, amely a mai napig komoly hatást gyakorol az európai államok szerzői jogi rezsimjeire.

Másrészről a pragmatikus jogalkotás más eredményeket is fel tudott mutatni, mind a 2012-es Pekingi Szerződés,⁹¹ vagy a 2013-as Marrakeshi Szerződés.⁹² Ez utóbbi szerződés vonatkozásában ugyanakkor az EUB 2017. február 14. napján kelt, 3/15. számú véleményében kimondta, hogy annak végrehajtása kizárólagos uniós hatáskörbe tartozik,⁹³ így a szerződésben foglaltaknak való megfelelést első lépésként az unió jogában kellett biztosítani,⁹⁴ ezt követhette csak a tagállami jogalkotás.

Ugyanakkor az elmúlt két évtizedre visszatekintve úgy tűnik, hogy a klasszikus, nemzetközi szerzői jogi jogalkotás bizonyos értelemben visszaszorulóban van mind mennyiségében, mind pedig tárgykörében: a BUE revíziója 1971 óta láthatóan megakadt, a gazdasági érdekekből vagy lépéskényszerből fakadó kodifikáció pedig az eddigi eredményekhez viszonyítva marginalizálódni látszik – míg 1996-ban a WIPO az internet kihívásaira érdemben reagáló egyezményeket tudott letenni az asztalra, úgy az elmúlt pár év jogalkotása sokkal inkább a relatíve „konszenzusos témakörökre” fókuszált, olyan, a szerzői jog határterületein elfekvő kérdésekre, amelyekben könnyebb egyetértése jutni (ld. a Marrakeshi Szerződést).

⁹⁰ Az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve (2001. május 22.) az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról, a továbbiakban: InfoSoc irányelv.

⁹¹ Az audiovizuális előadásokról szóló Pekingi Szerződés. Elérhető: <https://wipolex.wipo.int/en/text/295837>.

⁹² A vakok, látássérültek és nyomtatott szöveget egyéb okból használni képtelen személyek megjelent művekhez való hozzáféréseinek megkönnyítéséről szóló Marrakeshi Szerződés. Elérhető: <https://wipolex.wipo.int/en/text/301016>.

⁹³ Az EUB 3/15. sz. véleménye (2017. február 14.) elérhető: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=187841&pageIndex=0&doclang=HU>.

⁹⁴ Ennek eredményeként született meg a szerzői és szomszédos jogi védelemben részesülő egyes műveknek és más teljesítményeknek a vakok, látáskárosultak és nyomtatott szöveget egyéb okból használni képtelen személyek érdekét szolgáló egyes megengedett felhasználási módjairól, valamint az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló 2001/29/EK irányelv módosításáról szóló (EU) 2017/1564 irányelv, és a szerzői és szomszédos jogi védelemben részesülő egyes művek és más teljesítmények hozzáférhető formátumú példányainak a vakok, látáskárosultak és nyomtatott szöveget egyéb okból használni képtelen személyek érdekét szolgáló, határokon átnyúló, az Unió és harmadik országok közötti cseréjéről szóló 2017. szeptember 13-i (EU) 2017/1563 európai parlamenti és tanácsi rendelet.

Ezzel párhuzamosan viszont az is megfigyelhető, hogy a nemzetközi jogalkotásban keletkezett hiátus európai szinten semmiképpen sem maradt betöltetlen, ugyanis az EU a szerzői jog területén az elmúlt években és a közelmúltban is igen aktív volt, 2019-ben pedig két irányelvet is elfogadott, egyet a digitális egységes piac támogatására,⁹⁵ egyet pedig a közvetítési, továbbközvetítési jog finomhangolására.⁹⁶ Az előbbi, (C)DSM irányelv kifejezetten olyan, újszerű megoldások⁹⁷ kidolgozásának irányába is elmozdulást mutat, amelyek kitárgyalása a klasszikus nemzetközi úton jelenleg nehezen lenne elképzelhető. Nem túlzás azt mondani, hogy az EU fokozott szellemi tulajdonjogi jogalkotása alapjaiban szabta újra a nemzetközi szerzői jogi kodifikáció erővonalait.⁹⁸

Ettől eltekintve a pragmatikus, tematikus jogfejlesztés egyelőre megfelelő eszköznek tűnik arra, hogy a nemzetközi szerzői jogi kodifikációs munkálatokat mederben tartsa, egyúttal pedig megőrizze a BUE evolutív fejlődése útján elért eredményeket is, ezzel biztosítva, hogy a szerzők jogi helyzetét védő eredeti elképzelések, védelmi sarokpontok az aktuális változások során is helyükön maradjanak.

⁹⁵ A digitális egységes piacon a szerzői és szomszédos jogokról, valamint a 96/9/EK és a 2001/29/EK irányelv módosításáról szóló (EU) 2019/790 irányelv (a továbbiakban: (C)DSM irányelv).

⁹⁶ A műsorszolgáltató szervezetek egyes online közvetítéseire, valamint televíziós és rádiós műsorok továbbközvetítésére alkalmazandó szerzői jogok és szerzői joggal szomszédos jogok gyakorlására vonatkozó szabályok megállapításáról valamint a 93/83/EGK tanácsi irányelv módosításáról szóló (EU) 2019/789 irányelv.

⁹⁷ Pl. az új kiadói jog, vagy a közvetítő szolgáltatók felelősségének rendezése, ezzel egyidejűleg a nyilvánossághoz közvetítési jog újraértelmezése.

⁹⁸ Silke VON LEWINSKI: International Copyright over the Last 50 Years – A Foreign Perspective. Copyright Society of the U.S.A. Journal, Vol. 50, 2003. p. 593.

II.2. A HÁROMLÉPCSŐS-TEST MEGJELENÉSE ÉS FEJLŐDÉSE

II.2.1. A háromlépcsős-test a BUE-től a TRIPs megállapodásig

Miután a nemzetközi szerzői jog fejlődésének főbb szakaszai ismertetésre kerültek, és ezáltal maga a háromlépcsős-test is megfelelően kontextusba került, lehetőség nyílik érdemben rátérni a test kialakulásának és fejlődésének kérdésére.⁹⁹

A háromlépcsős-testet jelenleg a szerzői jogi szabad felhasználások általános korlátjaként, egyfajta mindenkor minimumként, a megengedhető kivételek keretrendszerként ismerjük és értelmezzük a hatályos szerzői jogi szabályozásban,¹⁰⁰ ám a jogintézmény kialakulása ettől a felfogástól eltérő gyökereket mutat.

A többszörözési jog egészen sokáig, a BUE 1967. évi revíziójáig nem képezte az egyezmény részét. A Stockholmi Jegyzőkönyv ugyanakkor beemelte a nemzetközi szerzői jogi jogforrásba az új kizárólagos jogot, amely egy kodifikációs-technikai problémát vetett fel: a joghoz kapcsolódó, igen színes képet mutató nemzeti kivételek nevesítése történjen az egyezményben, vagy pedig egy általános kivétel, egyfajta keret kerüljön a szövegbe, amely bizonyos feltételek esetén lehetőséget biztosít a tagállami kivételek BUE-konform megtartására is?¹⁰¹ A kérdést elsőként egy kutatócsoport (*Study Group*) vizsgálta meg, majd a témában készült jelentés alapján a kormányzati szakértőkből álló bizottság (*Committee of Governmental Experts*) vitatta meg a megoldási lehetőségeket.¹⁰²

Az 1967-es jegyzőkönyvek arról tanúskodnak, hogy az utóbbi megoldás mellett alapvetően az az érv szólt, hogy ha minden nemzeti kivétel nevesítésre került volna, akkor a kivételek magas száma szignifikánsan, a jogalkotó akaratán túlmenően csökkentette volna a többszörözési jog védelmét.¹⁰³ Mindezek alapján olyan általános kivétel meghatározása mellett született döntés, amely eléggé tág, általános megfogalmazású ahhoz, hogy lehetővé

⁹⁹ Jelen értekezés a BUE a paródia tekintetében közvetetten releváns, egyéb rendelkezéseit – mint a paródia és a személyhez fűződő jogok kapcsolata vagy a paródia kivétel helyettesíthetősége más szabad felhasználásokkal – nem jelen fejezetben, hanem az egyes kérdéskörök részletesebb vizsgálatát tartalmazó szerkezeti egységekben elemzi.

¹⁰⁰ Daniel J. GERVAIS: *Making Copyright Whole: A Principled Approach to Copyright Exceptions and Limitations*. University of Ottawa Law & Technology Journal, Vol. 5, Iss. 1, 2008. p. 9. Elérhető: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1825342.

¹⁰¹ Records of the Intellectual Property Conference of Stockholm, Volume I. (a továbbiakban Stockholm Records I.). WIPO, Genf, 1971. p. 80. Elérhető: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_311_vol_i.pdf.

¹⁰² Uo. 112.

¹⁰³ Records of the Intellectual Property Conference of Stockholm, Volume II. (a továbbiakban Stockholm Records II.). WIPO, Genf, 1971. p. 851. Elérhető: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_311_vol_ii.pdf.

tegye az akkor meglévő kivételek megtartását – amely a háromlépcsős-teszt nevet kapta (már a jegyzőkönyv is ezen a néven említi).

Ugyanakkor fontos megemlíteni, hogy a jegyzőkönyv szerint több állam is – néha a későbbi évtizedek során újból és újból felmerülő – aggályokat fogalmazott meg a felállított munkacsoportban az új jogintézménnyel kapcsolatban. Olaszország és Izrael részéről kétségek merültek fel annak vonatkozásában, hogy ha a kivétel túl tágra kerül megfogalmazásra, úgy az az értelmezés parttalanságához vezet-e majd, amely akár a teljes többszörözési jogot is kiüresítheti.¹⁰⁴ Hollandia pedig jelezte, hogy a kivételt redundánsnak tartja, mivel a tesztben foglalt feltételeket a jogalkotónak a kivételek megalkotása során egyébként is vizsgálnia kell,¹⁰⁵ márpedig a teszt címzettjének alapvetően a jogalkotó tekintendő, nem pedig a felhasználók.¹⁰⁶

A háromlépcsős-teszt végül a BUE 9. cikk (2) bekezdésében került elhelyezésre,¹⁰⁷ tartalmát tekintve az alábbi három feltétel fennállása esetében teszi lehetővé a szerződő országok törvényhozói részére, hogy kivételt biztosítsanak a 9. cikk (1) bekezdésében rögzített többszörözési jog alól: amennyiben különleges esetről (*certain special cases*) van szó, a többszörözés nem sérelmes a mű rendes felhasználására (*does not conflict with a normal exploitation of the work*) és indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit (*does not unreasonably prejudice the legitimate interests of the author*).¹⁰⁸ A teszt tehát egy felhatalmazás, útmutató a nemzeti jogalkotó részére, hogy a többszörözési jog alól, egy előre meghatározott keretben a BUE által elismert módon kivételeket hozhasson létre.¹⁰⁹

A következő állomás a háromlépcsős-teszt fejlődésének történetében – egy nagyobb ugrással, mind időben, mind pedig értelmezésben – a TRIPs megállapodás. Miután a BUE felülvizsgálatára egyre kevesebb esély mutatkozott, a jogérvényesítési, kereskedelmi

¹⁰⁴ Uo. 857, 884.

¹⁰⁵ Uo. 885.

¹⁰⁶ Uo. 1144.

¹⁰⁷ A BUE angol nyelvű szövege elérhető: <https://wipolex.wipo.int/en/text/283698>.

Art. 9(2) It shall be a matter for legislation in the countries of the Union to permit the reproduction of such works in certain special cases, provided that such reproduction does not conflict with a normal exploitation of the work and does not unreasonably prejudice the legitimate interests of the author.

9. cikk (2) Az Unióhoz tartozó országok törvényhozó szervei jogosultak arra, hogy különleges esetekben lehetővé tegyék az említett művek többszörösítését, feltéve, hogy az ilyen többszörösítés nem sérelmes a mű rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit.

¹⁰⁸ Részletes elemzését ld.: FICSOR Mihály: *Guide to the Copyright and Related Rights Treaties Administered by WIPO and Glossary of Copyright and Related Rights Terms*. WIPO, 2003. p. 56–60. Elérhető: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/copyright/891/wipo_pub_891.pdf.

¹⁰⁹ Christophe GEIGER – Daniel GERVAIS – Martin SENFTLEBEN: The Three-Step Test Revisited: How to Use the Test's Lexibility in National Copyright Law. *American University International Law Review*, Vol. 29, Iss. 3, 2014. p. 586.

szemléletű megállapodásban több olyan szignifikáns módosításra került sor, amelyek már évtizedek óta vártak magukra, egyúttal ezen a ponton, 1994-ben került sor a BUE szerinti háromlépcsős-teszt újraértelmezésére: a kiterjesztést követően ugyanis a tesztet nem csupán a többszörözési jog, hanem minden vagyoni jog tekintetében alkalmazni kell¹¹⁰ (tehát nem csupán a kifejezetten a TRIPs megállapodás által rögzített, új jogok tekintetében).¹¹¹ Ez viszont nyilvánvalóan érintette annak értelmezését is: innentől kezdve már nem a nemzeti többszörözési kivételek keretéről, hanem szükségszerűen minden vagyoni joggal kapcsolatos szabad felhasználás általános feltételrendszeréről beszélünk.

Ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy mivel a TRIPs megállapodásnak nem a korábbi uniós keretrendszer lecserélése, hanem a BUE által kidolgozott rendelkezésekre való ráépülés volt a célja, így a BUE értelmezési elvei a TRIPs megállapodás irányában is fennállnak, tehát a két jogforrás együttesen értelmezendő.¹¹²

A TRIPs szerinti háromlépcsős-teszt a megállapodás 13. cikkében került elhelyezésre.¹¹³ A tesztnek ezen megszövegezése már nem említi a nemzeti jogalkotót, és egyértelműen jelzi, hogy nem a többszörözési joggal kapcsolatos szabad felhasználási keretrendszerrel van szó,¹¹⁴ hanem minden kivétel és korlátozás esetében alkalmazandó, általános feltételrendszerrel. Bár a teszt megszövegezése ebből kifolyóan eltérő, a feltételek angol nyelvű megfogalmazása azonos, még ha a magyar fordítás némileg el is tér a BUE esetében ismertetett fordítástól, és az angol verzióban a szerző helyett a jogosult megfogalmazás is szerepel, ugyancsak tágítva ezzel a teszt alkalmazási körét. A teszt tehát különleges esetekben (*certain special cases*) teszi lehetővé kivételek és korlátozások alkalmazását, amennyiben azok nem állnak ellentétben a mű szokásos felhasználásával (*do not conflict with a normal exploitation of the work*) és indokolatlanul nem károsítják a

¹¹⁰ GYENGE Anikó: A szerzői jog h-moll miséje: A három lépcsős teszt. *Jogi tanulmányok*, ELTE-ÁJK, Budapest, 2005/10. p. 158. Ugyanezt a megközelítést alkalmazza a WCT és a WPPT is.

¹¹¹ Biruk HAILE: Scrutiny of the Ethiopian system of Copyright Limitations in the Light of International Legal Hybrid resulting from (the Impending) WTO Membership: Three-Step Test in Focus. *Journal of Ethiopian Law*, Vol. 25, 2012. p. 165.

¹¹² RICKETSON i.m. 47–51.

¹¹³ A TRIPs megállapodás angol nyelvű szövege elérhető: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips_04_e.htm.

Art. 13. Members shall confine limitations or exceptions to exclusive rights to certain special cases which do not conflict with a normal exploitation of the work and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the right holder.

13. cikk A kizárólagos jogokra való korlátozásokat és kivételeket a Tagok olyan különleges esetekre szorítják, amelyek nem állnak ellentétben a mű szokásos felhasználásával, és indokolatlanul nem károsítják a jogosult jogos érdekeit.

¹¹⁴ FICSOR Mihály: Copyright for the Digital Era: The WIPO "Internet" Treaties. *Columbia-VLA Journal of Law & the Arts*, Vol. 21, Iss. 3-4, 1997. p. 215.

jogosult jogos érdekeit (*do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the right holder*).

A BUE és a TRIPs megállapodás közötti különbségek bár elsőre csak megfogalmazásukból fakadó, értelmezési jellegű különbségeknek tűnhetnek, gyakorlatilag a jogosulti pozíció erősítését szolgáló,¹¹⁵ érdemi reformként értékelhetőek.¹¹⁶ A módosítás útján a szerzői jogi kivételek természete dogmatikai szempontból körülhatárolásra kerül, a háromlépcsős-teszt innentől kezdve deklarálja – még ha talán tautologikusan is –, hogy a szerző kizárólagos jogai csak bizonyos keretek között korlátozhatóak. A jogalkotó nevesítésének hiánya ugyanakkor álláspontunk szerint nem jelenti azt, hogy a TRIPs megállapodás tesztje ne a törvényhozóhoz szólna: „*a Tagok olyan különleges esetekre szorítják*” fordulat arról árulkodik, hogy a teszt bár funkciójában és hatályában a kivételek keretrendszerként kíván szolgálni, címzettje mégis az adott részes állam, ezáltal pedig szükségszerűen a jogalkotó lesz.¹¹⁷ Ugyancsak említést érdemel, hogy a fent idézett rendelkezés értelmezésében az tűnik a helyes megközelítésnek, hogy az nem csupán az egyezmény hatályba lépésekor meglévő, hanem a jövőben kidolgozott kivételek tekintetében is irányadó, ebből fakadóan viszont nem képezheti akadályát újabb kivételek megállapításának sem.

II.2.2. A háromlépcsős-teszt értelmezése a WTO olvasatában

A fentiekben kifejtettek szerint a TRIPs megállapodásnak a WTO általi elfogadásával a nemzetközi szerzői jogi jogforrások egy szelete kikerült a WIPO gondozásából. Ez, illetve az EU-t megelőző Európai Közösség (a továbbiakban: EK) és az Egyesült Államok között 1999-ben felmerült jogvita lehetőséget biztosított arra, hogy a WTO Vitarendezési Testülete (WTO

¹¹⁵ Eric Allen ENGLE: When is Fair Use Fair: A Comparison of E.U. and U.S. Intellectual Property Law. *The Transnational Lawyer*, Vol. 15, 2002. p. 214.

¹¹⁶ Patrick R. GOULD: The Interpretive Argument for a Balanced Three-Step Test. *American University International Law Review*, Vol. 33, Iss. 1, 2017. p. 209.

¹¹⁷ A BUE és TRIPs együttes értelmezéséről ld. még: GRAD-GYENGE Anikó: Szabad felhasználások a látáskárosultak művekhez való jobb hozzáférése érdekében. In: POGÁCSÁS Anett (szerk.): *Quaerendo et creando. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja tiszteletére*. Szent István Társulat, Budapest, 2014. p. 228-230.

Dispute Settlement Body) részletesen értelmezze¹¹⁸ az 1994-ben elfogadott háromlépcsős-teszt tartalmát.¹¹⁹

A vita központjában az Egyesült Államok *Fairness in Music Licensing Act*¹²⁰ elnevezésű módosító törvényének két, új szabad felhasználása, az ún. „homestyle” és a „business” kivételek álltak.¹²¹ A *homestyle kivétel* alapján – amelynek gyökerei a bírói gyakorlatban egészen 1975-ig nyúlnak vissza –¹²² nem szükséges a jogosult engedélye abban az esetben, ha egy magáncélra is beszerezhető, a kereskedelmi forgalomban hozzáférhető készülék (pl. rádió vagy televízió) útján közvetített művek kerülnek nyilvános előadásra kis éttermekben, italméréssel foglalkozó vendéglátó helyiségekben, vagy egyéb kiskereskedelmi jellegű üzlethelyiségekben.¹²³ A *business kivétel* hasonló megfontoláson nyugszik, a közvetített vagy továbbközvetített zeneművek nyilvános előadásával kapcsolatos kizárólagos jog alól nyújt kivételt az éttermek és kocsma részére, amennyiben az üzlethelyiség nagysága nem halad meg bizonyos, előre meghatározott méreteket.¹²⁴ Utóbbi esetben lehetőség van 4-6 hangszóró működtetésére is.¹²⁵

A kivételek hozzávetőlegesen az italméréssel foglalkozó üzletek 13,5-18%-át fedték le, az éttermeknek pedig kb. a 65,5-71,8%-át.¹²⁶ Az EK álláspontja szerint a kivételek széleskörű alkalmazásuk miatt nem felelnek meg a TRIPs megállapodás háromlépcsős-tesztjének, sértik a megállapodás 11. és 13. cikkeit, így az Egyesült Államok szabályozása nem biztosítja a megállapodásban lefektetett jogokat. Az Egyesült Államok szerint ugyanakkor a teszt egyrészről csak a megállapodás által lefektetett új kivételekre vonatkozik,

¹¹⁸ A teljesség kedvéért megemlítendő, hogy a WTO első, a háromlépcsős-tesztet értelmező döntése pár hónappal korábban, egy iparjogvédelmi jogvita nyomán született. Ld. WTO: *Canada – Patent Protection of Pharmaceutical Products*. WT/DS114/R, 2000. március 17. Elérhető: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/7428d.pdf.

¹¹⁹ Lida AYOUBI: The Marrakesh Treaty: Fixing International Copyright Law for the Benefit of the Visually Impaired Persons. *New Zealand Journal of Public and International Law*, Vol. 13, 2015. p. 786.

¹²⁰ Fairness in Music Licensing Act of 1998, Pub. Law 105–298. A vizsgálat tárgyává tett szöveg elérhető: <https://www.congress.gov/bill/105th-congress/house-bill/789/text>.

¹²¹ WTO: *United States – Section 110(5) of the US Copyright Act – Report of the Panel* (a továbbiakban: WTO Report). WT/DS160/R, 2000. június 15. Elérhető: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds160_e.htm.

¹²² Ld. az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának Twentieth Century Music Corp. v. Aiken döntését. 422 U.S. 151 (1975). Elérhető: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/422/151/>.

¹²³ WTO Report i.m. 6.

¹²⁴ Jo OLIVER: Copyright in the WTO: The Panel Decision on the Three-Step Test, *Columbia Journal of Law & the Arts*, Vol. 25, Iss. 2-3, 2002. p. 119.

¹²⁵ Gene M. GROSSMAN – Petros C. MAVROIDIS: United States – Section 110(5) of the US Copyright Act, Recourse to Arbitration under Article 25 of the DSU: would’ve or should’ve? Impaired benefits due to copyright infringement. *World Trade Review*, Vol. 2, Iss. 2, 2003. p. 234.

¹²⁶ WTO Report i.m. 58.

így a teszt vonatkozásukban nem alkalmazandó, ám a homestyle és business kivételek ettől függetlenül megfelelnek a teszt rendelkezéseinek.¹²⁷

A Vitarendezési Testület egyik első megállapítása volt, hogy a 13. cikk szerinti háromlépcsős-teszt nem csak a TRIPs megállapodás által lefektetett új jogok és kivételek körében értelmezendő, hanem azokon kívül a BUE által biztosított minden jog és kivétel tekintetében releváns.¹²⁸ Az Egyesült Államok ezen érvelése tehát nyilvánvalóan nem volt helytálló, ez ugyanakkor lehetőséget biztosította arra, hogy a testület a háromlépcsős-teszt egyes elemeit részletes elemzés tárgyává tegye.

Így tehát a Vitarendezési Testület lépcsőnként és elemenként is megvizsgálta a TRIPs megállapodás 13. cikkét, elsőként a kivétel (*exception*) és korlátozás (*limitation*) kifejezések felé fordulva. A WTO álláspontja szerint kivételről akkor beszélünk, amennyiben egy szerzői kizárólagos vagyoni jog – egy bizonyos körben – teljes mértékben kiüresedik a szabályozás által (ilyen lehet például az átdolgozás tekintetében a paródia is), korlátozásról pedig akkor, ha a jogot nem teljes mértékben, hanem csak egy meghatározott körben szűkíti le a jogalkotó (mint pl. az üreshordozói jogdíjak¹²⁹ esetében, ahol az engedélyezési jog lényegében elvész, de a díjigény fennmarad). Más megfogalmazásban a kivétel sziget a kizárólagos jogok tengerében, míg a korlátozások a szerzői kizárólagos jogok tárgyi hatályával kapcsolatban adnak fogódzót.¹³⁰ Vitán felül áll ugyanakkor, hogy a háromlépcsős-teszt mindkét esetben alkalmazandó.¹³¹

Ugyancsak fontos megállapítás, hogy a teszt egyes elemei kumulatívak,¹³² tehát a teszt teljesüléséhez mindegyik elemnek teljesülnie kell, ugyanakkor maga a vizsgálat sorrendben, lépcsőnként történik.¹³³

¹²⁷ Jane C. GINSBURG: Toward Supranational Copyright Law? The WTO Panel Decision and the “Three-Step Test” for Copyright Exceptions, *The Center for Law and Economic Studies*, Working Paper No. 181, 2001. p. 5. Elérhető: http://papers.ssrn.com/paper.taf?abstract_id=253867.

¹²⁸ Justin MALBON – Charles LAWSON – Mark DAVISON: *The WTO Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights*. Edward Elgar, Northampton, 2014. p. 258.

¹²⁹ Bővebben ld.: HAJDÚ Dóra: A magáncélú másolásra fizetett díjak egyes értelmezési kérdései az Európai Unió Bíróságának gyakorlatában. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2014/6. p. 27–69. Elérhető: <https://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/files/kiadv/szkv/szemle-2014-06/02.pdf>.

¹³⁰ Andrew CHRISTIE – Robin WRIGHT: A Comparative Analysis of the Three-Step Tests in International Treaties. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, Vol. 45, Iss. 4, 2014. p. 418.

¹³¹ WTO Report i.m. 32.

¹³² Theodoros KRITHARAS: Challenge of Copyright in the Information Society: Copyright on the Internet – Current Legal Aspects. *Revue Hellenique de Droit International*, Vol. 56, 2003. p. 32.

¹³³ Annette KUR: Of Oceans, Islands, and Inland Water – How Much Room for Exceptions and Limitations under the Three Step-Test? *Max Planck Institute for Intellectual Property, Competition & Tax Law Research Paper Series*, No. 08-04, 2008. p. 22. Elérhető: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1317707.

Az első lépcsőre, vagyis az „olyan különleges esetek” (*certain special cases*) fordulatra rátérve a Vitarendezési Testület elemekre bontva végezte el az elemzést. Az „olyan” (*certain*, magyar fordításban talán helyesebb lett volna a „meghatározott” kifejezés használata) kifejezés alatt pontosan meghatározott, és tisztán definiált eseteket kell érteni, amelyek köre bár előzetesen ismert, ám nincs szükség minden konkrét eset előzetes meghatározására (gyakorlatilag itt egy jogbiztonsági ihletésű követelményről van szó).¹³⁴ Tehát a TRIPs egyezmény itt az várja el a jogalkotótól, hogy a kivételek és korlátozások megfogalmazásukban ne legyenek parttalanok, a korlátozás mértéke legyen tisztán és absztrakt módon, de előre láthatóan körülhatárolt.¹³⁵

A különleges (*special*) kifejezés mind kvalitatív, mind kvantitatív szempontból irányadó, és lényege, hogy a kivétel vagy korlátozás alkalmazása egyedi, korlátozott és kivételes legyen, ne fedje le a felhasználások jelentős százalékát. Ugyanakkor a követelmény nem azonos a speciális cél fogalmával, tehát szabad felhasználási eseteket nem csak obskúrus, a mindennapi felhasználásoktól távol eső célból lehet létrehozni. A WTO ugyanakkor hangsúlyozza, hogy sem a különleges jelleg, sem a háromlépcsős-teszt egyéb eleme vagy célja nem tartalmazza magában a kivétel vagy korlátozás mögött húzódó közérdek vizsgálatának követelményét, mivel az a nemzeti jogalkotó feladata.¹³⁶

Az első lépcső tehát azt várja el, hogy a kivételek és korlátozások tartalmukban tisztán definiáltak, terjedelmükben – hatályukban – pedig szűkek legyenek.¹³⁷

A második lépcső alapján a kivétel vagy korlátozás nem állhat ellentétben a mű szokásos felhasználásával (*do not conflict with a normal exploitation of the work*). Felhasználás alatt a WTO olvasatában a kizárólagos jogok olyan alkalmazását kell érteni, amely gazdasági előnyök elérését célozza, tehát kiaknázási jellegű magatartásról van szó (az angol nyelvi verzió szerinti „*exploitation*” kifejezés jobban is tükrözi ezt a sajátosságot).

A szokásos (*normal*) kifejezést lényegében köznapi értelemben közelíti meg a Vitarendezési Testület, így ezalatt általános, tipikus eseteket kell érteni. Ez pontosítva jelzi, hogy a szokásos felhasználás jellemzően szűkebb körű, mint az adott vagyoni jog teljessége, illetve, hogy minden nevesített szerzői kizárólagos jog tekintetében esetről-esetre vizsgálandó, hogy az adott jog tekintetében mi minősül szokásos felhasználásnak.¹³⁸ A negatív oldalról

¹³⁴ FICSOR Mihály: How Much of What? The „Three-Step Test” and Its Application in Two Recent WTO Dispute Settlement Cases. *Revue internationale du droit d’auteur*, No. 192, 2002. p. 216–217.

¹³⁵ WTO Report i.m. 33.

¹³⁶ Uo. 34.

¹³⁷ GINSBURG i.m. (2001) 5.

¹³⁸ AYOUBI i.m. (2015) 265.

megközelítve a háromlépcsős-tesztbe ütköző lehet az a kivétel vagy korlátozás, amely a megvalósított felhasználás útján versenyhelyzetbe kerül az adott vagyoni joggal, ezt pedig az aktuális és belátható időn belüli piaci viszonyok tekintetében kell vizsgálni.¹³⁹ Végezetül a testület olvasatában a felhasználás kereskedelmi jellege túllép azon a mértéken, amely a teszt ezen lépcsője szempontjából még elfogadható, ugyanakkor ezen értelmezésnél szükséges hangsúlyozni, hogy egy alapvetően kereskedelmi felütésű egyezmény értelmezéséről van szó, így ez a megközelítés bizonyos szempontból predestináltnak tekinthető.¹⁴⁰

Ez utóbbi, a kereskedelmi jellegű felhasználásokat kizáró értelmezés az Egyesült Államok szerzői jogában ismert nyílt végű szabad felhasználási eset, a fair use teszt¹⁴¹ szempontjából sem tűnik helyénvalónak. Bár az egyezmény kidolgozása során az Egyesült Államok a csatlakozás valószínűségéről pozitívan nyilatkozott,¹⁴² és már 1937-ben,¹⁴³ valamint 1938-ban¹⁴⁴ is voltak olyan hangok, amelyek a BUE-hez való csatlakozását sürgették – és persze olyanok is, akik még az 1971-es revízió után is azt gondolták, hogy felesleges¹⁴⁵ vagy egyenesen káros¹⁴⁶ lenne a csatlakozás –, az ország végül csak 1989. március 1. napján vált az unió részévé.¹⁴⁷ A csatlakozást megelőzően, és azt követően is szakmai érdeklődés tárgyát képezte, hogy a kontinentális szerzői jog rendszerétől idegen kivétel megfelel-e a BUE és a TRIPs megállapodás szerinti háromlépcsős-teszt(ek) rendelkezéseinek.

A témában nyilatkozó szerzők álláspontjából¹⁴⁸ alapvetően arra lehet következtetni, hogy a fair use megfelel a háromlépcsős-teszt(ek) elvárásainak (a kivétel az 1989-es

¹³⁹ WTO Report i.m. 44–50.

¹⁴⁰ Guido WESTKAMP: The Three-Step Test and Copyright Limitations in Europe: European Copyright Law between Approximation and National Decision Making. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, Vol. 56, 2008. p. 9.

¹⁴¹ Bővebben ld. MEZEI i.m. (2008) 26–68.

¹⁴² J. H. G. BERGNE: International Copyright Union. *The Law Quarterly Review*, Vol. 3, No. 9, 1887. p. 19.

¹⁴³ F. Ryan DUFFY: International Copyright. *Air Law Review*, Vol. 8, 1937. p. 213–223.

¹⁴⁴ Max M. KAMPELMAN: The United States and International Copyright. *American Journal of International Law*, Vol. 41, 1947. p. 421.

¹⁴⁵ Heinz DAWID: Basic Principles of International Copyright. *Copyright Society of the U.S.A. Bulletin*, Vol. 21, 1973. p. 2–5.

¹⁴⁶ Lawrence E. ABELMAN – Linda L. BERKOWITZ: International Copyright Law. *New York Law School Review*, Vol. 22, 1977. p. 631.

¹⁴⁷ LULA i.m. (2006) 115.

¹⁴⁸ Ld. pl. Jane C. GINSBURG: International Copyright: From a Bundle of National Copyright Laws to a Supranational Code. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, Vol. 47, 2000. p. 25; ENGLE i.m. (2002) 188–225; Gerald DWORKIN: Exceptions to Copyright Exclusivity: Is Fair Use Consistent with Article 9.2 Berne and the New International Order. *International Intellectual Property Law & Policy*, Vol. 4, Chapter 66, 2000. p. 20. vagy Ruth OKEDIJI: Toward an International Fair Use Doctrine. *Columbia Journal of Transnational Law*, Vol. 39, 2000. p. 75–175. Ezt a WIPO a kivételekkel és korlátozásokkal foglalkozó tanulmánya is megerősíti, ld. RICKETSON i.m. (2003) 69.

csatlakozást¹⁴⁹ követően is hatályban maradt),¹⁵⁰ ugyanakkor a fair use kivétel aktuális, a bírói gyakorlatra támaszkodó értelmezése szerint a felhasználás kereskedelmi jellege önmagában nem jelenti azt, hogy a szabad felhasználási eset ne lenne alkalmazható.¹⁵¹ Mindezekből fakadóan a WTO a felhasználások kereskedelmi jellegének a háromlépcsős-tesztel való összeférhetőségével kapcsolatos fenti megállapítását álláspontunk szerint fenntartásokkal kell kezelni.¹⁵² Ezt támasztja alá az Európai Unió jogának több rendelkezése is, így pl. az InfoSoc irányelv¹⁵³ és a (C)DSM irányelv¹⁵⁴ is szabályoz kereskedelmi jellegű szabad felhasználásokat is.

A harmadik lépcső szerint a kivétel vagy korlátozás indokolatlanul nem károsítja a jogosult jogos érdekeit (*do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the right holder*). A Vitarendezési Testület értelmezésében érdek (*interest*) alatt a jogosultnak magához az alkotáshoz, és annak kiaknázásához fűződő érdekét kell érteni, a jogos (*legitimate*) feltétel alapján pedig csak a jogilag elismert érdekek vehetők figyelembe.¹⁵⁵

Végezetül magára a jogvitára visszatérve megemlítenéd, hogy a Vitarendezési Testület végül megállapította, hogy a homestyle kivétel megfelel, míg a business kivétel nem felel meg a TRIPs megállapodás szerinti háromlépcsős-teszt követelményeinek,¹⁵⁶ utóbbi azért, mert a felhasználások túl széles körét fedi le.¹⁵⁷ Bár az Egyesült Államok végül kártérítést fizetett az EK-nak, ettől függetlenül mindkét kivétel a mai napig hatályban van.¹⁵⁸

¹⁴⁹ Kenneth D. CREWS: Harmonization and the Goals of Copyright: Property Rights or Cultural Progress? *Indiana Journal of Global Legal Studies*, Vol. 6, Iss. 1, 1998. p. 118.

¹⁵⁰ Vö. Richard J. PELTZ: Global Warming Trend? The Creeping Indulgence of Fair Use in International Copyright Law. *Texas Intellectual Property Law Journal*, Vol. 17, 2009. p. 273. Elérhető: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1669448.

¹⁵¹ Campbell v. Acuff-Rose Music (92-1292), 510 U.S. 569 (1994, a továbbiakban Campbell döntés). Elérhető: <https://goo.gl/2fPCRG>. Fontos szempont, hogy a paródiát az Egyesült Államok szerzői joga a fair use teszten keresztül ismeri el, ld. William FISHER: *Promises to Keep – Technology, Law, and the Future of Entertainment*. Stanford University Press, 2004. p. 152.

¹⁵² Martin SENFTLEBEN: Towards a Horizontal Standard for Limiting Intellectual Property Rights? – WTO Panel Reports Shed Light on the Three-Step Test in Copyright Law and Related Test in Patent and Trademark Law. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, Vol. 37, No. 4, 2006. p. 426. Elérhető: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1723871.

¹⁵³ Az InfoSoc irányelv szabályozási logikája úgy épül fel, hogy az egyes szabad felhasználásoknál kifejezetten rögzíti, ha azok nem irányulhatnak kereskedelmi célra (pl. InfoSoc irányelv 5. cikk (2) bek. b) pont: „kereskedelmi célt közvetlenül vagy közvetve sem szolgáló”, InfoSoc irányelv 5. cikk (3) bek. b) pont: „nem kereskedelmi jellegű felhasználás”), a fennmaradó kivételek – közöttük a paródia-kivétel – tekintetében nincsen ilyen megkötés.

¹⁵⁴ Pl. a (C)DSM irányelv 4. cikke szerinti szabad felhasználás.

¹⁵⁵ WTO Report i.m. 57.

¹⁵⁶ Peter K. YU: TRIPs Enforcement and Developing Countries. *American University International Law Review*, Vol. 26, No. 3, 2011. p. 776.

¹⁵⁷ Matthew KENNEDY: *WTO Dispute Settlement and the TRIPs Agreement – Applying Intellectual Property Standard in Trade Law Framework*. Cambridge University Press, Cambridge, 2016. p. 143.

¹⁵⁸ Ld. a jogvita adatlapját a WTO honlapján: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds160_e.htm. „On 23 June 2003, the United States and

II.2.3. A háromlépcsős-teszt a WCT-ben és a WPPT-ben

A WIPO a fentiekben említettek szerint a '90-es évek derekán visszavette a nemzetközi szerzői jogi jogalkotás gyepelőjét, és egyúttal pragmatikusabb irányba állította a kodifikáció fókuszát. Ennek a váltásnak az egyik legfontosabb eredményei az ún. internet szerződések, ezek közül a WCP a szerzői jogokkal, a WPPT az előadóművészek és hangfelvétel-előállítók jogaival foglalkozik.

A háromlépcsős-teszt egyes reinkarnációit a WCT 10.¹⁵⁹ és a WPPT 16. cikkei¹⁶⁰ tartalmazzák. Mindenekelőtt szükséges rögzíteni, hogy mindkét teszt a BUE-hez és a TRIPs megállapodáshoz hasonló megfogalmazást alkalmaz a lépcsők vonatkozásában. Az érdemi különbség a tesztek hatályában ragadható meg, ugyanis míg a BUE és a TRIPs megállapodás

the European Communities informed the DSB of a mutually satisfactory temporary arrangement. Such temporary arrangement covered the period through to 20 December 2004. The United States has thereafter presented status reports to the DSB informing that the US Administration will work closely with the US Congress and will continue to confer with the European Union in order to reach a mutually satisfactory resolution of this matter.”

¹⁵⁹ A WCT szerinti teszt angol és magyar nyelven:

Art. 10 (1) Contracting Parties may, in their national legislation, provide for limitations of or exceptions to the rights granted to authors of literary and artistic works under this Treaty in certain special cases that do not conflict with a normal exploitation of the work and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the author.

(2) Contracting Parties shall, when applying the Berne Convention, confine any limitations of or exceptions to rights provided for therein to certain special cases that do not conflict with a normal exploitation of the work and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the author.

¹⁶⁰ A WPPT szerinti teszt angol és magyar nyelven:

Art. 16(1) Contracting Parties may, in their national legislation, provide for the same kinds of limitations or exceptions with regard to the protection of performers and producers of phonograms as they provide for, in their national legislation, in connection with the protection of copyright in literary and artistic works.

(2) Contracting Parties shall confine any limitations of or exceptions to rights provided for in this Treaty to certain special cases which do not conflict with a normal exploitation of the performance or phonogram and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the performer or of the producer of the phonogram.

10. cikk (1) A Szerződő Felek nemzeti jogszabályaikban egyes különleges esetekben korlátozásokat és kivételeket írhatnak elő az irodalmi és művészeti alkotások szerzőinek e Szerződés szerint biztosított jogok tekintetében, amennyiben azok nem sérelmesek a mű rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítják a szerző jogos érdekeit.

(2) A Berni Egyezményben biztosított jogokra vonatkozó korlátozásokat vagy kivételeket a Szerződő felek olyan különleges esetekre tartják fenn, amelyek nem sérelmesek a mű rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítják a szerző jogos érdekeit.

16. cikk (1) A Szerződő Felek nemzeti jogszabályaikban ugyanolyan jellegű korlátozásokat és kivételeket írhatnak elő az előadóművészek és a hangfelvétel-előállítók védelme tekintetében, mint amilyeneket az irodalmi és művészeti alkotásokhoz fűződő szerzői jog védelmével kapcsolatban is előírnak.

(2) Az e Szerződésben biztosított jogokra vonatkozó korlátozásokat vagy kivételeket a Szerződő Felek olyan különleges esetekre szűkítik, amelyek nem sérelmesek az előadás, illetve a hangfelvétel rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítják az előadóművészek vagy a hangfelvétel-előállítók jogos érdekeit.

– érthető módon – nem szól a digitális környezetről, addig a WCT és a WPPT kifejezetten ezen kérdéskör szem előtt tartásával került kidolgozásra.¹⁶¹

Kiindulópontként érdemes leszögezni, hogy az egyezmények kidolgozásának folyamatát megörökítő jegyzőkönyvek szerint az egyes lépcsők értelmezése a BUE-ben lévő teszt lépéseinek értelmezésével azonos,¹⁶² illetve a TRIPs megállapodás értelmezéséhez hasonlóan itt is a kivételek feletti, általános feltételrendszerről van szó.¹⁶³

Az első lépcső tekintetében kiemelendő, hogy bár magának a feltételnek a megfogalmazása azonos, a TRIPs megállapodás és a WPPT megszorítónak tűnő megfogalmazásához képest (*TRIPs: olyan különleges esetekre szorítják / shall confine [...] to certain special cases; WPPT: korlátozásokat vagy kivételeket [...] különleges esetekre szűkítik / shall confine any limitations of or exceptions [...] to certain special cases*) a BUE és a WCT megfogalmazása inkább nyitott, megengedő jellegű¹⁶⁴ (*BUE: törvényhozó szervei jogosultak arra, hogy különleges esetekben lehetővé tegyék / shall be a matter for legislation in the countries of the Union to permit; WCT: egyes különleges esetekben korlátozásokat és kivételeket írhatnak elő / may [...] provide for limitations [...] in certain special cases*).¹⁶⁵ A megfogalmazások eltérő jellegéből arra lehet következtetni – ha az jelentőséggel bír az értelmezés szempontjából –, hogy míg a TRIPs és a WPPT alapvetően az elfogadásukig meglévő kivételek és korlátozások keretében szorítását célozza, addig a BUE és a WCT kifejezetten a későbbi kivételek¹⁶⁶ tekintetében fogalmaznak meg elvárásokat.¹⁶⁷ Felmerül a kérdés, hogy az előbbi esetben lehetséges-e további kivételek beépítése, az utóbbi esetben pedig milyen irányban értelmezhető a kivétel hatálya? Álláspontunk szerint a WCT által

¹⁶¹ RICKETSON i.m. (2003) 60.

¹⁶² WIPO: *Records of the Diplomatic Conference on Certain Copyright and Neighboring Rights Questions – Volume 1*. Genf, 1996. p. 212. Elérhető: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_348_vol_1.pdf. Ez ugyanakkor a BUE tesztjének teljesen más célja tekintetében nem feltétlenül teljes mértékben helyénvaló megállapítás.

¹⁶³ GYENGE i.m. (2005) 161.

¹⁶⁴ CHRISTIE – WRIGHT i.m. (2014) 419.

¹⁶⁵ Ficsor álláspontja szerint ugyanakkor a WPPT megoldása a BUE-vel lényegében azonos, vö. FICSOR Mihály: *The International Digital Agenda and the New WIPO Treaties. International Intellectual Property Law & Policy*, Vol. 4, Chapter 67, 2000a. p. 6.

¹⁶⁶ Ficsor szerint a WCT esetében egyértelműen lehetőség van későbbi kivételek beépítésére, ld. FICSOR Mihály: *The WIPO Internet Treaties: International Developments. International Intellectual Property Law & Policy*, Vol. 4, Chapter 76, 2000b. p. 3. és FICSOR Mihály: *The WIPO Internet Treaties: The United States as the Driver: The United States as the Main Source of Obstruction – As Seen by an Anti-Revolutionary Central European. The John Marshall Review of Intellectual Property Law*, Vol. 6, 2006. p. 25.

¹⁶⁷ A WCT tekintetében egybehangzó véleményt fogalmaz meg: GYENGE Anikó: *Szerzői jogi korlátozások és a szerzői jog emberi jogi háttere*. HVG-ORAC, Budapest, 2010a. p. 69.

alkalmazott teszt alapvetően nem képezi akadályát új kivételek kidolgozásának¹⁶⁸ – sőt, kifejezetten megengedő e tekintetében, amennyiben a tesztnek való megfelelés biztosított.¹⁶⁹ Ezt erősíti meg a WCT-t megszövegező diplomáciai konferencia eredményeként¹⁷⁰ létrejött közös nyilatkozat is, az alábbiak szerint.

„It is understood that the provisions of Article 10 permit Contracting Parties to carry forward and appropriately extend into the digital environment limitations and exceptions in their national laws which have been considered acceptable under the Berne Convention. Similarly, these provisions should be understood to permit Contracting Parties to devise new exceptions and limitations that are appropriate in the digital network environment.”¹⁷¹

Ezzel kapcsolatban ugyanakkor megállapítható, hogy a TRIPs megállapodás szóhasználatától eltérően, visszatérve a BUE koncepciójához, a WCT a tesztjét egyértelműen a nemzeti jogalkotóhoz címzi. A WPPT szóhasználatát inkább a TRIPs megállapodásból merít, ugyanakkor itt sincs okunk feltételezni, hogy a teszt ne a jogalkotóhoz szólna.

Mindkét rendelkezés kapott egy-egy kiegészítő szabályt, a WCT esetében a 10. cikk (2) bekezdése rendelkezik arról, hogy a szerződő felek a BUE jogokat korlátozó, meglévő kivételeiket is a teszthez igazítják (tehát a teszt hatálya a BUE-ben foglalt jogokra is kiterjesztésre kerül),¹⁷² míg a WPPT 16. cikk (1) bekezdése lehetőséget biztosít arra, hogy az előadóművészek és hangfelvétel-előállítók jogait a szerzők jogaihoz hasonlóan korlátozzák.

A jegyzőkönyvek ugyanakkor arról is árulkodnak, hogy a kodifikációban résztvevők közül többen képviselték azt az álláspontot, miszerint a digitális környezetre összeállított tesztnek nem lehet a BUE-vel azonos értelmezése, mivel az eltérő cél és gazdasági hatások eltérő interpretációt követelnek meg.¹⁷³ Az sajnos nem került kifejtésre, hogy a digitális szempontú vizsgálat során a teszt mely lépcsőit lenne szükséges újszerűen megközelíteni, illetve hogy ez milyen sajátos értelmezésekhez vezethetne.

¹⁶⁸ Paul HARPUR – Nicolas SUZOR: Copyright Protections and Disability Rights: Turning the Page to a New International Paradigm. *University of New South Wales Law Journal*, Vol. 36, Iss. 3, 2013. p. 754.

¹⁶⁹ Alexander PEUKERT: A Bipolar Copyright System for the Digital Network Environment. *Hastings Communications and Entertainment Law Journal*, Vol. 28, No. 1, 2005. p. 31. Elérhető: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=801124.

¹⁷⁰ GEIGER – GERVAIS – SENFTLEBEN i.m. (2014) 589.

¹⁷¹ Ld. a közös nyilatkozatot (1996. december 20.) a WIPO honlapján. Elérhető: https://www.wipo.int/treaties/en/text.jsp?file_id=295456.

¹⁷² OLIVER i.m. (2002) 137.

¹⁷³ WIPO: *Records of the Diplomatic Conference on Certain Copyright and Neighboring Rights Questions* – Volume 2. Genf, 1996. p. 704, 708. Elérhető: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_348_vol_ii.pdf.

Összességében tehát a WCT és a WPPT által alkalmazott tesztek alapvetően a TRIPs megállapodás által kijelölt úton, a már a BUE-ben is használt megfogalmazásokra alapozva épülnek fel, és értelmezésükben is a megelőző jogforrásokra támaszkodnak. A WCT-ben alkalmazott teszt olyan szempontból is kiemelt jelentőségű, hogy az az uniós jogalkotásban is előképül szolgált az InfoSoc irányelv háromlépcsős-tesztjének kidolgozása során.¹⁷⁴

II.2.4. Az EU joga – A háromlépcsős-teszt az irányelvi jogforrásokban

A fentiekben említettek szerint az EU szerzői jogi jogalkotásának kiemelkedő szerepe¹⁷⁵ volt a nemzetközi szerzői jogfejlődés átalakulásában és fejlődésében.¹⁷⁶ Az EU minden tagja egyúttal tagja a BUE-nek is, a TRIPs megállapodás pedig meg is erősíti az egyezményt, így az elvileg irányadó az uniós jogban is,¹⁷⁷ ám kétségtelen, hogy az EUB gyakorlatában számos eltérést láthatunk a BUE-ban foglalt rendelkezésektől.¹⁷⁸ Ezen túlmenően az EU 2007. november 30. napja óta aláírója a TRIPs megállapodásnak is,¹⁷⁹ a WCT-t és a WPPT-t pedig a 2000/278/EK Tanácsi határozat hagyta jóvá a közösség nevében, 2000. március 16. napján¹⁸⁰ (a tagállamoknak ugyanakkor az internet szerződéseket saját joguk részévé kellett tenniük). Tehát a háromlépcsős-tesztet tartalmazó összes korábbi jogforrás része az uniós jogrendnek, az EU azokat magára nézve kötelezőnek ismeri el, vagy legalábbis alkalmazza joggyakorlatában.

A WCT-nek és a WPPT-nek való megfelelést az EU jogában több jogforrás is biztosítja, mint a számítógépi programok jogi védelméről szóló 2009/24/EK irányelv (a

¹⁷⁴ Richard ARNOLD – Eleonora ROSATI: Are national courts the addressees of the InfoSoc three-step test? *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, Vol. 10, Iss. 10, 2015. p. 741. Elérhető: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2627014.

¹⁷⁵ Az ezzel kapcsolatos határköri kérdésekről ld. Alexander A. CAVIEDES: International Copyright Law: Should the European Union Dictate Its Development. *Boston University International Law Journal*, Vol. 16, No. 1, 1998. p. 222–226.

¹⁷⁶ Paul Edward GELLER: New Dynamics in International Copyright. *Columbia – VLA Journal of Law & the Arts*, Vol. 16, 1992. p. 468.

¹⁷⁷ C-5/08. Infopaq I. döntés, [3] bekezdés. Elérhető: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=72482&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=13149390>. Ld. még: Jonathan GRIFFITHS: Infopaq, BSA and the “Europeanisation” of United Kingdom copyright law. *Media & Arts Law Review*, Vol. 16, 2011. p. 60. Elérhető: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1777027.

¹⁷⁸ Ld. pl. a C-301/15. Soulier ügyben hozott ítéletet. Elérhető: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-301/15&language=en>.

¹⁷⁹ A TRIPs megállapodás részes feleinek listája elérhető: https://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/amendment_e.htm. Ld. még: WESTKAMP i.m. (2008) 25.

¹⁸⁰ A WIPO Szerzői Jogi Szerződésének, valamint a WIPO Előadásokról és Hangfelvételekről szóló Szerződésének az Európai Közösség nevében történő jóváhagyásáról szóló 2000/278/EK Tanácsi határozat. Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32000D0278&from=EN>.

továbbiakban: Szoftver irányelv),¹⁸¹ az adatbázisok jogi védelméről szóló 96/9/EK irányelv (a továbbiakban: Adatbázis irányelv), a bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról szóló 2006/115/EK irányelv (a továbbiakban: Bérlet irányelv), és az InfoSoc irányelv.¹⁸²

„A Szellemi Tulajdon Világszervezetének (WIPO) szervezésében 1996 decemberében tartott diplomáciai konferencia eredményeképpen két új szerződést fogadtak el, [...] A Közösség és a legtöbb tagállam már aláírta ezeket a szerződéseket, és folyamatban van a Közösség, illetve a tagállamok általi megerősítésük előkészítése. Ez az irányelv egyben számos ilyen nemzetközi kötelezettség végrehajtását is szolgálja.”

A fenti irányelvek mindegyikében megtalálható a háromlépcsős-teszt egy-egy formája. A hatály tekintetében előzetesen megállapítható, hogy az irányelvekben elhelyezett tesztek mindig az adott irányelv által szabályozott kivételekre terjednek ki,¹⁸³ így az InfoSoc irányelv tesztje rögzíti, hogy hatálya az InfoSoc irányelv 5. cikk (1)-(4) bekezdéseiben található kivételek és korlátozások tekintetében alkalmazandó. Az InfoSoc irányelv további célja volt a nemzeti kivételek harmonizációja is.¹⁸⁴ Ennek megvalósítására ugyanakkor érdekes megoldást választott az uniós jogalkotó: tekintettel arra, hogy a tagállamok szabad felhasználásai igen színes képet mutattak, a politikai kompromisszum érdekében¹⁸⁵ a kivételek bizonyos köre kötelezően alkalmazandóként került előírásra, a fennmaradó körben viszont fakultatív rendelkezések lettek elhelyezve. Az InfoSoc irányelvet ebből fakadóan érték olyan kritikák, miszerint az egyébként széles körben támogatott harmonizáció¹⁸⁶ csupán formálisan valósult meg, de a kitűzött cél elérése nem sikerült,¹⁸⁷ illetve hogy teret enged a tagállami cherry

¹⁸¹ Illetve eredetileg a számítógépi programok jogi védelméről szóló 91/250/EGK irányelv.

¹⁸² KIS Réka: Az Európai Unió hatásköre a szerzői jog területén. *Acta Universitatis Sapientiae: Legal Studies*, 2017/6. p. 289. és Jane C. GINSBURG: European Copyright Code – Back to the First Principles (With Some Additional Detail). *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, Vol. 58, No. 2, 2011. p. 287.

¹⁸³ Thomas HOEREN: The European Union Commission and Recent Trends in European Information Law. *Rutgers Computer Technology Law Journal*, Vol. 29, No. 1, 2003. p. 22.

¹⁸⁴ Eleonora ROSATI: Non-Commercial Quotation and Freedom of Paraphrase. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, Vol. 8, No. 4, 2017. p. 311.

¹⁸⁵ Robin KERREMANS: A Critical View on the European Draft Directive for Orphan Works. *Queen Mary Journal of Intellectual Property*, Vol. 2, No. 1, 2012. p. 40.

¹⁸⁶ Lesley Ellen HARRIS: A Single International Copyright Law. *Australian Law Librarian*, Vol. 9, 2001. p. 136. és Lorna CADDY – Niri SHAN – Valerie AUMAGE: The European Approach to Fair Dealing – Harmony or Discord. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, Vol. 57, No. 3, 2010. p. 574.

¹⁸⁷ Ehhez bizonyos mértékig hozzájárulhat az InfoSoc irányelv 5. cikk (3) bek. o) pontjában elhelyezett „nagyapa klauzula” is.

picking-nek,¹⁸⁸ ami nem képes elérni a belső piac megfelelő szintű egységesítését (nem is kell jobb példát keresni erre, mint a hazai szabályozás viszonyulását a paródia-kivételhez). Ugyanakkor az InfoSoc irányelv az EU-nak a szellemi tulajdonjog területén irányadó, alapvetően gazdasági eredetű jogalkotási hatásköréből fakadóan¹⁸⁹ nem csak szerzői jogi, hanem gazdasági szemléletű is, ennek figyelemmel tartása is szükséges a rendelkezések értelmezése során.¹⁹⁰

Magáról a tesztről az InfoSoc irányelv 5. cikk (5) bekezdése rendelkezik.¹⁹¹ Az itt lévő három lépcső alapvetően megfelel a nemzetközi előzményeknek, a másodikban található egy apró pontosítás (nem csupán művekre, hanem más, védelem alatt álló teljesítményekre is utal a rendelkezés). A lépcsők itt is kumulatívak, tehát nem egy többfaktoros, de mérlegelésnek teret adó megoldásról van szó.¹⁹²

Ugyanakkor nyomát sem találjuk a BUE és a WCT nemzeti jogalkotóra utaló fordulatának, sem pedig a TRIPs megállapodás vagy a WPPT tagállamokra hivatkozó szóhasználatának. Ez felveti a kérdést, hogy az InfoSoc irányelv kit tekint a teszt címzettjének, vagyis a rendelkezés a jogalkotóhoz irányul, vagy közvetlenül átültetendő és ezáltal alkalmazandó szabályozásról van szó.¹⁹³

GOLDSETEIN és HUGENHOLTZ közös monográfiájában kifejtett álláspontja szerint az InfoSoc irányelv háromlépcsős-tesztje egyértelműen a jogalkotóhoz címzett, nem pedig a bíróhoz vagy a felhasználóhoz.¹⁹⁴ Ezt az értelmezést erősítheti a tény, miszerint az Egyesült Királyság nem ültette át kifejezetten a tesztet, mivel álláspontjuk szerint a nemzeti joguk már megfelelt a rendelkezés követelményeinek,¹⁹⁵ hasonlóan járt el Hollandia is.¹⁹⁶ Ugyanakkor

¹⁸⁸ Thomas DREIER: Limitations: The Centerpiece of Copyright in Distress – An Introduction. *Information Technology and Electronic Commerce Law*, Vol. 1, No. 2, 2010. p. 52.

¹⁸⁹ BARBOSA i.m. (2007a) 86.

¹⁹⁰ WESTKAMP i.m. (2008) 15. és az InfoSoc irányelv (32) preambulumbekkezdése.

¹⁹¹ Az InfoSoc irányelv szerinti teszt angol és magyar nyelven:

Art. 5(5) The exceptions and limitations provided for in paragraphs 1, 2, 3 and 4 shall only be applied in certain special cases which do not conflict with a normal exploitation of the work or other subject-matter and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the rightholder.	5. cikk (5) Az (1), a (2), a (3) és a (4) bekezdésben foglalt kivételek és korlátozások kizárólag olyan különös esetekben alkalmazhatók, amelyek nem sérelmesek a mű vagy más, védelem alatt álló teljesítmény rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítják a jogosult jogos érdekeit.
--	--

¹⁹² Bob RIETJENS: Copyright and the Three-Step Test: Are Broadband Levies Too Good to Be True. *International Review of Law, Computers & Technology*, Vol. 20, No. 3, 2006. p. 326.

¹⁹³ Azonos kérdést tesz fel Jonathan GRIFFITHS: The 'Three-Step Test' in European Copyright Law – Problems and Solutions. *Queen Mary University of London, School of Law, Legal Studies Research Paper*, No. 31/2009. p. 22. Elérhető: <http://ssrn.com/abstract=1476968>, KERREMANS i.m. (2012) 43. és OLIVER i.m. (2002) 139.

¹⁹⁴ Paul GOLDSTEIN – P. Bernt HUGENHOLTZ: *International Copyright Principles, Law, and Practice*. Oxford University Press, második kiadás, New York, 2010. p. 367.

¹⁹⁵ ARNOLD – ROSATI i.m. (2015) 742.

ROSATI is megerősíti, hogy nem csupán a jogszabályi szinten rögzített szabad felhasználásnak, hanem a felhasználó konkrét magatartásának is meg kell felelnie a háromlépcsős-tesztnek.¹⁹⁷ Az értelmezés lehetséges dimenziói ugyanakkor ettől szélesebbre is nyúlhatnak, WESTKAMP tanulmányában például három lehetséges értelmezési módot is felvázol, ezek szerint a teszt lehet a) az irányelvben rendelkezésre álló kivételek átültetési mankója, mely nem kíván kifejezett átültetést a nemzeti jogokba, b) egy általánosan alkalmazandó norma, egyfajta generálklauzula, és értelmezhető c) a hagyományos módon, a kivételek általános korlátjaként, keretrendszereként is.¹⁹⁸

Tekintettel arra, hogy a jogirodalom a teszt értelmezésének kérdésében nem egységes, szükséges vizsgálni az EUB idevágó gyakorlatát is. A testület 12 döntésében érintette a cikk hivatkozásán túlmenő mértékben a háromlépcsős-tesztet tartalmazó rendelkezést. Elsőként a már hivatkozott *Infopaq I. ügyet* szükséges említeni, amelyben a bíróság úgy fogalmaz, hogy az ügyben érintett kivételt a háromlépcsős-teszt fényében szükséges értelmezni.¹⁹⁹ A *Premier League ügyben* az EUB ezt annyival egészítette ki, hogy az adott felhasználó által megvalósított magatartás vonatkozásában az InfoSoc irányelvben rögzített szabad felhasználásra is csak annyiban lehet hivatkozni, amennyiben az eleget tett a teszt rendelkezéseinek.²⁰⁰ A *Stichting de Thuis kopie ügyben* egyrésztől megerősítést nyer, hogy a teszt egyes feltételei kumulatíván értelmezendők, másrésztől, hogy a kivételek bevezetését az InfoSoc irányelv a tesztnek való megfeleléstől teszi függővé.²⁰¹ A *Painer ügyben* az EUB az előző döntésben azonos megállapítás mellett megjegyezte, hogy amennyiben a szabad felhasználás lehetővé teszi, úgy a háromlépcsős-teszt a forrás megjelölését is magában foglalja.²⁰² Az *Infopaq II. döntésben* foglaltak szerint, amennyiben a szabad felhasználás

¹⁹⁶ Martin SENFTLEBEN: Quotations, Parody and Fair Use. In: Bernt HUGENHOLTZ – Antoon QUAEDVLIEG – Dirk VISSER (szerk.): *1912-2012 – A Century of Dutch Copyright Law*. Amstelveen: deLex, 2012. p. 377. Elérhető: <https://ssrn.com/abstract=2125021>.

¹⁹⁷ ARNOLD – ROSATI i.m. (2015) 746.

¹⁹⁸ WESTKAMP i.m. (2008) 25–26. Ez utóbbi értelmezést támogatja SUN i.m. (2007) 279.

¹⁹⁹ Infopaq I. döntés [58] bekezdés.

²⁰⁰ C-403/08. Premier League ügy [18] bekezdés. Elérhető: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=110361&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=13529811>.

²⁰¹ C-462/09. Stichting de Thuis kopie ügy [21], [31] bekezdés. Elérhető: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=85089&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=13530876>.

²⁰² C-145/10. Painer döntés [110], [149] bekezdés. Elérhető: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?sessionid=9F62A343A10636EECF215E100BB9CFAB?text=&docid=115785&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=13556630>.

minden eleme teljesül, úgy a felhasználás szükségszerűen eleget tesz a teszt rendelkezéseinek is.²⁰³

Az EUB legrészletesebben az *ACI Adam* ügyben foglalkozott a teszttel. Ebben kimondta, hogy a rendelkezésnek nem célja, hogy meghatározza, különösen nem, hogy kiterjessze a kivételek tartalmát, hanem alapvetően azok alkalmazására irányul. A (44) preambulumbekkezdésben foglaltakra hivatkozással jelzi, hogy a teszt ugyanakkor irányulhat a kivételek és korlátozások hatályának szűkítésére.²⁰⁴ Ezt az irányt erősíti meg a *Copydan* ügyben hozott ítélet is, amely szerint a kivételeket nem kell a háromlépcsős-tesztre tekintettel értelmezni, mert annak célja nem a kivételek tartalmának meghatározása.²⁰⁵ A *Technische Universität* döntés szerint a „digitalizálásra vonatkozó jog” terjedelmét viszont a tesztre figyelemmel kell értelmezni, különösen abban az esetben, ha az adott kivétel tartalmát szűkíteni kívánjuk – visszautalva az *ACI Adam* ügyben kifejtettekre.²⁰⁶ A *Public Relations Ltd.* döntés olyan szempontból lehet érdekes, hogy bár a fentiekben kifejtettek szerint az EUB olvasatában magát a kivételt nem kell a tesztre tekintettel értelmezni, az ítéletében magát a megvalósított felhasználást egészen hosszan vizsgálja, kifejezetten a háromlépcsős-teszt rendelkezései fényében.²⁰⁷ Végezetül szükséges említeni a *Funke Medien GmbH*, *Pelham GmbH* és *Spiegel Online GmbH* ügyekben hozott döntéseket, amelyek szinte teljesen egyező szöveggel tartalmazzák az EUB azon álláspontját, miszerint a háromlépcsős-teszt funkcióját tekintve korlátozza a tagállami mérlegelés mozgásterét, a kivételeket hármas feltételrendszernek rendeli alá,²⁰⁸ és az uniós jogalkotó – utalva az InfoSoc irányelv (31) és

²⁰³ C-302/10. Infopaq II. döntés [55], [57] bekezdés. Elérhető: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=118441&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=13557891>.

²⁰⁴ C-435/12. ACI Adam döntés [25]–[27] bekezdés. Elérhető: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=150786&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=13560040>.

²⁰⁵ C-463/12. Copydan döntés [90] bekezdés. Elérhető: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=162691&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=13560864>.

²⁰⁶ C-117/13. Technische Universität döntés [47] bekezdés. Elérhető: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=157511&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=13561492>.

²⁰⁷ C-360/13. Public Relations Ltd. döntés [54]–[63] bekezdés. Elérhető: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=153302&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=13563431>.

²⁰⁸ Ld. még: Christophe GEIGER – Elena IZYUMENKO: The Constitutionalization of Intellectual Property Law in the EU and the Funke Medien, Pelham and Spiegel Online Decisions of the CJEU: Progress, but Still Some Way to Go! *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, Vol. 51, 2020. p. 282–302.

(32) preambulumbekzdéseire – nem enged eltérést a tagállamok számára a kivételek tekintetében, mivel az irányelv a kivételek koherens alkalmazása irányult.²⁰⁹

Összegezve tehát, az EUB döntéseinek értelmében a háromlépcsős-teszt teljesül, amennyiben az alá rendelt kivételek jogszabályi szinten rögzített feltételei is teljesülnek. Nem célja a kivételek tartalmának meghatározása, ugyanakkor alkalmazásuk körét, hatályukat szűkítheti. Célja viszont, hogy a nemzeti jogalkotó mozgásterét behatárolja, hogy a kivételek az EU-n belüli egységes érvényesülését biztosítsa. A szabad felhasználások a három lépcsőnek alárendeltek – vagy megfordítva, a teszt a kivételek felett áll –, ebből fakadóan a kivételt már nem kell a tesztre vetítve értelmezni.

Az EUB gyakorlatából leszűrt megállapítások bár adnak némi támpontot a teszt kivételekhez való viszonyával, alapvető rendeltetésével kapcsolatban, ugyanakkor nem sok kapaszkodót nyújtanak az egyes lépcsők tartalma tekintetében, pedig a teszt korábbi és későbbi értelmezési kísérletei – ld. a WTO Vitarendezési Testületének döntését – mind ebbe az irányba haladnak. Sőt, azzal, hogy a bíróság szerint a kivételeket nem kell a tesztre vetítve értelmezni, a teszt normatív tartalma²¹⁰ – ha van ilyen egyáltalán – megismerhetetlenné válik, funkciója pedig egyedül a kivételek hatályának eseti szűkítésére korlátozódik, nem több egy korlátozást célzó értelmezési eszköznél.²¹¹

Végezetül – csupán a teljesség kedvéért – említést érdemel még, hogy a Bérlet irányelv 10. cikk (3) bekezdése, illetve a Szoftver irányelv 6. cikk (3) bekezdése²¹² és az Adatbázis irányelv 6. cikk (3) bekezdése egyaránt tartalmazza a háromlépcsős-teszt egyes inkarnációit, ám ezekkel az EUB érdemben nem foglalkozik, bár a hazai jogirodalom érintőlegesen megemlékezik ezekről.²¹³ Ez utóbbi két irányelv érdekessége, hogy az első

²⁰⁹ C-469/17. Funke Medien GmbH döntés [52], [62] bekezdés. Elérhető: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=216545&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=13565451>, C-476/17. Pelham GmbH döntés [62]–[64] bekezdés. Elérhető: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=216552&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=13565850>. és C-516/17. Spiegel Online GmbH döntés [46]–[48] bekezdés. Elérhető: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=216543&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=13564080>.

²¹⁰ P. Bernt HUGENHOLTZ – Martin R.F. SENFTLEBEN: Fair Use in Europe: In Search of Flexibilities. *Amsterdam Law School, Research Paper*, No. 2012-39, 2012. p. 9. Elérhető: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2013239.

²¹¹ ARNOLD – ROSATI i.m. (2015) 742.

²¹² Ld. még: BOYTHA György: Computer Programs as Authors Works and Their Protection Under European Law. In: CSEHI Zoltán (szerk.): *Boytha György válogatott írásai*. Gondolat, Budapest, 2015. p. 437.

²¹³ Ld. pl.: HAJDÚ Dóra: *A törvény által előírt közös jogkezelés a magyar és francia szerzői jogban*. Médiatudományi Intézet, 2016. p. 111–121. Elérhető: https://nmhh.hu/dokumentum/192048/A_torveny_atal_eloirt_kozos_jogkezeles_a_magyar_es_francia_szerzoi_jogban.pdf. és HARKAI István: *Az internet hatása a többszörözési és a nyilvánossághoz közvetítési jogra*. Szegedi

lépcsőnek megfelelő feltétel hiányozni látszik a tesztből, viszont a felvezető rész mindkét esetben közvetlenül hivatkozik a BUE-re, illetve az ezen egyezményrel való összhang szükségességére.

II.2.5. Hazai transzpozíció – A szerzői jogról szóló törvény egyedi megoldása

A háromlépcsős-teszt a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szjt.) megalkotásával egyidejűleg jelent meg a magyar jogrendszerben, elődje, a szerzői jogról szóló 1969. évi III. törvény ilyen rendelkezést nem tartalmazott. Látható, hogy a jogalkotó – egyrészt támaszkodva az internet szerződések eredményeire, másrészt pedig az InfoSoc irányelv folyamatban lévő tárgyalási munkálataira – előrelátóan, még az EU-hoz való csatlakozás előtt igyekezett a hazai szerzői jogi keretrendszert a nemzetközi elvárásokhoz igazítani.²¹⁴

Az Szjt. 33. §-hoz fűzött indokolása az alábbiakkal támasztja alá a teszt beépítését.

„Korábban hatályos szerzői jogunkról az az általános vélemény alakult ki, hogy az a vagyoni jogok korlátjait illetően is megfelel a BUE és a TRIPS-egyezmény előírásainak. A joggyakorlat azonban számos olyan anomáliára terelte a figyelmet, amelyek miatt célszerűnek látszik a szabályozás átfogó felülvizsgálata e területen is. A vizsgálódás mércéje alapvetően a TRIPS-egyezmény 13. cikkében - a BUE nyomán - meghatározott kritériumrendszer. A szerzői és a szomszédos jogoknak csak azok a korlátjai tarthatók fenn, amelyek a különleges esetek körében maradnak, amelyek nem sérelmesek a mű rendes felhasználására, továbbá, amelyek indokolatlanul nem érintik hátrányosan a szerző, illetve a szomszédos jogi jogosultak törvényes érdekeit.”²¹⁵

Ugyanakkor az InfoSoc irányelvet megelőző jogalkotás egy egészen egyedi megközelítést eredményezett a háromlépcsős-teszt tekintetében.²¹⁶ Az InfoSoc irányelv megfelelési táblája az 5. cikk (5) bekezdése tekintetében az alábbi megjegyzést tartalmazza.

Tudományegyetem, Állam- és jogtudományi Doktori Iskola, Phd értekezés, 2020. p. 165–166. Elérhető: <https://core.ac.uk/download/pdf/286782855.pdf>.

²¹⁴ KISS Zoltán: A szabad felhasználás az alkotómunka, a tudományos kutatás, az archiválás, valamint a magáncélú és az intézményi célú felhasználások forrásvidékei. *Jura: A Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának tudományos lapja*, 2015/2. p. 79.

²¹⁵ Az Szjt. a 33-41. §-hoz fűzött részletes indokolása (IV. fejezet), Complex Jogtár verzió.

²¹⁶ Az Szjt. 33. §-a szerinti háromlépcsős-teszt magyar és angol verziója az alábbiak szerint szól. Az angol fordítás a Complex Jogtárból származik.

„A jogalkotó az Szjt.-ben meghatározott valamennyi szabad felhasználás átültetésénél érvényesítette a három lépcsős tesztet, továbbá a 33. § (2) bekezdésében a joggyakorlat számára is előírja a második és a harmadik lépcső figyelembevételét az egyes konkrét szabad felhasználási esetek érvényesülésénél.”²¹⁷

A megjegyzés egészen érdekes megvilágításba helyezi a tesztet: egyrészt úgy tűnik, hogy a háromlépcsős-teszt a magyar jogalkotó értelmezésében is elsősorban az adott tagállami jogalkotási szerv szempontjából irányadó, mivel az Szjt.-ben nevesített kivételek a teszt minden elemének megfelelnek. Másrészt a teszt első lépcsője, amely kizárólag a jogalkotó viszonylatában értelmezhető, nem kerül törvényi szinten megjelenítésre, csupán az utolsó két lépcső, amely viszont a felhasználók által megvalósított magatartások tekintetében is irányadó lesz. Az ugyanakkor nem derül ki a megfelelési táblából, hogy ez utóbbi megoldás, miszerint a második és harmadik lépcső a felhasználókkal szemben is irányadó, az InfoSoc irányelvnek való megfelelést szolgálja – tehát a teszt minden eleme a jogalkotót, egyes elemei pedig a felhasználókat terhelik –, vagy a hazai jogalkotás ezen a ponton túlteljesítette az irányelvi elvárásokat.

Az első lépcső kifejezett nevesítésének hiánya ugyanakkor nem jelenti azt, hogy az első lépcső szelleme ne jelenne meg az Szjt. rendelkezései között, ugyanis a 33. § (2) bekezdésének felvezető szövege („csak annyiban megengedett”), illetve záró szövegrésze („nem irányul a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra”) illetve a (3) bekezdésben foglalt kiterjesztő értelmezés tilalma alapvetően az „egyes különleges esetek” fordulat értelmezésére emlékeztet.

Ezt az értelmezést erősíti meg az Szjt. Nagykommentárja is, az alábbiak szerint.

33. § (2) A felhasználás a szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezések alapján is csak annyiban megengedett, illetve díjtalan, amennyiben nem sérelmes a mű rendes felhasználására és indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit, továbbá amennyiben megfelel a tisztesség követelményeinek és nem irányul a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra.
(3) A szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezéseket nem lehet kiterjesztően értelmezni.

Section 33(2) Use is allowed and can be done without remuneration even on the basis of the provisions pertaining to free use only to the extent that it is not injurious to the regular use of the works and it does not damage the authors legitimate interests without justification. Furthermore, use is allowed and can occur without remuneration if it fulfills the requirements of decency and its goal is not inconsistent with the purpose of free use.
(3) The provisions pertaining to free use cannot be interpreted inclusively.

²¹⁷ Ld. az Igazságügyi Minisztérium jogharmonizációs adatbázisát. Elérhető: <https://jogharmonizacio.im.gov.hu/>.

„[...] a kiterjesztő értelmezésnek ez a tilalma az irányadó nemzetközi normákkal [BUE 9. § (2) bek., TRIPs 13. §, WCT 10. § (2) bek., WPPT 16. § (2) bek. és INFOSOC irányelv 5. cikk (5) bek.] együtt értelmezendő. Eszerint a szabad felhasználások eseteit különleges, egyedi esetnek kell tekinteni („certain special cases”), nem pedig csak meghatározott – így bármikor bővíthető számú – tényállásoknak.”²¹⁸

A címzettek tekintetében ugyanakkor érdekes álláspontra helyezkedik a Nagykommentár, amikor kimondja, hogy egyrészt „Végső soron a jogalkotó által elfogadott valamennyi szabad felhasználásnak meg kell felelnie a három lépcsős teszt követelményeinek.”, másrészt „[...] a norma címzettje tehát a jogalkalmazó/felhasználó és végső soron a bíróság is”.²¹⁹ A fenti megállapítások arra engednek következtetni, hogy a teszt címzettje a jogalkotó, a jogalkalmazó és a felhasználó²²⁰ is egyaránt, ez ugyanakkor értelmezési nehézségekhez vezethet.

Az Szjt. indokolása szerint ugyanakkor a 33. § (2) bekezdésében nevesített két elem jogalkalmazási követelményként érvényesül.²²¹ Ezt erősíti meg Gyertyánfy is, amikor megjegyzi, hogy „a jogalkalmazónak, bírónak minden egyes szabad felhasználási törvényhely minden alkalmazása előtt a második bekezdés mérlegére kellene tennie az adott tényállást.”²²²

A Szerzői Jogi Szakértő Testület (a továbbiakban: SZJSZT) több szakvéleménye is érintette a háromlépcsős-tesztet,²²³ ugyanakkor érdemi megállapításokat csak három

²¹⁸ GYERTYÁNFY Péter (szerk.): *Nagykommentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez*. CompLex Jogtár verzió, 2019 (a továbbiakban: Nagykommentár). Ld. a 33. §-hoz fűzött kommentárt.

²¹⁹ Uo.

²²⁰ A felhasználók címzettségét kifejezetten problémásnak tartja: Catherine BOND – Abi PARAMAGURU – Graham GREENLEAF: *Advance Australia Fair? The Copyright Reform Process*. *Journal of World Intellectual Property*, Vol. 10, No. 3-4, 2007. p. 303.

²²¹ Az Szjt. a 33-41. §-hoz fűzött részletes indokolása (IV. fejezet), *Complex Jogtár verzió*. „E kritériumok jogalkalmazási követelményként érvényesülnek, hivatkozni lehet rájuk a szabad felhasználásnak a törvény egyéb rendelkezéseiben szabályozott sajátos, speciális eseteivel kapcsolatban is.”

²²² GYERTYÁNFY Péter: *Repedések a hatályos szerzői jogi épületén*. In: GRAD-GYENGE Anikó – KABAI Eszter – MENYHÁRD Attila (szerk.): *Liber Amicorum – Studia G. Faludi Dedicata: Ünnepi tanulmányok Faludi Gábor 65. születésnapja tiszteletére*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2018. p. 143. Elérhető: <http://www.eltereader.hu/media/2018/07/Faludi-READER.pdf>

²²³ Ld. pl. SZJSZT 21/07/01. A reprográfiai díjra jogosultak köre. Elérhető: https://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenyek_pdf/szjszt_szakv_2007_021.pdf, SZJSZT 31/07/1. IPTV szolgáltatás szerzői jogi megítélése. Elérhető: https://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenyek_pdf/szjszt_szakv_2007_031.pdf, SZJSZT-08/11. Cím szerzői jogi védelme. Elérhető: https://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenyek_pdf/szjszt_szakv_2011_8.pdf, és SZJSZT-19/14. Káreseményeket rögzítő képfelvételek szerzői jogi védelme. Elérhető: https://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenyek_pdf/szjszt_szakvelemen_19_2014.pdf.

szakvéleményben találhatunk. Elsőként 2004-ben került az SZJSZT látóterébe a teszt,²²⁴ amikor az Szjt. 38. § (5) bekezdésében lévő szabad felhasználás, illetve annak kormányrendeleti szintű²²⁵ részletszabályai alapján megítélhető magatartást elemzett a háromlépcsős-tesztre tekintettel, ugyanakkor a tesztre, vagy annak elemeire vonatkozó érdemi megállapítást nem tartalmaz.

A háromlépcsős-teszttel kapcsolatos legfontosabb szakvélemény ugyanakkor 2006-ban született,²²⁶ a testület majdnem minden későbbi állásfoglalása erre utal vissza. Ez nem is véletlen, ugyanis az SZJSZT rendkívüli alapossággal elemzi a tesztet, visszatekintve az Szjt. rendelkezésének előképét adó nemzetközi jogi jogforrásaira, érintve és részletesen bemutatva a WTO Vitarendezési Testületének értelmezését is. A testület megerősíti, hogy a teszt első lépcsője nem szerepel kifejezetten az Szjt.-ben, amiből arra lehet következtetni, hogy a törvény olvasatában annak címzettje a jogalkotó.²²⁷ A második két lépcső tekintetében az SZJSZT megállapítja, hogy az elsővel ellentétében azért szerepelhetnek nevesített módon a törvényben, mivel *„az alkalmazását viszont – a vonatkozó feltételeknek az adott esetek konkrét és esetleg változó körülményeitől való függőségükre tekintettel – jobb a gyakorlatra és az igazságszolgáltatásra bízni.”*²²⁸ Az SZJSZT szerint tehát az Szjt. 33. § (2) bekezdése szerinti teszt kettős irányultságú, egyrészt nevesítetlen eleme a jogalkotó oldalán határoz meg feladatokat, másrészt nevesített két lépcsője a bírósághoz irányul.²²⁹

Ez ugyanakkor nem jelenti azt, hogy az SZJSZT olvasatában az első lépcső közvetetten ne jelenne meg az Szjt.-ben, ugyanis a *„nem irányul a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra”* fordulat visszavezethető a „különleges esetek” követelményre.²³⁰ Valószínűleg ebből fakadóan teszi a testület azt a jogi szempontból kissé nehezen értelmezhető megállapítást, hogy *„[a]mi az Szjt-ben szabályozott szabad felhasználásokat illeti, [...] azokra is kiterjed a »háromlépcsős tesztnek« legalább a második és harmadik »lépcsője«.”*²³¹ A legalább kifejezésből ugyanis úgy tűnik, hogy az SZJSZT sem

²²⁴ SZJSZT 29/2004. Hazai és külföldi időszaki kiadványok tartalmának digitális archiválásával összefüggő szerzői jogi kérdések. Elérhető: https://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenek_pdf/szjszt_szakv_2004_029.pdf.

²²⁵ A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 38. §-ának (5) bekezdésében szabályozott szabad felhasználás esetében a nyilvánosság egyes tagjaihoz való közvetítés és a számukra történő hozzáférhetővé tétel módjának és feltételeinek meghatározásáról szóló 117/2004. (IV. 28.) Korm. rendelet.

²²⁶ SZJSZT 17/2006. A jogellenes forrásból történő másolás kérdése. Elérhető: https://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenek_pdf/szjszt_szakv_2006_017_rec.pdf.

²²⁷ Uo. 17–18. pont.

²²⁸ Uo. 18. pont.

²²⁹ Vö. GYENGE i.m. (2010a) 191.

²³⁰ SZJSZT 17/2006. 17. pont.

²³¹ Uo.

teljesen magabiztos a tekintetben, hogy az első lépcső végül is irányadó-e a szabad felhasználások tekintetében, vagy sem.

Az SZJSZT végül az egyes lépcsőket egyenként is elemzés tárgyává teszi, kifejezetten a szakvélemény alapját képező magáncélú másolás tekintetében. Az Szjt.-ben csak közvetetten megjelenő első elem tekintetében fontos szempont, hogy terjedelmi és tartalmi, jogpolitikai jellegű mérlegelés eszközeként szolgál,²³² a második lépcső azt vizsgálja, hogy a konkrét felhasználás túlterjeszkedik-e a rendes felhasználás keretein,²³³ a harmadik elem vonatkozásában pedig a kivételek és korlátozások bevezetése mögötti társadalmi, jogos érdek felkutatását szorgalmazza.²³⁴ Ugyanakkor ez utóbbi kritérium – vagyis a szabad felhasználás mögött álló indok – álláspontunk szerint sokkal inkább tartozik az első lépcső, és így a jogalkotó terrénumába, semmint a jogalkalmazóba (bár kétségtelen, hogy a jogalkotó akarata hasznos szempont az adott szabad felhasználási esetre hivatkozó felhasználás mérlegelése során).

Továbbá szükséges megemlíteni, hogy az SZJSZT álláspontja szerint az Szjt.-ben a teszthez fűzött – az értelmezést szűkítő természetű –²³⁵ tisztesség követelménye a BUE 10. cikkében²³⁶ található „fair practice” fordulatból fakad,²³⁷ az Szjt. indokolása ugyanakkor a polgári jog alapelveiből vezeti le ugyanezt.²³⁸

Szükséges még megemlíteni az SZJSZT 2008-as szakvéleményét is,²³⁹ amely a teszt és az adott kivétel kapcsolatát rendezve megállapítja, hogy a háromlépcsős-teszt minden szabad felhasználás tekintetében alkalmazandó, de logikai szempontból elsőként

²³² Uo. 35. pont.

²³³ Uo. 37.

²³⁴ Uo. 38.

²³⁵ GYENGE i.m. (2005) 174.

²³⁶ BUE 10(1) It shall be permissible to make quotations from a work which has already been lawfully made available to the public, provided that their making is compatible with fair practice, and their extent does not exceed that justified by the purpose, including quotations from newspaper articles and periodicals in the form of press summaries.

(2) It shall be a matter for legislation in the countries of the Union, and for special agreements existing or to be concluded between them, to permit the utilization, to the extent justified by the purpose, of literary or artistic works by way of illustration in publications, broadcasts or sound or visual recordings for teaching, provided such utilization is compatible with fair practice.

A magyar fordítás a bevett szokás fordulatot használja.

²³⁷ SZJSZT 17/2006. 17. pont.

²³⁸ Az Szjt. a 33-41. §-hoz fűzött részletes indokolása (IV. fejezet), Complex Jogtár verzió. „[...] a Ptk. alapvető szintű rendelkezéseire építve egyértelművé teszi azt is, hogy csak a tisztességes gyakorlat határain belül és kizárólag a felhasználás szabaddá tételével szolgált célt eléréséhez szükséges mértékben és az ahhoz igazodó módon megvalósuló felhasználás javára engedhető kivétel a szerző vagyoni jogai alól.”

²³⁹ SZJSZT 07/08/1. Szerzői művek online fájl cserélő rendszerek segítségével megvalósuló felhasználása. Elérhető:

https://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenek_pdf/szjszt_szakv_2008_007.pdf.

vizsgálандóak az adott szabad felhasználási eset vonatkozásában irányadó speciális szabályok.

Összességében tehát az Szjt.-ben szereplő teszt mind struktúrájában, mind értelmezésében egyedi utat választott, ugyanis a teszt korábbi megközelítései a három lépcsőt egységesen szabályozták és értelmezték, míg a hazai megoldás mind a teszt elhelyezését, ebből fakadóan pedig a lépcsők értelmezését is megbontja, továbbá addicionális elemeket ad hozzá, amelyek részben a BUE-ből, részben pedig magából a tesztből következnek.

Ennek az egyedi megoldásnak előnyei és hátrányai egyaránt azonosíthatók. Előnye, hogy a lépcsők számának csökkentésével, illetve értelmezést segítő elemek beépítésével fókuszáltabbá, rugalmasabbá teszi a tesztet, ezáltal szélesebb mozgásteret ad a jogalkalmazónak ahhoz, hogy az egyes szabad felhasználások tartalmát kitöltse. A teszt rugalmatlanságával és bíróságok előtti alkalmazhatatlanságával kapcsolatban több nemzetközi kritika is született,²⁴⁰ ezekre a jogalkotó a rendelkezésre álló eszközökkel hatékonyan reagált.

Egyúttal viszont felmerülhet, hogy az egyes lépcsők értelmezésének megbontása – különös tekintettel a címzetre – összhangban van-e a háromlépcsős-teszt nemzetközi jogforrásokból fakadó értelmezésével, ugyanis a teszt korábbi verzióinak vizsgálata során nem merült fel olyan körülmény, amely a címzetti kör megbonthatóságát igazolná (a teljesség kedvéért ugyanakkor szükséges megjegyezni, hogy egy jogforrás sem rögzíti az egységes értelmezés kötelezettségét, bár a jogirodalomban van erre vonatkozó utalás²⁴¹). GYERTYÁNFY egyúttal jelzi, hogy azzal, ha a teszt címzettjének a jogalkalmazót tekintjük, előnytelen helyzet elé állítjuk a felhasználókat: *„Ez nem fair a nagyközönséggel szemben. A törvény szövege számukra is garancia kell legyen arra, hogy ha annak részletes előírásai szerint járnak el, eljárásuk nem minősülhet jogsértőnek. Ez annak a szerzőknek adott garanciának a párdarabja, hogy a magyar jogban – hasonlóan a többi kontinentális szerzői joghoz – a kivételek felsorolása kizáró. Nem lehet a bírónak egy olyan eszközt adni, amellyel szűkítheti a törvény által megnyitott szabad felhasználási lehetőségeket.”*²⁴²

Erre tekintettel – kicsit talán igazságtalanul, utólag visszatekintve – lehet szerencsésebb megoldás lett volna, ha a tesztet kizárólag a jogalkotóhoz címzett elvárásként értelmezve az InfoSoc irányelv 5. cikk (5) bekezdésének kifejezett átültetésétől elzárkózik a

²⁴⁰ Ld. Kamiel J. KOELMAN: Fixing the Three-Step Test. *European Intellectual Property Review*, 2006/8. p. 410, HUGENHOLTZ – SENFTLEBEN i.m. (2012) 10, 30. vagy Susy FRANKEL: The International Copyright Problem and Durable Solutions. *Vanderbilt Journal of Entertainment & Technology Law*, Vol. 18, 2015. p. 137.

²⁴¹ CHRISTIE – WRIGHT i.m. (2014) 409.

²⁴² GYERTYÁNFY i.m. (2018) 143–144.

jogalkotó (ahogyan azt tette a BUE kihirdetését követően, 1975 és 1999 között),²⁴³ vagy – a másik végletet választva – mindhárom lépcső megjelenítésre került volna az Szjt.-ben, különös tekintettel arra, hogy a „*nem irányul a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra*” fordulatot az SZJSZT egyébként is az első lépcsőből vezeti le, és a 17/2006. számú szakvéleményében a konkrét felhasználás megítéléséhez egyébként is felhasználja. Ehhez igazodva álláspontunk szerint a tisztesség követelményének nevesítése sem hordoz olyan normatív hozzáadott értéket, amely érdemben hozzájárulna a teszt gyakorlati alkalmazásához, amennyiben az első lépcső is szerepelne a tesztben.

Végezetül ugyanakkor megállapítható, hogy a nemzetközi szinten is nehezen értelmezhető²⁴⁴ háromlépcsős-teszt átültetése során a hazai jogalkotó kockázatos, de előremutató finomhangolással élt, egyúttal vitán felül áll, hogy a teszt eredetileg célzott funkcióját²⁴⁵ teljes mértékben ellátja.

II.2.6. Adalékok a háromlépcsős-teszt értelmezéséhez

Mielőtt rávetíthetnénk a paródia-kivételt a háromlépcsős-tesztre (vagy a tesztet a kivételre), a teljesség kedvéért szükséges megemlíteni, hogy a jogirodalom számos alternatív értelmezést is kialakított a teszt vonatkozásában. Ezek jellemzően a konzervatív olvasattól jelentősen eltérő elgondolások, és bár gyakorlati átvételüknek különösebb realitása nincsen,²⁴⁶ ugyanakkor jól mutatják, hogy lehetőségek szintjén milyen sokszínű képet mutat a háromlépcsős-teszt értelmezése.

A lehetséges értelmezési utak közül három olyan van, amelyet több szerző is felvet tanulmányaiban, illetve monográfiáiban, ugyanakkor már most, előljáróban megjegyezhető, hogy bár alapvetően eltérő felvetésből indulnak ki, irányultságukat tekintve közel azonosak.

Elsőként említhető az a kezdeményezés, amely az angolszász jogirodalomban széles körben elterjedt, és lényegében a *fair use teszt* (vagy *fair dealing*) nemzetközi átvételére,²⁴⁷ a háromlépcsős-teszttel való egységesítésére tesz javaslatot. A *fair use teszt* nemzetközi jogforrási szintre emelése mellett kardoskodó²⁴⁸ szerzők közül SENFTLEBEN több

²⁴³ GYENGE i.m. (2010a) 191, illetve ld. az Szjt. fent idézett indokolását.

²⁴⁴ GINSBURG i.m. (2001) 16.

²⁴⁵ Retro M. HILTY: Declaration on the Three-Step Test: Where Do We Go from Here. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, Vol. 1, 2010. p. 83.

²⁴⁶ KOELMAN i.m. (2006) 411.

²⁴⁷ Daniel J. GERVAIS: Towards a New Core International Copyright Norm: The Reverse Three-Step Test. *Marquette Intellectual Property Law Review*, Vol. 9, 2005. p. 28.

²⁴⁸ PELZT i.m. (2009) 288.

tanulmányában is kiemeli, hogy a háromlépcsős-teszt gyökerei eleve az angolszász jogban ismert nyílt végű kivételre vezethetők vissza,²⁴⁹ ebből fakadóan nem is az értelmezés megújításáról, hanem eredeti olvasatának visszaállításáról lenne szó.

Ezen állítást ugyanakkor érdemes lehet fenntartásokkal kezelni, mivel a fentiekben kifejtettek szerint a háromlépcsős-teszt 1967-es revízió során került a BUE-be, és a jegyzőkönyvek egyáltalán nem utalnak arra, hogy a fair use teszt előképként szolgált volna, ugyanakkor kétségtelen, hogy bár az Egyesült Államok 1976-ben kodifikálta csak a saját tesztjét,²⁵⁰ a bírói gyakorlatban már régóta élő jogintézmény volt.

További érvként lehet nevesíteni, hogy a témában megszólaló szerzők álláspontja szerint a háromlépcsős-teszt semmivel sem hordoz több normatív tartalmat a fair use teszténél,²⁵¹ így a jogbiztonság szempontjából nincs érdemi különbség a kettő alkalmazása között, illetve a fair use-szerű teszt jelentősen hozzájárulna a szerzői jogban kívánatos egyensúly megteremtéséhez.²⁵²

Bár alapvetően annak vonatkozásában nem merülhet fel kétség, hogy a fair use teszt megfelel a BUE rendelkezéseinek,²⁵³ és így a nemzetközi szerzői jog alapvető követelményeinek, álláspontunk szerint a háromlépcsős-teszt beágyazottsága nem teszi lehetővé a jogintézmény ilyen szintű módosítását.

Ugyancsak érdekes – és némiképpen rokon jellegű – az a kezdeményezés, amely a *háromlépcsős-teszt nyílt végű szabad felhasználási esetként* való értelmezését szorgalmazza.²⁵⁴ Ezen elgondolás támogatói arra hivatkoznak, hogy a teszt jelenlegi formájában nem sok normatív tartalmat hordoz²⁵⁵ – különösen abban az esetben, ha a címezte a jogalkotó –, a jogintézmény történetében pedig eddig is voltak értelmezési váltások (pl. a BUE és a TRIPs megállapodás verziói esetében), így jogi akadály nincs annak, hogy újabb szemléletváltás következzen be.

²⁴⁹ Martin SENFTLEBEN: The International Three-Step Test – A Model Provision for EC Fair Use Legislation. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, Vol. 1, 2010a. p. 74. és Martin SENFTLEBEN: Bridging the Differences between Copyright's Legal Traditions – The Emerging EC Fair Use Doctrine. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, Vol. 57, No. 3, 2010b. p. 543.

²⁵⁰ Lisa Moloff KAPLAN: Parody and the Fair Use Defense to Copyright Infringement: Appropriate Purpose and Object of Humor. *Arizona State Law Journal*, Vol. 26, 1994. p. 863.

²⁵¹ HUGENHOLTZ – SENFTLEBEN i.m. (2012) 9.

²⁵² Edward L. CARTER: Harmonization of Copyright Law in Response to Technological Change: Lessons from Europe about Fair Use and Free Expression. *University of La Verne Law Review*, Vol. 30, No. 2, 2009. p. 377.

²⁵³ Vö. ENGLE i.m. (2002) p. 223.

²⁵⁴ SUN i.m. (2007) 309–310.

²⁵⁵ GRIFFITHS i.m. (2009) 16, 21.

További érv a nyílt végű értelmezés²⁵⁶ mellett, hogy az ilyen jellegű kivételek – ld. a fair use esetét – megfelelnek a nemzetközi szerzői jogi keretrendszernek, így – számos más, a szerzői jog modernizálását célzó elképzeléssel ellentétben – nem ütköznek nemzetközi jogi megkötésekbe.²⁵⁷ Az ebbe az irányba gondolkodó szerzők²⁵⁸ szerint a teszt megengedőbb értelmezése által a jogintézmény ahelyett, hogy a szabad felhasználások szűkítésére lenne csak alkalmas, emellett átalakulhatna az új szabad felhasználások bölcsőjévé,²⁵⁹ az új kivételek fejlődésének alapjává is,²⁶⁰ szolgálva az egyensúly²⁶¹ követelményét is.

Álláspontunk szerint a fair use teszt nemzetközi szintre emelésével kapcsolatos elképzeléshez viszonyítva ez az alternatíva – abból fakadóan, hogy valóban csak az értelmezési paradigma módosítását igényelné – némileg több realitással bír, illetve kétségtelen, hogy a nyílt végű szabad felhasználási eset pozitívan hathatna²⁶² a kreatív alkotói tevékenységre.²⁶³ Egyúttal viszont szükséges leszögezni, hogy a háromlépcsős-teszt konzervatív vagy hagyományos értelmezésének szintén komoly beágyazódása van mind nemzetközi szinten, mind pedig az egyes nemzeti törvényekben, így ezen a ponton nehezen elképzelhető egy éles váltás a teszt olvasatában (ez persze önmagában nem lehet akadálya egy nyílt végű szabad felhasználási eset kidolgozásának).

Említést érdemelnek még azok a megközelítések, amelyek a háromlépcsős-teszt *rugalmasságának fokozása* mellett érvelnek.²⁶⁴ Ezen értelmezési lehetőség támogatói nem kívánják a tesztet a sarkából kifordítani, csupán amellett érvelnek, hogy egy esetleges rugalmasabb értelmezés olyan hozzáadott értékkel bírna a teszt vonatkozásában, amely által az könnyebben lenne alkalmazandó.²⁶⁵ Ennek eszköze lehet, ha a teszt egyes lépcsőit nem kumulatívan,²⁶⁶ hanem holisztikusan²⁶⁷ közelítjük meg. Egészen hasonló álláspontot fogalmaz

²⁵⁶ A TRIPs megállapodás tesztjének nyílt végű értelmezésére született is már kísérlet, ld. Paul Edward GELLER: Rethinking the Berne-Plus Framework: From Conflicts of Laws to Copyright. *European Intellectual Property Review*, Vol. 31, 2009. p. 393.

²⁵⁷ Jonathan GRIFFITHS: Unsticking the Centre-Piece – The Liberation of European Copyright Law? *Journal of Intellectual Property Information Technology and e-Commerce Law*, Vol. 87, 2010. p. 92.

²⁵⁸ SENFTLEBEN i.m. (2012) 398.

²⁵⁹ GERVAIS i.m. (2008) 40.

²⁶⁰ GEIGER – GERVAIS – SENFTLEBEN i.m. (2014) 617.

²⁶¹ Saleh AL-SHARIEH: Toward a Human Rights Method for Measuring International Copyright Law's Compliance with International Human Rights Law. *Utrecht Journal of International and European Law*, Vol. 32, 2016. p. 8. és GOOLD i.m. (2017) 204.

²⁶² Ld. a fair use teszthez kapcsolódó gyakorlatot az Egyesült Államokban, MEZEI i.m. (2008) 27.

²⁶³ Paul Edward GELLER: A German Approach to Fair Use: Test Cases for TRIPs Criteria for Copyright Limitations. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, Vol. 57, 2010. p. 570.

²⁶⁴ PERLMUTTER i.m. (1998) 379.

²⁶⁵ KERREMANS i.m. (2012) 44.

²⁶⁶ Ld. FICSOR Mihály: *Adventures of a copyright lawyer in a WTO patent panel: interpretation of the three-step test relevant for both patents and copyright*. A Fordham Intellectual Property Law Institute & Emily C. & John

meg KUR, amikor kifejti, hogy a tesztnek nem a kivételek és korlátozások egyoldalú, szűkítő vagy tágító értelmezését kell céloznia, hanem azok megfelelő értelmezését, amelynek eszköze nem a három lépcső lépésenkénti, kumulatív követése, hanem mindhárom egyidejű figyelembevétele.²⁶⁸ Említést érdemel még ROSATI álláspontja, miszerint a Deckmyn ügyben alkalmazott megfelelő egyensúly vizsgálata²⁶⁹ – amelynek egyik oldalán a szerzők, míg másik oldalán a felhasználók jogai és jogos érdekei állnak –²⁷⁰ fakadhatott a háromlépcsős-tesztből is,²⁷¹ amely szinten az InfoSoc irányelv 5. cikk (5) bekezdésének rugalmas értelmezése felé mutat. CARTER álláspontja szerint a tesztet az EU jogforrásainak kontextusában úgy kell értelmezni, hogy nem képezi akadályát sem az új kivételek, sem pedig a nyíltvégű szabad felhasználási esetek bevezetésének.²⁷²

Hasonló álláspontra helyezkedik a Max Planck Intézet azon nyilatkozatában, amelyben a háromlépcsős-teszt rugalmas olvasata mellett érvel,²⁷³ abból az okból, hogy bár a tesztre egyre nagyobb szükség mutatkozik a modern szerzői jogban, értelmezése mégis széttöredezett, és a jogalkotó és a jogalkalmazó megközelítése egyaránt hibásan abba az irányba mozdult el, hogy a teszt alapvetően szűkítő természetű. Mindezek alapján a nyilatkozat aláírói megállapítják, hogy a tesztnek csupán egy, egységes értelmezése lehet, lépéseit összességükben és nem kumulatíván, a szabad felhasználásokat pedig nem szűken, hanem céljuknak megfelelően kell értelmezni. A háromlépcsős-teszt továbbá nem lehetetleníti el automatikusan a nyílt végű szabad felhasználási eseteket, az új kivételek bevezetését és a kivételek analóg értelmezését.²⁷⁴

A háromlépcsős-teszt ezen olvasata álláspontunk szerint olyan finomhangolást jelentene, amely egyidejűleg megfér a jogintézmény nemzetközi jogforrásokban lefektetett szövege, és az eddigi értelmezések mellett is, ugyanakkor komoly fegyvertény lehet a szabad

E. Hansen Intellectual Property Institute 23rd Annual Intellectual Property Law & Policy konferencián elhangott előadás átirata. Cambridge University, 2015. április 8-9. p. 16. Elérhető: <http://fordhamipinstitute.com/wp-content/uploads/2015/08/4A-B-2-Ficsor-Mihaly.pdf>.

²⁶⁷ AYOUBI i.m. (2015) 272.

²⁶⁸ KUR i.m. (2008) 8, 48.

²⁶⁹ Deckmyn ügy i.m. [27] és [34] bekezdés.

²⁷⁰ Eleonora ROSATI: Just a Laughing Matter? Why the Decision in Deckmyn is broader than parody. *Common Market Law Review*, Vol. 52, 2015. p. 524.

²⁷¹ ARNOLD – ROSATI i.m. (2015) 748.

²⁷² CARTER i.m. (2009) 334.

²⁷³ Ezieddin ELMAHJUB – Nicolas SUZOR: Fair Use and Fairness in Copyright: A Distributive Justice Perspective on Users' Rights. *Monash University Law Review*, Vol. 43, No. 1, 2017. p. 288. és Peter K. YU: Fair Use and Its Global Paradigm Evolution. *University of Illinois Law Review*, No. 1, 2019. p. 135.

²⁷⁴ Max Planck Institute for Innovation and Competition: Declaration – A Balanced Interpretation of the “Three-Step Test” in Copyright Law. ATRIP Conference, München, 2008. Elérhető: https://www.ip.mpg.de/fileadmin/ipmpg/content/forschung_aktuell/01_balanced/declaration_three_step_test_fin_al_english1.pdf.

felhasználások mérlegelése során a jogalkalmazó kezében is. Sőt, talán az Szjt. tesztet megjelenítő megoldása is értelmezhető úgy, hogy az egyes lépcsők finomhangolásával, a címzetti kör megbontásával és a tisztesség követelményének beépítésével pont ebbe az irányba szándékozott elmozdulni.

II.3. A PARÓDIA MEGÍTÉLÉSE A HÁROMLÉPCSŐS-TEST FÉNYÉBEN

A nemzetközi szerzői jog keretrendszerének ismertetése, illetve a háromlépcsős-test kialakulásának és fejlődésének áttekintését követően, ezek fényében érdemben megítélhetővé válik jelen fejezet fő kérdése, miszerint a paródia-kivétel összhangba hozható-e a test követelményeivel, illetve e szabad felhasználásnak az Szjt.-be való integrációja milyen feltételekkel és keretek között képzelhető el.

Kiindulópontként le kell szögezni, hogy a paródia-kivételre vonatkozó kifejezett rendelkezést az InfoSoc irányelven kívül más nemzetközi jogforrás nem tartalmaz,²⁷⁵ ugyanakkor a kérdés felvetését két körülmény is indokolja: egyrészt a közelmúltban feléledtek a paródia-kivétel szükségességét övező viták, a hazai szerzői jogi jogirodalom nem egységes ebben a kérdésben,²⁷⁶ így indokolt a szabad felhasználás és háttérének alapos elemzése. Ezen felül a paródia a háromlépcsős-testtel való konformitásának mélyreható vizsgálatára – a jogirodalom elutasító megközelítéséből is fakadóan – nem került sor, továbbá a külföldi jogirodalom is jellemzően azokban az esetekben fáradt vele, amikor a kivételt már az irányadó nemzetközi jogi jogforrások elfogadása után volt kénytelen saját jogában megjeleníteni.

Ez utóbbi esetre példa lehet a japán jog, ahol 2013-ben merült fel a paródia-kivétel elfogadásának gondolata, miután a legfelsőbb bíróság gyakorlatában éveken keresztül elismerte a paródia célú felhasználások elfogadhatóságát, ám törvényi szinten ennek a leképezése nem valósult meg.²⁷⁷ De hasonló volt a helyzet Hong Kong-ban is, ahol 2012-ig nem volt nevesített kivétel a paródia tekintetében, majd pedig egy nyílt végű szabad felhasználási eset bevezetése is felmerült 2014-ben.²⁷⁸ De nem kell keletre tekinteni példaként, az Egyesült Királyságban²⁷⁹ és Kanadában²⁸⁰ ugyanis szintén heves vita zajlott a paródia-kivétel megítélése kérdésében, nem is olyan régen.

²⁷⁵ Ez pl. a BUE-vel szemben kritikaként is felmerült, ld. ENGLE i.m. (2002) 213.

²⁷⁶ Az I. fejezetben hivatkozott forrásokon túl ld. még GYENGE Anikó: A kivételek és korlátozások céljai a szerzői monopoljogban. *Verseny és szabályozás*, 4. évf, 2010b/1. p. 113–117. Elérhető: http://econ.core.hu/file/download/vesz2010/02_szerzoi_monopoljog.pdf.

²⁷⁷ Mariko A. FOSTER: Parody's Precarious Place: The Need to Legally Recognize Parody as Japan's Cultural Property. *Seton Hall Journal of Sports and Entertainment Law*, Vol. 23, No. 2, 2013. p. 344.

²⁷⁸ Wenwei GUAN: Fair Dealing Doctrine Caught between Parody and UGC Exceptions: Hong Kong's 2014 Copyright Amendment and Beyond. *Hong Kong Law Journal*, Vol. 45, No. 3, 2015. p. 720.

²⁷⁹ Susanna MONSEAU: Fit for Purpose: Why the European Union Should Not Extend the Term of Related Rights Protection in Europe. *Fordham Intellectual Property, Media & Entertainment Law Journal*, Vol.19, No. 3, 2009. p. 656. és ARNOLD – ROSATI i.m. (2015) 748.

²⁸⁰ Ysloide GENDREAU: Canada and the Three-Step Test: A Step in Which Direction. *Marquette Intellectual Property Law Review*, Vol. 15, No. 2, 2011. p. 322.

Jelen fejezetben a paródia-kivételt a TRIPs megállapodás és az Szjt. tesztjének tükrében kívánjuk vizsgálni: előbbi azért tűnik indokoltnak, mivel a Vitarendezési Testület kimunkált útmutatót adott a teszt értelmezése vonatkozásában, utóbbi pedig azért, mivel a hazai szabályozás sajátos tesztje akár ettől eltérő értelmezésre is okot adhat, illetve az Szjt. tesztje – a fentiekben kifejtettek szerint – megfelel a WCT és az InfoSoc irányelv rendelkezéseinek is.

II.3.1. A paródia a TRIPs megállapodás tesztjének olvasatában

Ahogy a fentiekben részletesen kifejtésre került, a WTO Vitarendezési Testülete részletesen foglalkozott a teszt egyes elemeinek tartalmával.

A TRIPs megállapodásba foglalt háromlépcsős-teszt első eleme különleges esetekben teszi lehetővé a kivételek és korlátozások bevezetését, ennek körében a szabad felhasználásnak tisztán definiálnak, az adott vagyoni jog gyakorlásához, kiaknázhatóságához képest pedig korlátozottnak kell lennie.²⁸¹

Azon esetekben, ahol vizsgálat tárgyává tették a paródia-kivétel tesztrel való összeférhetőségét, arra a következtetésre jutottak, hogy a paródia célú felhasználások egyes fajtáinak nevesítése a konkrét szabad felhasználásban – mint maga a paródia, a karikatúra, a szatíra vagy a stílusutánczás – elegendő ahhoz, hogy a kivétel pontosan meghatározottnak minősüljön.²⁸² Bár kétségtelen, hogy a paródia igen elterjedt felhasználás, ez nem jelenti azt, hogy a tesztnek csak olyan felhasználás felelne meg, amely távol esik a mindennapi felhasználásoktól,²⁸³ így ez sem képezheti akadályát a paródia célú felhasználások kivételként való elismerésének.

A második lépcső alapján a kivétel vagy korlátozás nem állhat ellentétben a mű szokásos felhasználásával,²⁸⁴ amely egyrészt azt jelenti, hogy a szabad felhasználás nem kerülhet az aktuális piaci viszonyok között versenyhelyzetbe az érintett vagyoni joggal, másrészt pedig a kereskedelmi jelleg a WTO olvasatában ellentétes lehet a teszt

²⁸¹ Pamela SAMUELSON – Kathryn HASHIMOTO: Is the U.S. Fair Use Doctrine Compatible with Berne and TRIPS Obligations? *UC Berkeley Public Law Research Paper*, 2018. p. 6–7. Elérhető: <https://ssrn.com/abstract=3228052>.

²⁸² FOSTER i.m. (2013) 343. és GUAN i.m. (2015) 735.

²⁸³ WTO Report i.m. 34.

²⁸⁴ Sara D. MARSHMAN: Giving a Country of Pirates a Chance: Using the Three-Step Test to Accommodate the Shifting of National Attitudes on Copyright Protection. *George Washington International Law Review*, Vol. 43, No. 4, 2011. p. 726.

rendelkezéseivel.²⁸⁵ A teszt ezen lépcsője egészen hasonló az Egyesült Államok fair use tesztjének első és negyedik elemeihez,²⁸⁶ amelyek alapján vizsgálni szükséges a felhasználás célját és jellegét – ezen belül kereskedelmi természetét –, továbbá a felhasználásnak az eredeti mű potenciális piacára gyakorolt hatását.

Álláspontunk szerint a szerzői jogi szempontból elismerhető, védelemben részesíthető paródia nem ütközik (nem ütközhet) az eredeti mű piacával, rendes felhasználásával, ezt az Egyesült Államok termékeny joggyakorlata²⁸⁷ is megerősíti, tehát létezik a paródia célú felhasználásoknak olyan köre, amely megfér a háromlépcsős-teszt ezen követelményével.

A felhasználás kereskedelmi jellegének a háromlépcsős-tesztre gyakorolt hatásával kapcsolatos álláspontunk a fentiekben már kifejtésre került, ennek alapján a WTO értelmezése ebben a tekintetben túlzónak tekinthető – ezt támasztja alá, hogy az Egyesült Államoknak a Campbell ügy²⁸⁸ utáni gyakorlata is megfér a teszt követelményeivel –,²⁸⁹ ezt az álláspontot pedig az EUB a Deckmyn ügyben hozott döntése is megerősíti.²⁹⁰ Ennek vonatkozásában viszont szükséges leszögezni, hogy a TRIPs megállapodás szövegezése során nem voltak előre láthatóak a tömeges, internetes felhasználások,²⁹¹ így a Vitarendezési Testület álláspontja az akkori viszonyok között érthető. FOSTER a fentieket azzal egészíti ki, hogy

²⁸⁵ Uo. 44–50.

²⁸⁶ Az angol nyelvű szöveg elérhető: <https://goo.gl/JJLw>.

„[...] [T]he fair use of a copyrighted work [...] for purposes such as criticism, comment, [...] is not an infringement of copyright. In determining whether the use made of a work in any particular case is a fair use the factors to be considered shall include:

(1) the purpose and character of the use, including whether such use is of a commercial nature or is for nonprofit educational purposes;

(2) the nature of the copyrighted work;

(3) the amount and substantiality of the portion used in relation to the copyrighted work as a whole; and

(4) the effect of the use upon the potential market for or value of the copyrighted work.

²⁸⁷ Ld. pl. a Leibovitz v. Paramount Pictures Corporation esetet. 137 F.3d 109 (2d Cir. 1998). Elérhető: <https://goo.gl/kBJji>.

²⁸⁸ Campbell döntés i.m.

²⁸⁹ Robin WRIGHT: The Three-Step Test and the Wider Public Interest: Towards a More Inclusive Interpretation. *Journal of World Intellectual Property*, Vol. 12, No. 6, 2009. p. 614.

²⁹⁰ Az EUB álláspontja szerint a paródia célú felhasználások szempontjából csak azt kell figyelembe venni, hogy a paródia felidézze-e az eredeti művet, humort vagy gúnyt fejez-e ki. Deckmyn ügy i.m. [33] bekezdés.

²⁹¹ GENDREAU i.m. (2011) 322.

amennyiben a felhasználás megfelelően transzformatív,²⁹² átalakító jellegű,²⁹³ úgy a paródia célú felhasználás nem ütközhet a mű rendes felhasználásával.²⁹⁴

Végül a harmadik lépcső szerint a kivétel vagy korlátozás indokolatlanul nem károsítja a jogosult jogilag elismert,²⁹⁵ az alkotáshoz, és annak kiaknázásához fűződő érdekeit.²⁹⁶ Ezen követelmény mérlegelése során fokozott figyelemmel kell lenni arra a reciprocitás elvére²⁹⁷ alapuló érvre, miszerint abból fakadóan, hogy számos kontinentális és angolszász jogrendszer elismeri a paródia célú felhasználásokat szabad felhasználásként,²⁹⁸ ebből fakadóan pedig számos internetes platform adottnak veszi a kivétel rendelkezésre állását,²⁹⁹ így a gyakorlatban megvalósuló felhasználások során igen szűk azon gyakorolható vagyoni jogok köre, amelyek a hazai rendszerben *de facto* is gyakorolhatók lennének. Ebből fakadóan viszont a szabad felhasználás bevezetése eleve igen korlátozott mértékben érintené a vagyoni jogok kiaknázhatóságát. FOSTER kiegészítő, a személyhez fűződő jogokra építő álláspontja szerint a harmadik lépcső abból fakadóan nem sérülhet, hogy a paródia jellemzően nem magát a szerzőt, hanem a művet veszi célba a felhasználás során.³⁰⁰ Ettől függetlenül a paródia nemzetközi szinten is évszázadok óta elismert, kritikai célú felhasználás,³⁰¹ amely így hozzáadott értéket hordoz, a korlátozás és az elért előnyök arányára tekintettel vélhetően a jogos érdekek sérelme ezen felhasználás tekintetében nem azonosítható.

Összefoglalóan tehát a paródia célú felhasználások megfelelnek³⁰² a TRIPs megállapodás szerinti háromlépcsős-teszt – illetve így közvetetten a BUE³⁰³ – rendelkezéseinek.³⁰⁴

²⁹² Elena Elmerinda SCIALABBA: A Copy of a Copy of a Copy: Internet Mimesis and the Copyrightability of Memes. *Duke Law & Technology Review*, No. 18, 2020. p. 341.

²⁹³ Ezt a szempontot a fair use teszt is nagy hangsúllyal veszi figyelembe, ld. Lisan HUNG: The Supreme Court Holds That Parody May Be a Fair Use Under Section 107 of the 1976 Copyright Act. *Computer & High Technology Law Journal*, Vol. 10, 1994. p. 510. Van olyan álláspont, miszerint a megfelelő mélységű transzformativitás egyenesen kiemeli az átdolgozás joga alól a felhasználást, ld. Daniel GERVAIS: The Derivative Right, or Why Copyright Law Protects Foxes Better than Hedgehogs. *Vanderbilt Journal of Entertainment and Technology Law*, Vol. 15, 2013. p. 854. Elérhető: <http://ssrn.com/abstract=2233941>.

²⁹⁴ FOSTER i.m. (2013) 343.

²⁹⁵ Jason IULIANO: Is Legal File Sharing Legal: An Analysis of the Berne Three-Step Test. *Virginia Journal of Law & Technology*, Vol. 16, No. 3, 2011. p. 486–488.

²⁹⁶ WTO Report i.m. 57.

²⁹⁷ GINSBURG (2000) i.m. 26.

²⁹⁸ Ld. UJHELYI i.m. (2017).

²⁹⁹ Ld. pl. a YouTube tájékoztatóját, amely adottnak veszi a fair use teszt alkalmazhatóságát: <https://www.youtube.com/intl/hu/about/copyright/fair-use/>.

³⁰⁰ FOSTER i.m. (2013) 343.

³⁰¹ Hugh J. CROSSLAND: Rise and Fall of Fair Use: The Protection of Literary Materials against Copyright Infringement by New and Developing Media. *South Carolina Law Review*, Vol. 20, 1968. p. 176.

³⁰² Lateef MTIMA: Copyright and Social Justice in the Digital Information Society – Three Steps toward Intellectual Property Social Justice. *Houston Law Review*, Vol. 53, No. 2, 2015. p. 475.

³⁰³ GOLDSTEIN – HUGENHOLTZ i.m. (2010) 380.

II.3.2. A paródia az Szjt. tesztjének olvasatában

A fentiekben kifejtettek szerint az Szjt. egészen egyedi megoldást választott a nemzetközi jogforrásokban, illetve az InfoSoc irányelv 5. cikk (5) bekezdésében található háromlépcsős-tesztnek való megfeleléshez.

A megoldás egyik sajátossága, hogy a klasszikus teszt első lépcsőjét nem, vagy csak közvetetten³⁰⁵ jeleníti meg az Szjt. 33. § (2) bekezdése, abból fakadóan, hogy ezen elem elsődleges címzettje a jogalkotó.³⁰⁶ Így a hazai jogban annak mérlegelése, hogy az adott szabad felhasználás csak különleges eseteket fed-e le,³⁰⁷ alapvetően a jogpolitikai döntéshozatal terrénumába tartozik. Ebben a körben a jogalkotónak elsősorban azt kell mérlegelnie, hogy a paródia célú felhasználásokat elismerő szabad felhasználási eset kvalitatív és kvantitatív szempontból³⁰⁸ hogyan viszonyul az átdolgozással kapcsolatos vagyoni joghoz, a kivétel mögött van-e olyan indikáció, amely megalapozza annak törvényi szintre való emelését.

Mindezek alapján a mérleg egyik serpenyőjébe a szerző kizárólagos vagyoni jogát és személyhez fűződő jogait, a másikba pedig a szabad felhasználás által potenciálisan elérhető előnyöket kell elhelyezni. Álláspontunk szerint a paródia-kivétel bevezetése – különösen a megváltozott felhasználási és engedélyezési szokásokra figyelemmel – a kieső licencia-díjakat jelentős mértékben meghaladó társadalmi előnyöket generálhat,³⁰⁹ így ezen mérlegelés nem képezheti akadályát a kivétel bevezetésének. Különösen igaz ez arra tekintettel, hogy egy kivétel alapvetően három célt szolgálhat: a – tulajdonhoz való jogtól eltérő – alapvető jogok érvényesülését, a felhasználók érdekeit vagy gazdasági érdekeket.³¹⁰ Álláspontunk szerint a paródia-kivétel esetében mindhárom cél egyidejűleg érvényesülhet: szolgálná a véleménynyilvánítás szabadságához fűződő jog³¹¹ érvényesülését, a felhasználók az eredeti

³⁰⁴ Coenraad VISSER: The Location of the Parody Defence in Copyright Law: Some Comparative Perspectives. *Comparative and International Law Journal of Southern Africa*, Vol. 38, No. 3, 2005. p. 342–343.

³⁰⁵ Nagykommentár i.m. (2018).

³⁰⁶ SZJSZT 17/2006. 17–18. pont.

³⁰⁷ Eric J. SCHWARTZ: An Overview of the International Treatment of Exceptions. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, Vol. 57, No. 3, 2010. p. 485.

³⁰⁸ KUR i.m. (2008) 22.

³⁰⁹ FISHER i.m. (2004) 163.

³¹⁰ HAILE i.m. (2012) 160.

³¹¹ Ld. még: Andromachi KAMPANTAI: Trademark Parody: Limit to the Concept of Dilution or Inherent Right of the Public? *UK Law Students Review*, Vol. 3, Iss. 1, 2015. p. 52.

mű kritizálásával kapcsolatos érdekét,³¹² továbbá a paródia célú felhasználások alkalmasak arra, hogy közvetett úton bevételeket generáljanak az eredeti mű jogosultjának oldalán is.³¹³ A különleges esetként való kezelést szintén alátámasztja, hogy a paródia célú felhasználások jellemzően nem funkcionális műveken alapulnak, így a szabad felhasználás a szerzői műfajok teljességét nem is érinti.³¹⁴

A második és harmadik lépcső tekintetében a hazai jogirodalom nem fogalmaz meg a WTO Vitarendezési Testületének álláspontjától³¹⁵ részletesebb megközelítést, így ezek tekintetében a fent elmondottak irányadóak, ugyanakkor szükséges vizsgálat tárgyává tenni az Szjt. további követelményeit is.

Azon fordulat, miszerint a felhasználás nem irányulhat a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férhető célra – egyetértve az SZJSZT álláspontjával –,³¹⁶ álláspontunk szerint is az első lépcső leképeződése: a jogalkotó vélhetően azt szerette volna biztosítani, hogy a kivétel által elérni kívánt cél(ok) elérését ne csak a jogalkotó, hanem a jogalkalmazó is mérlegelés tárgyává tehesse, ezáltal is garantálva – helyesen – a szabad felhasználás funkcionalitását, és a szerzői érdekek védelmét. Tehát a rendelkezés az első lépcsőre tekintettel nem redundáns, a kiváltani kívánt joghatás azonosítható. Ugyanakkor – tekintettel az első lépcső kapcsán jelen alfejezetben kifejtettekre – álláspontunk szerint ez a követelmény nem képezheti akadályát a kivétel bevezetésének.

Végezetül szükséges utalni a tisztesség követelményére is. A polgári jog generálklauzulájából³¹⁷ is következő rendelkezés célja vélhetően az, hogy abban az esetben, ha bár a felhasználás *pro forma* megfelel a szabad felhasználási eset rendelkezéseinek, de a kivétel célja mégsem érvényesül – tehát materiálisan mégsem a kívánt joghatást érné el a jogalkotó –, akkor *ultima ratio*-ként egy olyan értelmezési eszközt adjon a jogalkalmazó kezébe, amely alkalmas lehet arra, hogy a rendelkezés funkcionalitását fenntartsa. Bár tudomásunk szerint a gyakorlatban nem volt olyan eset, amelyben egy szabad felhasználás tisztességességének hiánya miatt bukott volna el a bíróság előtt, a rendelkezés rugalmasságot

³¹² GOLDSTEIN – HUGENHOLTZ i.m. (2010) 357.

³¹³ Ugyancsak vizsgálendő kérdés, hogy (C)DSM irányelv 17. cikk (7) bekezdése mennyiben teszi lehetővé ezen szempontok mérlegelését a jövőben, a tagállamok oldalán.

³¹⁴ FALUDI Gábor jelen disszertáció kutatóhelyi vitáján elhangzott opponensi véleménye alapján. Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar, Budapest, 2020. október 2.

³¹⁵ Ld. még: ROSS MCALOON: Comply or Crumble: An Analysis of Sec. 110(5) of the Copyright Act and a Solution for Its Nonconformity. *AIPLA Quarterly Journal*, Vol. 40, No. 1, 2012. p. 181–187.

³¹⁶ SZJSZT 17/2006. 17. pont.

³¹⁷ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 1:3. §.

szolgáló célját tekintve támogatható – bízva abban, hogy nem csupán a szűkítő értelmezés irányába alkalmazható.

Ehhez még szükséges hozzáfűzni, hogy Belgium és Luxemburg paródia-kivétele egyébként tartalmazza a tisztesség követelményét, illetve számos más országban megtalálható a műfaj szabályaihoz való igazodás követelménye³¹⁸ – amely bizonyos mértékben akár egyezést, átfedést is mutathat az előbbi kategóriával –, tehát a paródia külföldi gyakorlatában megjelenik ez a követelmény. Ugyanakkor szükséges leszögezni, hogy mivel – amennyiben a fenti okfejtés helyes – a rendelkezés alapvetően a jogalkalmazó mérlegelési jogkörét hivatott biztosítani, a paródia-kivétel bevezetésének általános akadályát ezen szabály nem képezheti.

Összességében tehát álláspontunk szerint az Szjt. egyedi háromlépcsős-tesztje ugyancsak szabályozási környezetet biztosít arra, hogy a hazai jogalkotó átültethesse a paródia-kivételt, az EU jogában – és nyilván a nemzetközi szerzői jogi jogforrásokban – biztosított keretek³¹⁹ között.

³¹⁸ UJHELYI i.m. (2017) 87.

³¹⁹ Ld. még: KARSAY Enikő – Laetitia LAGARDE – Nikos PRENTOULIS: When Trade Mark Rights Meet Free Speech. *Managing Intellectual Property*, Vol. 243, 2014. p. 18.

II.4. Részkonklúzió

Jelen fejezet annak a kérdésnek a megválaszolására vállalkozott, hogy a paródia-kivétel hazai bevezetésének van-e a nemzetközi jogforrásokból³²⁰ és az EU jogából fakadó akadálya, különös tekintettel a háromlépcsős-teszt (és annak egyes megjelenési formáinak) rendelkezéseire, illetve hogy a szabad felhasználás az InfoSoc és (C)DSM irányelvek felhatalmzása alapján való átültetése esetén milyen feltételekkel lenne a szerzői jogi keretrendszerbe ültethető.

A felvetés vizsgálata során áttekintésre került a nemzetközi szerzői jogi jogforrási keretrendszer fejlődéstörténete – a bilaterális megállapodásoktól egészen a pragmatikus jogforrásokig –, majd a kivételek és korlátozások szempontjából meghatározó jelentőségű háromlépcsős-teszt fejlődésének állomásai, és értelmezésének lehetőségei kerültek elemzésre. Ennek során kitértünk a tesztnek a BUE-ben, a TRIPs megállapodásban és a WIPO internet szerződéseiben található formáira, részletesen bemutattuk a WTO Vitarendezési Testületének a tesztrel kapcsolatos állásfoglalását,³²¹ illetve az InfoSoc irányelv 5. cikk (5) bekezdésében, és az Szjt. 33. § (2) bekezdésében található, utóbbi esetben egészen egyedinek mondható megoldását.

A teljesség kedvéért azonosításra kerültek az értelmezés olyan alternatív lehetőségei is, amelyek gyakorlati átvételének valószínűsége többnyire korlátozott,³²² ugyanakkor jól mutatják, hogy a teszt olvasata potenciálisan milyen színes képet mutat.

A fenti kutatások alapján megalapozottan megítélhetővé vált, hogy a paródia-kivétel összeegyeztethető-e a háromlépcsős-teszt egyes inkarnációinak követelményeivel. A rendelkezésre álló jogforrások közül a TRIPs megállapodás és az Szjt. tesztjének fényében egyaránt részletes vizsgálat tárgyává tettük, hogy a paródia célú felhasználások milyen módon teljesíthetők, teljesítik a teszt egyes lépéseinek³²³ követelményeit.

Bár jelen fejezet a kérdés maradéktalan körüljárása érdekében hosszasan és mélyrehatóan igyekezett a felmerülő kérdéseket feltárni, a kutatás eredménye – leegyszerűsítve – egy mondatban összefoglalható: a szerzői jog nemzetközi keretrendszere

³²⁰ Ld. még: A. Henry OLSSON: New Media and International Copyright Law. *Journal of Media Law and Practice*, Vol. 1, No. 1, 1980. p. 62–63.

³²¹ Ruth OKEDJI: TRIPs Dispute Settlement and the Sources of (International) Copyright Law. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, Vol. 49, No. 2, 2001. p. 625–628.

³²² AFOR i.m. (2012) 258.

³²³ James DE LOS REYES: Examining Copyright Exemptions for Web Mashups in the International Context – Applying American Constitutional Considerations as Guideposts for the TRIPs Three-Step Test. *Hastings Constitutional Law Quarterly*, Vol. 38, No. 2, 2011. p. 487.

nem csak hogy nem képezi akadályát a paródia-kivétel hazai bevezetésének, hanem a szabad felhasználás dogmatikai és gyakorlati hátterét megfelelően biztosítja.

III. A PARÓDIA MEGÍTÉLÉSE AZ EU JOGÁNAK SZEMSZÖGÉBŐL

III.1. Az EK kezdeti jogharmonizációs tevékenységéről

Az EK a szerzői jogi jogharmonizációt – a szellemi tulajdon jog másik féltekéjéhez, az iparjogvédelemhez viszonyítottan – viszonylag későn tűzte napirendre,³²⁴ gyakorlatilag a '90-es évekig várni kellett arra,³²⁵ hogy a terület fókuszba kerüljön. Az egyik első lépés az egységesebb közösségi szerzői jogi szabályozás irányába az Európai Bizottság (a továbbiakban: Bizottság) a szerzői jogról és a technológia kihívásairól szóló Zöld Könyve volt,³²⁶ amely bár még csak *soft law*³²⁷ jelleggel, de már 1988-ban felvetette az egységes belső piaci szabályozás igényét, és ennek körében hat beavatkozási területet azonosított: a jogsértések elleni fellépés szükségességét, a filmalkotások otthoni többszörözésének (VHS rögzítés) problémáját, a jogkimerülés szabályozását, a szoftverekre és adatbázisokra vonatkozó rendelkezések egységesítését, és a nemzetközi jogforrásokhoz való csatlakozás gondolatát.³²⁸

A közösségi jogalkotás gazdasági kiindulópontból³²⁹ és eleinte bátortalanul azonosította a beavatkozási pontokat, ebből fakadóan a harmonizáció kezdetben nem átfogó jelleggel történt meg, hanem egyes részterületekre korlátozódott, ennek eszközei pedig az irányelvek voltak.³³⁰ Ennek keretében született meg a számítógépi programok jogi védelméről szóló 91/250/EGK irányelv, a műholdas műsorsugárzásra és a vezetékes továbbközvetítésre alkalmazandó egyes szerzői és szomszédos jogi szabályok összehangolásáról szóló

³²⁴ TATTAY Levente: A szellemi tulajdonjogok fejlődéstörténete az Európai Unióban (1958-2010). In: JAKAB Éva (szerk.): *Geistiges Eigentum und Urheberrecht aus der historischen Perspektive*. Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2013. p. 135. Elérhető: <http://juris.oldportal.u-szeged.hu/download.php?docID=30113>.

³²⁵ TÓTH Andrea Katalin: Az európai szerzői jogi harmonizáció és a territorialitás kérdése. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2016/4. p. 9, 11. Elérhető: <http://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/files/kiadv/szkv/szemle-2016-04/02.pdf>

³²⁶ EUROPEAN COMMISSION: *Green Paper on Copyright and the Challenge of Technology – Copyright Issues Requiring Immediate Action*. COM (88) 172 final, 1988. június 7. Elérhető: [http://aei.pitt.edu/1209/1/COM_\(88\)_172_final.pdf](http://aei.pitt.edu/1209/1/COM_(88)_172_final.pdf).

³²⁷ Ld. még: LÁNCOS Petra Lea: Az uniós soft law kutatásának főbb eredményei és aktuális kihívásai. *Iustum Aequum Salutare*, 2018/4. Elérhető: http://ias.jak.ppke.hu/hir/ias/20184sz/05_LancosPL_IAS_2018_4.pdf.

³²⁸ Uo. 4, 19, 99, 146, 170, 205. és 218.

³²⁹ Érdekes, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés 118. cikke a jogalkotási hatáskör alátámasztására gazdasági indikációt tartalmaz („A belső piac létrehozása, illetve működése keretében az Európai Parlament és a Tanács rendes jogalkotási eljárás keretében intézkedéseket fogad el a szellemi tulajdonjogok Unión belüli egységes oltalmát biztosító európai oltalmi jogcímek létrehozására, valamint egy uniós szintű központi engedélyezési, koordinációs és ellenőrzési rendszer megteremtésére.”), amely összecseng a TRIPs megállapodás mögött meghúzódó érvekkel. Ld. még az EUB 1/94. sz. véleményét (Competence of the Community to conclude international agreements concerning services and the protection of intellectual property - Article 228 (6) of the EC Treaty).

³³⁰ Giannantonio BENACCHIO: *Az Európai Közösség magánjoga – Polgári jog, kereskedelmi jog*. Osiris, Budapest, 2003. p. 340.

93/83/EGK irányelv, illetve az Adatbázis irányelv. Ám az uniós jogharmonizációra a későbbi jogfejlődés során is általában jellemző, hogy nem átfogóan nyúlt a jogterülethez, hanem egyes specifikus kérdésekre koncentrált csak, ebbe a sorba illik a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről szóló 2004/48/EK irányelv, a Szoftver irányelv, a szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejéről szóló 2006/116/EK irányelv módosításáról szóló 2011/77/EU, az árva művek egyes megengedett felhasználási módjairól szóló 2012/28/EU irányelv vagy a szerzői és szomszédos jogokra vonatkozó közös jogkezelésről és a zeneművek belső piacon történő online felhasználásának több területre kiterjedő hatályú engedélyezéséről szóló 2014/26/EU irányelv is.

Ez nem jelenti ugyanakkor azt, hogy az EK-ban ne merült volna fel az átfogó harmonizáció igénye is. A Bizottság az információs társadalomban a szerzői jogról és kapcsolódó jogokról szóló Zöld Könyve³³¹ 1995-ben felismerte azt, hogy az internetben rejlő lehetőségek kihasználása a jogi keretrendszer átfogó felülvizsgálatát igényli, illetve hogy az információs technológia igényeinek kiszolgálása érdekében nem szabad hagyni, hogy a szerzői jogi szabályozás tagállami szinten töredezetté váljon,³³² egyúttal nagy vonalakban kijelölte azokat az irányokat, amelyek végül az InfoSoc irányelv elfogadásához vezettek.

Jelen fejezet célja a paródiával kapcsolatos uniós jogi szempontból releváns jogi környezet bemutatása, ugyanakkor bizonyos releváns, ám nem kizárólag az uniós *acquis* tükrében megítélendő kérdések – mint a háromlépcsős-teszt,³³³ vagy a személyhez fűződő jogok³³⁴ – önálló fejezetekben kerülnek elemzésre.

III.2. Az EU átfogó harmonizációjának eredményei

Az uniós joga jelenleg két olyan irányelvi jogforrást tartalmaz, amely átfogó jelleggel,³³⁵ rendszerszinten³³⁶ igyekezett megreformálni az uniós szerzői jog keretrendszerét, ezek a

³³¹ EUROPEAN COMMISSION: *Green Paper on Copyright and Related Rights in the Information Society*. COM(95) 382 final, 1995. július 19. Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:1995:0382:FIN:EN:PDF>.

³³² Uo. 3, 4. és 32–33.

³³³ Ld. a II.2.4. alfejezetet.

³³⁴ Ld. a V.2. alfejezetet.

³³⁵ Jakub HALEK – Martin HRACHOVINA: Directive on Copyright in the Digital Single Market: A Challenge for the Future. *Common Law Review*, Iss. 16, 2020. p. 44.

³³⁶ GRAD-GYENGE Anikó: A szerződési jog harmonizációja rendelettel: új utak a szerzői jogi harmonizációban. In: GRAD-GYENGE Anikó – KABAI Eszter – MENYHÁRD Attila (szerk.): *Liber Amicorum – Studia G. Faludi Dedicata: Ünnepi tanulmányok Faludi Gábor 65. születésnapja tiszteletére*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2018. p. 130.

hazánkban még az uniós csatlakozás előtt átültetett³³⁷ InfoSoc irányelv és a 2020. június 7. napjáig átültetendő (C)DSM irányelv.

III.2.1. Az InfoSoc irányelv

Az *InfoSoc irányelv* megalkotása során több párhuzamos cél is a jogalkotó előtt lebegett, így az, hogy „az információs társadalom európai fejlődésének elősegítése érdekében szükséges egy közösségi szintű, átfogó és rugalmas szabályozási keret létrehozása”, de fontos szempont volt a szellemi tulajdon magas szintű védelme,³³⁸ a tagállami szabályozás fragmentációjának megakadályozása is.³³⁹ A jogforrás közvetlen előzményeinek – ahogyan a fentiekben jeleztük is – a WIPO internet szerződéseit tekinthetők, ezt az irányelv (15) preambulumbekzdése rögzíti is.

A vagyoni jogok közül az InfoSoc irányelv csak a többszörözés, terjesztés és a nyilvánossághoz közvetítés jogát érinti közvetlenül,³⁴⁰ ugyanakkor ezen kizárólagos jogokat – a magas védelmi szint elérése érdekében – viszonylag tágan szabályozza.³⁴¹ A jogforrás ugyanakkor nem csak a vagyoni jogok, hanem a kivételek és korlátozások tekintetében is tartalmaz rendelkezéseket, egyúttal szükséges jelezni, hogy az EU jogában itt jelenik meg először a paródia kérköre, önálló nevesített szabad felhasználási eset formájában.³⁴² Az InfoSoc irányelv a kivételeket kötelező és opcionális jelleggel tartalmazza,³⁴³ emiatt érte is kritika a szabályozást, miszerint a tagállami nemzeti kivételek összegző listájának tekinthető opcionális kivételek nem valósítottak meg valós harmonizációt, egyúttal nyitva hagyták a lehetőséget arra, hogy az országok eltérő tartalommal töltsék meg a szabad felhasználási eseteket.³⁴⁴

³³⁷ TATTAY Levente: A szellemi alkotások teljes körű újraszabályzása Magyarországon. *Iustum Aequum Salutare*, 2009/2. p. 161. Elérhető: <http://ias.jak.ppke.hu/hir/ias/20092sz/11.pdf>.

³³⁸ Christophe GEIGER – Elena IZYUMENKO: The Role of Human Rights in Copyright Enforcement Online: Elaborating a Legal Framework for Website Blocking. *American University International Law Review*, Vol. 32, No. 1, 2016. p. 48, 88.

³³⁹ InfoSoc irányelv (1), (4) és (6)–(7) preambulumbekzdések.

³⁴⁰ InfoSoc irányelv 2–4. cikk.

³⁴¹ Christophe GEIGER – Elena IZYUMENKO: Towards a European Fair Use Grounded in Freedom of Expression. *American University International Law Review*, Vol. 35, No. 1, 2019. p. 3.

³⁴² MEZEI Peter: Fair Use and Culture: Comments on the Gowers Review. *University of Toledo Law Review*, Vol. 39, No. 3, 2008. p. 659.

³⁴³ Ilanah FHIMA: Fairness in Copyright Law: An Anglo-American Comparison. *Santa Clara High Technology Law Journal*, Vol. 34, No. 1, 2017. p. 48–49.

³⁴⁴ ROSATI i.m. (2017) 312.

Az InfoSoc irányelv paródia-kivétele³⁴⁵ a többszörözés, nyilvánossághoz közvetítés és terjesztés³⁴⁶ kizárólagos szerzői vagyoni jogai alól enged kivételt abban az esetben, ha a felhasználás karikatúra, paródia vagy utánzat készítésének céljából valósul meg. Látható, hogy az uniós jog ezen a ponton a szabad felhasználás konkrét tartalmát illetően nem sok kapaszkodót ad a nemzeti jogalkotó kezébe, ennek fényében nem is tűnik meglepőnek, hogy a jogforrás gyakorlati hatásait több mint tíz év távlatából, a Bizottság felkérésére, minden tagállamra kiterjedően felmérő tanulmány számos eltérést mutatott ki azon tagállamok megoldásaiban, amelyek éltek az InfoSoc irányelv 5. cikk (3) bekezdés k) pontjában található felhatalmazással.³⁴⁷

Értelmezési nehézséget okozott továbbá, hogy számos tagállamban – így Magyarországon is – elsődlegesen (de nem kizárólagosan) az átdolgozás jogát érintő felhasználásként értelmezik a paródia célú felhasználásokat, ám az uniós jog – a Szoftver irányelv és az Adatbázis irányelv kivételével³⁴⁸ – ezen vagyoni jogot nem harmonizálta,³⁴⁹ az InfoSoc irányelv által érintett kizárólagos jogok között sem szerepel. Ebben a helyzetben álláspontunk szerint úgy kell értelmezni a releváns jogforrásokat, hogy az InfoSoc irányelv biztosít lehetőséget a többszörözés és nyilvánossághoz közvetítés alóli mentesülésre, míg a csak érintőlegesen harmonizált átdolgozási jog³⁵⁰ ezen aspektusát tagállami hatáskörben hagyja az uniós jogalkotó.³⁵¹

A paródia-kivételnek az EU-n belüli (és kívüli) elterjedtségével, illetve az egyes tagállamok szabad felhasználásainak konkrét formáival jelen értekezés IV. fejezete foglalkozik részletesen.

III.2.2. A (C)DSM irányelv

³⁴⁵ InfoSoc irányelv 5. cikk „(3) A tagállamok a 2. és a 3. cikkben szabályozott jogok vonatkozásában az alábbi esetekben kivételeket, illetve korlátozásokat állapíthatnak meg:

k) karikatúra, paródia vagy utánzat készítésének céljára történő felhasználás;”.

³⁴⁶ Utóbbi tekintetében ld. az InfoSoc irányelv 5. cikk (4) bekezdését.

³⁴⁷ Jean-Paul TRIAILLE (szerk.): *Study on the application of Directive 2001/29/EC on copyright and related rights in the information society*. De Wolf & Partners, 2013. p. 481. Elérhető: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9ebb5084-ea89-4b3e-bda2-33816f11425b>. Ld. még jelen értekezés 2. sz. mellékletét.

³⁴⁸ Ld. a Szoftver irányelv 4. cikk (1) bek. b) pontját és az Adatbázis irányelv 5. cikk b) pontját.

³⁴⁹ Daniël JONGSMA: Parody after Deckmyn. A comparative overview of the approach to parody under copyright law in Belgium, France, Germany and the Netherlands. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, Vol. 48, 2017. p. 665.

³⁵⁰ A teljesség kedvéért jelezhető, hogy nem minden tagállam ismeri önálló jogként az átdolgozás jogát (vö. Szjt. 29. §), az bizonyos szintig beleértelmezhető a többszörözési jogba is.

³⁵¹ Azonos következtetésre jut: Christina ANGELOPOULOS – Joao Pedro QUINTAIS: Fixing Copyright Reform. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, Vol. 10, No. 2, 2019. p. 150–151.

Az InfoSoc irányelv évtizedekig meghatározta a szerzői jogi integráció irányát, ugyanakkor az idő előrehaladtával felülvizsgálata elkerülhetetlen volt. Ennek egyik első lépéseként azonosítható a Bizottság „Egységes keret az elektronikus kereskedelem és az online szolgáltatások digitális egységes piacába vetett bizalom megerősítésére” című, 2012-ben nyilvánosságra hozott közleménye,³⁵² amely az egységes piac hatékony érvényesülése érdekében már kilátásba helyezte az InfoSoc irányelv revízióját.³⁵³ Egy évvel később egy, a Bizottság kezdeményezésére készített tanulmány – felmérve a szerzői jogi kivételek és korlátozások potenciáli gazdasági hatásait – megállapította, hogy az új, digitális felhasználások és a szerzői jogi védelem alatt álló művek disztribúciós csatornáinak megváltozása megalapozhatja, hogy az uniós jog új kivételekkel egészüljön ki, sőt, még a paródia tekintetében is tartalmazott megállapításokat.³⁵⁴

A szerzői jogi keretrendszer átfogó újragondolását beharangozó stratégiára ugyanakkor 2015-ig várni kellett, ugyanis a Bizottság ekkor tette közzé az Európai digitális egységes piaci stratégiáját (a továbbiakban: DSMS).³⁵⁵ A DSMS alapvetően három pillérre alapozva tervezte megvalósítani a digitális egységes piaccal kapcsolatos elképzeléseit: elsőként az internetes szolgáltatásokhoz való jobb fogyasztói és vállalkozási hozzáférés, másodsorban a digitális hálózatok és innovatív szolgáltatások számára való megfelelő és egyenlő versenyfeltételek biztosítása, harmadikként pedig a digitális gazdaság növekedési potenciáljának maximalizálása útján.³⁵⁶

A második pillér intézkedési javaslati többek között előirányozzák egy modern és európaibb szerzői jogi keretrendszer létrehozását,³⁵⁷ a Bizottság „A korszerű, európaibb szerzői jogi keret felé” című,³⁵⁸ szintén 2015-ben közzétett közleményében pedig részletesen is kifejti az ezzel kapcsolatos elképzeléseit. Ennek keretében az uniós szerzői jog reformjának

³⁵² EURÓPAI BIZOTTSÁG: *Egységes keret az elektronikus kereskedelem és az online szolgáltatások digitális egységes piacába vetett bizalom megerősítésére*. COM(2011) 942 final, 2012. november 11. Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0942:FIN:hu:PDF>.

³⁵³ Uo. 17–18. Ld. még: TÓTH i.m. (2016a) 17.

³⁵⁴ Gregor LANGUS – Damien NEVEN – Gareth SHIER: *Assessing the economic impacts of adapting certain limitations and exceptions to copyright and related rights in the EU*. Charles River Associates, 2013. p. 6, 20. Elérhető: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5092b309-660e-48d7-a984-390ebb549062>

³⁵⁵ EURÓPAI BIZOTTSÁG: *Európai digitális egységes piaci stratégia*. COM(2015) 192 final, 2015. május 6. Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0192&from=EN>.

³⁵⁶ Uo. 4, 9. és 14. Ld. még: Maria Jose SCHMIDT-KESSEN: *EU Digital Single Market Strategy, Digital Content and Geo-Blocking: Costs and Benefits of Partitioning EU's Internal Market*. *Columbia Journal of European Law*, Vol. 24, No. 3, 2018. p. 563.

³⁵⁷ Uo. 2.4 alfejezet.

³⁵⁸ EURÓPAI BIZOTTSÁG: *A korszerű, európaibb szerzői jogi keret felé*. COM(2015) 626 final. 2015. december 9. Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0626&from=EN>.

az elérhetőség fokozása, a magas szintű védelem és az érdekelték közötti egyensúly premisszáin kell alapulnia, a szabályozást az InfoSoc irányelv elfogadása óta megvalósult technológiai fejlődéshez kell igazítani, egyúttal biztosítani kell a jogdíjak hatékony eloszlását.³⁵⁹ Ugyanakkor érdemes leszögezni, hogy sem a DSMS, sem a 2015-ös közlemény nem érinti már a paródia kérdését,³⁶⁰ pedig a nem sokkal korábban az Európai Parlament által elfogadott, ún. Reda-jelentés még kiemelt kérdésként kezeli, az alábbiak szerint: „[...] a karikatúrára, paródiára vagy utánzatra vonatkozó kivétel fontos a demokratikus vita élénkítése szempontjából; úgy véli, hogy a kivételnek egyensúlyt kell teremtenie az alkotók és az eredeti szereplők érdekei és jogai, valamint az oltalom alatt álló mű azon felhasználójának véleménynyilvánítási szabadsága között, aki a karikatúrára, paródiára vagy utánzatra vonatkozó kivételt veszi alapul;”.³⁶¹

Jean-Claude Juncker – a Bizottság akkori elnöke – 2016. évi évértékelő beszéde alkalmából a Bizottság sajtóközleményben³⁶² jelentette be, hogy a DSMS célkitűzéseinek megvalósítása érdekében, a digitális változásokra és új online szolgáltatások által támasztott kihívásokra való reakcióként, irányelv javaslatot terjesztett elő a szerzői jogi keretrendszer reformjára – ez volt az későbbi (C)DSM irányelv első nyilvános változata.

A DSM javaslat³⁶³ elsődleges célja tehát az InfoSoc irányelv által kialakított szerzői jogi keretrendszer reformja,³⁶⁴ a kor igényeihez való igazítása,³⁶⁵ a digitális egységes piac kiteljesedéséhez szükséges eszközök és intézkedések biztosítása volt,³⁶⁶ ennek eszközeként

³⁵⁹ Uo. 6, 9. és 12–13.

³⁶⁰ TÓTH Andrea Katalin: Szerzői jogi reform az Európai Unióban. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2017/4. p. 11. Elérhető: <https://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/files/kiadv/szkv/szemle-2017-04-01-tothandrea.pdf>.

³⁶¹ Az Európai Parlament állásfoglalása az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és a tanácsi irányelv végrehajtásáról. 2015. július 9. (2014/2256(INI)). 47. pont. Elérhető: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f1932fdc-7e5e-11e7-b5c6-01aa75ed71a1/language-hu>.

³⁶² EURÓPAI BIZOTTSÁG: *Értékelő beszéd az Unió helyzetéről (2016): a Bizottság korszerű uniós szerzői jogi szabályok bevezetését javasolja az európai kultúra virágzásának és az európai kulturális javak terjesztésének előmozdítása érdekében*. Sajtóközlemény, 2016. szeptember 14. Elérhető: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/IP_16_3010.

³⁶³ Az Európai Parlament és a Tanács irányelv-javaslat a digitális egységes piacon a szerzői jogról (a továbbiakban: DSM javaslat). COM(2016) 593 final, 2016. szeptember 14. Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016PC0593&from=EN>.

³⁶⁴ Giancarlo F. FROSIO: Internet Intermediary Liability: WILMap, Theory and Trends. *Indian Journal of Law and Technology*, Vol. 13, No. 1, 2017. p. 31. és Giovanni DE GREGORIO: Expressions on Platforms: Freedom of Expression and ISP Liability in the European Digital Single Market. *European Competition and Regulatory Law Review*, Vol. 2, No. 3, 2018. p. 210.

³⁶⁵ TÓTH Andrea Katalin: A linkelés jelene és jövője az Egyesült Államok és az Európai Unió joggyakorlata alapján. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2016b/1. p. 74, 84. Elérhető: <https://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/files/kiadv/szkv/szemle-2016-01/03-t-thandrea.pdf>.

³⁶⁶ Giancarlo F. FROSIO: To Filter, or Not to Filter - That Is the Question in EU Copyright Reform. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, Vol. 36, No. 2, 2018a. p. 334.

többek között a digitalizáció és határon átnyúló elérhetőség kérdéseire keresett válaszokat.³⁶⁷ Bár a modernizáció szükségességét önmagában jellemzően nem vitatták, a DSM javaslat igen komoly ellenállásba ütközött,³⁶⁸ az EU szerzői jogi jogalkotásának legvitatottabb és legnagyobb visszhangot keltő instrumentuma lett: a javaslat elfogadása ellen indított petíciót több, mint öt millióan írták alá,³⁶⁹ több országban pedig tüntetések zajlottak a végső szavazást megelőző hetekben,³⁷⁰ az 'internet népe' a mémek korának alkonyát látta a javaslatban,³⁷¹ a jogalkotási folyamatba vetett bizalmat pedig az sem erősítette, hogy a tárgyalási folyamatokat rendkívül erős lobbizási tevékenység vette körül.³⁷²

A (C)DSM irányelv végül a hosszas viták után,³⁷³ 2019. május 17. napján került elfogadásra, a DSM javaslatához képest szignifikánsan részletesebb tartalommal. Mind a javaslat, mind a végső verzió egyik legvitatottabb rendelkezése a 17. cikkben foglalt ún. *value gap* problémát³⁷⁴ kezelni hivatott rendelkezés.³⁷⁵ Ennek lényege, hogy azon nagy online szolgáltatók, amelyek tevékenysége a felhasználók által feltöltött, szerzői jogi védelem alatt álló tartalmak megosztásán alapul – mint pl. a YouTube –, ezen tevékenységükért bár igen komoly bevételeket realizálnak, ám ezen bevételekből a jogosultak aránytalanul és közvetetten részesednek.³⁷⁶ Ezen szolgáltatóknak – mivel csak közvetítő szerepet játszanak, tehát engedélyköteles felhasználást közvetlenül nem valósítanak meg – az Elker irányelv³⁷⁷ speciális mentesülési lehetőséget biztosított, amennyiben eleget tesznek az ún. értesítési és

³⁶⁷ Christophe GEIGER – Giancarlo FROSIO – Oleksandr BULAYENKO: Facilitating Access to Out-of-Commerce Works in the Digital Single Market - How to Make Pico della Mirandola's Dream a Reality in the European Union. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, Vol. 9, No. 3, 2018. p. 242.

³⁶⁸ Eleonora ROSATI: *Copyright and the Court of Justice of the European Union*. Oxford University Press, 2019a. p. 215.

³⁶⁹ Thomas SPOERRI: On Upload-Filters and Other Competitive Advantages for Big Tech Companies under Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, Vol. 10, No. 2, 2019. p. 174.

³⁷⁰ Markus REUTER: Protests against Copyright Directive: All Cities, Dates and Numbers of Participants across Europe. *Netzpolitik.org*, 2019. március 25. Elérhető: <https://netzpolitik.org/2019/protests-against-copyright-directive-all-cities-dates-and-numbers-of-participants-across-europe/>.

³⁷¹ Jasper HAMILL: EU votes for copyright law which could kill memes and introduce 'automated surveillance and control' of the internet. *Metro.co.uk*, 2018. június 20. Elérhető: <https://metro.co.uk/2018/06/20/eu-votes-copyright-law-kill-memes-introduce-automated-surveillance-control-internet-7647997/>.

³⁷² Sallie SPILSBURY: Rewriting the Rule Book: The Latest on the Draft Copyright Directive. *Entertainment and Sports Law Journal*, Vol. 17, 2019. p. 1.

³⁷³ HALEK – HRACHOVINA i.m. (2020) 44.

³⁷⁴ Bövebben ld.: Adam FREELAND: Negotiating under the New EU Copyright Directive 2019/790 and GDPR. *Journal of International Economic Law*, No. 24, Iss. 1, 2020. p. 106–109.

³⁷⁵ Martin HUSOVEC: The Promises of Algorithmic Copyright Enforcement: Takedown or Staydown: Which Is Superior: And Why. *Columbia Journal of Law & the Arts*, Vol. 42, No. 1, 2018. p. 63.

³⁷⁶ Daniel L. LAWRENCE: Addressing the Value Gap in the Age of Digital Music Streaming. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, Vol. 52, No. 2, 2019. p. 522.

³⁷⁷ A belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól szóló 2000/31/EK irányelv (a továbbiakban Elker irányelv).

eltávolítási eljárásból³⁷⁸ fakadó kötelezettségeiknek. Ugyanakkor a gyakorlat azt mutatta, hogy egyes kiemelten jelentős szolgáltatók esetében a mentesülésnek az Elker irányelvben foglalt szabályai nem voltak megfelelőek, hanem speciális, szigorúbb, szabályozásra volt szükség.

Ezt a problémát próbálta meg az EUB is orvosolni, amikor az új nyilvánosság doktrínáját kidolgozta és ítéletről-ítéletre cizellálta,³⁷⁹ ugyanakkor a kérdés rendezésére az irányelvi jogalkotás mindenképpen megfelelőbb eszköznek tekinthető. A (C)DSM irányelv ugyanis a másodlagos uniós jogforrásokból kiolvasható, eddigi megközelítéstől eltérően³⁸⁰ önálló, engedélyköteles felhasználásnak, a nyilvánossághoz közvetítés egy sajátos, új formájának – de nem önálló, *sui generis* vagyoni jognak – minősíti az ilyen tevékenységet, ehhez pedig természetesen díjigény kapcsolódik.³⁸¹ A felelősség alóli mentesülés az ún. az online tartalmegosztó szolgáltató esetében már nem az értesítési és eltávolítási,³⁸² vagyis *notice-and-takedown*, hanem a jóval szigorúbb³⁸³ *notice-and-staydown* eljárás alapján,³⁸⁴ ennek keretében pedig a szolgáltatók bizonyos tartalmak aktív szűrésére³⁸⁵ lesznek kötelesek.³⁸⁶

A (C)DSM irányelv 17. cikk (7) bekezdése ugyanakkor rögzíti, hogy az új, közvetlen felelősségi rendszer³⁸⁷ nem eredményezheti a kivételek vagy korlátozások alá eső felhasználások megakadályozását. Ennek körében a tagállamok kötelesek biztosítani, hogy a

³⁷⁸ Elker irányelv 14. cikk, az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény 13. §.

³⁷⁹ Pl. ld.: C-117/15. Reha Training v. GEMA (elérhető: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-117/15>), C-138/16. AKM v. Zürs.net (elérhető: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=c-138/16>), C-610/15. Stichting Brein v. Ziggo BV (elérhető: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-610/15>), C-161/17. Land Nordrhein-Westfalen v. Renckhoff (elérhető: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-161/17>).

³⁸⁰ Szükséges utalni arra, hogy bár az EUB egyes döntéseiből – ld. pl. a C-610/15. Stichting Brein v. Ziggo BV ügyben hozott ítéletet – a CDSM irányelvben lefektetett megoldás előképe rajzolódik ki, ugyanakkor álláspontunk szerint az EU szerzői jogi reformját megelőzően sem az uniós jogból, sem az Szjt.-ből nem volt kiolvasható az, hogy a tartalmegosztó szolgáltatók közvetlenül nyilvánossághoz közvetítést valósítottak volna meg.

³⁸¹ (C)DSM irányelv 17. cikk (1) bekezdés.

³⁸² BARTÓKI-GÖNCZY Balázs: A tárhelyszolgáltatók felelőssége a jogsértő tartalmakért – különös tekintettel a francia bíróságok gyakorlatára. *Iustum Aequum Salutare*, 2011/3. p. 126. Elérhető: <http://ias.jak.ppke.hu/hir/ias/20113sz/14.pdf>.

³⁸³ DE GREGORIO i.m. (2018) 204.

³⁸⁴ Kristofer ERICKSON – Martin KRETSCHMER: This Video Is Unavailable. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, Vol. 9, No. 1, 2018. p. 80.

³⁸⁵ A jogirodalomban is felmerült a kérdés, hogy a „humorérzék nélküli” szűrő algoritmusok képesek lesznek-e az engedély nélkül megvalósítható paródiák azonosítására, ld. Lia SHIKHIASHVILI: The Same Problem, Different Outcome: Online Copyright Infringement and Intermediary Liability under US and EU Laws. *Intellectual Property and Technology Law Journal*, No. 24, Iss. 1, 2019. p. 141.

³⁸⁶ Uo. 17. cikk (4) bekezdés. Ld. még: Felipe ROMERO-MORENO: Notice and Staydown and Social Media: Amending Article 13 of the Proposed Directive on Copyright. *International Review of Law, Computers & Technology*, Vol. 33, Iss. 2, 2019. p. 187–210.

³⁸⁷ Laura ROZENFELDOVA – Pavol SOKOL: Liability Regime of Online Platforms New Approaches and Perspectives. *EU and Comparative Law Issues and Challenges Series*, Vol. 3, 2019. p. 870–873.

felhasználók élhessenek az idézés, kritika, ismertetés, illetve karikatúra, paródia vagy utáncat készítésének céljára történő szabad felhasználások lehetőségével.³⁸⁸ Ennek indokolásul a (C)DSM irányelv (70) preambulumbekkezdése alapjogi kiindulópontból, elsősorban a vélemény szabadságból fakadóan az alábbiakat tartalmazza.

„Az online tartalmegosztó szolgáltatók által a jogosultakkal együttműködésben hozott intézkedések nem érinthetik a szerzői jogra vonatkozó kivételek és korlátozások alkalmazását, különösen azokat, amelyek garantálják a felhasználók szabad véleménynyilvánítását. A felhasználók számára lehetővé kell tenni, hogy a felhasználók által szövegidezés, kritika, ismertetés, karikatúra, paródia vagy utáncat céljára készített tartalmat feltöltsék és hozzáférhetővé tegyék. Ez különösen fontos az Európai Unió Alapjogi Chartájában (a továbbiakban: a Charta) foglalt alapvető jogok – különösen a véleménynyilvánítás szabadsága és a művészet szabadsága –, valamint a tulajdonhoz, többek között a szellemi tulajdonhoz való jog közötti egyensúly megteremtése érdekében. E kivételeket és korlátozásokat ezért kötelezővé kell tenni annak biztosítása érdekében, hogy a felhasználók Unió-szerte egységes védelemben részesüljenek. [...]”

Tehát a (C)DSM irányelv bizonyos, az InfoSoc irányelvben már ismert kivételek alkalmazását kötelezővé tette,³⁸⁹ még ha nem is teljes mértékben, csupán a nyilvánossághoz közvetítés – vagy szűkebben értelmezve a tartalmegosztó szolgáltatók által megvalósított nyilvánossághoz közvetítés – tekintetében, így a 17. cikk (7) bekezdésének kiemelt jelentősége van a paródia szempontjából. A (C)DSM irányelv elvette annak a lehetőségét a hazai jogalkotótól, hogy mérlegelje a paródia-kivétel beépítésének szükségességét, csupán azt a kérdést hagyta nyitva, hogy a szabad felhasználást teljességében ülteti át – ideértve nemcsak a paródia felhasználásának, hanem létrehozásának kérdéskörét is –, vagy pedig csak a nyilvánossághoz közvetítés tekintetében.

Ehhez kapcsolódóan értelmezési nehézséget okozhat, hogy míg a (C)DSM irányelv 17. cikke alapvetően nem egy új vagyoni jog megteremtését célozta, hanem a meglévő

³⁸⁸ Gerald SPINDLER: The Liability System of Art. 17 DSMD and National Implementation: Contravening Prohibition of General Monitoring Duties. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, Vol. 10, No. 3, 2019. p. 369.

³⁸⁹ Joho Pedro QUINTAIS – Giancarlo FROSIO – Stef VAN GOMPEL – P. Bernt HUGENHOLTZ – Martin HUSOVEC – Bernd Justin JUTTE – Martin SENFTLEBEN: Safeguarding User Freedoms in Implementing Article 17 of the Copyright in the Digital Single Market Directive. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, Vol. 10, No. 3, 2019. p. 278.

nyilvánossághoz közvetítési jog értelmezésének kiterjesztését,³⁹⁰ addig a 17. cikk (7) bekezdésében található felhatalmazás a tartalommegosztó szolgáltatások igénybevétele kapcsán említi csak a szabad felhasználások – közöttük a paródia-kivétel – biztosításának kötelezettségét. Kérdés tehát, hogy a (C)DSM irányelv milyen körben teszi kötelezővé a 17. cikk (7) bekezdésében felsorolt kivételek alkalmazását, ám álláspontunk szerint – mivel a tartalommegosztó szolgáltatók tevékenysége nyilvánossághoz közvetítésnek tekintendő –, a rendelkezés a teljes nyilvánossághoz közvetítési jog tekintetében irányadó. Ellenkező esetben a nemzeti jogalkotó – ha a kivételt az EU joga által legszűkebben megkövetelt körben kívánná átültetni – csak a tartalommegosztó szolgáltatókhoz kapcsolódóan is átültethetné a szabad felhasználást, ez – tehát csak a tartalommegosztó szolgáltatók általi nyilvánossághoz közvetítésre kiterjedő kivétel – ugyanakkor ellentétes lenne a 17. cikk és a nyilvánossághoz közvetítési jog közötti kapcsolatnak a fentiekben kibontott értelmezésével.

III.3. Az EUB C-201/13. Deckmyn ügyben hozott ítélete és annak hatásai

III.3.1. A Deckmyn döntés megállapításai és jelentősége

1. Az EUB a szerzői jogok területén az elmúlt öt évben hozott ítéleteiben egyre inkább szabadabban és rugalmasabban értelmezi az uniós jogot.³⁹¹ Ebbe a sorba minden további nélkül beleillik a Deckmyn ügyben³⁹² hozott döntés is, amely a paródia uniós, szerzői jogi megítélésével foglalkozik.

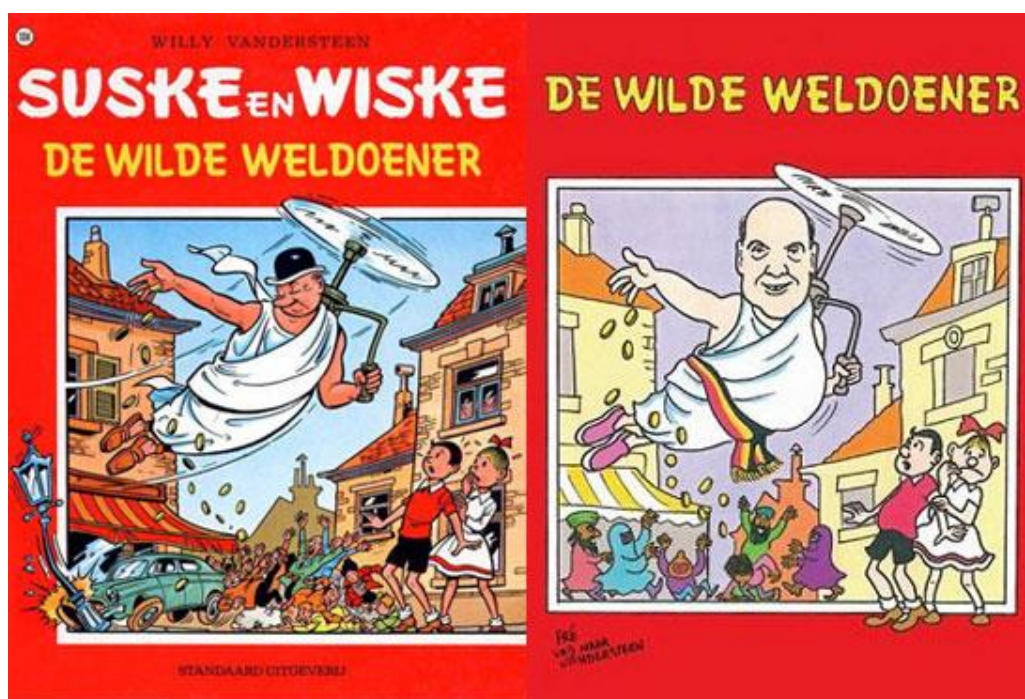
Az alapeljárás tárgyát képező jogvita tényállása szerint Johan Deckmyn, a *Vlaams Belang* elnevezésű politikai párt tagja egy, a 2011. január 9. napján tartott ünnepségen 2011. évi naptárakat osztogatott a jelenlévők között. A kérdéses naptárak borítói Willebord Vandersteen belga képregényrajzoló egy híres és közismert alkotása, a *Suske en Wiske* (magyarul: Bob és Bobette) képregényfüzetek *De Wilde Weldoener* (magyarul: A vad jótevő)

³⁹⁰ Bár a Bizottságnak a 17. cikk vonatkozásában kezdeményezett konzultációja látszólag ezzel ellentétes megközelítést vázolt fel, ld. EUROPEAN COMMISSION: Targeted consultation addressed to the participants to the stakeholder dialogue on Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market, 2020. Elérhető: https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=68591.

³⁹¹ Ld. még pl. a C-466/12. Svensson v. Retriever Sverige AB (elérhető: <http://goo.gl/SpD6LS>), a C-348/13. sz. BestWater International GmbH v. Michael Mebes (elérhető: <http://goo.gl/ydqSVU>), a C-160/15. GS Media BV v. Sanoma Media Netherlands BV (elérhető: <http://goo.gl/9UjpHx>), vagy a C-174/15. Vereniging Openbare Bibliotheken v. Vereniging Nederlands Uitgeversverbond (elérhető: <https://goo.gl/mGg1is>) ügyekben hozott döntéseket.

³⁹² C-201/13. Johan Deckmyn v. Vandersteen. Elérhető: <http://goo.gl/lsMdl7>.

című, 1961. évi egyik számának átdolgozása szerepel.³⁹³ A borítón Gent város akkori polgármestere, Daniël Termont látható, amint az eredeti műhöz igen hasonló körülmények között – tógába öltözve, egy repülő alkalmatossággal a hátán, a háttérben hasonló kontúrú épületek előtt – pénzt szór szét burkába öltözött hölgyek vagy turbánt viselő, színes bőrű férfiak – vagyis nyilvánvalóan muszlim emberek – között,³⁹⁴ miközben fehér bőrű fiatalok az eredeti művön ábrázolt gyermekekhez ugyancsak hasonlatos megrökönyödéssel és aggodalommal figyelik tevékenységét.

1. ábra – Willebord Vandersteen eredeti képregénye (balra) és a J. Deckmyn által osztogatott naptár (jobbra)
(forrás: europeanlawblog.eu)

Tekintettel arra, hogy az eredeti szerző örökösei – mint a szerzői jogok jogosultjai –, a borítón dolgozó grafikus és a kiadó (mint felperesek)³⁹⁵ szerint Deckmyn úr felhasználása sérti szerzői jogukat, polgári peres eljárást indítottak a brüsszeli elsőfokú bíróság (*Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel*) előtt. A fellebbviteli ügyben eljáró bíróság a fentiekben kifejtett felhasználást – annak ellenére, hogy a belga nemzeti jogban van paródia-kivétel – szerzői jogi

³⁹³ Josef DREXL: European and International Intellectual Property Law between Propertization and Regulation: How a Fundamental-Rights Approach Can Mitigate the Tension. *The University of the Pacific Law Review*, Vol. 47, 2016. p. 211.

³⁹⁴ Catherine SEVILLE: The Space Needed for Parody within Copyright Law – Reflections Following Deckmyn. *National Law School of India Review*, Vol. 27, 2015. p. 9.

³⁹⁵ MEZEI Péter: Paródia az Európai Bíróságon. *Szerzői jog a XXI. században*, blogbejegyzés, 2014. június 23. Elérhető: <https://goo.gl/2U762f>.

jogsértésnek minősítette, és az alperest kényszerítő bírság terhe mellett annak abbahagyására kötelezte. Alperesek a döntés ellen fellebbezéssel éltek, az ügyben eljáró brüsszeli fellebbviteli bíróság (*Hof van Beroep te Brussel*) pedig az alábbi kérdésekkel fordult az EUB-hoz.³⁹⁶

„1. *Önálló uniós jogi fogalom-e a paródia fogalma?*

2. *Amennyiben igen, úgy a paródiának meg kell-e felelnie a következő feltételeknek vagy ismérveknek:*

- *eredeti, sajátos jellegről (eredetiség) kell tanúskodnia,*
- *mégpedig úgy, hogy a paródia ésszerűen ne legyen az eredeti mű szerzőjének tulajdonítható,*
- *szórakoztatásra vagy kigúnyolásra kell irányulnia, függetlenül attól, hogy az ennek során adott esetben kinyilvánított kritika az eredeti művet vagy valamely más dolgot vagy személyt érinti-e,*
- *meg kell jelölni a parodizált mű forrását?*

2. *Meg kell-e felelnie valamely műnek további feltételeknek vagy ismérveknek is ahhoz, hogy paródiának lehessen tekinteni?”*

Az azóta hatályon kívül helyezett, 1994. évi belga szerzői jogi törvény³⁹⁷ 22. § (1) bek. 6° pontja alapján a nyilvánosságra hozott művek tekintetében a szerző nem tiltakozhatott a műve paródiája, karikatúrája vagy utánzata ellen, amennyiben azt a jóerkölcös követelményeivel összhangban készítették. Pedro Cruz VILLALÓN főtanácsnok az EUB-nak címzett főtanácsnoki indítványában kihangsúlyozza, hogy a másodfokú bíróság kérdéseiben a nemzeti jogszabály jóerkölcössel kapcsolatos fogalmának értelmezésével, továbbá a személyhez fűződő jogok és a háromlépcsős-teszt az eset megítélésében betöltött szerepével – az arra vonatkozó hatáskör hiányában – nem foglalkozik,³⁹⁸ az EUB pedig ugyancsak ezt az utat követte, bár ez nem akadályozta meg abban, hogy a személyhez fűződő jogok tekintetében (legalább közvetetten) releváns megállapításokat csempésszen az ítéletbe (A

³⁹⁶ Jonathan GRIFFITHS: Fair dealing after Deckmyn - The United Kingdom's Defence for Caricature, Parody or Pastiche. In: Sam Ricketson – Megan RICHARDSON (Szerk.): *Research Handbook on Intellectual Property in Media and Entertainment*, Edward Elgar, 2017. p. 5. Elérhető: <http://goo.gl/XcddE7>.

³⁹⁷ De wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht. Elérhető: http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=1994063035&table_name=wet.

³⁹⁸ Pedro Cruz VILLALÓN főtanácsnoki indítványa a C-201/13. sz. ügyben. 2014. május 22. Elérhető: <http://goo.gl/VmKS9g>. Ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy egy nemzeti bírósági döntés esetében ez a szempont nem hagyható figyelmen kívül.

Deckmyn döntés a személyhez fűződő jogokkal való kapcsolódási pontjairól jelen értekezés V.2. alfejezete szól részletesen).

Ennek megfelelően a későbbiekben az EUB elsősorban az InfoSoc irányelv rendelkezéseire tekintettel válaszolt az eljáró bíróság által feltett kérdésekre. A fentiekben kifejtettek szerint az irányelv 5. cikk (3) bek. k) pontja a többszörözés, és a nyilvánossághoz közvetítés – illetve annak egy speciális formája, a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétel – alól enged kivételt a karikatúra, paródia vagy utánzat céljából történő felhasználás esetében.³⁹⁹

Az első kérdéssel kapcsolatban az EUB – összhangban VILLALÓN főtanácsnok álláspontjával – kifejti, hogy a paródia fogalma nincs az irányelvben tisztázva, és az irányelv nem is utal vissza a tagállami jogra, így azt „*az Európai Unióban önállóan és egységesen kell értelmezni*”, azt „*az uniós jog önálló fogalmának kell tekinteni*”,⁴⁰⁰ tekintettel az Irányelv (32) preambulumbekkezdésében lefektetett célokra és elvekre,⁴⁰¹ úgy mint a működőképes belső piac biztosítása és a kivételek és korlátozások koherens alkalmazása.⁴⁰² A kivételek egységes értelmezésének kötelezettségét számos korábbi döntés is megerősítette, így különösen a fentebb már hivatkozott *ACI Adam ügyben*,⁴⁰³ továbbá a *Padawan ügyben*⁴⁰⁴ és a *DR & TV2 Danmark ügyben*⁴⁰⁵ hozott ítéletek.

Az EUB a második és harmadik kérdéseket összevonva válaszolta meg. Eszerint a paródia pontos definícióját az InfoSoc Irányelv nem tartalmazza, így az állandó ítélkezési gyakorlatnak megfelelően azt az általános nyelvhasználatban elfogadott szokásos jelentése szerint kell értelmezni,⁴⁰⁶ tehát nem kap konkrétabb kapaszkodót a tagállami jogalkalmazó a paródia megközelítéséhez. Emellett VILLALÓN főtanácsnok az EUB későbbi álláspontjával összhangban, indítványának 42. pontjában kifejti, hogy az ügy megítélésének szempontjából a paródia, utánzat és karikatúra fogalmainak elhatárolása indifferens is, mivel „*a három*

³⁹⁹ Georgios I. ZEKOS: Copyrights and Trademarks in Cyberspace: A Legal and Economic Analysis. *Chicago-Kent Journal of Intellectual Property*, Vol. 15, No. 1, 2016. p. 341.

⁴⁰⁰ MEZEI Péter: Vicces kedvében van az Európai Unió Bírósága. *Szerzői jog a XXI. században*, blogbejegyzés, 2014. szeptember 10. Elérhető: <https://goo.gl/EuEpxE>.

⁴⁰¹ Sinisa RODIN: Constitutional Relevance of Foreign Court Decisions. *The American Journal of Comparative Law*, Vol. 64, No. 4, 2016. p. 838.

⁴⁰² ARNOLD – ROSATI i.m. (2015) 747.

⁴⁰³ ACI Adam i.m. [30]–[31].

⁴⁰⁴ C-467/08. Padawan v. SGAE. Ld. az ítélet [32]–[33], [37] bekezdéseit. Elérhető: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=hu&num=C-467/08>.

⁴⁰⁵ C-510/10. DR & TV2 Danmark v. NCB. Ld. az ítélet [33]–[37] bekezdéseit. Elérhető: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-510/10&language=EN>.

⁴⁰⁶ FALUDI Gábor: A paródia a szerzői jogban. In: KÓHIDI Ákos – KESERŰ Barna Arnold (szerk.): *Tanulmányok a 65 éves Lenkovics Barnabás tiszteletére*. Győr; Budapest: Eötvös József Könyv-és Lapkiadó, 2015. p. 112.

fogalom túlságosan hasonló ahhoz, hogy különbséget lehessen tenni közöttük”, illetve az InfoSoc irányelv kivétele egyébként is mindhármát lefedi.

Továbbá a paródia mint önálló uniós jogi fogalom értelmezésénél az EUB elveti a második kérdésben felvetett kritériumokat, és megállapítja, hogy a fogalom nem függ olyan jellemzőktől, mint az eredeti, sajátos – pontosabban: egyéni, eredeti – jelleg, a paródia az eredeti műre vagy másra való irányultsága, vagy a forrásmegjelölés.⁴⁰⁷ Két olyan sajátosság kerül viszont kiemelésre a döntés 33. pontjában, amelynek az uniós jogi paródiának meg kell felelni. Ennek megfelelően a paródia a) *egy létező szerzői művet idéz fel úgy, hogy érzékelteti az e műtől való eltéréseket*, és b) *humort vagy gúnyt fejez ki*.⁴⁰⁸

Az EUB olvasatában, illetve a fentiekben kifejtettek alapján tehát egy paródia célú felhasználás akkor nem jogsértő, ha 1. *Nem ütközik a nemzeti jogba, vagyis az adott tagállamban van paródia-kivétel (itt ki kell térni arra, hogy a nemzeti jogban a paródiának teret adó kivételnek ezentúl összhangban kell lennie a döntésben lefektetettekkel, ahogy azt a későbbi német és francia példa is mutatja)*,⁴⁰⁹ 2. *megfelel a paródia mint uniós jogintézmény feltételeinek (az eredeti mű felidézése, humor vagy gúny kifejezése)*, 3. *megfelelő érdekegyensúlyt alakít ki az érdekelték között és nem diszkriminatív*.⁴¹⁰

Ehhez még hozzáteszi az EUB, hogy a paródia az InfoSoc Irányelv (31) preambulum-bekezdésében található „*megfelelő egyensúly*” követelményének is eleget kell tennie. Jelen esetben ezen egyensúlyt a szerzők az InfoSoc irányelvben – elsősorban a 2. és 3. cikkben – biztosított jogai, jogos érdekei, továbbá a véleménynyilvánítás szabadsága között kell biztosítani. Az EUB megfogalmazásában: „*nem vitatott, hogy a paródia egy vélemény kifejezésének megfelelő eszköze*”, a kivétel alkalmazás során pedig „*tiszteletben kell tartania egyrészt az ezen irányelv 2. és 3. cikkében említett személyek érdekei és jogai, másrészt valamely védelemben részesülő teljesítménynek az említett 5. cikk (3) bekezdésének k) pontja értelmében vett paródiára vonatkozó kivételre hivatkozó felhasználójának a véleménynyilvánítás szabadságához fűződő joga közötti megfelelő egyensúlyt*.”⁴¹¹ Tehát az EUB elvárja, hogy a szerzői kizárólagos jog és a véleménynyilvánítás szabadsága, mint a

⁴⁰⁷ Az angolszász terminológia ez utóbbi paródia fajtákat *weapon-*, illetve *target parody*-ként ismeri. Ld. pl. Anna SPIES: *Revering Irreverence – A Fair Dealing Exception for Both Weapon and Target Parodies*. *UNSW Law Journal*, Vol. 34, Iss. 3, 2011. p. 1123.

⁴⁰⁸ ZEKOS i.m. (2016) 341.

⁴⁰⁹ Különös tekintettel arra, hogy az InfoSoc Irányelvben lefektetett kivételeken túlmenően, tágabban nincs lehetősége a tagállamoknak kivételt vagy korlátozást beiktatni. Ld. Bernd Justin JÜTTE: *The EU's Trouble with Mashups – From Disabling to Enabling a Digital Art Form*. *Journal of Intellectual Property, Information Technology & E-Commerce Law*, Vol. 5, Iss. 3, 2014. p. 180.

⁴¹⁰ GRIFFITHS i.m. (2017) 5.

⁴¹¹ Deckmyn i.m. [25], [27] és [34] bekezdések.

felhasználásban ütköző jogok esetében a szabad felhasználás ezen jogok kiegyensúlyozására törekedjen.⁴¹² Ez egyébként nem új keletű gondolat az EUB gyakorlatában, számos más esetben is kitért az egyes kivételek alapjogi megalapozottságára, és az egyes jogok közötti egyensúly elérésének fontosságára.⁴¹³ Kérdéses ugyanakkor, hogy ezen egyensúly biztosítása hol és milyen tartalommal merül fel: ROSATI álláspontja szerint az ügy konkrét körülményeihez képest az eljáró bíróság feladata,⁴¹⁴ ugyanakkor ennek eszközeit és lehetőségét álláspontunk szerint a tagállami jogalkotónak kell biztosítania. GEIGER az EUB megállapítását továbbgondolva jelzi, hogy a paródia célú felhasználások szerzői jogi elismerésének hiánya álláspontja szerint felveti a véleménynyilvánítás szabadságának sérelmét.⁴¹⁵ Ezen túlmenően egy fontos szempontra is felhívja a figyelmet: meglátása szerint az alapvető jogokkal – mint szerzői jogi szempontból külső tényezőkkel, externáliákkal – való ütköztetés a kontinentális jogrendszerekben a kreatív, transzformatív felhasználások elismerésének legfontosabb módja,⁴¹⁶ tehát ennek az érdekütköztetésnek szerzői jogi szempontból kiemelt jelentőségű hozzáadott értéke van.

Am a szerzői kizárólagos jog korlátozásának nyilvánvalóan határt kell szabni, és erre az EUB is próbál – az ügy körülményeihez igazodóan – reagálni, amikor kimondja, hogy a felhasználás nem sértheti a hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvét,⁴¹⁷ tehát nem lehet diszkriminatív.⁴¹⁸ Bár az EUB nyitva hagyja azt a kérdést, hogy mi képezheti még a kivétel alkalmazásának korlátját, álláspontunk szerint a válasz a szerzői személyhez fűződő jogok, különösen az integritáshoz való jog, és a véleménynyilvánítás szabadságának általános korlátai⁴¹⁹ környékén keresendőek (Részletesen ld. jelen értekezés V.2. alfejezetét).

⁴¹² Elena IZYUMENKO: The Freedom of Expression Contours of Copyright in the Digital Era: A European Perspective. *Journal of World Intellectual Property*, Vol. 19, No. 3-4, 2016. p. 118.

⁴¹³ Ld. a C-70/10. Scarlet v. SABAM döntés [46] bekezdését (elérhető: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=hu&num=C-70/10>), a C-360/10. SABAM v. Netlog döntés [44] bekezdését (elérhető: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-360/10&language=HU>), a C-314/12. UPC Telekabel v. Constantin Film döntés [46] bekezdését (elérhető: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-314/12>), a fent hivatkozott C-145/10. Painer döntés [134]–[135] bekezdéseit, a C-469/17. Funke Medien döntés [67] bekezdését, a C-476/17. Pelham döntés [32], [34] bekezdéseit és a C-516/17. Spiegel Online döntés [42], [51], [58] és [82] bekezdéseit.

⁴¹⁴ ROSATI i.m. (2015) 515–518.

⁴¹⁵ Christophe GEIGER: Freedom of Artistic Creativity and Copyright Law: A Compatible Combination. *UC Irvine Law Review*, Vol. 8, No. 3, 2018. p. 428.

⁴¹⁶ Uo. 418.

⁴¹⁷ ROSATI i.m. (2019a) 132.

⁴¹⁸ Abbe BROWN – Smita KHERIA – Jane CORNWELL – Marta ILJADICA: *Contemporary Intellectual Property – Law and Policy*. Oxford University Press, 2019. p. 187.

⁴¹⁹ Sabine JACQUES – Krzysztof GARSTKA – Morten HVIID – John STREET: An Empirical Study of the Use of Automated Anti-Piracy Systems and Their Consequences for Cultural Diversity. *SCRIPTed: A Journal of Law, Technology and Society*, Vol. 15, No. 2, 2018. p. 290. és pl. KOLTAY András: A gyűlöletbeszéd korlátozásának elméleti szempontjai. *Iustum Aequum Salutare*, 2011/3. Elérhető: <http://ias.jak.ppke.hu/hir/ias/20113sz/13.pdf>.

2. Az EUB a Deckmyn ügyben hozott döntését támogató és kritizáló hangok egyaránt követték. A European Copyright Society tagjai közzétett véleményükben kifejtik, hogy álláspontjuk szerint szükség van a kivételek és korlátozások teljes harmonizációjára, és üdvözik a Bíróság célhoz kötött és nem szűk értelmezését a döntés meghozatala során, továbbá kiemelik, hogy a háromlépcsős-teszt alternatív, megengedőbb értelmezést igényel a kivételek megítélése során.⁴²⁰ Az EUB egyébként több megelőző eset kapcsán, így a Premier League⁴²¹ és az Ulmer⁴²² ügyekben is kiállt a kivételek tágabb, rugalmasabb értelmezése mellett. FALUDI ugyanakkor hangsúlyozza, hogy az átvétel mennyisége fontos szempont a szerzői jogi paródia megítélésénél, ugyanis a parodistának eleget kell átvennie a műből ahhoz, hogy azt felidézze, de csak addig szabad az eredeti műből meríteni, amennyi a felidezéshez feltétlenül szükséges.⁴²³ MEZEI álláspontja szerint a paródia fogalmát nem az uniós értelmezés hangsúlyozásával lenne szükséges megközelíteni, hanem az irányelv a definícióval kapcsolatos hallgatását úgy kellene tekinteni, hogy a tagállamok autonóm megközelítése körébe utalja azt.⁴²⁴ Az EUB egyébként tekintettel arra, hogy a szerzői jogi védelem feltételei nincsenek harmonizálva, nem nevesítette külön feltételként az átdolgozott mű szempontjából az egyéni, eredeti jelleg meglétét, ez persze a magyar és jellemzően a külföldi szerzői jogi dogmatikából kiindulva kézenfekvő.

III.3.2. A Deckmyn döntés hatásai a nemzeti gyakorlatokra

A Deckmyn ügyben hozott döntés után három évet kellett arra várni, hogy annak a tagállami joggyakorlatra gyakorolt hatását egy tagállami ítéleten keresztül figyelhessük meg.

1. *Németország.* A német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság (*Bundesgerichtshof*, a továbbiakban: BGH) 2016. július 28. napján a *Fett getrimmt* ügyben meghozott ítélete⁴²⁵ számos ponton érinti az EUB által a paródia kapcsán kifejtetteket, és azoknak a tagállami jogban való alkalmazhatóságát. Az eset történeti tényállása szerint a 'Promis auf fett

⁴²⁰ EUROPEAN COPYRIGHT SOCIETY: *Opinion on The Judgment of the CJEU in Case C-201/13 Deckmyn*. 2014a. p. 2-4. Elérhető: <https://goo.gl/BH79v6>.

⁴²¹ C-403/08. és C-429/08 (egyesített ügyek). Football Association Premier League Ltd v. QC Leisure. Elérhető: <https://goo.gl/8cTzAT>.

⁴²² C-117/13. Technische Universität Darmstadt v. Eugen Ulmer KG. Elérhető: <https://goo.gl/LyyNhA>.

⁴²³ FALUDI i.m. (2015) 97, 115.

⁴²⁴ MEZEI Péter: Paródia az Európai Bíróságon. In: HOMOKI-NAGY Mária - Hajdú József (szerk.): *Ünnepi kötet Dr. Czucz Ottó egyetemi tanár 70. születésnapjára*. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Szeged, 2016. p. 469–475.

⁴²⁵ BGH, I ZR 9/15, 2016. Elérhető: <https://goo.gl/grl4wl>.

getrimmt’ elnevezésű, a BZ News online portál által meghirdetett versenyre⁴²⁶ olyan pályaművek megalkotását és feltöltését várták, amelyeken hírességek fényképeit kövérítik meg digitális képalkotás segítségével. Az egyik nevezett pályaművel – amelyen a Bettina Zimmermann színésznő látható – kapcsolatban az eredeti mű szerzője peres eljárást kezdeményezett,⁴²⁷ mivel álláspontja szerint művének engedély és díjfizetés nélküli felhasználása sértette szerzői jogait.

2. ábra – Az eredeti fénykép (balra) és a pályamunka (jobbra)
(forrás: ipkitten.blogspot.com)

A Deckmyn döntés fényében különösen jelentőségteljes volt, hogy a BGH a német általános szabad felhasználási eset (*Frei Benutzung*) paródiával kapcsolatos korábbi értelmezéséhez fog ragaszkodni, vagy átemeli az EUB által kidolgozott tételeket.

A BGH döntésében kimondta,⁴²⁸ hogy annak ellenére, hogy a szabad felhasználás számos más felhasználási esetkört is lefed, és a német jogtudomány azt sokkal inkább a szerzői jog belső korlátjának tartja, nem pedig egy egyszerű kivételnek a védelem alól, a német szerzői jogi törvény⁴²⁹ 24. cikkét – amely egy általános szabad felhasználási esetet tartalmaz – ettől függetlenül paródia-kivételként kell kezelni,⁴³⁰ és ezáltal az uniós jogot is megfelelően alkalmazandónak tekinti. A BGH ennek megfelelően elvetette a korábbi,

⁴²⁶ Jan Bernd NORDEMANN – Viktoria KRAETZIG: The German Bundesgerichtshof changes its concept of parody following CJEU Deckmyn v. Vrijheidsfonds/ Vandersteen. *Kluwer Copyright Blog*, 2016. november 3. Elérhető: <https://tinyurl.com/yasnut5x>.

⁴²⁷ Eleonora ROSATI: Parody and free use in Germany: Federal Court of Justice decides first parody case after Deckmyn. *The IPKat*, blogbejegyzés, 2016. szeptember 6. Elérhető: <https://goo.gl/iKHkZD>.

⁴²⁸ UJHELYI Dávid: Paródiával kapcsolatos döntés született Németországban. *Szerzői jog a XXI. században*, blogbejegyzés, 2016. szeptember 7. Elérhető: <https://goo.gl/xzf4Mm>.

⁴²⁹ Urheberrechtsgesetz vom 9. September 1965 (BGBl. I S. 1273) (a továbbiakban: UrhG.).

⁴³⁰ Ld. még: Bruce RICH – Benjamin E. MARKS (szerk.): *The Media and Entertainment Law Review*. Law Business Research Ltd, 2019. p. 57.

kialakult gyakorlatát, és a saját paródia-kivételét a Deckmyn esetben meghatározott irányvonalak⁴³¹ mentén értelmezte.⁴³² Így a paródia célú átdolgozásnak már nem kell önmagában szerzői jogi védelmet élvező művet létrehozni,⁴³³ illetve elhagyta az eredeti műre való irányultság, és az eredeti mű üzenetének eltorzításával kapcsolatos követelményeket is.

A BGH kitért még az érdekek egyensúlyozásának követelményére is. Így egyrészt a szerző bíróság előtt érvényesíteni kívánt igénye és egyébként érdekei mellett szól, hogy a paródia az eredeti mű eltorzításával jött létre – és itt már bizony a személyhez fűződő jogokat is szem előtt kell tartani. Továbbá a szerzőnek jogos érdeke fűződik ahhoz, hogy az esetleges személyiségi jogi jogsértéssel őt ne hozzák kapcsolatba – értve itt a fényképen szereplő színésznő személyiségi jogait –, illetve releváns még, hogy a parodizáló nem közvetlenül az eredeti művel kapcsolatban fogalmazott meg kritikát. Ugyanakkor a parodista véleménynyilvánításhoz fűződő jogát⁴³⁴ szintén szükséges szem előtt tartani, továbbá azt is, hogy a szerzői jog nem lehet a politikai korrektségből fakadó cenzúra eszköze a jogosultak kezében.⁴³⁵

A BGH végül a felhasználás jogszerűségének kérdésében nem foglalt állást, hanem új eljárásra utasította az ügyben a korábbiakban eljáró bíróságot, amely bíróság a felhasználást – ezek szerint hibásan – a régi, paródiával kapcsolatos joggyakorlat alapján ítélte meg. Így ha az ügy végére nem is került pont, a BGH megállapítása, miszerint a Deckmyn döntésben kidolgozott, a paródia-kivételekkel kapcsolatos értelmezési irányt⁴³⁶ a nemzeti, tagállami jogokban is alkalmazni kell,⁴³⁷ még akkor is, ha az jelentős mértékben ellentétes a korábbi bírói gyakorlattal.⁴³⁸

⁴³¹ Andreea SEUCAN: The concept of parody. *Juridical Tribune*, Vol. 5, Iss. 1, 2015. p. 103.

⁴³² Henrike MAIER: *Remixe auf Hostingplattformen – Eine urheberrechtliche Untersuchung filmischer Remixe zwischen grundrechtsrelevanten Schranken und Inhaltenfiltern*. Mohr Siebeck GmbH, 2018. p. 47.

⁴³³ Daniël JONGSMA: AG Szpunar on copyright's relation to fundamental rights: one step forward and two steps back? *IPRinfo*, 2019/1. p. 4. Elérhető: https://iprinfo.fi/wp-content/uploads/sites/2/2019/02/FINAL_Jongsma_IPRinfo_1_2019.pdf.

⁴³⁴ Ld. még: Andromachi KAMPANTAI: Trademark Parody: Limit to the Concept of Dilution or Inherent Right of the Public? *UK Law Students Review*, Vol. 3, Iss. 1, 2015. p. 52.

⁴³⁵ Ld. a BGH döntésének 37. bekezdését, p. 18.

⁴³⁶ EUROPEAN COPYRIGHT SOCIETY: *Limitations and exceptions as key elements of the legal framework for copyright in the European Union – Opinion on The Judgment of the CJEU in Case C-201/13 Deckmyn*. 2014b. p. 2-3. Elérhető: <https://goo.gl/ZjjmEb>.

⁴³⁷ Henrike MAIER: German Federal Court of Justice rules on parody and free use. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, Vol. 12, Iss. 1, 2017. p. 17.

⁴³⁸ Vö. Frédéric DÖHL: Zum drohenden Pastiche-Begriff im Kontext der freien Benutzung nach § 24 Abs. 1 UrhG. *UFITA – Archiv für Medienrecht und Medienwissenschaft*. 2019/1. p. 26. Elérhető: <https://tinyurl.com/yakyf546>.

2. *Franciaország*. A francia bíróságok előtt ugyancsak felmerült a paródia-kivétel alkalmazásának kérdése a *Bauret v. Koons ügyben*.⁴³⁹ Jean-François Bauret 1970 készített egy fotóművészeti alkotást (*Enfants*, vagyis gyermekek címmel), amelyen két kisgyermek, egy fiú és egy lány áll egymás mellett, egymást átkarolva, illetve egymás kezét fogva. A fényképet 1975-től képeslap formában is meg lehetett venni. 1988-ban az Egyesült Államokból származó Jeff Koons a fénykép alapulvételével négy azonos szobrot készített a 'banalitás' sorozatának részeként, amelyeknek egységesen a *naked*, vagyis meztelenül nevet adta. A szobrok Bauret fényképétől csak minimálisan térnek el, a gyermekek bár átkarolják egymást, de a kisfiú szabad kezével egy virágot nyújt át a kislánynak, illetve a szobrok egy színes, virágokkal borított alapzaton állnak.⁴⁴⁰

3. ábra – Bauret fényképe (balra) és a Koons által készített szobrok egy példánya (jobbra)
(forrás: baylos.com)

2014-ben Bauret özvegye – a szerzői jogok gyakorlója – tudomást szerzett a szobrok létezéséről, amelyeket a párizsi Pompidou Központban szerettek volna kiállítani. A szobrok

⁴³⁹ Elsőfokú döntés: Bauret v. Koons. Tribunal de Grande Instance de Paris, No. 15-01086, 2017. március 9. Másodfokú döntés: Bauret v. Koons. Cour d'Appel de Paris, No. 17/09695, 2019. december 17. Elérhető: <https://drive.google.com/file/d/1Qgb2NXAiaZLzoSd7vbScX050dQntyB95/view>.

⁴⁴⁰ Mark Edward BLANKENSHIP: Prince & the Revolution of Transformative Use: Observing "New Portraits" Alongside the Potential Specter of Appropriation Art's Past. *Kentucky Law Journal*, Vol. 107, 2018. p. 2. Elérhető: <https://tinyurl.com/yax8ultr>.

kiállítására végül nem került sor, ugyanakkor a rendezvényhez készült szórólapokon a művek feltüntetésre kerültek.⁴⁴¹

Koons arra hivatkozott a peres eljárások során, hogy bár valóban Bauret fényképét vette alapul, a két alkotás között szignifikáns eltérések vannak: a fénykép a gyermeki ártatlanságot szimbolizálja, míg a szobrok Ádám és Éva történetére utalnak vissza, de számos más, látható eltérés is van, a művek dimenziói, méretei, a színek használata vagy akár a kompozíció. Ezen érvelés a bíróságok előtt nem fogott helyet, ugyanakkor az EUB gyakorlatára⁴⁴² figyelemmel a szerzői kizárólagos jog és a véleménynyilvánítás szabadságából⁴⁴³ fakadó⁴⁴⁴ művészi önkifejezés szabadságának ütközése, e jogok közötti mérlegelés komoly szempont volt a döntéshozatal során. Ezenfelül Koons az eljárások során hivatkozott arra is, hogy alkotása akár paródiának is tekinthető. Ezen a ponton az eljáró bíróságok – a szabad felhasználással kapcsolatos korábbi, a bíró gyakorlatban kialakult szempontokat figyelmen kívül hagyva – a Deckmyn döntésben lefektetett szempontrendszeret vették alapul, vagyis azt vizsgálták, hogy a felhasználás felidézte-e az eredeti művet, illetve humort vagy gúnyt fejez-e ki.⁴⁴⁵

Mindkét bírói fórum végül azonos álláspontra jutott: a Koons által megvalósított magatartás nem teljesítette a paródia célú felhasználásokkal szemben elvárt feltételeket, így a felhasználást jogsértőnek kell tekinteni.⁴⁴⁶

3. *Kanada.* A Deckmyn döntés jelentőségét mutatja, hogy megállapításai – talán kicsit meglepő módon – nem csupán a tagállami gyakorlatban jelentek meg, hanem Európán kívül, egészen pontosan az egyébként angolszász jogrendszerű, ráadásul bizonyos mértékig az Egyesült Államok joggyakorlatának hatása alatt lévő Kanadában is átvételre kerültek. A *United Airlines v. Jeremy Cooperstock* ügy⁴⁴⁷ – a szerzői jogi kérdések esetében rendhagyó

⁴⁴¹ Eleonora ROSATI: Paris Court of Appeal confirms that Koons's 'Naked' sculpture infringes copyright in 'Enfants' photograph, rejecting freedom of the arts and parody defences. *IPKat Blog*, 2019b. december 23. Elérhető: <http://ipkitten.blogspot.com/2019/12/paris-court-of-appeal-confirms-that.html>.

⁴⁴² A fent már hivatkozott C-516/17. Spiegel Online, C-469/17. Funke Medien és C-476/17. Pelham döntések megállapításait vették figyelembe a bíróságok.

⁴⁴³ Ld. még: SZABÓ Sarolta: Alapvető jogok védelme és az Európai Unió nemzetközi magánjoga. *Iustum Aequum Salutare*, 2014/2. Elérhető: <http://ias.jak.ppke.hu/hir/ias/20142sz/06.pdf>.

⁴⁴⁴ Sabine JACQUES: *The Parody Exception in Copyright Law*. Oxford University Press, 2019. p. 154.

⁴⁴⁵ Christophe GEIGER: "Fair Use" through Fundamental Rights in Europe, When Freedom of Artistic Expression allows Creative Appropriations and Opens up Statutory Copyright Limitations. *Center for International Intellectual Property Studies Research Paper Series*, No. 2018-09, 2018. p. 24. Elérhető: <https://ssrn.com/abstract=3256899>.

⁴⁴⁶ Giancarlo FROSIO: *Reconciling Copyright with Cumulative Creativity: The Third Paradigm*. Edward Elgar Publishing, 2018b. III. fejezet, 969. lj. és ROSATI i.m. (2019b).

⁴⁴⁷ *United Airlines v. Jeremy Cooperstock* (2017 FC 616). Elérhető: <https://ccla.org/cclanewsites/wp-content/uploads/2018/07/UA-v-Cooperstock-CCLA-Memo-of-Fact-Law-FINAL-July-3-2018.pdf>.

módon – egy fogyasztóvédelmi problémából indult ki: Jeremy Cooperstock-nak 1997-ben negatív tapasztalatai voltak a United Airlines légitársasággal, erre való reakcióként pedig 1998-ban létrehozta az 'Untied.com' honlapot (amelynek elnevezése egy lefordíthatatlan szóvicc a cég nevével), ahol kezdetben csak a United-el, később pedig más légitársaságokkal és alkalmazottaikkal kapcsolatos információkat, kritikákat és panaszokat gyűjtött össze. 2011-től Cooperstock a honlap külső megjelenítését egyre inkább a United hivatalos oldalához kezdte igazítani, 2012-ben már megtévesztő volt a hasonlóság a két honlap között. A United számos felszólítást követően 2015-ben polgári peres eljárást indított Cooperstock ellen.⁴⁴⁸

4. ábra – A United védjegye (fent) és az Untied.com által használt logó (lent)
(forrás: ipkitten.blogspot.com)

Az ügy azért is számíthatott kiemelt érdeklődésre, mivel egyben az első megmérettetése is volt a 2012-ben hatályba lépett kanadai paródia kivételnek.⁴⁴⁹ Az eljárás során Cooperstock többek között arra hivatkozott, hogy az általa megvalósított felhasználás a paródia célú felhasználásokat elismerő fair dealing esetkör alá tartozik, így nem valósít meg jogsértést. A Quebec-i Legfelsőbb Bíróság (Superior Court of Quebec, a továbbiakban SCQ) egyrészről – az EUB megállapításaihoz hasonlóan – jelezte, hogy mivel a konkrét esetben a véleménynyilvánítás szabadsága és a szerzői kizárólagos jogok ütközhetnek,⁴⁵⁰ ezért szükséges a jogosultak és felhasználók közötti jogos érdekek közötti egyensúly követelményére is figyelemmel lenni.⁴⁵¹ Közvetlenül a paródiával összefüggésben – az angolszász jogrendszerekben szokatlan módon⁴⁵² – az SCQ jelzi, hogy az EUB Deckmyn

⁴⁴⁸ Cynthia ROWDEN – Tamara Céline WINEGUST: Untied Tied Up... United Airlines Takes Aim at Complaint Website (Part I). *Bereskin & Parr*, 2017. szeptember 1. Elérhető: <https://www.bereskinparr.com/doc/untied-tied-up-united-airlines-takes-aim-at-complaint-website-part-i>

⁴⁴⁹ Ld. még jelen értekezés IV.2.2. alfejezetét.

⁴⁵⁰ Florian MARTIN-BARITEAU: The Idea of Property in Intellectual Property. *U.B.C. Law Review*, Vol. 52, No. 3, 2019. p. 896.

⁴⁵¹ Carys J. CRAIG: Globalizing User Rights-Talk: On Copyright Limits and Rhetorical Risks. *American University International Law Review*, Vol. 33, No. 1, 2017. p. 52.

⁴⁵² Sabine JACQUES: First application of the Canadian parody exception. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, Vol. 12, No. 11, 2017. p. 896.

döntésében lefektetett megközelítés álláspontja szerint megfelel a kanadai jogalkotói szándéknak is,⁴⁵³ ebből fakadóan pedig csak azt szükséges vizsgálni, hogy a felhasználás felidézte-e az eredeti művet, illetve humort vagy gúnyt fejezett-e ki.

Az SCQ végül úgy határozott,⁴⁵⁴ hogy mivel a felhasználás célja elsősorban a hírnévrontás, nem pedig a nevetetés volt, a Cooperstock által megvalósított magatartás nem felel meg a fair dealing követelményeinek,⁴⁵⁵ jogsértőnek minősül.⁴⁵⁶

III.4. Részkonklúzió

Ahogy láthattuk, annak ellenére, hogy a szerzői jogi harmonizáció viszonylag későn és töredékesen indult meg az EU-ban,⁴⁵⁷ az elmúlt években az átfogó és egyensúlyi helyzetet kereső jogalkotásra helyeződött a hangsúly, aminek keretében nem csak a vagyoni jogok tartalmának pontosítására, hanem a kivételek frissítésére is sor került a digitális fejlődésre adott reakciók keretében.

A paródia-kivétel az InfoSoc irányelvben opcionális szabad felhasználási esetként jelent meg 2001-ben, a 2013-as Deckmyn döntést meghozatalát követően pedig 2019-ben, a (C)DSM irányelv 17. cikk (7) bekezdésének köszönhetően a nyilvánosságához közvetítés tekintetében kötelező kivétellé lépett elő.

A Deckmyn ügyben hozott ítélet az EUB döntései között több szempontból is kiemelt jelentőségűnek tekinthető. Egyrészt az EUB a paródia értelmezését viszonylag rugalmas szűrőn keresztül végezte el,⁴⁵⁸ amely során kifejezetten tágra hagyta a kivétel alá sorolható felhasználások körét. Álláspontunk szerint ez helyes megközelítés volt, egyúttal összhangban van a felhasználás nemzetközi elfogadottságával⁴⁵⁹ és számos jogirodalmi állásponttal is.

⁴⁵³ Amy LAI: The Natural Right to Parody: Assessing the (Potential) Parody/Satire Dichotomies in American and Canadian Copyright Laws. *Windsor Yearbook of Access to Justice*, Vol. 35, No. 1, 2018. p. 94.

⁴⁵⁴ Az elsőfokú döntésről ld.: UJHELYI Dávid: A Kanadai Szövetségi Bíróság átvette a Deckmyn-döntés paródia fogalmát. *Copy21 Blog*, 2017. július 7. Elérhető: <http://copy21.com/2017/07/dontesfigyelo-1-5-a-kanadai-szovetsegi-birosag-atvette-a-deckmyn-dontes-parodia-fogalmat/>.

⁴⁵⁵ Az esetnek nyilvánvaló védjegyogi kapcsolódása is volt, a megjelölés hasznosítását ugyancsak jogsértőnek találta az SCQ.

⁴⁵⁶ *United Airlines v. Jeremy Cooperstock* i.m. 3.

⁴⁵⁷ TATTAY Levente: *Versenyképesség és szellemi alkotások az Európai Unióban*. Wolters Kluwer, Budapest, 2017a. 4.5. alfejezet.

⁴⁵⁸ Raquel XALABARDER: The Role of the CJEU in Harmonizing EU Copyright Law. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, Vol. 47, 2016. p. 638.

⁴⁵⁹ Ld. jelen értekezés IV. fejezetét.

Másrészről kiemelendő, hogy mind az EUB, mind a döntést alapul vevő tagállamok komoly figyelmet fordítottak a paródiának a vélemény szabadság körében betöltött szerepére, illetve az ütköző jogok közötti egyensúly⁴⁶⁰ megfelelő biztosítására.

Továbbá szükséges hangsúlyozni, hogy az EUB gyakorlata alapján az uniós jogforrásokban kötelező jelleggel rögzített kivételek és korlátozások értelmezése tekintetében az uniós jog élvez elsőbbséget,⁴⁶¹ abból a célból, hogy alkalmazásuk a belső piacon egységes legyen, tehát ezen rendelkezések tagállami módosítására elvileg nincs lehetőség. A német, francia és kanadai példából egyértelműnek tűnik, hogy az uniós jog elsőbbségét a tagállamok a már meglévő kivételek alkalmazása során tiszteletben tartották, egyúttal az EUB által kimunkált feltételrendszert – akár saját korábbi gyakorlatukkal szemben is – megfelelően alkalmazták.

A hazai jogalkotó a fentiekből fakadóan egészen egyedi helyzetbe került: egyik oldalról a Deckmyn döntés és az azt követő tagállami gyakorlat egyértelmű iránymutatást adott a részére a kivétel terjedelme és feltételei tekintetében. Másik oldalról pedig azzal, hogy a (C)DSM irányelv – még ha csak részben is – kötelezővé tette a kivétel alkalmazását, a szabad felhasználás átültetése mérlegelésének lehetőségét – ugyancsak részben – kivette a nemzeti jogalkotó kezéből, csak azt a döntési pozíciót meghagyva, hogy a nyilvánossághoz közvetítésre tekintettel, vagy teljességében kíván-e élni a kivétellel kapcsolatos felhatalmazással.

Álláspontunk szerint – tekintettel arra, hogy a klauzikáló kivétel a megfelelő felhatalmazás, mentesítés hiányában érdemben alkalmatlan lenne a paródia célú felhasználások elismerésére, a szerzői jog és a véleménynyilvánítás szabadsága közötti mérlegelés lehetőségének biztosítására⁴⁶² – kérdésesen felül áll, hogy csak az InfoSoc irányelvben megadott teljes felhatalmazás kihasználásával valósulhat meg a paródia-kivételnek az Szjt.-be való, megfelelő integrációja.

⁴⁶⁰ Ld. még: POGÁCSÁS Anett: *Érték és szabadság. Iustum Aequum Salutare*, 2016/1. p. 73. Elérhető: <http://ias.jak.ppke.hu/hir/ias/20161sz/07.pdf>.

⁴⁶¹ Ld. a fent hivatkozott C-510/10. DR & TV2 Danmark v. NCB döntés [36] bekezdését.

⁴⁶² JACQUES – GARSTKA – HVIID – STREET i.m. (2018) 283–284.

IV. PARÓDIA AZ EGYES NEMZETI JOGRENDSZEREKBEN

Ahhoz, hogy magabiztos választ lehessen adni a jelen értekezés által felvetett kérdésekre, jó kiindulópontot adhat annak ismerete, hogy egyrészt a környező európai országokban, másrészt pedig az angolszász jogrendszeren alapuló, kiterjedtebb gyakorlattal rendelkező országok elismerik-e a paródiacélú felhasználásokat saját nemzeti jogszabályaikban, és ha igen, milyen formában, milyen követelmények, feltételek között.

IV.1. Paródia a kontinentális Európában

Európa – ellentétben az angolszász országokkal – igencsak színes képet mutat a szerzői jogi paródiák viszonylatában, bár az alaposabb vizsgálat eredményeként egyértelműen megállapítható, hogy összességében mégis egy irányba mutató szabályozásoknak lehetünk tanúi. Guido WESTKAMP az InfoSoc Irányelv átültetésével kapcsolatban készült tanulmányában⁴⁶³ öt egymástól jól elhatárolható kategóriába osztja az EU akkori tagállamait az irányelv 5. cikk (3) bek. k) pontjában található kivétel átültetésének szempontjából.

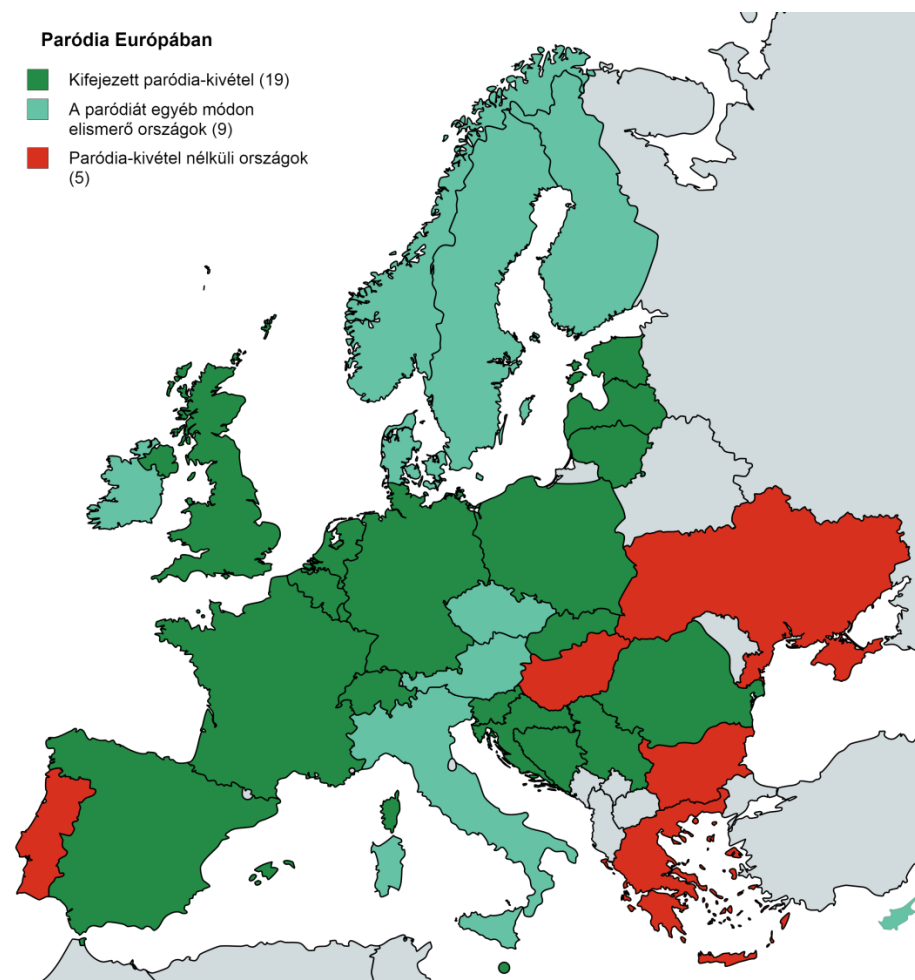
Ennek megfelelően vannak országok, amelyek a) kifejezett paródia-kivétellel rendelkeznek – mint Franciaország vagy Litvánia –, vagy b) ugyan jogszabályi szinten nem nevesítenek paródia-kivételt, de a bírói gyakorlatukban kifejezetten megengedőek az ilyen típusú felhasználásokkal szemben – így tipikusan a skandináv országok –, vagy c) olyan általános jellegű kivétellel, szabad felhasználási esettel rendelkeznek, amely ugyan nem, vagy nem kifejezetten nevesíti a paródiát, de a felhasználás oda beilleszthető – mint Németország –, vagy d) egy másik nevesített szabad felhasználási eset körében ismerik el – mint Olaszország –, végül pedig e) vannak olyan országok is, amelyek általános jelleggel nem ismerik el a paródia célú felhasználásokat – mint pl. Magyarország.⁴⁶⁴

A jelen értekezést megalapozó kutatás ugyanakkor a WESTKAMP által 2007. évben leírtakhoz képest – valószínűleg az azóta bekövetkezett változások okán – több eltérésre mutatott rá az európai kontinens országai viszonylatában. Így a fentiekben kifejtettektől részben eltérve, részben pedig visszaulva jelen fejezet három csoportot különböztet meg a paródia megengedettsége szempontjából, az alábbiak szerint. Vannak országok, amelyek a) kifejezett paródia-kivétellel rendelkeznek – mindösszesen 19 –, b) a paródia-célú

⁴⁶³ Guido WESTKAMP: *The Implementation of Directive 2001/29/EC in the Member States*. Queen Mary Intellectual Property Research Institute, 2007. Elérhető: <https://goo.gl/Iea1EJ>.

⁴⁶⁴ WESTKAMP i.m. (2007) 45, illetve MEZEI i.m. (2016) 471.

felhasználásokkal kapcsolatban ugyan nem tartalmaznak szabad felhasználási esetkör, de egyéb, jól azonosítható módon⁴⁶⁵ – alapjogi szinten, más szabad felhasználási eset vagy a bírói gyakorlat útján – egyértelműen elismerik azt – mint Olaszország vagy a skandináv országok –, és végül c) nem nevesítenek semmilyen védelmet sem jogszabályaikban, sem egyéb módon a paródia célú felhasználások számára.⁴⁶⁶ Ezen csoportosítást az alábbi ábra szemlélteti.

5. ábra – Paródia Európában

⁴⁶⁵ Az egyébként vita tárgyát képezheti, hogy Magyarország esetleg ezen második kategóriába sorolható-e. A magyar megközelítés részletes vizsgálata fényében – ld. lent – ugyanakkor nem tűnik helyénvalónak hazánkat azon országok közé sorolni, amelyek egyértelműen, jól azonosítható módon elismernék a paródia célú felhasználásokat.

⁴⁶⁶ Hasonló csoportosítás található a CopyrightExceptions.eu honlapon. Elérhető: <https://goo.gl/Baw7J6>.

IV.1.1. Paródia-kivétellel rendelkező országok

Az első csoportba tartoznak tehát azon államok – ide nem értve az Egyesült Királyság megoldását, amely külön alfejezetben, a többi angolszász országgal egyetemben kerül bemutatásra –, amelyek valamilyen formában rendelkeznek paródia-kivétellel. A spanyol szellemi alkotásokról szóló törvény⁴⁶⁷ 39. cikke ennek megfelelően kifejezetten rendelkezik a paródia célú felhasználásokról.⁴⁶⁸ Ennek értelmében a paródia nem minősül engedélyköteles feldolgozásnak – és így nem jogsértő –, ha az eredeti művel össze nem téveszthető, és az eredeti mű vagy annak szerzője viszonylatában kárt nem okoz. A spanyol szabályozás tehát az összetéveszthetőség és az okozott kár talaján igyekszik megítélni ezen felhasználásokat, ám maga a jogszabály további követelményt nem támaszt, és a bíróságok ezen feltételeket is rugalmasan értékelik.⁴⁶⁹ Emellett még fontos kiemelni, hogy a 39. cikk alapvetően átdolgozásként tekint a paródiára, tehát csak abban az esetben alkalmazható, amennyiben egy védett szerzői mű felhasználásával új szerzői mű jön létre.

1. *Franciaországban* a szellemi alkotásokkal foglalkozó törvény⁴⁷⁰ L122-5. cikkének 4. pontjában található a paródia-kivétel.⁴⁷¹ Ez alapján a már nyilvánosságra hozott művek tekintetében a szerző nem tilthatja meg a paródia, utánzat és karikatúra célú felhasználást, amennyiben az az egyes műfajokra vonatkozó szabályok betartásával történik. Maga a szabály az Szjt. szabad felhasználásokat nevesítő részéhez igen hasonlóan épül fel. A jogsértés elkerülésének csupán annyi előfeltétele van, hogy a művet a szerző előzetesen nyilvánosságra hozza, és a felhasználás a paródia, az utánzat és a karikatúra műfaji

⁴⁶⁷ Ley N° 21/2014, de 4 de noviembre, por la que se modifica el texto refundido de la Ley de Propiedad Intelectual aprobado por Real Decreto Legislativo 1/1996, de 12 de abril, y la Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil.

⁴⁶⁸ A spanyol nyelvű szöveg elérhető: <https://goo.gl/RErMnn>. Angol nyelven elérhető: <https://goo.gl/CQvGgg>.

Artículo 39. No será considerada transformación que exija consentimiento del autor la parodia de la obra divulgada, mientras no implique riesgo de confusión con la misma ni se infiera un daño a la obra original o a su autor.

Article 39. The parody of the work made available to the public shall not be deemed a transformation that requires the author's consent, provided that it involves no risk of confusion with that work and does no harm to the original work or the author thereof.

⁴⁶⁹ Ana ROMALHO: Parody in Trademarks and Copyright – Has Humour Gone Too Far? *Cambridge Student Law Review*, Vol. 58, Iss. 5, 2009. p. 68.

⁴⁷⁰ Code de la propriété intellectuelle (version consolidée au 25 avril 2016).

⁴⁷¹ A francia nyelvű szöveg elérhető: <https://goo.gl/gmL9c2>. Angol nyelven elérhető: <https://goo.gl/KQLk7W>.

Article L122-5 Lorsque l'oeuvre a été divulguée, l'auteur ne peut interdire: 4° La parodie, le pastiche et la caricature, compte tenu des lois du genre.

Article L122-5 Once a work has been disclosed, the author may not prohibit: 4°. parody, pastiche and caricature, observing the rules of the genre.

sajátosságait⁴⁷² megtartsa, ám a jogszabály ez utóbbi követelménnyel kapcsolatban közelebbi kapaszkodót nem ad, emiatt pedig az egyik leginkább rugalmas,⁴⁷³ nyitott végű szabad felhasználási eset a megvizsgált országok szabályozásai között.

2. A svájci szerzői jogi törvény⁴⁷⁴ 11. cikke az átdolgozás jogát a mű integritásához fűződő jog kapcsán, tehát nem önálló szabad felhasználási esetként, hanem a személyiségi jog megsértése alóli kivételként szabályozza. A rendelkezés harmadik bekezdése⁴⁷⁵ lakonikusan fogalmazza meg, hogy megengedett a szerzői művek felhasználása paródia vagy más hasonló művek létrehozatalának céljára. Különösen érdekes az integritás joga alá való pozicionálás mellett, hogy a jogszabály nem a karikatúra és utánzat nevesítésével enged lehetőséget a felhasználásra, hanem „a paródia és más hasonló művek” (*Parodien oder mit ihnen vergleichbaren Abwandlungen*) fordulattal élve lényegében nyitva hagyja a jogszerű átdolgozások körét.⁴⁷⁶

3. A Deckmyn ügy által is érintett Belgium szellemi alkotásokról szóló törvénye⁴⁷⁷ XI.190. cikkének 10. pontja a francia szabályozáshoz hasonló formában foglalkozik⁴⁷⁸ a paródiával.⁴⁷⁹ Ennek keretében a jogszerűen nyilvánosságra hozott művek tekintetében a szerző nem tilthatja meg a paródia, utánzat vagy karikatúra célú felhasználásokat, amennyiben azok a tisztességes gyakorlat követelményeinek megtartásával valósulnak meg. A szabályozás jelentős része – gondolva itt a nyilvánosságra hozatal, és az ahhoz kapcsolt egy további feltétel követelményeire – részben összhangban van a francia jogszabály által a jogszerű

⁴⁷² P. Bernt HUGENHOLTZ – Martin SENFTLEBEN: Fair Use in Europe: In Search of Flexibilities. *Amsterdam Law School Research Paper*, No. 2012-39, 2012. p. 7. Elérhető: <https://goo.gl/tA8kau>.

⁴⁷³ Darren MEALE – Paul ENGLAND: Barry Trotter and the Infringement of Copyright – Parody Rules in the UK. *Managing Intellectual Property*, Vol. 178, Iss. 34, 2008. p. 36.

⁴⁷⁴ Bundesgesetz vom 9. Oktober 1992 über das Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (stand am 1. Januar 2011).

⁴⁷⁵ A német nyelvű szöveg elérhető: <https://goo.gl/rvuhSI>. Angol nyelven elérhető: <https://goo.gl/Lbd0K9>.

Art. 11³ Zulässig ist die Verwendung bestehender Werke zur Schaffung von Parodien oder mit ihnen vergleichbaren Abwandlungen des Werks.

Art. 11³ It is permissible to use existing works for the creation of parodies or other comparable variations on the work.

⁴⁷⁶ Estelle DERCLAYE (szerk.): *Research Handbook on the Future of EU Copyright*. Edward Elgar, 2009. p. 310.

⁴⁷⁷ Loi du 19 avril 2014 portant insertion du Livre XI 'Propriété intellectuelle' dans le Code de droit économique, et portant insertion des dispositions propres au Livre XI dans les Livres I, XV et XVII du même Code.

⁴⁷⁸ Paul C. TORREMAS (szerk.): *Copyright and Human Rights – Freedom of Expression, Intellectual Property, Privacy*. Kluwer Law International, 2004. p. 55.

⁴⁷⁹ A francia nyelvű szöveg elérhető: <https://goo.gl/XvSEnK>. Angol nyelven elérhető: <https://goo.gl/CdxnvN>.

Art. XI.190. Lorsque l'œuvre a été licitement publiée, l'auteur ne peut interdire: 10° la caricature, la parodie ou la pastiche, compte tenu des usages honnêtes;

Art. XI.190. Once a work has been lawfully published, its author may not prohibit: 10° caricature, parody and pastiche, observing fair practice;

felhasználással szemben támasztott elvárásaival, ugyanakkor a tisztességes gyakorlat fordulat talán még a műfaji sajátosságok megtartásának követelményétől is képlékenyebb.⁴⁸⁰

4. *Luxembourg* szerzői jogi törvényének⁴⁸¹ 10. cikk 6. pontja ugyancsak kifejezett paródia-kivételt tartalmaz.⁴⁸² A rendelkezés szerint a szerző nem tilthatja meg a nyilvánosságra hozott mű felhasználását, amennyiben az olyan paródia, utánzat vagy karikatúra, amely gúnyolni hivatott az eredeti művet, feltéve, hogy az megfelel a műfajok tisztességes gyakorlatának, értve ez alatt különösen, hogy csupán a kifigurázáshoz feltétlenül szükséges elemeket veszi át, és nem becsmérli az eredeti művet. Ezen szabályozás egyrésztől rendelkezik a francia és belga paródia-kivételben található feltételekkel – mintegy egyesítve azokat –, de ezen túlmenően további követelményeket is támaszt a jogszerűnek minősíthető felhasználással szemben. Ennek keretében a luxembourgi kivétel pontosítja, hogy különösen mit ért a műfajokkal kapcsolatos tisztességes gyakorlat megsértésének. Így az eredeti műből való túlzó átvétel, illetve annak becsmérlése olyan tulajdonsága lehet a felhasználásnak, amely ütközik a szerzői joggal. Ugyancsak kiemelendő, hogy a paródiának mindezekon túlmenően nem csak hogy gúnyosnak kell lennie, de a gúnynak a parodizált műre kell irányulnia.⁴⁸³

5. A *holland* paródiával kapcsolatos szabad felhasználási eset a szerzői jogi törvény⁴⁸⁴ 18b cikkében található.⁴⁸⁵ A rendelkezés értelmében nem tekinthető jogsértőnek a szerzői mű

⁴⁸⁰ Graeme W. AUSTIN: EU and US Perspectives on Fair Dealing for the Purpose of Parody or Satire. *UNSW Law Journal*, Vol. 39, Iss. 2, 2016. p. 695.

⁴⁸¹ Loi du 18 avril 2004 modifiant 1) la loi du 18 avril 2001 sur les droits d'auteur, les droits voisins et les bases de données, et 2) la loi modifiée du 20 juillet 1992 portant modification du régime des brevets d'invention.

⁴⁸² A francia nyelvű szöveg elérhető: <https://goo.gl/S8gvxk>. Hivatalos angol nyelvű fordítás nem elérhető, az alábbi összehasonlítás gépi fordítást tartalmaz, az értekezés logikája szerint angol nyelven.

Art. 10. Lorsque l'oeuvre a été licitement rendue accessible au public, l'auteur ne peut interdire:

6° la caricature, la parodie ou le pastiche qui a pour but de railler l'oeuvre parodiée, à la condition qu'ils répondent aux bons usages en la matière et notamment qu'ils n'empruntent que les éléments strictement nécessaires à la caricature et ne dénigrent pas l'oeuvre.

⁴⁸³ Vö. SPIES i.m. (2011) 1124.

⁴⁸⁴ Wet van 23 september 1912, houdende nieuwe regeling van het auteursrecht.

⁴⁸⁵ A holland nyelvű szöveg: <https://goo.gl/XhRsvv>. Nem-hivatalos angol fordításban elérhető: <https://goo.gl/6Ihg4E>.

Artikel 18b Als inbreuk op het auteursrecht op een werk van letterkunde, wetenschap of kunst wordt niet beschouwd de openbaarmaking of verveelvoudiging ervan in het kader van een karikatuur, parodie of pastiche mits het gebruik in overeenstemming is met hetgeen naar de regels van het maatschappelijk verkeer redelijkerwijs geoorloofd is.

Art. 10. When the work was lawfully made available to the public, the author may not prohibit:

6° caricature, parody or pastiche that is intended to mock the parodied work, provided they comply with fair practice in the genre and in particular they borrow the minimum necessary to caricature elements and do not denigrate the work.

Article 18b Not regarded as an infringement of the copyright in a literary, scientific or artistic work, if the making public or reproduction of it in the context of a caricature, parody or pastiche, provided the use is in accordance with what social custom regards as reasonably acceptable.

közzététele, nyilvánosságra hozatala – itt feltehetőleg a jelenlévők és távollévők számára való érzékelhetővé tétel is értendő – és többszörözése, amennyiben az paródia, utánczás vagy karikatúra céljából történik, és a felhasználás megfelel az ésszerűen elfogadható társadalmi szokásoknak. A 2004. év óta hatályban lévő⁴⁸⁶ szabályozás nagyban hasonlít a francia és belga megoldásokhoz, mivel ugyancsak egy viszonylag rugalmas feltételhez köti a paródia célú felhasználások jogszerűségét, ám a luxembourgi megoldással ellentétben nem pontosítja, hogy az ésszerűen elfogadható társadalmi szokások fordulat alatt megközelítőleg milyen felhasználásokat kell érteni.⁴⁸⁷

6. A fentiekben már hivatkozott német szerzői jogi törvény (*Urheberrechtsgesetz*) 24. cikke szabad felhasználás címszó alatt nem egy szerzői jogi kivételt nevesít, arra a német dogmatika a szerzői jogaink általános korlátjaként tekint.⁴⁸⁸ Maga a rendelkezés⁴⁸⁹ annyit mond ki, hogy amennyiben egy művet egy másik szerző műve alapján, függetlenül, szabad felhasználás útján hoznak létre, akkor a mű szabadon, az eredeti mű szerzőjének hozzájárulása nélkül is közzétehető és hasznosítható. Ezen igencsak általános megközelítést a német bíróságok több alkalommal pontosították, így a megengedett átvétel mértéke csupán a paródia céljának eléréséhez szükséges mértékre korlátozódik – vagy másképpen megfogalmazva az átvett elemeknek el kell törpülniük az újonnan hozzáadott elemekhez képest –,⁴⁹⁰ figyelemmel kell lenni a parodista szólásszabadsághoz kapcsolódó jogaira, illetve a paródia irányulhat a műre és a művön kívüli körre is.⁴⁹¹

7. A három balti állam szerzői jogi szabályozása mind tartalmaz rendelkezést a paródia célú felhasználások tekintetében. Így Észtország szerzői jogi törvényének⁴⁹² 17-27. §§-ai a szabad felhasználási esetkörök felsorolásával foglalkoznak, hasonlóan az Szjt. 34-41. §§-hoz.

⁴⁸⁶ INTELLECTUAL PROPERTY OFFICE (United Kingdom – a továbbiakban: UK-IPO): *Copyright and the Economic Effects of Parody – An Empirical Study of Music Videos on the YouTube Platform and an Assessment of the Regulatory Options*. 2013a. p. 21.

⁴⁸⁷ A holland *Darfurnica* és *Miffy* ügyekről ld.: Lucie GUIBAULT: The Netherlands: *Darfurnica*, *Miffy* and the Right to Parody. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 2011/2. p. 236–248.

⁴⁸⁸ MEALE i.m. (2008) 36.

⁴⁸⁹ A német nyelvű szöveg elérhető: <https://goo.gl/iRJO4m>. Angol nyelven elérhető: <https://goo.gl/fPzUz6>.

§ 24 Freie Benutzung

(1) Ein selbständiges Werk, das in freier Benutzung des Werkes eines anderen geschaffen worden ist, darf ohne Zustimmung des Urhebers des benutzten Werkes veröffentlicht und verwertet werden.

Art. 24. Free use

(1) An independent work created in the free use of the work of another person may be published or exploited without the consent of the author of the work used.

⁴⁹⁰ Ez pedig összhangban állónak látszik az SZJSZT a későbbiekben ismertetett szakvéleményeivel.

⁴⁹¹ UK-IPO: *The Treatment of Parodies under Copyright Law in Seven Jurisdictions – A Comparative Review of the Underlying Principles*. 2013b. p. 29–33.

⁴⁹² Autoriõiguse seadus, Vastu võetud 11.11.1992, RT I 1992, 49, 615, jõustumine 12.12.1992.

A 19. § 7. pontja tartalmazza a paródia-kivételt.⁴⁹³ Eszerint nem szükséges a szerző engedélye, illetve a díjfizetés, amennyiben – a forrásmegjelölésen túlmenően – a felhasználás egy jogszerűen nyilvánosságra hozott mű paródiája, utánzata vagy karikatúrája, a cél által indokolt keretek között. Több korábban már ismertetett szabályozáshoz hasonlóan tehát az észt szerzői jog is megkívánja a jogszerű nyilvánosságra hozatalt, de ezen túlmenően csupán a cél által indokolt keretek szabnak határt a paródia célú felhasználásoknak, illetve általános jellegű korlátként a szerző nevének, és adott esetben a forrásmű megjelölésének követelménye is megjelenik.

8. *Lettország* szerzői jogi törvényében⁴⁹⁴ található szabad felhasználási eset a vizsgálat tárgyává tett országok szerzői jogi szabályozásai tükrében igen lakonikusnak mondható. A 19. § (1) bek. 9. pontjában található kivétel⁴⁹⁵ értelmében a felhasználás a szerző engedélye és a díjfizetés hiányában sem jogsértő, amennyiben paródia vagy karikatúra céljából történik. Bár a rendelkezés értelmében a felhasználásnak a szerzői jogi törvényben meghatározott eljárásoknak meg kell felelnie – feltehetőleg értve ez alatt a háromlépcsős-teszt⁴⁹⁶ által meghatározottakat –, lényegében a jogszabály a felhasználás természetén, célján túlmenően semmilyen érdemi feltételt nem támaszt.

9. A harmadik balti ország, *Litvánia* szerzői jogi törvényének⁴⁹⁷ 25. cikke⁴⁹⁸ még a lett paródia-kivételnél is tömörebben fogalmaz. A 2004. évben hatályba lépett rendelkezés alapján

⁴⁹³ Az észt nyelvű szöveg elérhető: <https://goo.gl/nP7QD9>. Angol nyelven elérhető: <https://goo.gl/vfF1dt>.

§ 19. Autori nõusolekuta ja autoritasu maksmiseta, kuid kasutatud teose autori nime, kui see on teosel näidatud, teose nimetuse ning avaldamisallika kohustusliku äranäitamiseks on lubatud:
7) õiguspäraselt avaldatud teose kasutamise karikatuuris, paroodias ja pastišis sel eesmärgil motiveeritud mahus.

§ 19. The following is permitted without the authorisation of the author and without payment of remuneration if mention is made of the name of the author of the work, if it appears thereon, the name of the work and the source publication:
7) the use of a lawfully published work in a caricature, parody or pastiche to the extent justified by such purpose.

⁴⁹⁴ Autortiesību likums (Ar grozījumiem: 31.12.2014).

⁴⁹⁵ A lett nyelvű szöveg elérhető: <https://goo.gl/P4nLiK>. Angol nyelven elérhető: <https://goo.gl/NftWHb>.

19. pants. (1) Autortiesības nav uzskatāmas par pārkāptām, ja bez autora piekrišanas un bez atlīdzības šajā likumā noteiktajā kārtībā:
9) darbs tiek parodēts vai karikēts;

Section 19. (1) Copyright shall not be considered infringed if a work of an author is used without the consent of the author and without remuneration in accordance with the procedures laid down in this Law:
9) a work is parodied or caricatured;

⁴⁹⁶ Bővebben ld. GYENGE i.m. (2010a).

⁴⁹⁷ Įstatymo dėl autorių teisių ir gretutinių teisių Nr. VIII-1185 18 gegužė 1999 (kaip nauja versija 5 Kov 2005 – Nr. IX-1355) (Su pakeitimais, Kovo 13, 2008 - pagal Įstatymą Nr X-1454).

⁴⁹⁸ A litván nyelvű szöveg elérhető: <https://goo.gl/L4ELqu>. Angol nyelven elérhető: <https://goo.gl/psYGhw>.

25 straipsnis. Leidžiama be autoriaus ar kito autorių teisių subjekto leidimo ir be autorinio atlyginimo panaudoti kūrinių karikatūrai ar parodijai.

Article 25. It shall be permissible, without the authorisation of an author or any other owner of copyright, and without compensation, to use a work for the purpose of caricature or parody.

a szerző engedélye és díjfizetés nélkül is jogszerűnek minősül a paródia és karikatúra céljából megvalósított felhasználás.⁴⁹⁹ A lett megoldáshoz ugyancsak hasonlóan a litván szabályozás elhagyja az utánzatok nevesítését, így a szabad felhasználási esetkör csupán a paródia és a karikatúra esetén lesz alkalmazandó.

10. *Lengyelország* esetében a szerzői jogi törvény⁵⁰⁰ 21¹. cikke⁵⁰¹ irányadó. A rendelkezés érdekes módon nagyban hasonlít a francia, igencsak rugalmasan megfogalmazott megoldáshoz, ugyanis a szabály értelmében a paródia, karikatúra és utánzat célú felhasználások jogszerűsége az egyes műfaji sajátosságok által kijelölt keretek megtartásához kötött.

11. A 2016. január 1. napján hatályba lépett⁵⁰² *szlovák szerzői jogi törvény*⁵⁰³ a korábbi jogszabálytól eltérő módon, 38. §-ában⁵⁰⁴ kiter a paródiára is. Ennek értelmében a szerzői jogi védelem, vagyis a szerző kizárólagos jogai nem terjednek ki azokra a felhasználásokra, amelyeket karikatúra, paródia vagy utánzat céljából valósítanak meg, amennyiben annak eredménye nem összetéveszthető az eredeti művel. Az összetéveszthetőségre való utalás egyébként a spanyol jogszabály megoldására emlékeztet, amely egyéb követelmények mellett ugyancsak nevesíti a paródia célú felhasználás jogszerűségének ezen feltételét.

12. *Szlovénia* szerzői jogi törvényének⁵⁰⁵ 53. cikk 2. pontja⁵⁰⁶ foglalkozik a paródiával, a spanyol és szlovák szabályozásokhoz hasonló módon. Eltérés azonban, hogy a

⁴⁹⁹ Monika BIMBAITÉ: When is a parody a violation of copyright? *International Journal of Baltic Law*, Vol. 1, No. 2, 2004, p. 22–23.

⁵⁰⁰ Ustawaz dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (zmieniona od 20 maja 2016).

⁵⁰¹ A lengyel nyelvű szöveg elérhető: <https://goo.gl/nQq2t1>. Angol nyelven elérhető: <https://goo.gl/8hO7JN>.

Art. 29¹. Wolno korzystać z utworów na potrzeby parodii, pastiszu lub karykatury, w zakresie uzasadnionym prawami tych gatunków twórczości. Art. 29¹. One is permitted to use a work for the purpose of parody, pastiche or caricature, to the extent justified by the rules of the genre of the work.

⁵⁰² Martin HUSOVEC: Slovakia adopts a new Copyright Act: It's a Mixed Bag – Part I. *Kluwer Copyright Blog*, blogbejegyzés, 2016. február 29. Elérhető: <https://goo.gl/Eq0iP8>.

⁵⁰³ Zákon č. 185/2015 Z.z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (v znení zákona č. 125/2016 Z.z.).

⁵⁰⁴ A szlovák nyelvű szöveg elérhető: <https://goo.gl/r8CfSZ>. Hivatalos angol fordítás nem érhető el, a lenti szöveget Havetta Kitty fordította.

§ 38 Do autorského práva nezasahuje osoba, ktorá bez súhlasu autora použije dielo na účel karikatúry, paródie alebo pastiša, a to spôsobom, ktorý nevyvoláva nebezpečenstvo zámeny s pôvodným dielom. § 38 Copyright does not extend to a person who uses works without permission for the purpose of caricature, parody or pastiche, in a way that avoids confusion with the original work.

⁵⁰⁵ Zakon o avtorski in sorodnih pravicah (Uradni list RS, št. 16/2007 – uradno prečiščeno besedilo; št. 68/2008, št. 110/2013, št. 56/2015).

⁵⁰⁶ A szlovén nyelvű szöveg elérhető: <https://goo.gl/GLS9wu>. Angol nyelven elérhető: <https://goo.gl/nTUwIE>.

szlovén jogszabály kifejezetten az átdolgozás joga alóli kivételként említi a paródiát, és az utánzat nevesítése ezúttal elmarad. A rendelkezés értelmében a nyilvánosságra hozott mű átdolgozása nem jogsértő, amennyiben a mű paródia vagy karikatúra céljából – szöveghűen: paródiává vagy karikatúrává – kerül átdolgozásra, és nem, vagy valószínűleg nem összetéveszthető az eredeti (forrás) művel.

13. *Horvátország* hatályos szerzői jogi törvényének⁵⁰⁷ 94. cikke⁵⁰⁸ ugyancsak pozitív választ ad a paródia célú felhasználások jogszerűségének kérdésére. A rendelkezés ugyancsak az átdolgozás jogának kivételeként kezeli a paródiát, értelmében pedig megengedett a művek paródia és karikatúra célú felhasználása – az utánzatot a horvát jogszabály sem nevesíti –, amennyiben a cél által megkívánt, szükséges mértékben történik, és az átdolgozás tényére, továbbá az eredeti mű szerzőjére való utalás a felhasználás során készített műben megjelenik.

14. *Bosznia-Hercegovina* szerzői jogi törvénye⁵⁰⁹ 50. cikk a) pontja,⁵¹⁰ a *szerb* szerzői jogi törvény⁵¹¹ 54a. cikk 1) pontja⁵¹² és *Románia* szerzői jogi törvénye⁵¹³ 35. cikk b) pontja⁵¹⁴

53. člen Predelava objavljenega dela je prosta:
2. če gre za predelavo v parodijo ali karikaturu, če to ne ustvari ali utegne ustvariti zmede glede izvora dela;

Article 53 Transformation of a disclosed work is permissible:
2. if the work is transformed into a parody or caricature, provided this does not, or is not likely to, create confusion as to the source of the work;

⁵⁰⁷ Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima i Djela o izmjenama i dopunama zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (OG NN. 167/2003, 79/2007, 80/2011, 141/2013, 127/2014).

⁵⁰⁸ A horvát nyelvű szöveg elérhető: <https://goo.gl/mz3Lrn>. Angol nyelven elérhető: <https://goo.gl/re5OJG>.

Članak 94. Dopusštena je prerada autorskog djela u parodiju u mjeri koja je potrebna za njen smisao, kao i karikaturu, a uz navođenje djela koje se prerađuje i njegovog autora.

Article 94 It shall be permitted to transform the work into a parody or caricature to the extent necessary for the purpose thereof, by indicating the work being transformed and its author.

⁵⁰⁹ Zakon o Autorskom i Srodnim Pravima, 2010.

⁵¹⁰ A bosnyák nyelvű szöveg elérhető: <https://goo.gl/RGLvnT>. Angol nyelven elérhető: <https://goo.gl/NW9IgH>.

Član 50. Dopusštena je slobodna prerada objavljenog autorskog djela ako se radi o:

Article 50. The free transformation of a disclosed work shall be permitted if it concerns:

a) parodiji ili karikaturi, ako to ne stvara ili ne može stvarati zabunu u pogledu izvora djela,

a) a parody or caricature, provided that it shall not or may not create confusion with regard to the source of the work,

⁵¹¹ Закон о ауторском и сродним правима ("Сл. гласник РС", бр. 104/2009, 99/2011 и 119/2012 од 17.12.2012. године).

⁵¹² A szerb nyelvű szöveg elérhető: <https://goo.gl/CzfLp5>. Angol nyelven elérhető: <https://goo.gl/kuBKt1>.

Član 54a Dozvoljena je slobodna prerada objavljenog autorskog dela ako se radi o:

Article 54a Free adaptation of the published copyright protected work is allowed when it concerns:

1) parodiji ili karikaturi, ako to ne stvara zabunu ili ne može dovesti do stvaranja zabune u pogledu izvora dela;

1) parody or caricature, if that does not create confusion or does not lead to the creation of confusion with regard to the source of the work,

⁵¹³ Lege nr. 8 din 14 martie 1996 privind dreptul de autor si drepturile conexe.

⁵¹⁴ A román nyelvű szöveg elérhető: <https://goo.gl/NdK35d>. Angol nyelven elérhető: <https://goo.gl/hsPS8R>.

egymáshoz igen hasonló módon kezeli a paródia kérdését. A rendelkezések értelmében a szerzői jogi védelem alatt álló mű szabadon átdolgozható, amennyiben paródia vagy karikatúra céljából történik, feltéve, hogy nem összetéveszthető az eredeti művel. Mind a három szabályozás elhagyja az utánzat nevesítését a szabad felhasználási esetkörrel érintett műfajok közül, és a spanyol, szlovák és szlovén megoldásokhoz hasonló módon külön kiemeli, hogy az átdolgozás útján létrehozott mű nem lehet az eredetivel összetéveszthető. A román szabályozás emellett külön kitér arra, hogy a feltételeknek megfelelő felhasználás jogszerűségéhez nincs szükség a szerző engedélyére, és jogdíj megfizetésére sem, illetve ugyancsak hangsúlyozásra kerül, hogy a felhasználás nem csak az eredeti művel, hanem annak szerzőjével sem vezethet összetéveszthetőségre.⁵¹⁵ A megelőző nyilvánosságra hozatal követelményét csupán a bosnyák jogszabály nevesíti a kivétel körében.

15. Végezetül *Málta* szerzői jogi törvénye⁵¹⁶ 9. cikk (1) bek. s) pontja⁵¹⁷ ugyancsak kifejezett paródia-kivételt tartalmaz. A vizsgálatunk tárgyává tett szabályozások közül talán leginkább lehatároltnak mondható rendelkezés értelmében az audiovizuális művek, irodalmi művek – ide nem értve az adatbázisokat –, zenei és művészeti alkotásokhoz kapcsolódó szerzői jog nem terjed ki a többszörözés és nyilvánossághoz közvetítés engedélyezésére vagy megtiltására, amennyiben a létrehozott mű paródia, karikatúra vagy utánzat. Ezen szabályozás tehát külön nevesíti azon műtípusokat, amelyek tekintetében a paródia a szerző engedélye nélkül gyakorolható, továbbá nevesíti azokat a felhasználási módokat is, amelyekre a kivétel kiterjed. Ilyen szempontból a máltai szabályozás szinte az összes európai szabályozással kontrasztba állítható, a megoldáshoz hasonlóan részletes szabályozást nem lehet találni.

IV.1.2. Kivétel nélküli paródia vagy paródia nélküli kivétel

Art. 35. Transformarea unei opere, fara consimtamantul autorului si fara plata unei remuneratii, este permisa in urmatoarele cazuri:
b) daca rezultatul transformarii este o parodie sau o caricatura, cu conditia ca rezultatul sa nu creeze confuzie in ce priveste opera originala si autorul acesteia;

⁵¹⁵ SEUCAN i.m. (2015) 100.

⁵¹⁶ Copyright Act of 2000 (Chapter 415) as amended up to Act No. VIII of 2011.

⁵¹⁷ Az angol nyelvű szöveg elérhető: <https://goo.gl/qrqQXE>.

9. (1) Copyright in an audiovisual work, a database, a literary work other than in the case of a computer programme, a musical or artistic work shall not include the right to authorise or prohibit:

(s) the reproduction or communication to the public of a work by way of caricature, pastiche or parody;

1. A második csoportba azon országok tartoznak, amelyek jogszabályai ugyan nem nevesítenek paródia kivételt, de a bírói gyakorlat, a véleménynyilvánítás joga vagy egy további szerzői jogi kivétel alá rendelés útján mégis védelmet biztosítanak az ilyen célú felhasználásoknak.

Így Olaszország⁵¹⁸ és Csehország⁵¹⁹ szerzői jogi törvényei példának okáért az idézés kivételén keresztül, a bírói gyakorlat útján ismerik el a szerzői jogi paródiát.⁵²⁰ A skandináv országok WESTKMAP fent ismertetett csoportosításából kiindulva kifejezetten a bírói gyakorlat alapján biztosítanak védelmet, akárcsak Dánia.⁵²¹ Ciprus⁵²² szerzői joga szintén nem tartalmaz kifejezett paródia-kivételt, ám a véleménynyilvánítás alkotmányos jogához kapcsolódó dogmatika és bírói gyakorlat lehetőséget ad arra, hogy az ilyen célú felhasználások mégse minősüljenek szerzői jogba ütközőnek, Ausztria⁵²³ esetében pedig ugyancsak hasonlóan alakul a helyzet.

2. A harmadik csoportba azok az országok tartoznak, amelyekben nincs egyértelműen azonosítható paródia-kivétel,⁵²⁴ és olyan bírói gyakorlat sincs, amely alapján – ha akár szűk körben is – megengedhető lenne az ilyen típusú felhasználás. Portugália szerzői jogi törvényének⁵²⁵ 2. cikk (1) bek. n) pontja⁵²⁶ az egyéni-eredeti művek közötti felsorolásban

⁵¹⁸ Legge 22 aprile 1941, n. 633 sulla protezione del diritto d'autore e di altri diritti connessi al suo esercizio (aggiornata con le modifiche introdotte dal decreto-legge 30 aprile 2010, n. 64). Az idézés szabályait a 70. cikk tartalmazza.

⁵¹⁹ Úplné znění zákona č. 121/2000 Sb. o právu autorském a právech příbuzných ve znění zákonů č. 81/2005 Sb., č. 61/2006 Sb. a 216/2006 Sb. Az idézés szabályait a 31. cikk tartalmazza.

⁵²⁰ Gabriele Spina ALI: A Bay of Pigs crisis in southern Europe? Fan-dubbing and parody in the Italian peninsula. *European Intellectual Property Review*, Vol. 37, Iss. 12, 2015. p. 757. Elérhető: <https://goo.gl/SMDtVX>.

⁵²¹ Ld. UK-IPO i.m. (2013b) 6. Írország jelenleg a fair dealing szabad felhasználási eset bírói gyakorlatán keresztül biztosít védelmet, ám az ír szabályzás a többi angolszász országgal együtt kerül megvizsgálásra.

⁵²² Reto M. HILTY – Sylvie NÉRISSON (szerk.): *Balancing Copyright - A Survey of National Approaches*. Springer, 2012. p. 369.

⁵²³ Annette KUR – Marianne LEVIN (szerk.): *Intellectual Property Rights in a Fair World Trade System – Proposals for Reform of TRIPS*. Edwards Elgar, 2011. p. 278

⁵²⁴ Ide nem értve, hogy a Berni Unió Egyezmény rendelkezései alapján az idézés szabad felhasználási esete nyilvánvalóan nevesítve van, amelyen belül – igen szűk körben – megvalósulhat paródia célú felhasználás is.

⁵²⁵ Código do Direito de Autor e dos Direitos Conexos (Aprovado pelo Decreto-Lei n.º 63/85, de 14 de Março, e alterado pelas Leis n.ºs 45/85, de 17 de Setembro, e 114/91, de 3 de Setembro, e Decretos-Leis n.ºs 332/97 e 334/97, ambos de 27 de Novembro, pela Lei n.º 50/2004, de 24 de Agosto, pela Lei n.º 24/2006 de 30 de Junho e pela Lei n.º 16/2008, de 1 de Abril).

⁵²⁶ A portugál nyelvű szöveg elérhető: <https://goo.gl/RUIAhe>. Angol nyelven elérhető: <https://goo.gl/nmhqGb>.

Artigo 2.º (1) As criações intelectuais do domínio literário, científico e artístico, quaisquer que sejam o género, a forma de expressão, o mérito, o modo de comunicação e o objectivo, compreendem nomeadamente:

n) Paródias e outras composições literárias ou musicais, ainda que inspiradas num tema ou motivo de outra obra.

Article 2. (1) Intellectual works in the literary, scientific and artistic fields, whatever their type, form of expression, merits, mode of communication or objective, include, in particular:

(n) parodies and other literary or musical compositions, even if inspired by the theme or subject of another work.

nevesíti csupán a paródiát, *Ukrajna, Bulgária, Görögország és Magyarország* pedig nem foglalkozik a kérdéssel.

Összefoglalóan tehát megállapítható, hogy a vizsgálat tárgyává tett – mindösszesen 33 – európai ország (ideértve a későbbiekben tárgyalandó Írországot és Egyesült Királyságot is) mintegy 84,8%-ában elfogadottnak minősíthető a szerzői jogi paródia, és 57,5%-uk rendelkezik kifejezett paródia-kivétellel. Az EU 28 tagállamában⁵²⁷ 85,7% – tehát némileg magasabb – azon országok aránya, ahol nyitott a kapu a paródia célú felhasználások előtt, és 57,1% azon országok aránya, ahol kifejezett paródia-kivétel van. Ugyancsak elgondolkodtató, hogy Magyarországgal szomszédos államok közül egyedül Ukrajna nem rendelkezik paródia-kivétellel, míg a hét országból öt szerzői jogi törvényében találhatunk kifejezett paródia-kivételt.

Ugyancsak megállapítható, hogy a kifejezett paródia-kivétellel rendelkező országok több mint a fele – 53%-a – a paródián kívül a karikatúrát és az utánzatot egyaránt nevesíti, és csak két ország van, amelyik csak a paródiával foglalkozik. Emellett a kivétel feltételei között a leggyakrabban – nyolc esetben – az eredeti mű (jogszerű) nyilvánosságra hozatalát találjuk, amelyet egy esetleges hazai átültetés során nem lenne szükséges külön nevesíteni, tekintettel arra, hogy az Szjt. a szabad felhasználások általános előfeltételeként már tartalmazza azt.⁵²⁸

Szintén gyakran jelenik meg – érdekes módon jellemzően a Magyarországgal környező országokban, illetve Spanyolországban – a követelmény, miszerint az parodizált mű nem lehet összetéveszthető, vagy potenciálisan összetéveszthető az eredeti művel. Nyugat-Európa országaiban (Franciaország, Belgium, Luxembourg és Hollandia) ezzel párhuzamosan gyakran megtalálható a műfaj szabályainak, a műfaj tisztességes gyakorlatának, a társadalmi szokásoknak vagy a tisztességes gyakorlat betartására vonatkozó elvárás, amelyek valószínűleg mind a francia szabályozásból eredeztethetőek. Az eredeti műből a cél vagy a műfaj szabályai által indokolt terjedelemben való átvétel, vagy a szükséges minimum átvétele szintén több országban (Luxembourg, Észtország, Lengyelország, Horvátország) megjelenik, bár kevésbé jellemző, és területi összefüggés nem feltétlenül mutatható ki. Az ezzel kapcsolatos összehasonlító táblázat jelen értekezés *I. sz. mellékletében* található.

IV.2. Paródia az angolszász országokban

⁵²⁷ Bár az Egyesült Királyság már nem részese az EU-nak, a korábbi kapcsolódások okán itt kerül megjelenítésre.

⁵²⁸ Szjt. 33. § (1) bekezdés.

Az angolszász országok a paródia megítélésével kapcsolatos szerzői jogi szabályozásai számos közös pontot tartalmaznak. Így elsőként minden vizsgálat tárgyává tett ország – az Egyesült Királyság, Írország, Ausztrália, Kanada és az utolsóként tárgyalt Egyesült Államok – egy, az angolszász jogban ismert szabad felhasználási esetkör, a *fair dealing* (Egyesült Királyság, Írország, Ausztrália, Kanada) vagy a *fair use*⁵²⁹ (Egyesült Államok) útján kezeli a kérdést.⁵³⁰ Ezen szabad felhasználási esetek jellemzően kritikai célú felhasználásként tekintenek a paródiára, és a szabályozások rendszerint szoros kapcsolatban állnak a véleménynyilvánítás alkotmányos jogával, annak egy kiemelten fontos eszközeként értelmezendők. Ezen túlmenően a vizsgált országok szerzői jogi dogmatikája megkülönbözteti egymástól a *weapon parody* és a *target parody* eseteit. A *weapon parody* lényegében a klasszikus, szűk értelemben vett szerzői jogi paródiának feleltethető meg, vagyis azt esetet fedi le, amikor a felhasználó a szerző alkotását, az eredeti művet célozza meg a paródiával. A *target parody* ezzel ellentétben nem a művet, hanem a művel parodizál, vagyis egy külső témára – pl. társadalmi jelenségre, személyiségre – irányul, így szűk értelemben nem szerzői jogi paródiáról beszélünk, hanem az átdolgozás egy a szerzői jogi paródiától elhatárolható, különálló válfajáról.⁵³¹

IV.2.1. A fair dealing országok

1. Az *Egyesült Királyság* szellemi alkotásokkal egységesen foglalkozó törvényét⁵³² a 2014. október 1. napján hatályba lépett⁵³³ módosító aktus keretében egészítették ki a paródia-kivétellel. A 30A. cikk (1) bekezdése⁵³⁴ értelmében nem sérti a szerzői jogot a mű karikatúra, paródia vagy utánzat céljából megvalósított tisztességes felhasználása. A rendelkezés életbe

⁵²⁹ Bővebben ld.: MEZEI Péter: Mitől fair a fair? Szerzői művek felhasználása a fair use-teszt fényében. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2008/6. p. 26–68.

⁵³⁰ Összehasonlító táblázatban ld.: Ben MEE: Laughing Matters: Parody and Satire in Australian Copyright Law. *Journal of Law, Information and Science*, Vol. 20, 2010. p. 66.

⁵³¹ Jason M. VOGEL: The Cat in the Hat's Latest Bad Trick: The Ninth Circuit's Narrowing of the Parody Defense to Copyright Infringement in *Dr. Seuss Enterprises v. Penguin Books USA, Inc.* *Cardozo Law Review*, Vol. 20, 1998. p. 311.

⁵³² Copyright, Designs and Patents Act of 1988 (a továbbiakban: CDPA).

⁵³³ Yin Harn LEE: United Kingdom Copyright Decisions and Legislative Developments 2014. *Max Planck Institute for Innovation and Competition*, Report, 2015. p. 232.

⁵³⁴ Az angol nyelvű szöveg elérhető: <https://goo.gl/BIMhCk>.

30A. (1) Fair dealing with a work for the purposes of caricature, parody or pastiche does not infringe copyright in the work.

léptetését számos előzetes tanulmány előzte meg,⁵³⁵ így a 2006. évben az ún. *Gowers Review*,⁵³⁶ ezt követte a 2011. évi ún. *Hargreaves Review*,⁵³⁷ amelyek kifejezetten ajánlották a brit kormánynak a paródia-kivétel átültetését,⁵³⁸ illetve 2013. évben az Egyesült Királyság szellemi tulajdoni hivatala a korábbiakban már hivatkozott két hatástanulmányt is készített, amelyek szintén kiálltak a paródia célú fair dealing esetkör bevezetése mellett.

Maga a rendelkezés igen kevés kapaszkodót ad arra vonatkozóan, hogy milyen felhasználás nem fog szerzői jogba ütközni, ugyanis lényegében a tisztességesség és a célzatosság követelményén kívül nem nevesít mást, a hatálybalépés óta pedig nem alakult ki irányadó bírói gyakorlat. Ennek megfelelően a rendelkezés fogadtatása is vegyesnek mondható: az ellenző hangok például kiemelték, hogy a 30A. cikk értelmében a felhasználó csak tisztességes vagy szükséges mértékű átvételre (*fair amount*) jogosult, így a bírói gyakorlat túl szűken is értelmezheti majd a kivételt.⁵³⁹ Ennek ellenére a jogszabály-módosítás fogadtatása összességében mégiscsak pozitívnak mondható.⁵⁴⁰

2. Írország szerzői jogi törvénye⁵⁴¹ bár nem nevesít kifejezett paródia-kivételt, ettől függetlenül az 51. cikk (1) bekezdésében⁵⁴² nevesített kritikai célú fair dealing esetkör körében a bíróságoknak lehetőségük van az előttük lévő eset sajátosságaira, körülményeire tekintettel teret engedni a paródia célú felhasználásoknak.⁵⁴³ A rendelkezés szerint a szerzői mű kritikai célú felhasználása – amennyiben az eredeti mű szerzőjére való utalást is tartalmaz – fair-nek minősíthető. Emellett ugyancsak fontos kiemelni, hogy a 2013. évben az ír szerzői jogi törvény felülvizsgálatára felállított bizottság – az Egyesült Királyság és Ausztrália példájából kiindulva –, elsősorban a szólásszabadság jogára támaszkodva ajánlasként

⁵³⁵ Jason HAYNES: Critically reconceptualizing the United Kingdom's fair dealing exception to copyright infringement in light of the government's most recent proposals for reform and lessons learnt from civil law countries. *European Intellectual Property Review*, Vol. 34, No. 12, 2012, p. 812.

⁵³⁶ Gowers Review of Intellectual Property, 2006. p. 6. Elérhető: <https://goo.gl/sbos8I>. Ld. még: Ronan DEAZLEY: Copyright and Parody: Taking Backward the Gowers Review? *The Modern Law Review*, Vol. 73, No. 5, 2010, p. 785–807

⁵³⁷ Ian HARGREAVES: *Digital Opportunity – A Review of Intellectual Property and Growth*. Independent Report, 2011. p. 11. Elérhető: <https://goo.gl/GGprAj>.

⁵³⁸ A. J. VAN DER WALT – Richard Michael SHAY: Parody as a Means to Advance the Objectives of Copyright Law. *South African Mercantile Law Journal*, Vol. 25, 2013. p. 4. Elérhető: <https://goo.gl/qla6ay>.

⁵³⁹ Eleonora ROSATI: Is UK parody exception a parody of a parody exception? *IPKat*, blogbejegyzés, 2014. március 29. Elérhető: <https://goo.gl/bEC3vA>.

⁵⁴⁰ GRIFFITHS i.m. (2017) 4.

⁵⁴¹ Copyright and Related Rights Act, 2000 (No. 28 of 2000).

⁵⁴² Az angol nyelvű szöveg elérhető: <https://goo.gl/L0VDlq>.

51. (1) Fair dealing with a work for the purposes of criticism or review of that or another work or of a performance of a work shall not infringe any copyright in the work where the criticism or review is accompanied by a sufficient acknowledgement.

⁵⁴³ David LANGWALLNER: The Availability of a Parody Defence under Irish Copyright Law: The United States as a Model. *Irish Business Law Quarterly*, Vol. 2, Iss. 2, 2007. p. 9–14.

fogalmazta meg⁵⁴⁴ a jogalkotó számára egy speciális, a paródia, karikatúra és utánzat eseteit egyaránt magában foglaló fair dealing esetkör megalkotását. Az új szabad felhasználási eset beiktatására viszont a mai napig nem került sor, pedig a gondolat a későbbiekben is felmerült.⁵⁴⁵

3. Ausztrália szerzői jogi törvénye⁵⁴⁶ a 2006. évben egészült ki – más szabad felhasználási esetekkel egyetemben – a paródia-kivétellel, amely a fair dealing egy speciális eseteként lépett hatályba.⁵⁴⁷ A jogszabály 41A. cikkének⁵⁴⁸ értelmében az irodalmi, zenei művek, műalkotások (*artistic work*) felhasználása vagy átdolgozása nem ütközik a szerző jogaiba, amennyiben az paródia vagy szatíra, utánzat céljából történik, tehát fair dealing-nek minősül.⁵⁴⁹ Ahogy a fentiekben láthattuk, a legtöbb kontinentális jogi szabályozás, ha el is hagy egy műfajt a paródia-karikatúra-utánzat hármából, akkor is jellemzően az utánzat az, amelyik nem kerül nevesítésre. Ezzel szemben az ausztrál szabályozás a karikatúra szabályozásától, és ezáltal kivételkénti elismerésétől tekint el, egészen egyedi módon. Végezetül fontos kiemelni, hogy a szabályozás hatályba léptetése előtt az ausztrál jogalkotó – helyesen – vizsgálat tárgyává tette többek között, hogy a tervezett szabályozás nem ütközik-e a TRIPS⁵⁵⁰ és a Berni Unió Egyezményekben⁵⁵¹ foglalt háromlépcsős-teszt követelményeivel.⁵⁵²

4. Kanada szerzői jogi törvényének⁵⁵³ a szabad felhasználásokkal foglalkozó fejezete, azon belül annak lakonikusan megfogalmazott 29. cikke⁵⁵⁴ tartalmazza a paródia-kivételt. Bár

⁵⁴⁴ Ld. Modernising Copyright – The Report of the Copyright Committee. Dublin, 2013. Elérhető: <https://goo.gl/nemvIR>.

⁵⁴⁵ SEVILLE i.m. (2015) 8.

⁵⁴⁶ Copyright Act 1968 (consolidated as of July 6, 2016).

⁵⁴⁷ Greame W. AUSTIN: Four Questions About the Australian Approach to Fair Dealing Defenses to Copyright Infringement. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, Vol. 57, 2010. p. 613.

⁵⁴⁸ Az angol nyelvű szöveg elérhető: <https://goo.gl/wnnFxo>.

41A. A fair dealing with a literary, dramatic, musical or artistic work, or with an adaptation of a literary, dramatic or musical work, does not constitute an infringement of the copyright in the work if it is for the purpose of parody or satire.

⁵⁴⁹ Alaina NASH: Does the Parasitic Nature of Parody Justify Special Protection Under New Zealand's Copyright Regime? *Otago Law Review*, Vol. 11, No. 4, 2008. p. 709.

⁵⁵⁰ Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS) Agreement, 1994. Magyarországon az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) keretében kialakított, a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó Marrakesh-i Egyezmény és mellékleteinek kihirdetéséről szóló 1998. évi IX. törvény hirdette ki. Elérhető: <https://goo.gl/GqE4KN>.

⁵⁵¹ Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, 1886/1979. Magyarországon az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egyezmény Párizsban, az 1971. évi július hó 24. napján felülvizsgált szövegének kihirdetéséről szóló 1975. évi 4. törvényerejű rendelet hirdette ki. Elérhető: <https://goo.gl/VyswHS>.

⁵⁵² MEE i.m. (2010) 65, 70–72.

⁵⁵³ Copyright Act (R.S.C., 1985, c. C-42) (consolidated version, status as at June 21, 2016).

⁵⁵⁴ Az angol és francia nyelvű szöveg elérhető: <https://goo.gl/RlN7Zs>.

a szabad felhasználási eset 2011. évi előkészítését követően⁵⁵⁵ csupán a 2012. évben lépett hatályba, a megelőző években már volt arra példa, hogy a fair dealing egyéb esetein belül, a bírói gyakorlat által elismerést nyertek az ilyen célú felhasználások.⁵⁵⁶ A kivétel értelmében nem minősül a szerzői jog megsértésének a mű felhasználása (fair dealing), amennyiben annak célja kutatás, magántanulmányok folytatása, oktatás, paródia vagy utánpótlás. A kanadai megoldás tehát – az Egyesült Királyság példájához igen hasonló módon – nem szab különösebb feltételeket a paródia célú felhasználások jogszerűségéhez, bár a *United Airlines v. Jeremy Cooperstock* ügyben⁵⁵⁷ az eljáró bíróság a *Deckmyn* döntésben meghatározott feltételeket (a mű felidézését, és humor vagy gúny kifejezését) vette át. Érdekes, hogy a 41.21. cikk (2) bek. a) pont iii) alpontja alapján rendeleti úton lehetőség van felsorolni azokat az eseteket, amelyekben a paródia vagy utánpótlás célú – és számos egyéb szabad felhasználásként elismert – felhasználás nem minősül a hatásos műszaki intézkedések megkerülésének.

Emellett fontos kiemelni, hogy a 2012. évi módosítással a kanadai jogalkotó egy kifejezetten időszzerű és hasznos szabad felhasználási esetkört is beépített a szerzői jogi törvénybe, értve ezalatt a 29.21. cikkben található, a felhasználók által létrehozott tartalmakra vonatkozó (*user-generated content* – *UGC*) kivételt.⁵⁵⁸

A haladó szellemű kivételeket ugyanakkor viszonylag szigorú gyakorlat előzte meg, amely egészen 1967-ig visszavezethető.⁵⁵⁹ Jó példa erre az 1982. évi *ATV Music Publishing of Canada Ltd. v. Rogers Radio Broadcasting Ltd.* eset,⁵⁶⁰ amelyben a Rogers Radio a The Beatles 'Revolution' című dalának átdolgozására és nyilvánossághoz közvetítésére szeretett volna engedélyt szerezni a zeneművet gondozó ATV Music társaságtól, ám a kiadó elzárkózott ettől.⁵⁶¹ A Rogers Radio ettől függetlenül elkészítette az átdolgozást, és annak

29. Fair dealing for the purpose of research, private study, education, parody or satire does not infringe copyright.

⁵⁵⁵ SPIES i.m. (2011) 1133.

⁵⁵⁶ Ld. Emir Aly CROWNE: Parody as Fair Dealing in Canada: A Guide for Lawyers and Judges. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, Vol. 4, No. 7, 2009. p. 1–5. Elérhető: <https://goo.gl/ue7PPE>, és Graham J. REYNOLDS: Necessarily Critical? The Adoption of a Parody Defence to Copyright Infringement in Canada. *Manitoba Law Journal*, Vol. 33, No. 2, 2009a. p. 243–261.

⁵⁵⁷ A döntés elemzését ld. jelen értekezés III.3.2. alfejezetének 3. pontjában.

⁵⁵⁸ Peter K. YU: Can the Canadian UGC Exception Be Transplanted Abroad? *Intellectual Property Journal*, Vol. 26, 2014a. p. 197. Elérhető: <https://goo.gl/ZVynTB>.

⁵⁵⁹ Ld. *Ludlow Music Inc v. Canint Music Corp.* (1967). 2 ExCR 109, 51 CPR 278. és *MCA Canada Ltd v. Gilberry & Hawke Advertising Agency Ltd.* (1976). 28 CPR (2d). Bővebben ld. REYNOLDS i.m. (2009a) 251.

⁵⁶⁰ *ATV Music Publishing of Canada Ltd. v. Rogers Radio Broadcasting Ltd.* (1982) 35 O.R. (2d) 417. Részletes elemzését ld. William J. BRAITHWAITE: From Revolution to Constitution: Copyright, Compulsory Licences and the Parodied Song. *University of British Columbia Law Review*, Vol. 18, No. 1, 1984. p. 35–68.

⁵⁶¹ Paul SANDERSON: Musicians' Legal Problems: A Select and Annotated Bibliography of Canadian and Comparative Law-Related Materials. *Queen's Law Journal*, Vol. 11, No. 1, 1985. p. 104.

sugárzást is megvalósította. Az átdolgozott dal az eredeti zenei elemekkel és az alábbi szöveggel⁵⁶² került adásba.

Revolution (The Beatles, részlet)	Constitution (Rogers Radio, részlet)
<i>“You say you want a revolution Well, you know We all want to change the world You tell me that it's evolution Well, you know We all want to change the world But when you talk about destruction Don't you know that you can count me out Don't you know it's gonna be All right, all right, all right”</i>	<i>“You say you want a constitution Well Trudeau Will it really change the world Provinces you know aren't certain Alberta's not third world! And when stickin' the dogs on Clark Better make sure they bite not bark Then Trudeau you're gonna be alright Then Trudeau you're gonna be alright”</i>

Alperesek többek között arra is hivatkoztak, hogy felhasználásuk paródiát valósít meg, ám az eljáró bíróság végül engedély hiányában jogsértőnek minősítette a felhasználást.⁵⁶³ Van Camp bíró egyúttal jelezte, hogy a felhasználást a szerzői kizárólagos jog komoly sérelmének érzi, mivel az eredeti mű élvezetére komoly hatással van: *„[i]t would be difficult ever again to listen to the original song without the words of the new song intruding.”*⁵⁶⁴

Hasonló eredményre jutott a *Rotisseries St-Hubert Ltde v. Le Syndicat des Travailleurs* ügyben⁵⁶⁵ az eljáró bíróság, amelyben kimondta, hogy bár az étteremlánc logójának – mint szerzői jogi védelmet élvező műnek – a munkavállalók általi,⁵⁶⁶

⁵⁶² James Richard BANKO – Horace SATIRES: „Schlurppes Tonic Bubble Bath”: In Defense of Parody. *University of Pennsylvania Journal of International Business Law*, Vol. 11, No. 3, 1990. p. 629.

⁵⁶³ Graham REYNOLDS: A Stroke of Genius or Copyright Infringement: Mashups and Copyright in Canada. *SCRIPTed: A Journal of Law, Technology and Society*, Vol. 6, No. 3, 2009b. p. 568.

⁵⁶⁴ Matthew RIMMER: *Digital Copyright and the Consumer Revolution: Hands Off My iPod*. Edward Elgar Publishing, 2007. p. 139.

⁵⁶⁵ *Rotisseries St-Hubert Ltde v. Le Syndicat des Travailleurs* (1986), 17 C.P.R. (3d) 461. Részletes elemzését ld. David FEWER: Constitutionalizing Copyright: Freedom of Expression and the Limits of Copyright in Canada. *University of Toronto Faculty of Law Review*, Vol. 55, No. 2, 1997. p. 209.

⁵⁶⁶ Teresa SCASSA: Intellectual Property on the Cyber-Picket Line: A Comment on *British Columbia Automobile Assn. v. Office and Professional Employees' International Union, Local 378*. *Alberta Law Review*, Vol. 39, No. 4, 2002. p. 934.

szakszervezeti megmozdulás során⁵⁶⁷ való olyan használata, amely a eredeti alkotás humoros jellegű eltorzításával jár, bár paródia célúnak tekinthető, ám mivel a vélemény kifejezésére egyéb, a jogosult kizárólagos jogait nem sértő eszköz is rendelkezésre állt, ezért mégis jogsértő.⁵⁶⁸

Bár az ügy nem paródiával, hanem engedély nélküli többszörözéssel, ellenérték fejében történő fénymásolással volt kapcsolatos, rövid említést érdemel még a *CCH Canadian Ltd. v. Law Society of Upper Canada* döntés,⁵⁶⁹ amely kimondta, hogy a szerzői jogi szabad felhasználási eseteket – ideértve a fair dealing rendelkezéseit is – nem szabad szűken értelmezni,⁵⁷⁰ amely az első lépcső volt a kifejezett paródia-kivétel kanadai elfogadásának irányába.⁵⁷¹

IV.2.2. Ahol (majdnem) minden vicc tárgya lehet – Az Egyesült Államok

Valószínűleg világszinten is az *Egyesült Államok* rendelkezik a leginkább kiterjedt elmélettel és gyakorlattal a paródia szerzői jogi megítélése tekintetében annak ellenére, hogy a Copyright Act of 1976, vagy a szerzői jogi törvény⁵⁷² kifejezett paródia-kivételt nem tartalmaz.

A fentiekben kifejtetteknek megfelelően a paródia-tárgyú jogviták megítélésének alapja a bírói döntések által kimunkált,⁵⁷³ majd az 1976. évben kodifikált,⁵⁷⁴ a szerzői jogi törvény 107. §-ában nevesített *fair-use teszt*.⁵⁷⁵ Ennek értelmében a rendelkezésben felsorolt

⁵⁶⁷ Ez egyébként nem példa nélküli Kanadában, ld. még: *British Columbia Automobile Assn v OPEIU, Local 378* (2001), 10 CPR (4th) 423. Feldolgozza: Teresa SCASSA – Michael Eugene DETURBIDE: *Electronic Commerce and Internet Law in Canada*. CCH Canadian Limited, 2004. p. 284.

⁵⁶⁸ Carys J. CRAIG: Putting the Community in Communication: Dissolving the Conflict between Freedom of Expression and Copyright. *University of Toronto Law Journal*, Vol. 56, No. 1, 2006. p. 85.

⁵⁶⁹ *CCH Canadian Ltd. v. Law Society of Upper Canada*. [2004] 1 S.C.R. 339, 2004 SCC 13. Elérhető: <https://scc-csc.lexum.com/scc-csc/scc-csc/en/item/2125/index.do>.

⁵⁷⁰ Bővebben ld. Parveen ESMail: *CCH Canadian Ltd. v. Law Society of Upper Canada: Case Comment on a Landmark Copyright Case. Appeal: Review of Current Law and Law Reform*, Vol. 10, 2005. p. 13–24. és W. L. HAYHURST: The Canadian Supreme Court on Copyright: *CCH Canadian Ltd. v. Law Society of Upper Canada. Canadian Business Law Journal*, Vol. 41, 2004. p. 134-148.

⁵⁷¹ Gluseppina D'AGOSTINO: Healing Fair Dealing - A Comparative Copyright Analysis of Canada's Fair Dealing to U.K. Fair Dealing and U.S. Fair Use. *McGill Law Journal*, Vol. 53, No. 2, 2008. p. 324. és Michael GEIST: *The Copyright Pentology – How the Supreme Court of Canada Shook the Foundations of Canadian Copyright Law*. University of Ottawa Press, 2013. p. 167.

⁵⁷² The Copyright Act of 1976. 17 U.S.C. §§ 101-810 (2014).

⁵⁷³ A gyakorlat a kivételt 1839 óta ismeri. Ld. L. Richard. WALTON: Heartbreak Hotel in B-Flat Broke: Music, Money and (Un)Fair Use. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, Vol. 21, Iss. 2-3, 2003. p. 425.

⁵⁷⁴ Lisa Moloff KAPLAN: Parody and the Fair Use Defense to Copyright Infringement: Appropriate Purpose and Object of Humor. *Arizona State Law Journal*, Vol. 26, 1994. p. 863.

⁵⁷⁵ Az angol nyelvű szöveg elérhető: <https://goo.gl/IJLw>.

célokat – mint pl. a kritika, véleménynyilvánítás, a paródia pedig jellemzően ezen célok alatt kerül értelmezésre – szolgáló felhasználás nem sérti a szerző jogait. Ahhoz, hogy a felhasználás tisztességesnek, fair-nek minősüljön, a bírói gyakorlat által kidolgozott⁵⁷⁶ négy feltételnek, faktornak is meg kell felelni.⁵⁷⁷ Így vizsgálni kell azt, hogy a felhasználás célja és jellege milyen, ezen belül pedig figyelemmel kell lenni pl. a felhasználás esetleges kereskedelmi természetére; tekintettel kell lenni a szerzői jog által védett mű természetére, továbbá a felhasználás az eredeti műhöz viszonyított mértékére és lényegességére, végül pedig a felhasználás az eredeti mű potenciális piacára, vagy értékére gyakorolt hatására.⁵⁷⁸

A fair use teszt – mint nyitott végű szerzői jogi kivétel – konkrét tartalmát nagymértékben befolyásolták a különböző ügyekben hozott bírói döntések. Ennek megfelelően az Egyesült Államok a paródia megítélésével kapcsolatos bírói gyakorlatában két meghatározó időszak különíthető el, amelyeket lényegében egy fundamentális jelentőségű eset választ el. Így a 1994. évi előtti bírói gyakorlat jellemzően szigorúbban, kevésbé nyitottan viszonyult a paródia célú felhasználásokhoz,⁵⁷⁹ míg 1994 után komoly liberalizáció figyelhető meg.

1. Bár az Egyesült Államok paródia célú felhasználásokkal kapcsolatos gyakorlatának gyökerei legalább a múlt század legelejéig visszavezethetőek,⁵⁸⁰ a szakirodalom az 1955. évi *Loew's Incorporated v. Columbia Broadcasting System* ügyet tekinti a paródia modern szerzői

„[...] [T]he fair use of a copyrighted work [...] for purposes such as criticism, comment, [...] is not an infringement of copyright. In determining whether the use made of a work in any particular case is a fair use the factors to be considered shall include:

- (1) the purpose and character of the use, including whether such use is of a commercial nature or is for nonprofit educational purposes;
- (2) the nature of the copyrighted work;
- (3) the amount and substantiality of the portion used in relation to the copyrighted work as a whole; and
- (4) the effect of the use upon the potential market for or value of the copyrighted work.

The fact that a work is unpublished shall not itself bar a finding of fair use if such finding is made upon consideration of all the above factors.”

⁵⁷⁶ William J. WISE: Copyright: Infringement: Parody of Dramatic Production Held Not to Be Fair Use. *Michigan Law Review*, Vol. 56, No. 8, 1958. p. 1356–1357.

⁵⁷⁷ Suheil Joseph TOTAH: Copyright Law in Defense of Parody. *Golden Gate University Law Review*, Vol. 17, 1987. p. 62.

⁵⁷⁸ A faktorok megnevezésének magyar fordítása Mezei Pétertől származik. Ld. MEZEI i.m. (2008) 31, 33, 36. és 38.

⁵⁷⁹ Roger L. ZISSU: Funny is Fair – The Case for According Increased Value to Humor in Copyright Fair Use Analysis. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, Vol. 55, 2008. p. 400.

⁵⁸⁰ Ld. Bloom Hamlin v. Nixon, C.C.E.D.Penn. 1903, 125 F. 977. Hivatkozza: Frank R. MILLER: A Re-Examination of Literary Piracy. *University of Newark Law Review*, Vol. 5, No. 4, 1940. p. 352. és Steven L. SCHOONER: Obscene Parody: The Judicial Exception to Fair Use Analysis. *Journal of Arts Management and Law*, Vol. 14, No. 3, 1984. p. 89. és Hill v. Whalen & Martell, Inc. 220 F. 359. No. 9-319. (S.D.N.Y. 1914). Hivatkozza: Marc H. GREENBERG: *Comic Art, Creativity and the Law*. Edward Elgar Publishing, 2014a. p. 74.

jogi megítélésével kapcsolatos első döntésnek.⁵⁸¹ A brit nemzetiségű Patrick Hamilton 1938-ban írta meg a 'Gaslight' című darabot, amelyet elsőként az Egyesült Királyságban, Londonban adtak ki nyomtatásban. A színművet 1941 és 1944 között 1295 alkalommal játszották a Broadway-n 'Angel Street' néven, Hamilton engedélyével. Az eredeti művet 1942-ben újra ki is adták, ezúttal az Egyesült Államokban.⁵⁸² 1942-ben a Loew's Incorporated társaság kizárólagos jogokat szervezett a darab megfilmesítésére, a megfilmesítési munkálatok majdnem 2,5 millió dollárt emésztettek fel.⁵⁸³ A film végül 1944-ben került bemutatásra, többek között Ingrid Bergman szereplésével, ám 1946-ban már nem volt kapható kereskedelmi forgalomban.⁵⁸⁴

1945-ben a Jack Benny néven ismert komikus egy 15 perces rádiójátékot állított össze 'Gaslight' címmel, az eredeti szerző engedélyével. A *burlesque*-ként felvezetett előadásban – amelyet a bíróság a paródia egy formájaként kezel –⁵⁸⁵ a Hamilton által jegyzett színdarab főbb elemei, karakterei, eseményei kerültek röviden, humoros formában bemutatásra.⁵⁸⁶ 1952-ben, ezen rádiójáték alapján egy televíziós előadásra került sor a CBS csatornán, ugyancsak a már jelzett komikus főszereplésével, 'Autolight' címmel,⁵⁸⁷ amely végül több alkalommal is adásba került.⁵⁸⁸

Hamilton álláspontja szerint a televíziós előadás jogsértő módon, engedély nélkül készült és került adásba, így a Loew's társaságon keresztül polgári peres eljárás kezdeményezett, amely során a CBS a fair use szabad felhasználási esettel védekezett. Az eljáró kaliforniai bíróság megállapította, hogy az 'Autolight' televíziós műsor – bár az eredeti műtől jelentősen rövidebb volt – átvette az eredeti mű lényeges vonásait, ezen átvételre pedig kereskedelmi célból került sor, álláspontja szerint pedig ezekből fakadóan a paródia nem érdemel a fair use teszt alá tartozó speciális elbírálást,⁵⁸⁹ az engedélyköteles felhasználásokkal

⁵⁸¹ Loew's Incorporated v. Columbia Broadcasting System (a továbbiakban: Gaslight). 131 F. Supp. 165 (S.D. Cal. 1955). Elérhető: <https://casetext.com/case/columbia-pictures-corp-v-national-broadcasting-co>.

⁵⁸² Uo.

⁵⁸³ Ashley GORMAN: Parody of Copyrighted Works: Death of an Art Form. *Wayne Law Review*, Vol. 4, No. 1, 1957. p. 49.

⁵⁸⁴ Jay L. COOPER: Wihtol v. Crow: Fair Use Revisited. *UCLA Law Review*, Vol. 11, No. 1, 1963. p. 71.

⁵⁸⁵ Arthur ROSSETT: Burlesque as Copyright Infringement. *Copyright Law Symposium (ASCAP)*, Vol. 9, 1956. p. 124.

⁵⁸⁶ William C. JENSEN: Fair Use: As Viewed by the User. *Dicta*, Vol. 39, No. 1, 1962. p. 36.

⁵⁸⁷ Victor S. NETTERVILLE: Copyright and Tort Aspects of Parody, Mimicry and Humorous Commentary. *Southern California Law Review*, Vol. 35, No. 3, 1962. p. 231.

⁵⁸⁸ Susan Linehan FAALAND: Parody and Fair Use: The Critical Question. *Washington Law Review*, Vol. 57, No. 1, 1981. p. 173.

⁵⁸⁹ William C. NUGENT: A Copyright Quandary: Parody, Burlesque and the Fair Use Doctrine. *Albany Law Review*, Vol. 29, No. 2, 1965. p. 317.

esik egy tekintet alá, tehát a konkrét magatartás jogsértő volt.⁵⁹⁰ A döntést végül a fellebbviteli bíróság is helybenhagyta.⁵⁹¹

2. Ugyancsak 1955-ben – pár hónappal a Gaslight döntést követően, és azonos bíróság előtt – született ítélet az *Columbia Pictures Corp. v. National Broadcasting Co. ügyben*⁵⁹² is. James Jones 'From Here To Eternity' (magyarul: Most és mindörökké) című regénye 1951-ben jelent meg, amely 1953-ban, azonos címmel került megfilmesítésre a kaliforniai Columbia Pictures által.⁵⁹³ Az NBC televíziós csatorna még abban az évben 'From Here To Obscurity'⁵⁹⁴ néven egy húszperces, a Gaslight esethez hasonlóan szintén burlesque-ként felvezetett programot adott le,⁵⁹⁵ amely sok elemében – mint pl. a helyszín, az alapkonfliktus, karakterek – hasonlított a Jones regénye alapján készült filmre.⁵⁹⁶ Mivel a felhasználás Jones és a Columbia engedélye nélkül történt, utóbbi peres eljárás indított szerzői jogának sérelme miatt.⁵⁹⁷

A bíróság megállapította, hogy a paródia célú felhasználások valamilyen szintű jogi védelmet mindenképpen igényelnek,⁵⁹⁸ így – mivel egy megelőzően rendelkezésre álló műre támaszkodnak – lehetőséget kell biztosítani arra, hogy az eredeti műből olyan mértékben vehessenek át elemeket, hogy lehetséges legyen a parodizált alkotás felidézése.⁵⁹⁹ Ezen megállapítás kiemelt jelentőségű, ugyanis az itt kidolgozott, ún. *conjure up*-teszt az Egyesült Államok ítélkezési gyakorlatában – ahogy az lent, a további esetek elemzése során megvilágításra kerül – hosszú évtizedeken keresztül gyűrűzik tovább, még a Gaslight ügy fellebbviteli döntésében is megjelentik.⁶⁰⁰

⁵⁹⁰ Jonathan D. HAFT: *University City Studios v. Sony Corporation of America: The Case against Fair Use. Art & the Law*, Vol. 7, No. 2, 1982. p. 119.

⁵⁹¹ *Benny v. Loew's Incorporated*. 239 F.2d 532 (9th Cir. 1956). Elérhető: <https://casetext.com/case/benny-v-loews-incorporated>. Ld. még: Julie BISCEGLIA: Parody and Copyright Protection: Turning the Balancing Act into a Juggling Act. *Copyright Law Symposium (ASCAP)*, Vol. 34, 1984. p. 8.

⁵⁹² *Columbia Pictures Corp. v. National Broadcasting Co.* (a továbbiakban: NBC). 137 F. Supp. 348 (S.D. Cal. 1955). Elérhető: <https://casetext.com/case/columbia-pictures-corp-v-national-broadcasting-co>.

⁵⁹³ Thomas K. DREIER: Copyright and Film: The Infringement of Copyrighted Works by Motion Picture. *Communications and the Law*, Vol. 6, No. 6, 1984. p. 50.

⁵⁹⁴ A paródia elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=tultp0xOml8>.

⁵⁹⁵ Raymond T. NIMMER: The Law of Parody – Infringement. *Valparaiso University Law Review*, Vol. 3, 1968. p. 45.

⁵⁹⁶ Ronan DEAZLEY: Parody and Copyright Infringement. *Columbia Law Review*, Vol. 56, No. 4, 1956. p. 601.

⁵⁹⁷ Thomas Paul DEMETER: Legal Perils of Parody and Burlesque. *Cleveland-Marshall Law Review*, Vol. 17, No. 2, 1968. p. 249.

⁵⁹⁸ Andrew BUCKLAND: Rap, Parody, and Fair Use: Luther R. Campbell aka Luke Skyywalker, Et al v. Acuff-Rose Music, Inc. *Sydney Law Review*, Vol. 17, No. 4, 1995. p. 602.

⁵⁹⁹ Michael A. BOGDONOFF: Copyright - Infringement - Use of Song Cunnilingus Champion of Company C Not a Fair Use of Song Boogie Woogie Bugle Boy of Company B. *Rutgers Law Journal*, Vol. 13, No. 4, 1982. p. 845.

⁶⁰⁰ Melanie A. CLEMMONS: Author V. Parodist: Striking a Compromise. *Copyright Law Symposium (ASCAP)*, Vol. 33, 1983. p. 88.

Tekintettel arra, hogy az eljáró bíróság álláspontja szerint az NBC felhasználása során az eredeti műből nem vett át többet,⁶⁰¹ mint amennyi a felidézéshez szükséges,⁶⁰² a Gaslight ügytől eltérően itt nem állapította meg a szerzői kizárólagos jog sérelmét.⁶⁰³

3. Az 1964. évi *Berlin v. E.C. Publications, Inc.* döntésben⁶⁰⁴ az eljáró bíróság szintén paródia célú felhasználások tekintetében hozott ítéletet, a Gaslight és NBC esetekben kimondottakra is reflektálva. A tényállás szerint az ügy felperese, Irving Berlin számos korabeli, híres dal – mint pl. a 'The Last Time I Saw Paris' és a 'A Pretty Girl is Like a Melody' – szerzője. A Mad magazin több számában Berlin mindösszesen 25 dalszövegének⁶⁰⁵ eltorzított változatait, szatíráit tette közzé⁶⁰⁶ – ezeket a bíróság a paródiaként ítélte meg –, 'The Last Time I Saw Maris' és 'Lovella Schwartz Describes Her Malady' címekkel, engedély nélkül,⁶⁰⁷ például az alábbiak szerint.⁶⁰⁸

The Last Time I Saw Paris (Irving Berlin)	The Last Time I Saw Maris (E.C. Publications)
<i>"The last time I saw Paris Her heart was warm and gay, I heard the laughter of her heart in ev'ry street cafe. The last time I saw Paris, Her trees were dressed for spring, And lovers walked beneath those trees, and birds found songs to sing.</i>	<i>"The first time I saw Maris He'd signed up with the A's! He slugged the ball but never found How big league baseball pays! The next time I saw Maris A Yankee he'd become! And now endorsements earn for him A most substantial sum!</i>

⁶⁰¹ Herman F. SELVIN: Parody and Burlesque of Copyrighted Works as Infringement. *Copyright Society of the U.S.A. Bulletin*, Vol. 6, 1958. p. 60.

⁶⁰² Edward SAMUELS: The Importance of Preserving Copyright. *Media Law & Policy*, Vol. 10, no. 2, 2002. p. 22.

⁶⁰³ Robert J. KAPELKE: Piracy or Parody: Never the Twain. *University of Colorado Law Review*, Vol. 38, No. 4, 1966. p. 562.

⁶⁰⁴ *Berlin v. E.C. Publications, Inc.* 329 F.2d 541 (2d Cir. 1964). Elérhető: <https://casetext.com/case/berlin-v-ec-publications-inc>.

⁶⁰⁵ Alvin DEUTSCH: Parody or Piracy - Jack Benny's Faustian Compact. *Entertainment and Sports Lawyer*, Vol. 11, No. 2, 1993. p. 23.

⁶⁰⁶ Jay DRATLER: Distilling the Witches' Brew of Fair Use in Copyright Law. *University of Miami Law Review*, Vol. 43, No. 2, 1988. p. 316.

⁶⁰⁷ Michael A. CHAGARES: Parody or Piracy: The Protective Scope of the Fair Use Defense to Copyright Infringement Actions Regarding Parodies. *Columbia-VLA Journal of Law & the Arts*, Vol. 12, No. 2. 1987. p. 239.

⁶⁰⁸ Robert D. HADL: Parody Lyrics - The Mad Magazine Case. *Copyright Soc'y U.S.A. Bulletin*, Vol. 11, 1964. p. 320.

<i>I dodged the same old taxicabs that I had dodged for years; The chorus of their squeaky horns was music to my ears. The last time I saw Paris Her heart was warm and gay. No matter how they change her I'll remember her that way."</i>	<i>He signed a contract with Gillete To plug their razor blades! And when he found he cut himself, He went and plugged Band-Aids! The last time I saw Maris He plugged six brands of beer! The Democrats should pay him To plug the New Frontier!"</i>
--	---

Az eljáró bíróság leszögezte, hogy bár az Egyesült Államok kizárólagos jogot biztosít a szerzői jogi jogosult számára, ez nem jelenti azt, hogy ezen jogosultság korlátlan lenne,⁶⁰⁹ és a paródia célú felhasználások – bizonyos esetekben – pont ilyen korlátként értékelhetőek. Ennek körében hangsúlyozta, hogy a művek pénzügyi értelemben vett kiaknázhatósága nem minden esetben élvez elsőbbséget, a művészetek fejlődése esetenként előbbrevaló lehet, a paródia pedig a művészi önkifejezés eszközeként értékelhető.⁶¹⁰

A felhasználás megítélése vonatkozásában az eredeti mű lényeges elemeinek átvétele, és az eredeti mű piacára kifejtett hatás állt a középpontban. Előbbi tekintetében jelezte a bíróság, hogy az átvétel csak a felidézéshez szükséges mértékre korlátozódhat,⁶¹¹ utóbbi tekintetében pedig a jogszerű paródia – kritikai céljából adóan⁶¹² – nem alkalmas az eredeti mű helyettesítésére.⁶¹³

4. A *Walt Disney Productions v. Mature Pictures Corp.* döntés⁶¹⁴ volt az első olyan eset – már 1975-ben – az Egyesült Államok ítélkezési gyakorlatában, amelynek középpontjában kifejezetten obszcén jellegű paródia állt. A Jimmie Dodd által szerzett 'Mickey Mouse March' című dal⁶¹⁵ a 'Mickey Mouse Club' című televíziós sorozat főcímdala, illetve sorozat egyes részei során is visszatérően elhangzó alkotás, amely

⁶⁰⁹ Azonos álláspontot képvisel: Steven D. JAMAR: A Social Justice Perspective on the Role of Copyright in Realizing International Human Rights. *Global Business & Development Law Journal*, Vol. 25, 2012. p. 291.

⁶¹⁰ Leonard W. WANG: The First Amendment Exception to Copyright: A Proposed Test. *Wisconsin Law Review*, Vol. 1977, No. 4, 1977. p. 1168.

⁶¹¹ Kevin W. WHEELWRIGHT: Parody, Copyrights and the First Amendment. *University of San Francisco Law Review*, Vol. 10, No. 3, 1976. p. 572.

⁶¹² Tyrone TASKER: Parody or Satire as a Defense to Trademark Infringement. *The Trademark Reporter*, Vol. 77, No. 3, 1987. p. 226.

⁶¹³ Robert B. O'CONNOR: Rap Parodies: An In-Depth Look at Acuff-Rose Music, Inc. v. Campbell. *Fordham Entertainment, Media & Intellectual Property Law Forum*, Vol. 2, No. 2, 1992. p. 243.

⁶¹⁴ *Walt Disney Productions v. Mature Pictures Corp.* 389 F. Supp. 1397 (S.D.N.Y. 1975). Elérhető: <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/389/1397/1592249/>.

⁶¹⁵ Az eredeti dal elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=qmn4zO6JfPo>.

nyilvánvalóan alapvetően kisgyermek számára készült. A 'The Life and Times of the Happy Hooker' című, a tényállás alapján alapvetően pornográf tematikájú filmben három, Mickey egér sapkát (*Mousketeer hat*) viselő férfi egy rövid részletet énekel az eredeti alkotásból,⁶¹⁶ majd az öt perces jelenet fennmaradó részében – ahol egy, a film története szerint prostituált hölgy egy billiárdasztalon foglalkozik az urak igényeivel –, háttérzene gyanánt, eredeti formájában szól a Disney szellemi termékét képező álló 'Mickey Mouse March'.⁶¹⁷ Mivel a felhasználással kapcsolatban a forgalmazó Mature Pictures nem szerzett engedélyt, így a Disney értelemszerűen peres eljárás indított.

Az alperes azzal védekezett, hogy a felhasználás megfelel a fair use kivétel feltételeinek, mivel a felnőtté válás jelenségét komikus jelleggel mutatja be, amelynek többek között a választott háttérzene kölcsönöz humoros felhangot.⁶¹⁸ Az eljáró bíróság a jogsértés megállapítása során különös hangsúlyt fektetett arra, hogy a film az eredeti dalt teljes terjedelmében,⁶¹⁹ egymás után többször felhasználta⁶²⁰ a kérdéses jelenet során, így kérdésen felül áll, hogy a mű lényeges elemei kerültek átvételre, nyilvánvalóan az eredeti felidézéséhez szükséges mértéket szignifikánsan meghaladva.⁶²¹ A bíróság egyúttal jelzi, hogy a Mature Pictures paródiája nem az eredeti művet, hanem egy külső jelenséget vett célba, a Disney dalának felhasználásával.⁶²²

5. Az 1994 előtti joggyakorlat⁶²³ egyik kiemelkedő, a fair use teszt paródia-kivételként való alkalmazhatóságának szempontjából kapaszkodót nyújtó esete az 1978. évi *Walt Disney Productions v. the Air Pirates* ügy.⁶²⁴ Az eset középpontjában – akárcsak a Deckmyn ügyben – képregény-füzetek állnak, ám ezúttal nem a felperes képregényével kapcsolatos szerzői jog került megsértésre, hanem a jogsértés eszköze volt ez a médium. Az *Air Pirates Funnies*

⁶¹⁶ Lisa Broido KENO: Parody: Not Always a Laughing Matter. *Update on Law-Related Education*, Vol. 7, No. 1, 1983. p. 21.

⁶¹⁷ Pat DEELY: Copyright: Limitation on Exclusive Rights, Fair Use. *Houston Law Review*, Vol. 13, No. 5, 1976. p. 1058.

⁶¹⁸ Randall B. HICKS: Requiem for a Parody. *Hastings Journal of Communications and Entertainment Law*, Vol. 8, No. 1, 1985. p. 62.

⁶¹⁹ David N. EDWARDS: Usages of Copyrighted Musical Works Permissible without Acquiring a Copyright License, Assignment, or Release. *Journal of College and University Law*, Vol. 6, No. 4, 1979. p. 369.

⁶²⁰ Cynthia B. SOMERVILL: The Use of an Altered Song in Amateur Musical Productions as Copyright Infringement. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, Vol. 3, No. 2, 1984. p. 332.

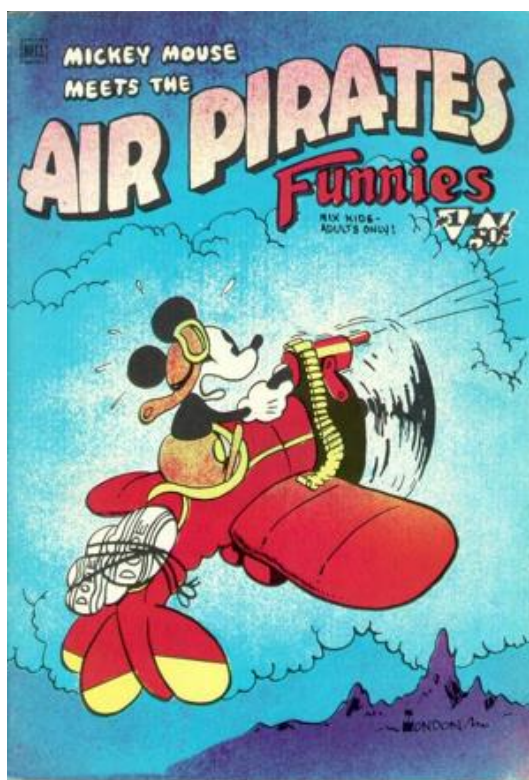
⁶²¹ Leo M. HERRERA-LIM – Gerardo M. C. VALERO: The Critical Effect Test: Toward the Protection of Parody as Fair Use. *Philippine Law Journal*, Vol. 59, No. 4, 1984. p. 362.

⁶²² Duane TYLER: Copyright – Fair Use Doctrine Defense to Copyright Infringement Claim Available to Parodists Only If Copyrighted Material Is at Least in Part, an Object of the Parody. *Temple Law Quarterly*, Vol. 55, No. 4, 1982. p. 1117–1118.

⁶²³ Ld. még: Richard A. POSNER: When is Parody Fair Use? *The Journal of Legal Studies*, Vol. 21, No. 1, 1992. p. 67–78.

⁶²⁴ *Walt Disney Productions v. the Air Pirates* (a továbbiakban: *Air Pirates*), 581 F.2d 751 (9th Cir. 1978) (a továbbiakban: *AirPirates*). Elérhető: <https://goo.gl/jFuSXi>.

ugyanis egy felnőtt közönségnek szánt, erősen kritikus hangvételű képregény-ciklus volt, amelynek több számában is híres Disney-karakterek – mint Mickey és Minnie Egér, vagy Goofy – szerepeltek. A képregények által felvázolt szituációk kifejezetten polgárpukkasztóak, megbotránkoztatóak, helyenként pedig egyenesen erőszakosak és szexuális felhangúak voltak – ezzel mintegy görbe tükröt állítva az eredeti művek gyermeki, ártatlan karakterei elé –, a figurák pedig külsőleg a jogosult stílusában, az eredeti művekhez nagyon hasonló – gyakorlatilag teljes mértékben megegyező – formában és szituációkban jelentek meg, kerültek ábrázolásra.⁶²⁵

6. ábra – Az Air Pirates Funnies egyik száma
(forrás: buzzopolis.wordpress.com)

Az Air Pirates alkotói a jogosulttól származó engedély és díjfizetés nélküli felhasználásukat a fair use tesztre hivatkozással igyekeztek kimenteni, mondván, hogy nyilvánvalóan paródiáról van szó, amely ezen szabad felhasználási esetkör alá tartozik. Emellett kiemelték, hogy az eredeti műből, művekből csupán szükséges mértékű átvétel történt, mivel „a paródia humoros hatása legjobban akkor érhető el, amikor első pillantásra

⁶²⁵ David E. SHIPLEY: A Dangerous Undertaking Indeed: Juvenile Humor, Raunchy Jokes, Obscene Materials and Bad Taste in Copyright. *Kentucky Law Journal*, Vol. 98, 2010. p. 538.

az anyag meggyőzően eredetinek tűnik, ám közelebbi vizsgálat útján mégis kiderül, hogy valami egészen más.”⁶²⁶

Ugyanakkor az ügyben eljáró bíróság rávilágított, hogy a paródia célú átvételt egyensúlyba kell hozni annak szükségességével, hogy a parodizáló egyéni-eredeti módon változtasson is az eredeti művön.⁶²⁷ Az egyensúly pedig a két kritérium – a felidézés és az alkotás – között csak akkor áll fenn – eltekintve attól az esettől, ha a paródia céljának megvalósításához kifejezetten a forrásmű pontos felidézése szükséges –, ha a felhasználó csupán a szükséges mértékben vesz át az eredeti műből. Emellett az is kiemelésre került, hogy az eredeti művel való összetéveszthetőség túlzottan erős hatást gyakorolhat az eredeti mű piacára. Az eljáró bíróság álláspontja tehát az, hogy az Air Pirates alkotói túlléptek a fair use teszt által megengedett kereteken, túl sokat használtak fel a műből, aminek következtében a felhasználásuk jogellenes.⁶²⁸

Bár álláspontunk szerint a döntés megállapításai egyébként többnyire helytállóak, az eset hosszú távú megítélése közel sem volt egyöntetű. Így például Edward SAMUELS álláspontja szerint az Air Pirates ügy mintegy húsz évvel vetette vissza a paródia szerzői jogi megítélését.⁶²⁹

6. Ugyancsak kiemelkedő eset az 1994. évet megelőző joggyakorlatból az *Elsmere Music v. National Broadcasting Co. ügy*.⁶³⁰ A tényállás alapján a Saturday Night Live nevű variety műsor 1978-ban felhasználta az akkoriban igen rossz hírű New York városa által 1977. évben, 'I Love New York' néven indított turisztikai kampányának azonos című dalát, amely nagy szerepet játszott a város megítélésének helyreállításában. Maga a dal Steve Karmen szerzeménye, ám a mű fölötti jogokat az Elsmere Music, Inc. társaság gyakorolja. A műsorban a bibliai Szodoma város vezetése válságtanácsot tart, mivel a város kedvezőtlen megítélése miatt visszaesnek a turizmusból folyó bevételek, megoldásként pedig – az egyértelműen a fenti dalra hajazó – 'I love Sodom' dalt alkotják meg, helyreállítva ezzel a város renoméját.⁶³¹

⁶²⁶ AirPirates i.m. (1978). „[T]he humorous effect of parody is best achieved when at first glance the material appears convincingly to be the original, and upon closer examination is discovered to be quite something else”.

⁶²⁷ David R. CRITTENDEN: Copyright Law - Fair Use Privilege - In an Action for Copyright Infringement, the Commercial Nature of a Song Parody Does Not Invoke a Presumption against a Finding of Fair Use. *Seton Hall Law Review*, Vol. 25, No. 3, 1995. p. 1271.

⁶²⁸ TOTAH i.m. (1987) 62.

⁶²⁹ Bob LEVIN: *The Pirates and the Mouse – Disney's War Against the Counterculture*. Fantagraphics Books, 2003. p. 202. „They set parody back twenty years.”

⁶³⁰ *Elsmere Music v. National Broadcasting Co.* (a továbbiakban: *Elsmere*), 623 F. 2d 252 - Court of Appeals, 2nd Circuit (1980, a továbbiakban: *Elsmere*). Elérhető: <https://goo.gl/4F2BkS>.

⁶³¹ ZISSU i.m. (2008) 403.

Tekintettel arra, hogy az Elsmere Music, Inc. társaság álláspontja szerint az engedély és díjfizetés nélkül megvalósult felhasználás jogsértőnek minősül, a társaság polgári peres eljárást indított. A felperes álláspontja szerint az átdolgozás nem felel meg a fair use tesztnek, mivel a dal lényegi elemének – vagyis az „I Love New York” mondatnak – jelentős, a szükségesnél jelentősen nagyobb mennyiségű része került átvételre – vagyis az „I love” rész. Ugyanakkor ez az érvelés nem fogott helyt: az eljáró bíróság kimondta, hogy egyrészt nem történt túlzott mértékű átvétel,⁶³² másrészt pedig a felhasználás megítélése, és így a fair use teszt szempontjából nem okoz gondot, hogy a paródia nem kizárólag az eredeti dal kifigurázására, hanem a New York városa által indított turisztikai kampány megítélésére, az azzal kapcsolatos kritikai észrevételek megfogalmazására is irányult.⁶³³

Mindezek alapján a Saturday Night Live műsor felhasználása tekintettel arra, hogy a fair use tesztnek megfelelő paródiát valósított meg, nem volt jogsértő.⁶³⁴

7. Az 1979. évi *Metro-Goldwyn-Mayer v. Showcase Atlanta Co-op. Prod. ügyben*⁶³⁵ Margaret Mitchell 'Gone With The Wind' (magyarul: Elfűjta a szél) című, 1936-ban megjelent regényének, illetve a könyv alapján azonos címen készült, 1939-ben bemutatott film átdolgozását kellett az eljáró bíróságnak megítélnie.⁶³⁶ Az eredeti alkotások, elsősorban a film alapján 1979-ben a Showcase Atlanta társaság egy három óra játék idejű, három felvonásos színdarabot mutatott be, amely történetvezetésben, díszleteiben, karaktereiben nagyban épít az eredeti filmre.⁶³⁷ A Showcase Atlanta az átdolgozás vonatkozásában sem az eredeti regény szerzőjétől, sem a filmet előállító Metro-Goldwyn-Mayer társaságtól nem kért engedélyt,⁶³⁸ ugyanakkor a színmű alapvetően humoros hangvételű, amely a karakterek nevének megváltoztatásában is megjelenik,⁶³⁹ amelynek körében pl. Scarlett O'Hara karaktere

⁶³² Rita A. RODIN: Parody Protection under the Fair Use Doctrine - The Eveready Standard: It Keeps Going, and Going, and Going. *St. John's Law Review*, Vol. 66, No. 4, 1993. p. 1179.

⁶³³ Elsmere i.m. (1980). „[E]ven if it were found that »I Love Sodom« did not parody the plaintiff's song itself, that finding would not preclude a finding of fair use.”, és „Similarly, the Court does not accept the plaintiff's contention that, because »I Love Sodom« and the sketch of which it was a part related to the city and not the state of New York, they did not constitute a valid parody of the »I Love New York« advertising campaign.”

⁶³⁴ SHIPLEY i.m. (2010) 542.

⁶³⁵ *Metro-Goldwyn-Mayer v. Showcase Atlanta Co-op. Prod.* 479 F. Supp. 351 (N.D. Ga. 1979). Elérhető: <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/479/351/2263732/>.

⁶³⁶ FAALAND i.m. (1981) 184.

⁶³⁷ Sherri Carl HAMPEL: Are Samplers Getting a Bum Rap: Copyright Infringement or Technological Creativity. *University of Illinois Law Review*, Vol. 1992, No. 2, 1992. p. 582.

⁶³⁸ Paul GOLDSTEIN: Derivative Rights and Derivative Works in Copyright. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, Vol. 30, 1983. p. 234–235.

⁶³⁹ Joseph BECK: Flexibility in Parody of Copyrighted Material. *Media Law & Policy*, Vol. X, No. 2, 2002. p. 7.

Shady Charlotte O'Mara-ra változott (illetve a cím – 'Scarlett Fever' – is egy szójáték az eredeti mű főszereplőjének nevével).⁶⁴⁰

7. ábra – Az Elfújta a szél c. film (balra) és a Scarlett Fever c. színpadi mű (jobbra) egy-egy jelenete
(forrás: homemcr.org és trademarkandcopyrightlawblog.com)

A színdarab alkotói arra hivatkoztak, hogy felhasználásuk paródiának tekinthető, amely a fair use keretei között nem engedélyköteles felhasználás. Az eljáró bíróság ugyanakkor két problémát is látott ebben az érvelésben.⁶⁴¹ Egyrészt a conjure up-tesztet alkalmazva megállapítja, hogy az eredeti műből való átvétel túlterjeszkedik az felidőzéshez szükséges mértékben, másrészt pedig jelzi, hogy a paródia célú felhasználásnak nem elég önmagában humorosnak lenni,⁶⁴² a fair use teszt követelményeinek teljesítéséhez az eredeti műre irányuló, hozzáadott értéket is képviselnie kell,⁶⁴³ az alábbiak szerint.

„[...] [P]arody must do more than merely achieve comic effect. It must also make some critical comment or statement about the original work which reflects the original perspective of the parodist – thereby giving the parody social value beyond its entertainment function. Otherwise, any comic use of an existing work would be protected, removing the

⁶⁴⁰ Thomas R. LEAVENS: In Defense of the Unauthorized Use: Recent Developments in Defending Copyright Infringement. *Law and Contemporary Problems*, Vol. 44, No. 4, 1981. p. 19.

⁶⁴¹ Brian S. O'MALLEY: Fair Use and Audiovisual Criticism. *A Journal of Communications and Entertainment Law*, Vol. 4, No. 3, 1981. p. 426.

⁶⁴² Mel MARQUIS: Fair Use of the First Amendment: Parody and Its Protections. *Seton Hall Constitutional Law Journal*, Vol. 8, No. 1, 1997. p. 131.

⁶⁴³ Michael J. BAZZI – Martha J. WIDDOWS: Parody and the Fair Use Doctrine Revisited. *Entertainment and Sports Lawyer*, Vol. 4, No. 1, 1998. p. 44.

»fair« aspect of the »fair use« doctrine and negating the underlying purpose of copyright law of protecting original works from unfair exploitation by others.»⁶⁴⁴

A bíróság mindezek alapján nem látta úgy, hogy a Showcase Atlanta felhasználása szabad felhasználást valósított volna meg, így azt jogsértőnek találta. Végezetül a bíróság kitért arra is, hogy bár a fenti szempontokra tekintettel nem volt jogszerű a felhasználás, álláspontjuk szerint a perben vitatott magatartás az eredeti mű piacára is hatással volt, mivel érdemben ugyanazt a szórakoztató funkciót látták el.⁶⁴⁵

8. 1981-ben, az *MCA, Inc. v. Wilson ügyben*⁶⁴⁶ az eljáró bíróságnak ismét egy Broadway darab során megvalósult felhasználás tekintetében kellett állást foglalnia. 1941-ben, az MCA hangfelvétel előállító társaság gondozásában került forgalomba a The Andrews Sisters előadásában, a Don Raye és Hughie Prince által szerzett 'Boogie Woogie Bugle Boy of Company B' című szám.⁶⁴⁷ A 'Let My People Come – A Sexual Comedy' című előadást 1974 és 1976 között játszották először a Village Gate nevű színházban.⁶⁴⁸ A musical egyik dala a 'Cunnilingus Champion of Company C' nevet viseli,⁶⁴⁹ amely zenei elemeiben lényegében megegyezik az MCA által kiadott eredeti dallal. A szövegében alapvetően szexuális üzenetet hordozó átdolgozáshoz⁶⁵⁰ Earl Wilson, az előadás rendezője nem kért engedélyt, a kiadó pedig szerzői jogainak megsértése miatt indított polgári peres eljárást.⁶⁵¹

Az eljáró bíróság az alperes kifogásával kapcsolatban – miszerint a felhasználás tematikájából adódóan parodisztikus jellegű, így a fair use megítélése alá esik – megállapította, hogy Wilson felhasználása nem tekinthető szerzői jogi értelemben paródiának,⁶⁵² mivel sem az eredeti művel, sem pedig más társadalmi jelenséggel kapcsolatban nem fogalmaz meg érdemi üzenetet.⁶⁵³ Ehhez egyébként nagyban hozzájárult az

⁶⁴⁴ Metro-Goldwyn-Mayer v. Showcase Atlanta i.m. [362].

⁶⁴⁵ Julie ITAHARA: Digital Sampling: Putting the Pieces Together. *DePaul-LCA Journal of Art and Entertainment Law*, Vol. 3, No. 1, 1992. p. 11.

⁶⁴⁶ MCA, Inc. v. Wilson. 677 F.2d 180 (2d Cir. 1981). Elérhető: <https://casetext.com/case/mca-inc-v-wilson>.

⁶⁴⁷ Az eredeti mű elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=OfWc52smNs8>.

⁶⁴⁸ Kenneth J. NUNNENKAMP: Musical Parody: Derivative Use or Fair Use? *Loyola Entertainment Law Journal*, Vol. 7, No. 2, 1987. p. 316.

⁶⁴⁹ Az átdolgozott mű elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=iknltyHBbMU>.

⁶⁵⁰ Lisa M. BABISKIN: Oh Pretty Parody: Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc. *Harvard Journal of Law & Technology*, Vol. 8, No. 1, 1994. p. 225.

⁶⁵¹ Brian R. LANDY: The Two Strands of the Fair Use Web: A Theory for Resolving the Dilemma of Music Parody. *Ohio State Law Journal*, Vol. 54, No. 1, 1993. p. 236.

⁶⁵² TYLER i.m. (1982) 1101–1106.

⁶⁵³ Margaret E. WATSON: Unauthorized Digital Sampling in Musical Parody: A Haven in the Fair Use Doctrine. *Western New England Law Review*, Vol. 21, No. 2, 1999. p. 497.

alperes saját nyilatkozata is, miszerint a felhasználás elsődleges célja nem a humor kifejezése, hanem a profitmaximalizálás volt.⁶⁵⁴

Bár a magatartás minősítéséhez önmagában az is elegendő lenne, a bíróság kiemelte, hogy egyrészt a felhasználás tekintetében vizsgálni kell, hogy érdemi idő és munka befektetése árán jött-e létre az átdolgozás (kontinentális szemüvegen keresztül ez az átdolgozás egyéni-eredeti jellegének kérdése),⁶⁵⁵ másrészt pedig releváns lehet annak kereskedelmi jellege is. Szintén fontos tényező volt, hogy a bíróság olvasatában az eredeti műből való átvételre a felidézéshez szükséges mértéken túl került sor.⁶⁵⁶ Végezetül érdemes elmitést tenni arról, hogy a bíróság álláspontja szerint a konkrét ügy megítélése vonatkozásában nem volt releváns körülmény, hogy a felhasználás alapvetően obszcén jellegű volt, mivel a bíróság a szerző jogot nem használhatja cenzúra céljából.⁶⁵⁷

9. Az 1986. évi *Fisher v. Dees* ügyben⁶⁵⁸ nem színpadi alkotás, hanem zenemű átdolgozása állt a jogvita középpontjában. Marvin Fisher és Jack Segal jazz zeneszerzők alkotása, a 'When Sunny Gets Blue'⁶⁵⁹ 1956-ben került először forgalomba. Rick Dees parodista 1984-ben megkereste Fishert abból a célból, hogy a dalról készült rövid átdolgozásához engedélyt szerezzen, ám a jogosult elzárkózott ettől.⁶⁶⁰ Dees pár hónappal később megjelent, 'Put It Where the Moon Don't Shine' című albumán ugyanakkor a felhasználási engedély hiányában is elhelyezésre került a 'When Sonny Sniffs Glue' című átdolgozás.⁶⁶¹ A paródia mindösszesen 29 másodperc hosszúságú volt, az eredeti alkotás két és fél perc hosszúságú. A szövegbeli eltérést – Dees átdolgozásában csak ez a három sor kerül felhasználásra – az alábbi táblázat szemlélteti.⁶⁶²

When Sunny Gets Blue	When Sonny Sniffs Glue
----------------------	------------------------

⁶⁵⁴ F. Casey DEL CASINO: The Potential Harm of Musical Parody: Toward an Enlightened Fair Use Calculus. *University of Miami Entertainment and Sports Law Review*, Vol. 6, 1989. p. 47–48.

⁶⁵⁵ Nels JACOBSON: Faith, Hope & (and) Parody: Campbell v. Acuff-Rose, Oh, Pretty Woman, and Parodists' Rights. *Houston Law Review*, Vol. 31, No. 3, 1994. p. 986.

⁶⁵⁶ Judith BARKAN: Universal v. Sony: Is Home Use in Fact Fair Use. *A Journal of Communications and Entertainment Law*, Vol. 3, No. 1, 1980. p. 61.

⁶⁵⁷ MCA, Inc. v. Wilson i.m. [191]. „In my view the defendants' use of »dirty lyrics« or of language and allusions that I might personally find distasteful or even offensive is wholly irrelevant to the issue before us, which is whether the defendants' use, obscene or not, is permissible under the fair use doctrine as it has evolved over the years. We cannot, under the guise of deciding a copyright issue, act as a board of censors outlawing X-rated performances. Obscenity or pornography play no part in this case.”

⁶⁵⁸ Fisher v. Dees. 794 F.2d 432 (9th Cir. 1986). Elérhető: <https://casetext.com/case/fisher-v-dees>.

⁶⁵⁹ Az eredeti mű Johnny Mathis előadásában elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=PFK6Xb4bB54>.

⁶⁶⁰ Alan KORN: Renaming That Tune: Aural Collage, Parody and Fair Use. *Golden Gate University Law Review*, Vol. 22, No. 2, 1992. p. 354.

⁶⁶¹ Az átdolgozás elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=1vISjMzIXlg>.

⁶⁶² Alan J. HARTNICK: The Defense of Fair Use: A Primer. *Touro Law Review*, Vol. 15, No. 1, 1998. p. 158–159.

(Marvin Fisher – Jack Segal)	(Rick Dees)
<i>“When Sunny gets blue, her eyes get gray and cloudy, then the rain begins to fall”</i>	<i>“When Sonny sniffs glue, her eyes get red and bulgy, then her hair begins to fall.”</i>

A fentiek alapján indult polgári peres eljárásban a bíróság – a felperes érveivel ellentétben – megállapította,⁶⁶³ hogy a kérdéses paródia egyértelműen az eredeti alkotást vette célkeresztbe.⁶⁶⁴ A bíróság álláspontja szerint továbbá az előzetes engedélykérés ellenére megvalósított paródia nem teszi a felhasználást rosszhiszeművé, sőt, a paródia célú felhasználások esetében természetesnek tekinti, hogy a parodista nem tud engedélyt szerezni.⁶⁶⁵ Továbbá, bár a felhasználás kereskedelmi jellegű volt, a bíróság álláspontja szerint ennek az eredeti mű piacára nem volt hatása,⁶⁶⁶ ezért nem képezte akadályát annak, hogy a fair use esetkör alkalmazható legyen.⁶⁶⁷ Ezen felül a bíróság kiemelte, hogy a lényegi átvétel mennyisége nem volt több az eredeti mű felidézéséhez szükséges mértéknél, így Dees magatartása tekintetében jogsértést nem állapított meg.⁶⁶⁸

10. Szintén 1986-ban született döntés a *Hustler Magazine, Inc. v. Moral Majority Inc. ügyben*,⁶⁶⁹ ahol viszont nem az engedély nélküli paródia létrehozása, hanem a paródia céljából készült mű felhasználásának kérdése merült fel. A Hustler magazin az 1983. novemberi és 1984. márciusi számaiban egy 'reklám paródiát' tett közzé,⁶⁷⁰ amely egy korabeli Campari hirdetés jellegzetes elemeit vette át,⁶⁷¹ tartalmában pedig egy ismert médiaszemélyiséggel és

⁶⁶³ Stephen B. THAU: Copyright, Privacy, and Fair Use. *Hofstra Law Review*, Vol. 24, 1995. p. 190.

⁶⁶⁴ A. Hunter FARRELL: Fair Use of Copyrighted Material in Advertisement Parodies. *Columbia Law Review*, Vol. 92, No. 6, 1992. p. 1573.

⁶⁶⁵ William F. PATRY – Shira PERLMUTTER: Fair Use Misconstrued: Profit, Presumptions, and Parody. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, Vol. 11, No. 3, 1993. p. 689.

⁶⁶⁶ Tammi A. GAUTHIER: Fun and Profit: When Commercial Parodies Constitute Copyright or Trademark Infringement. *Pepperdine Law Review*, Vol. 21, No. 1, 1993. p. 180.

⁶⁶⁷ Beth Warnken VAN HECKE: But Seriously, Folks: Toward a Coherent Standard of Parody as Fair Use. *Minnesota Law Review*, Vol. 77, No. 2, 1992. p. 479.

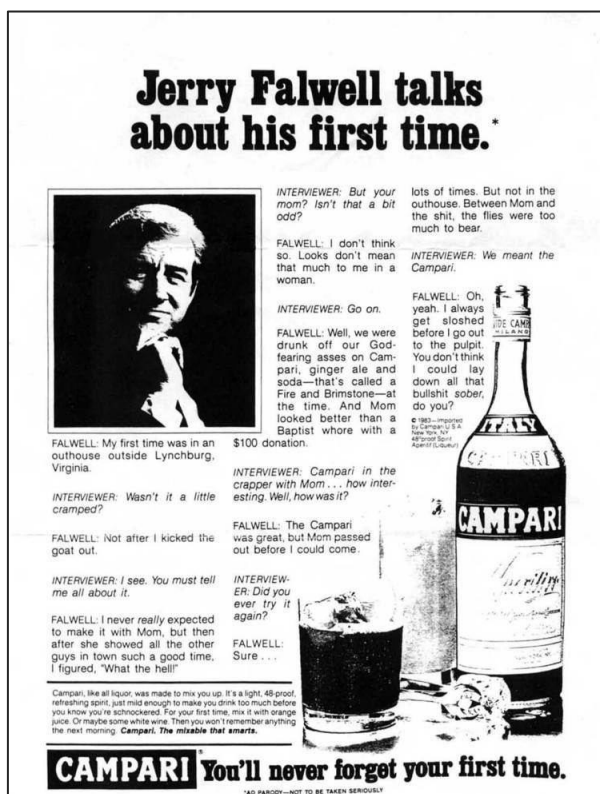
⁶⁶⁸ Charles J. SANDERS – Steven R. GORDON: Stranger in Parodies: Weird Al and the Law of Musical Satire. *Fordham Entertainment Media & Intellectual Property Law Forum*, Vol. 1, No. 1, 1990. p. 26–27.

⁶⁶⁹ *Hustler Magazine, Inc. v. Moral Majority Inc.* 796 F.2d 1148 (9th Cir. 1986). Elérhető: <https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/F2/796/1148/251916/>.

⁶⁷⁰ John M. KANG: Hustler v. Falwell: Worst Case in the History of the World, Maybe the Universe. *Nevada Law Journal*, Vol. 12, No. 3, 2012. p. 585.

⁶⁷¹ Joseph H. KING: Defamation Claims Based on Parody and Other Fanciful Communications Not Intended to Be Understood as Fact. *Utah Law Review*, No. 3, 2008. p. 889.

baptista lelkésszel,⁶⁷² Jerry Falwell-el készült fiktív interjút tartalmazott, amelyben Falwell azt nyilatkozza, hogy első szexuális kapcsolata édesanyjával volt.⁶⁷³ Falwell a 'reklám paródiát' személyiségi jogi alapon megtámadta,⁶⁷⁴ ugyanakkor ezzel párhuzamosan több fórumon (körlevélben, televíziós műsorban) felhasználta a paródiát abból a célból, hogy a Hustler elleni peres eljárásokhoz pénzt gyűjtsön.⁶⁷⁵ A Hustler ugyanakkor ebben szerzői jogának sérelmét látta, ezért polgári peres eljárást indított.

8. ábra – A Hustler magazinban közzétett 'reklám paródia'
(forrás: alchetron.com)

Az eljáró bíróság előtt Falwell arra hivatkozott, hogy a felhasználása megfelel a fair use-teszt elvárásainak, a Hustler álláspontja szerint ugyanakkor a magatartás kereskedelmi

⁶⁷² Kevin M. LEMLEY: A Proposal to Expand the Religious Services Exemption under the Copyright Act. *University of Arkansas at Little Rock Law Review*, Vol. 34, No. 3, 2012. p. 497.

⁶⁷³ Gregory M. DUHL: Old Lyrics, Knock-Off Videos, and Copycat Comic Books: the Fourth Fair Use Factor in U.S. Copyright Law. *Syracuse Law Review*, Vol. 54, No. 3, 2004. p. 726.

⁶⁷⁴ Hustler Magazine v. Falwell. 485 U.S. 46 (1988). Elérhető: <https://casetext.com/case/hustler-magazine-v-falwell>. Ld. még: Alicia J. BENTLEY: Hustler Magazine v. Falwell: The Application of the Actual Malice Standard to Intentional Infliction of Emotional Distress Claims. *Ohio State Law Journal*, Vol. 49, No. 3, 1988. p. 825–840.

⁶⁷⁵ Michael G. ANDERSON – Paul F. BROWN – Andrew P. CORES: Market Substitution and Copyrights: Predicting Fair Use Case Law. *University of Miami Entertainment And Sports Law Review*, Vol. 10, Iss. 1-2, 1993. p. 41.

jellege miatt a nyílt végű szabad felhasználási esetkör nem alkalmazható.⁶⁷⁶ A bíróság megerősítette azt, hogy Falwell felhasználása alapvetően kereskedelmi célokat szolgált,⁶⁷⁷ ugyanakkor nem látta azt bizonyítottnak, hogy a paródia a konkrét esetben megvalósított,⁶⁷⁸ a 'pornografikus lap' elleni fellépés céljából való felhasználásának lett volna közvetlen hatása az Hustler magazin piacára.⁶⁷⁹ Ebből fakadóan az eljáró bíróság úgy döntött, hogy Falwell magatartása megfér a fair use keretei között.⁶⁸⁰

11. Jeff Koons-nak több konfliktusa is volt a szerzői jogi jogosultakkal,⁶⁸¹ amelyek közül az egyik legnagyobb szakmai érdeklődést a 1992-os *Rogers v. Koons ügy*⁶⁸² váltotta ki. Art Rogers hivatásos fényképész 1980-ban megörököltette, ahogy ismerőse, Jim Scanlon és felesége nyolc németjuhász kutyakölyköt tartanak a kezükben, a kép a 'Puppies' (magyarul: Kiskutyák) nevet kapta.⁶⁸³ A képet később számos helyen, többek között egy kutyákról szóló antológia kötetben és képeslapokon is felhasználták.⁶⁸⁴ 1988-ben Koons a fent már elemzett, a Bauret v. Koons esetben is felmerült 'Banality' sorozat részeként négy példányban elkészítette Rogers fényképének szobor változatát 'String of Puppies' címmel.⁶⁸⁵ A négy példányból hármat Koons 367.000,-USD értékben értékesített, a negyedik műpéldány számos kiállításon bemutatásra került.⁶⁸⁶ Mivel a felhasználás vonatkozásában Koons nem kért engedélyt, Rogers peres eljárást indított.

⁶⁷⁶ Marian KENT: From Sony to Kinko's: Dismantling the Fair Use Doctrine. *Journal of Law and Commerce*, Vol. 12, No. 1, 1992. p. 140.

⁶⁷⁷ Robert G. WARSHAW: Copyright Infringement: All is Fair as Falwell Hustles Flynt. *Loyola Entertainment Law Journal*, Vol. 7, No. 2, 1987. p. 442.

⁶⁷⁸ Nicholas J. JOLLYMORE: Ancillary Uses of Collective Works. *Communications and the Law*, Vol. 12, No. 3, 1990. p. 37.

⁶⁷⁹ E. Scott FRUEHWALD: The Parody Fair Use Defense after Campbell. *Columbia-VLA Journal of Law & the Arts*, Vol. 18, Iss. 1-2, 1993. p. 130.

⁶⁸⁰ Alvin KERNAN: *The Death of Literature*. Yale University Press, 1990. p. 89.

⁶⁸¹ A Bauret v. Koons ügy elemzését ld. jelen értekezés III.3.2. alfejezetében, a Blanch v. Koons ügy elemzését jelen fejezet tartalmazza.

⁶⁸² Rogers v. Koons. 960 F.2d 301 (2d Cir. 1992). Elérhető: <https://casetext.com/case/rogers-v-koons-3>.

⁶⁸³ E. Kenly AMES: Beyond Rogers v. Koons: A Fair Use Standard for Appropriation. *Columbia Law Review*, Vol. 93, No. 6, October 1993. p. 1473.

⁶⁸⁴ A. Michael WARNECKE: The Art of Applying the Fair Use Doctrine: The Postmodern-Art Challenge to the Copyright Law. *Review of Litigation*, Vol. 13, No. 3, 1994. p. 693.

⁶⁸⁵ Robert A. FRENCH: Copyright: Rogers v. Koons: Artistic Appropriation and the Fair Use Defense. *Oklahoma Law Review*, Vol. 46, No. 1, 1993. p. 176–177.

⁶⁸⁶ Rachel Isabelle BUTT: Appropriation Art and Fair Use. *Ohio State Journal on Dispute Resolution*, Vol. 25, No. 4, 2010. p. 1073.

9. ábra – Rogers eredeti fényképe (jobbra) és Koons szobra (balra)
(forrás: copyrightvisualarts.wordpress.com)

Koons az eljárásban arra hivatkozott, hogy az általa készített alkotás a materialista társadalom egészét, a tömegkultúra jelenségét parodizálják,⁶⁸⁷ az eredeti fénykép közönségességét, jellegtelenségét emeli ki.⁶⁸⁸ A bíróság álláspontja szerint az átdolgozott alkotások valóban paródia céljából, szatirikus hangvétellel készültek,⁶⁸⁹ ám mivel nem az eredeti mű, hanem külső tényezők tekintetében fogalmaztak meg kritikát,⁶⁹⁰ illetve az eredeti mű felidézéséhez szükséges mértékű átvételt jelentős mértékben túllépték,⁶⁹¹ továbbá az eredeti mű piacát is jelentős mértékben, hátrányosan befolyásolták,⁶⁹² ezért a magatartás a fair use-teszt követelményeinek nem felel meg.⁶⁹³ Érdekes, hogy a Bauret v. Koons ügyben az ott eljáró francia bíróság mintegy 25 évvel később azonos álláspontra jutott.

⁶⁸⁷ Rex S. HEINKE – Heather D. RAFTER: Copyright, Copywrong. *Business Law Today*, Vol. 3, 1994. p. 26.

⁶⁸⁸ Liz MCKENZIE: Drawing Lines: Addressing Cognitive Bias in Art Appropriation Cases. *UCLA Entertainment Law Review*, Vol. 20, No. 1, 2013. p. 92.

⁶⁸⁹ Marlin H. SMITH: Limits of Copyright: Property, Parody, and the Public Domain. *The Duke Law Journal*, Vol. 42, No. 6, 1993. p. 1260.

⁶⁹⁰ Willajeanne F. MCLEAN: All's Not Fair In Art and War: A Look at the Fair Use Defense after Rogers v. Koons. *Brooklyn Law Review*, Vol. 59, No. 2, 1993. p. 399. Rogers v. Koons i.m. [310]. „It is the rule in this Circuit that though the satire need not be only of the copied work and may, [...] also be a parody of modern society, the copied work must be, at least in part, an object of the parody, otherwise there would be no need to conjure up the original work.”

⁶⁹¹ Tracey L. KAUFMAN: Rogers v. Koons and Sonnabend Gallery, Inc. 751 F. Supp. 474 (S.D.N.Y. 1990). *DePaul-LCA Journal of Art and Entertainment Law*, Vol. 2, No. 2, 1992. p. 51.

⁶⁹² Debra L. QUENTEL: Bad Artists Copy - Good Artists Steal: The Ugly Conflict between Copyright Law and Appropriationism. *UCLA Entertainment Law Review*, Vol. 4, No. 1, 1996. p. 63.

⁶⁹³ LeGene QUESENBERRY: Copyright Infringement in the Wake of Rogers v. Koons. *Atlantic Law Journal*, Vol. 3, 2000. p. 69. és Jane C. GINSBURG: Fair Use in the United States: Transformed, Deformed, Reformed? *Singapore Journal of Legal Studies*, No. 1, 2020. p. 270.

12. A paródia Egyesült Államok-beli, szerzői jogi megítélésének valószínűleg talán legfontosabb, leginkább meghatározó jelentőségű döntése a *Campbell v. Acuff-Rose Music ügyben*⁶⁹⁴ született, az 1994. évben.

A tényállás alapján a 2 Live Crew elnevezésű hip-hop együttes át szerette volna dolgozni a *Pretty woman* (magyarul: Micsoda nő!) című film Roy Orbison által szerzett, 'Oh, Pretty woman' című betétdalát. Az együttes megpróbált a vagyoni jogok jogosultjától, vagyis az Acuff Rose Music társaságtól engedélyt szerezni a felhasználáshoz,⁶⁹⁵ ám ezt elutasították,⁶⁹⁶ vagyis a 2 Live Crew nem kapott engedélyt a felhasználásra.⁶⁹⁷ Előjáróban megállapítható, hogy ez is a paródia-kivételek egyik pótolhatatlannak tűnő funkciójához tartozik, nevezetesen, hogy a szabad felhasználási esetkör olyan felhasználás számára is teret enged, amelyeket a szerző – vagy a jogosult – valamilyen megfontolásból nem engedélyezne.⁶⁹⁸

Az együttes az engedély megtagadásával nem törődve mégis elkészítette az eredeti betétdal paródiáját, és megjelentette azt az 'As Clean As They Wanna Be' című – bakeliten, kazettán és CD-n is megjelent – lemezén, 'Pretty Woman' elnevezéssel. A forrásmű és a paródia zenei elemei között van hasonlóság,⁶⁹⁹ a szövegek ellenben komoly eltérést mutatnak az alábbi összehasonlító táblázatban szemléltetett idézetek szerint.

Oh, Pretty Woman (Roy Orbison)	Pretty Woman (2 Live Crew)
<i>"Pretty Woman, walking down the street, Pretty Woman, girl, girl you look so sweet, Pretty Woman, you, you bring me down to that knee, Pretty Woman, you make me wanna beg please,</i>	<i>"Big hairy woman, you need to shave that stuff, Big hairy woman, you know I bet it's tough. Big hairy woman, all that hair ain't legit, 'Cause you look like Cousin It. Big hairy woman"</i>

⁶⁹⁴ *Campbell v. Acuff-Rose Music*, a továbbiakban: *Campbell* (92-1292), 510 U.S. 569 (1994.). Elérhető: <https://goo.gl/2fPCRG>.

⁶⁹⁵ Peter S. MENELL: Adapting Copyright for the Mashup Generation. *University of Pennsylvania Law Review*, Vol. 164, 2016. p. 474.

⁶⁹⁶ Gary MYERS: Trademark Parody: Lessons from the Copyright Decision in *Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc. Law and Contemporary Problems*, Vol. 59, No. 2, 1996. p. 184.

⁶⁹⁷ Tara M. WARRINGTON: Harry Potter and the Doctrine of Fair Use – Conjuring a New Copyright Complaint. *Florida Coastal Law Review*, Vol. 10, 2009. p. 639.

⁶⁹⁸ Alfred C. YEN: When Authors Won't Sell – Parody, Fair Use and Efficiency in Copyright Law. *University of Colorado Law Review*, Vol. 62, 1991. p. 103.

⁶⁹⁹ Gyakorlatilag itt sampling-ről van szó, bővebben ld. még: BÉKÉS Gergely – MEZEI Péter: A sampling megítélése a magyar szerzői jogban. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2010/6. p. 5–32. Elérhető: <https://goo.gl/XpsZ9d>.

Az Acuff Rose társaság a felhasználással kapcsolatban polgári peres eljárást indított szerzői jogainak megsértése miatt. A bíróságnak többek között azzal kapcsolatban kellett állást foglalnia, hogy a 2 Live Crew által alkalmazott, szókimondó⁷⁰⁰ – sőt, obszcén – szövegezés, illetve a felhasználás kereskedelmi jellege⁷⁰¹ – tekintettel arra, hogy a lemez a keresetlevél beadásakor már egy éve forgalomban volt, és mintegy negyedmillió példányt értékesítettek belőle – akadályát képezi-e a fair use teszt alapján való kimentésnek, a négy nevesített faktorba ütközik-e.

Az alperes álláspontja szerint a felhasználás kereskedelmi jellege nem lehet akadálya a fair use tesztben foglalt feltételek teljesülésének,⁷⁰² a felhasználás ennek megfelelően egyértelműen paródiának minősíthető, amely során az együttes szövegével görbe tükröt állít⁷⁰³ az eredeti alkotásban foglalt, a banalitásig idealizált nőkép elé, és az eredeti mű felidézéséhez szükséges mértéken túl nem történt átvétel, végül pedig a fair use teszt negyedik faktorára kitérve elhangzott, hogy kifejezetten valószínűtlen, hogy a paródia érintené az eredeti mű piacát.⁷⁰⁴

Az eljáró bíróság több, a paródia későbbi megítélését egyértelműen és igen nagy hatással meghatározó megállapítást tett a fair use teszt első és negyedik faktorára tekintettel. Egyrésztől rávilágított, hogy bár a 2 Live Crew kifejezésmódja valóban szókimondó volt, a felhasználás megítélése, fair jellege – és így a paródia – nem függhet attól, hogy az megfelel-e a jóízű követelményeinek.⁷⁰⁵ Másrésztől – és talán ez a döntés legfontosabb megállapítása – a *Sony ügyben* kifejtettekkel ellentétben⁷⁰⁶ rámutatott, hogy a kereskedelmi jelleg csupán egy eleme a fair use teszt első faktorának (a felhasználás célja és jellege), annak fennállása egymagában nem alkalmas arra, hogy ellehetetlenítse a szabad felhasználási esetre való

⁷⁰⁰ Judith B. PROWDA: Parody and Fair Use in Copyright Law: Setting a Fairer Standard in *Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc. Communications and the Law*, Vol. 17, 1995. p. 91.

⁷⁰¹ Bruce P. KELLER – David H. BERNSTEIN: As Satiric as They Wanna Be: Parody Lawsuits under Copyright, Trademark, Dilution and Publicity Laws. *The Trademark Reporter*, Vol. 85, 1995. p. 243–244.

⁷⁰² Vö. Schuyler MOORE: What's So Funny about Parody? *UCLA Entertainment Law Review*, Vol. 11, 2004. p. 22.

⁷⁰³ Joseph P. LIU: Copyright and Breathing Space. *Columbia Journal of Law & The Arts*, Vol. 30, No. 3-4, 2007. p. 442.

⁷⁰⁴ Amy LAI: Copyright Law and its Parody Defense – Multiple Legal Perspectives. *New York University Journal of Intellectual Property and Entertainment Law*, Vol. 4, No. 2, 2015. p. 318–320.

⁷⁰⁵ Ann BARTOW: Bloodsucking Copyright. *Maryland Law Review*, Vol. 70, 2011. p. 80, és *Campbell i.m.* (1994) „Whether, going beyond that, parody is in good taste or bad does not and should not matter to fair use.”

⁷⁰⁶ *Sony Corp. of America v. Universal City Studios, Inc.*, 464 U.S. 417, 451 (1984). Elérhető: <https://goo.gl/KA43Oa>. „[E]very commercial use [...] is presumptively [...] unfair”.

hivatkozást.⁷⁰⁷ Továbbá a szellemi alkotások szabályozásának az Egyesült Államok Alkotmányában nevesített célja alapján⁷⁰⁸ figyelembe kell venni azt is, hogy rendelkezik-e a felhasználás átalakító, transzformatív jelleggel.⁷⁰⁹ Az eljáró bíróság állásfoglalása szerint minél inkább transzformatív a paródia, vagyis minél távolabb kerül az átdolgozott mű az eredetitől,⁷¹⁰ annál kevésbé számítanak a felhasználás egyéb körülményei – annál kisebb az érdeksérelem mértéke –, mint például a kereskedelmi jelleg.⁷¹¹

*„Suffice it to say now that parody has an obvious claim to transformative value, as Acuff-Rose itself does not deny. Like less ostensibly humorous forms of criticism, it can provide social benefit, by shedding light on an earlier work, and, in the process, creating a new one. We thus line up with the courts that have held that parody, like other comment or criticism, may claim fair use under § 107.”*⁷¹²

A bíróság ugyancsak kimondta,⁷¹³ hogy a paródia célú felhasználás szükséges, elkerülhetetlen eleme, hogy az eredeti művet, annak egyes részeit átvegye, felidézze (*conjure up*) a felhasználó abból a célból, és legalább olyan mértékben, hogy a célközönség számára beazonosíthatóvá váljék, ugyanakkor a szatíra esetében további megalapozásra van szükség. Ennek megfelelően önmagában az átvétel miatt – amelynek megengedett mértéke esetről-esetre változik – a felhasználás még nem lesz jogsértő.⁷¹⁴

⁷⁰⁷ Campbell i.m. (1994). „*The language of the statute makes clear that the commercial or nonprofit educational purpose of a work is only one element of the first factor enquiry into its purpose and character.*”

⁷⁰⁸ Ld. bővebben: UJHELYI Dávid: Az IP Clause értelmezési lehetőségei az Egyesült Államok szerzői jogában. *Iustum Aequum Salutare*, 2015/4. p. 111–118.

⁷⁰⁹ Ld. még: Brian SITES: Fair Use and the New Transformative. *Columbia Journal of Law & the Arts*, Vol. 39, 2016. p. 513–550.

⁷¹⁰ Brad A. GREENBERG: Copyright Trolls and Presumptively Fair Uses. *University of Colorado Law Review*, Vol. 85, 2014b. p. 103.

⁷¹¹ Lisan HUNG: The Supreme Court Holds That Parody May Be a Fair Use Under Section 107 of the 1976 Copyright Act. *Computer & High Technology Law Journal*, Vol. 10, 1994. p. 510, és Campbell i.m. (1994) „*...the more transformative the new work, the less will be the significance of other factors, like commercialism, that may weigh against a finding of fair use.*”

⁷¹² Campbell i.m. (1994) [579].

⁷¹³ Elizabeth Troup TIMKOVICH: The New Significance of the Four Fair Use Factors as Applied to Parody: Interpreting the Court's Analysis in *Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc.* *Tulane Journal of Technology and Intellectual Property*, Vol. 5, 2003. p. 65.

⁷¹⁴ Aaron SCHWABACH: Reclaiming Copyright from the Outside In – What the Downfall Hitler Meme Means for the Transformative Works, Fair Use and Parody. *Buffalo Intellectual Property Law Journal*, Vol. VIII, Iss. 1, 2012. p. 16, és Campbell i.m. (1994) „*When parody takes aim at a particular original work, the parody must be able to »conjure up« at least enough of that original to make the object of its critical wit recognizable.*”

„Parody needs to mimic an original to make its point, and so has some claim to use the creation of its victim's (or collective victims') imagination, whereas satire can stand on its own two feet and so requires justification for the very act of borrowing.”⁷¹⁵

A bíróság végül – ugyancsak helyesen – a negyedik faktorra kitérve megállapította, hogy az átdolgozott mű valószínűleg nem fogja helyettesíteni az eredeti művet, nem érinti negatívan annak piacát.⁷¹⁶

Összességében⁷¹⁷ a bíróság megállapította, hogy a 2 Live Crew által megvalósított paródia – tekintettel arra, hogy a felhasználás átalakító jellege hangsúlyosabb volt a kereskedelmi természeténél,⁷¹⁸ illetve nem befolyásolta hátrányosan az eredeti mű piacát – nem sértette a jogosult szerzői jogait. A döntés megítélését jól mutatja, hogy azzal kapcsolatban az a – nyilvánvalóan túlzó – kijelentés is elhangzott, hogy alapjaiban változtatta meg a szerzői jog világát.⁷¹⁹ Bár a döntés véleményünk szerint az Egyesült Államok szerzői jogát alapjaiban ugyan nem változtatta meg, az kétségtelennek tűnik – különösen a későbbi bírói gyakorlat fényében –, hogy a paródia szerzői jogi megítélésére maradandó hatást gyakorolt.⁷²⁰

13. A következő, kiemelten fontos, és rendkívül vitatott eset a paródia megítélése szempontjából a *Dr. Seuss Enters., LP v. Penguin Books USA, Inc. ügy*.⁷²¹ Dr. Seuss – vagyis Theodor Seuss Geisel – az Egyesült Államok egyik legnépszerűbb, és kifejezetten egyedi, mind képi világában, mind kifejezésmódjában beazonosítható stílusú gyermekkönyv-írója és illusztrátora, egyik leghíresebb műve pedig az 1957. évben publikált 'The Cat in the Hat' (magyarul: Kalapos macska) című alkotása, amely az eset kapcsán is előtérbe került.⁷²²

⁷¹⁵ Campbell i.m. (1994) 581.

⁷¹⁶ Robyn M. FLEGAL: Diametrically Opposing Viewpoints – Why Polar Opposites Should Not Attract the Parody Label Under the Fair Use Exception to Copyright Infringement. *Journal of Intellectual Property Law*, Vol. 21, 2013. p. 112.

⁷¹⁷ Az eset védjegyjogi relevanciájáról ld. Stacey L. DOGAN – Mark A. LEMLEY: Parody as Brand. *Trademark Rep*, Vol. 105, 2015. p. 1199–1204.

⁷¹⁸ Az Egyesült Államok védjegyjogi gyakorlata is hasonló megállapításra jut, ld. Deborah J. KEMP – Lynn M. FORSYTHE – Ida M. JONES: Parody in Trademark Law – Dumb Starbucks Makes Trademark Law Look Dumb. *The John Marshall Review of Intellectual Property Law*, Vol. 14, 2015. p. 183.

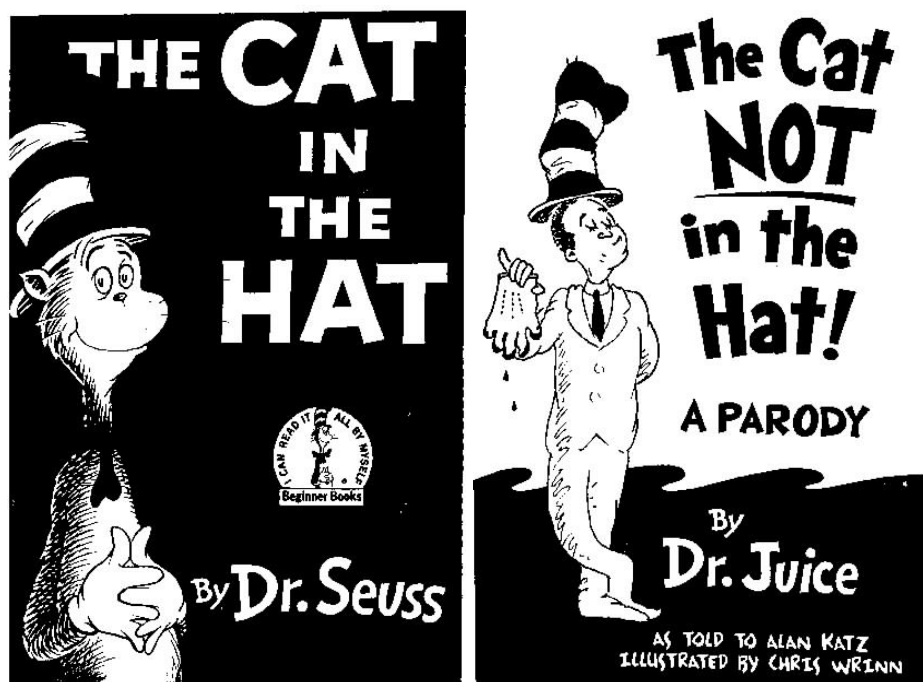
⁷¹⁹ Zahr K. SAID: Fair Use in the Digital Age, and Campbell v. Acuff-Rose at 21. *Washington Law Review*, Vol. 90, No. 2, 2015. p. 583. Elérhető: <https://goo.gl/YNEs9q>.

⁷²⁰ Anna SCHULER: Insta-Appropriation – Finding Boundaries for the Second Circuit's Fair Use Doctrine after Campbell. *Fordham Law Review*, Vol. 85, 2016. p. 367–397.

⁷²¹ *Dr. Seuss Enters., LP v. Penguin Books USA, Inc.*, a továbbiakban: *Seuss*. 109 F.3d 1394 (9th Cir. 1997). Elérhető: <https://goo.gl/ghe8aR>.

⁷²² David A. SIMON: Reasonable Percetion and Parody in Copyright Law. *Utah Law Review*, No. 3, 2010. p. 846.

A tényállás alapján a Penguin Books kiadó gondozásában megjelent a 'The Cat Not in the Hat – A Parody' című könyv, amelyet a fiktív szerző, Dr. Juice nevén adtak ki – a mű egyébként Alan Katz and Chris Wrinn alkotása –, és a hírhedt O.J. Simpson nevéhez köthető kettős gyilkosságot dolgozta fel.⁷²³ A könyv mind képi világában – az illusztrációkon keresztül –, mind pedig szövegezésében – az alkalmazott egyszerű rímek útján – nagymértékben hasonlított Seuss alkotásaira,⁷²⁴ címe és egyes átírt részek miatt különösen a fent már ismertetett, 'The Cat in the Hat' című műre, amely egyezéseket az alábbi ábra szemlélteti.

10. ábra – Dr.Seuss: The Cat in the Hat (balról),
Dr. Juice: The Cat Not in the Hat – A Parody, Penguin Books (jobbról).
(A képek forrása együttesen: blogs.harvard.edu)

Az alperes – tekintettel arra, hogy a felhasználással összefüggésben nem kapott engedélyt, és azért díjat sem fizetett – fair felhasználásra hivatkozott kimentési okként, az eljáró bíróság pedig ennek megfelelően azt vizsgálta, hogy a Penguin Books által kiadott paródia megfelel-e a fair use teszt követelményeinek.

⁷²³ BARTOW (2011) i.m. 81.

⁷²⁴ Bruce P. KELLER – Rebecca TUSHNET: Even More Parodic than the Real Thing: Parody Lawsuits Revisited. *The Trademark Reporter*, Vol. 94, 2004. p. 987.

Az első faktort megvizsgálva megállapításra került, hogy a 'The Cat Not in the Hat' bár stílusában egyértelműen a felperes eredeti művét utánozza,⁷²⁵ lényegében nem azzal kapcsolatban fogalmaz meg kritikai vagy gúnyos észrevételeket, nem az eredeti műre irányul, hanem azt felhasználva, a művel parodizál egy külső jelenséget.⁷²⁶ Ennek megfelelően a felhasználás nem tartalmaz és nem is tartalmazhat olyan mértékű transzformativitást, amely mellett ne lehetne figyelembe venni a felhasználás kereskedelmi jellegét.⁷²⁷

Az eljáró bíróság ezen okfejtése ugyanakkor bizonytalannak tűnik arra tekintettel, hogy közvetetten mégiscsak az eredeti mű paródiájának is tekinthető attól függetlenül, hogy elsődlegesen valóban nem annak kigúnyolására irányult. Egyrészt az eredetileg gyermekeknek szánt, egyszerű, rímes formában való történetmesélés egyértelmű kontrasztot teremt Seuss művei és a paródiában feldogozott gyilkosság között. Másrészt az eredeti mű több része is felhasználásra került a parodizált műben, így például a macska alakja – aki az átdolgozott verzióban maga a gyilkos –, illetve bár elenyésző mennyiségben, de egyes idézetek egyértelműen Seuss művéből kerültek átemelésre és átköltésre.⁷²⁸ Emellett fontos hangsúlyozni, hogy a paródia és más hasonló műfajok – mint a szatíra, utánzat – gyakran nehezen választhatóak el egymástól,⁷²⁹ sőt a paródia és szatíra határterületét⁷³⁰ egyes források külön kategóriaként, szerzői paródiaként emlegetik,⁷³¹ ebből fakadóan kizárólag amiatt, hogy egy átdolgozás közvetlenül nem az eredeti műre irányul, még nem feltétlenül indokolt a felhasználás kivételként való elismerésének elhagyása.

A második és negyedik faktort – utóbbit a bizonyítottság hiánya miatt – a bíróság érdemben nem vizsgálta, a harmadik – a felhasznált rész az eredeti műhöz viszonyított mértékére és lényegességére – tekintetében pedig megállapította, hogy egyértelműen a mű

⁷²⁵ Alexander H. ROGERS – Cathy Ann BENCIVENGO: Dr. Seuss v. Penguin Books: Would-be Parody Fails to Meet the Targeting Requirement. *IPL Newsletter*, Vol. 15, No. 3, 1997. p. 22.

⁷²⁶ Andrew WATT: Parody and Post-Modernism: The Story of Negativland. *Columbia Journal of Law & The Arts*, Vol. 25, No. 2, 2002. p. 184.

⁷²⁷ Seuss i.m. (1997). „Although *The Cat NOT in the Hat!* does broadly mimic Dr. Seuss' characteristic style, it does not hold his style up to ridicule. The stanzas have »no critical bearing on the substance or style of« *The Cat in the Hat*. [...] Because there is no effort to create a transformative work with »new expression, meaning, or message,« the infringing work's commercial use further cuts against the fair use defense.”

⁷²⁸ Tyler T. OCHOA: Dr. Seuss, the Juice and Fair Use – How the Grinch Silenced Parody. *Copyright Society of U.S.A. Journal*, Vol. 45, 2014. p. 592–594. Elérhető: <https://goo.gl/r1R7g2>.

⁷²⁹ Laura E. LITTLE: Regulating Funny – Humor and the Law. *Cornell Law Review*, Vol. 94, 2008. p. 1262.

⁷³⁰ A kettő elhatárolásáról ld. Jeff TODD: Satire in Defamation Law: Toward a Critical Understanding. *The Review of Litigation*, Vol. 35, 2016. p. 50–55.

⁷³¹ Ryan KAIRALLA: Work as Weapon, Author as Target – Why Parodies that Target Authors (Not Just Their Works) Should Be Fair Uses. *New York University Journal of Intellectual Property & Entertainment Law*, Vol. 2, 2013. p. 237.

lényeges részei kerültek átvételre, ám ezzel – visszautalva az első faktor vizsgálata során tett megállapításokra – utólag a felhasználás transzformativitása nem pótolható.⁷³²

Összességében az eljáró bíróság tehát 1997-ben született ítéletében – elsősorban a paródia a művön kívüli irányultsága, és a transzformativitás hiánya miatt – jogsértőnek találta a Penguin Books által megvalósított felhasználást. A döntést több kritikai is érte, miszerint ellentétben áll a Campbell döntésben lefektetett elvekkel és irányvonallal, illetve szembehelyezkedik az ügyben kimondott tétellel, miszerint a fair use tesztnek nem csupán a szűkebb értelemben vett paródiát, hanem az utánzatot, szatírárt is le kell fednie.⁷³³ Emellett kritikaként fogalmazódott meg az is, hogy az eljáró bíróság sokkal inkább volt tekintettel a Seuss műveihez kapcsolódó védjegyek oltalmára, és így a „brand” megvédésére, mint a szerzői jogi kérdések alapos körüljárására.⁷³⁴

14. Ugyancsak kiemelkedő jelentőségű döntés született 1998-ban a *Leibovitz v. Paramount Pictures Corporation* eset⁷³⁵ kapcsán. Annie Leibovitz híres portréfotós az Egyesült Államokban, aki 1991-ben a Vanity Fair magazin címlapjára készített egy közismertté vált akt fényképet az akkor várandós Demi Moore színésznőről, aki a képen egyik kezével melleit takarja el, másik kezével pedig a hasát támasztja alá.⁷³⁶

A tényállás alapján a Leibovitz-fénykép – pontosabban az eredeti műhöz igen hasonló, de nem azonos fénykép – a Paramount Pictures filmelőállító társaság által készített 'Naked Gun 33½: The Final Insult' (magyarul: Csupasz pisztoly 33½: Az utolsó merénylet) című film 1993. évi promóciós kampánya során olyan módon került felhasználásra, hogy a filmet népszerűsítő plakátok egyik verzióján a várandós hölgy testére a promotált film főszereplője, a Leslie Nielsen által alakított Frank Drebin nyomozó fejét szerkesztették az alábbi ábra szerint.⁷³⁷

⁷³² VOGEL i.m. (1998) 303–307, és Campbell i.m. „We have no doubt that the Cat's image is the highly expressive core of Dr. Seuss' work. [...] We completely agree with the district court that [...] their post-hoc characterization of the work is »completely unconvincing.«”

⁷³³ L. David MCBRIDE: Same Song, Different Verse – Parody as Fair Use After Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc. *Oklahoma Law Review*, Vol. 48, 1995. p. 646.

⁷³⁴ OCHOA i.m. (2014) 620.

⁷³⁵ *Leibovitz v. Paramount Pictures Corporation*, a továbbiakban: Leibovitz. 137 F.3d 109 (2d Cir. 1998). Elérhető: <https://goo.gl/kBIjzi>.

⁷³⁶ SHIPLEY i.m. (2010) 563.

⁷³⁷ Miatta Tenneh DABO: Recent Developement – Leibovitz v. Paramount Pictures Corp. – Fair Use Doctrine: When is Copyright Infringement a Parody? *Baltimore Intellectual Property Law Journal*, Vol. 7, 1999. p. 156.

11. ábra – Az eredeti Leibovitz-fotó (jobbról), és az átdolgozás útján született filmplakát (balról)
(A képek forrása egységesen: en.wikipedia.org)

Annie Leibovitz – mint a fényképpel kapcsolatos szerzői jogok jogosultja – a fentiekben kifejtett felhasználást jogsértőnek találta, és bírósághoz fordult. Az alperes álláspontja szerint ugyanakkor az átdolgozás paródiának minősül, és mint ilyen a fair use teszt hatálya alá tartozik, és nem jogsértő. Állítását alperes azzal indokolta, hogy az átdolgozott képen Leslie Nielsen komolytalan arckifejezése egyértelmű kontrasztot teremt Demi Moore az eredeti művön megtalálható átszellemült ábrázolásával, ezáltal gúnyt és kritikát kifejezve. Emellett a plakáton megjelenik a 'Due this March.' felirat is, ami pedig szintén gúnyos utalás a színésznő várandós állapotára,⁷³⁸ összekötve a film premierjének dátumával.

Az eljáró bíróság a fair use teszt első faktorát vizsgálva megállapította, hogy bár a különbözőség felidézése önmagában nem elég a szabad felhasználási eset követelményeinek kielégítéséhez, jelen esetben a létrehozott kontraszt olyan mértékű, és olyan pontokra világít rá, amelyeket minden további nélkül az eredeti művel kapcsolatos vélemény kinyilvánításának, kifigurázásnak lehet tekinteni.⁷³⁹ A második és harmadik faktorok – az eddigi estekkel egyezően – kevésbé voltak relevánsak az eset megítélése szempontjából, ugyanakkor a negyedik faktort megvizsgálva az eljáró bíróság rávilágított, hogy a díjfizetés elmaradása önmagában nem jelenti azt, hogy a paródia negatív hatással volt az eredeti mű piacára, mivel a fair use tesztnek való megfelelés esetén eleve szabad felhasználási esetről

⁷³⁸ ZISSU i.m. (2008) 412–413.

⁷³⁹ OCHOA i.m. (2014) 585.

beszélünk, amivel kapcsolatban nem szükséges a szerző számára díjat fizetni, vagy engedélyt kérni.⁷⁴⁰

Mindezek alapján az ügyben eljáró bíróság a Campbell ügyben lefektetett úton haladva megállapította, hogy az alperes felhasználása – vagyis a paródia – megfelelt a fair use tesztnek, ennek megfelelően nem valósított meg szerzői jogi jogsértést.

15. Jeff Koons legutóbbi, médiavisszahangot kiváltó szerzői jogi tárgyú jogvitására a 2006-os *Blanch v. Koons* ügyben⁷⁴¹ került sor. Koons 2000-ben egy neo-pop art stílusú sorozatot alkotott 'Easyfun-Ethereal' néven, amely mindösszesen 24 képből állt. Az alkotások mind ugyanazzal a technikával készültek: Koons különböző hirdetéseket, divatmagazinokat és fényképeket szkennelt be, majd azokat egyes elemeit, részleteit digitális képalkotás segítségével egyesítette montázssá.⁷⁴² A 'Niagara' című kép megalkotásához Koons többek között Andrea Blanch divatfotós egyik fényképét is felhasználta, az eredeti mű szerzőjének engedélye nélkül. Blanch szerzői jogainak megsértése miatt peres eljárást indított.⁷⁴³

12. ábra – Blanch eredeti fényképe (balra) és Koons alkotása (jobbra)
(forrás: nomagdidi.gq)

⁷⁴⁰ Leibovitz i.m. (1998). „Being different from an original does not inevitably »comment« on the original. [...] Because the smirking face of Nielsen contrasts so strikingly with the serious expression on the face of Moore, the ad may reasonably be perceived as commenting on the seriousness, even the pretentiousness, of the original. [...] But she [Leibovitz – a szerz.] is not entitled to a licensing fee for a work that otherwise qualifies for the fair use defense as a parody.”

⁷⁴¹ *Blanch v. Koons*. 467 F.3d 244 (2d Cir. 2006). Elérhető: <https://cyber.harvard.edu/people/tfisher/IP/2006%20Blanch%20Abridged.pdf>.

⁷⁴² Natalie NATHON: The Case of Silk Sandals and Jeff Koons: Appropriation in Art, Copyright Infringement and Fair Use. *Studia Iuridica Auctoritate Universitatis Pecs Publicata*, Vol. 151, 2013. p. 156.

⁷⁴³ Daniel CHERRY: Blanch It, Mix It, Mash It: A Fair Use Framework for the Mashup. *Thomas M. Cooley Law Review*, Vol. 28, No. 3, 2011. p. 507.

Az eljárásban Koons az alábbiak szerint arra hivatkozott, hogy a divatmagazinnál származó fénykép használata kritikai funkciót látott el, annak segítségével alkotás többletjelentést – a tömegmédia az esztétikára és a társadalomra kifejtett hatását értékeli – hordoz magában.⁷⁴⁴

„Although the legs in the Allure Magazine photograph [“Silk Sandals”] might seem prosaic, I considered them to be necessary for inclusion in my painting rather than legs I might have photographed myself. The ubiquity of the photograph is central to my message. [...] By using a fragment of the Allure photograph in my painting, I thus comment upon the culture and attitudes promoted and embodied in Allure Magazine.”⁷⁴⁵

A Campbell ügyben kimondottak jelentőségét mutatja, hogy az eljáró bíróság ebben a paródiával csak közvetetten összefüggő ügyben is hivatkozta az 1994-es döntésben foglaltakat, egyúttal arra alapozva jelezte, hogy álláspontja szerint Koons fenti okfejtése, a felhasználás transzformatív és kritikus jellege⁷⁴⁶ megalapozza a fair use kivétel alkalmazását,⁷⁴⁷ a magatartás pedig nem sértette Blanch szerzői jogait.⁷⁴⁸ A fair use teszt ezen, a Campbell döntések alapuló, rugalmas értelmezési irányát a 2013-ban született a *Cariou v. Prince* döntés,⁷⁴⁹ és a 2015-ös *Authors Guild v. Google, Inc.* ügyben⁷⁵⁰ hozott döntés is megerősíti.

16. Szót kell még ejteni a 2009. évben eldöntött *Bourne Co. v. Twentieth Century Fox Film Corp.* ügyről,⁷⁵¹ amely lényegében kiköszörülte a Seuss ügyben a joggyakorlaton ejtett csorbát.

⁷⁴⁴ Elina LAE: Mashups - A Protected Form of Appropriation Art or a Blatant Copyright Infringement. *Virginia Sports and Entertainment Law Journal*, Vol. 12, No. 1, 2012. p. 45.

⁷⁴⁵ Blanch v. Koons i.m. 3. pont.

⁷⁴⁶ Jeannine M. MARQUES: Fair Use in the 21st Century: Bill Graham and Blanch v. Koons. *Berkeley Technology Law Journal*, Vol. 22, No. 1, 2007. p. 346.

⁷⁴⁷ Rebecca TUSHNET: Judges as Bad Reviewers: Fair Use and Epistemological Humility. *Law & Literature*, Vol. 25, No. 1, 2013. p. 22.

⁷⁴⁸ Alyce W. FOSHEE: Monge v. Maya Magazines, Inc.: The Demand for Celebrity Gossip and the Doctrine of Transformative Use in the Ninth Circuit. *Golden Gate University Law Review*, Vol. 44, No. 1, 2014. p. 26.

⁷⁴⁹ *Cariou v. Prince*. 714 F.3d 694 (2013). Elérhető: https://cyber.harvard.edu/people/tfisher/cx/2013_Cariou.pdf. Ld. még: Jennifer GILBERT-EGGLESTON: *Cariou v. Prince: Painter or Prince of Thieves*. *University of Denver Sports and Entertainment Law Journal*, Vol. 11, 2011. p. 117–136.

⁷⁵⁰ *Authors Guild v. Google, Inc.* 804 F.3d 202 (2d Cir. 2015). Elérhető: <https://casetext.com/case/guild-v-google-inc-1>. Ld. még: Raquel XALABARDER: Google Books and Fair Use: A Tale of Two Copyrights. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, Vol. 5, No. 1, 2015. p. 55.

⁷⁵¹ *Bourne Co. v. Twentieth Century Fox Film Corp.*, a továbbiakban: *Family Guy*. 602 F. Supp.2d 499 (2009). Elérhető: <https://goo.gl/BPU9p0>.

A Family Guy (magyarul: Családos csóka) egy felnőtteknek szánt szituációs komédia, animációs sorozat, amely groteszk, vulgáris humoráról és szókimondó stílusáról ismert. Az eset lényegét képező tényállás alapján a sorozat harmadik évadának huszonkettedik részében – amely a beszédes 'I Need a Jew' címet viseli – 'When You Wish Upon a Weinstein' néven feldolgozásra került Leigh Harline és Ned Washington 'When You Wish Upon a Star' című közös szerzeménye. Az eredeti mű ugyanakkor – nem szerzői jogi értelemben – elsősorban mégsem a szerzőkhöz kötődik, mivel a Pinokkió animációs filmben történt felhasználása óta a Walt Disney (a továbbiakban: Disney) társaság ikonikus dallamává nőtte ki magát, a felhasználók jellemzően ez utóbbi társaságra asszociálnak a dal hallatán attól függetlenül, hogy nem a Disney a szerzői jogok jogosultja.⁷⁵²

A Family Guy szintén ezen asszociációs kapcsolatot lovagolta meg engedély és díjfizetés nélküli feldolgozásában, amellyel kapcsolatban a jogosult Bourne Co. végül peres eljárást kezdeményezett szerzői jogainak megsértése miatt. A per tárgyává tett epizódban a sorozat főszereplője Peter, pénzügyi problémái miatt dal formájában azért fohászkodik egy csillaghoz – az eredeti műhöz nagyon hasonló dallamban, és szövegét is részben felidézve –, hogy az küldjön számára egy izraelita ismerőst, aki megoldja a gondjait. A fent ismertetett jelenet nagyban hasonlít a Pinokkió egy jelenetéhez – amelyben a játékkészítő Gepetto hasonló módon fohászkodik egy gyermekért –, emellett pedig – szintén a Disney társasághoz köthető módon – utalás arra a híresztelésre is, miszerint Walter Elias Disney, a társaság alapítója, antiszemita volt.⁷⁵³

When You Wish Upon a Star (Leigh Harline – Ned Washington)	When You Wish Upon a Weinstein (Seth MacFarlane – Walter Murphy)
<i>“When you wish upon a star Makes no difference on who you are Anything your heart desires Will come to you.</i> <i>If your heart is in your dreams No request is too extreme When you wish upon a star As dreamers do.</i>	<i>“Nothing else has worked so far, So I'll wish upon a star, Wondrous dancing speck of light, I need a Jew...</i> <i>Lois makes me take the rap, Cause our checkbook looks like crap, Since I can't give her a slap, I need a Jew...</i>

⁷⁵² Cydney A. TUNE – Jenna F. LEAVITT: Family Guy Creators' Fair Use Wish Comes True. *Entertainment and Sport Lawyer*, Vol. 27, No. 2, 2009. p. 8–10.

⁷⁵³ WARRINGTON i.m. (2009) 653.

<i>Fate is kind She brings to those who love The sweet fulfillment of Their secret longing</i> <i>Like a bolt out of the blue Fate steps in and sees you through When you wish upon a star Your dreams come true</i>	<i>Where to find A Baum or Stien or Stein To teach me how to whine And do my taxes...</i> <i>Though by many they're abhorred, Hebrew people I've adored, Even though they killed my lord, I need a Jew!"</i>
--	--

Az eljáró bíróság megállapította, hogy az alperesek által megvalósított felhasználás bár bizonyos szempontból paródia – hiszen görbe tükröt állít az eredeti mű naiv, gyermeki világképe elé –, ugyanakkor elsősorban szatíra – vagyis nem a művet, hanem a művel parodizál –, mivel számos olyan gúnyos elemet tartalmaz, amely nem az eredeti műre, hanem egy külső jelenségre, a Disney társaságra utal.⁷⁵⁴ Ugyanakkor ez nem képezte akadályát annak, hogy a fair use teszt faktorainak vizsgálata alperesek szempontjából pozitív eredménnyel záruljon, ugyanis a bíróság rávilágított, hogy a felhasználás kellő mértékben transzformatív,⁷⁵⁵ és nyilvánvalóan nincs érdemi hatása az eredeti mű piacára sem, még ha felperes álláspontja szerint az átdolgozás különösen sértő tartalma negatívan befolyásolná az eredeti mű megítélését.⁷⁵⁶

Az ügy különös jelentősége tehát, hogy a Seuss-üggyel ellentétben, ahol a felhasználás stílusutánzás jellege akadályát képezte a fair use teszt alapján való kimentésnek, jelen esetben a szabad felhasználási eset sikeresen alkalmazható volt. Az alperesek által megvalósított felhasználás így – hasonlóan⁷⁵⁷ a sorozatot a korábbiakban hasonló körülmények között érintő peres eljáráshoz⁷⁵⁸ – nem volt jogsértő.

⁷⁵⁴ TUNE – LEAVITT i.m. (2009) 9.

⁷⁵⁵ Nicholas D. SIRABELLA: Separating the Sheep from the Goats: Celebrity Satire as Fair Use. *Cardozo Law Review*, Vol. 33, No. 2, 2011. p. 791.

⁷⁵⁶ Family Guy i.m. (2009). „[T]he Court to find that one of their intended comments in parodying »When You Wish Upon a Star« related to the reputation of Walt Disney as an anti-Semite [...]. The Court finds that the new work is transformative; consequently, the first factor weighs in favor of a finding of fair use. [...] In this case, there can be no question that »I Need a Jew« does not usurp the market for »When You Wish Upon a Star.«”

⁷⁵⁷ Patrick K. THORNTON: Cultural Behemoths Collide – Carol Burnett v. Family Guy. *Entertainment & Sports Law*, Vol. 25, No. 3, 2007. p. 8–9. és Eric D. GORMAN: Who Gets the Last Laugh? Satire, Doctrine of Fair Use, and Copywrong Infringement. *Temple Journal of Science, Technology & Environmental Law*, Vol. 29, No. 2, 2010. p. 216.

⁷⁵⁸ Ld. Burnett v. Twentieth Century Fox Film Corp., 491 F. Supp. 2d 962, 974 (2007). Elérhető: <https://goo.gl/GfL9gZ>.

17. A 2012. évi *Northland Family Planning Clinic, Inc. v. Ctr. for Bio-Ethical Reform* ügyben⁷⁵⁹ a pro-choice és pro-life mozgalmak kerültek egymással ellentétbe.⁷⁶⁰ A tényállás szerint a Northland Family Planning klinika – amely alapvetően terhességmegszakításokkal foglalkozik – 2009-ben egy videót tett közzé, amelynek fő célja az abortusszal kapcsolatos stigmatizáció feloldása volt. A Center for Bio-Ethical Reform és Gregg Lee Cunningham erre reakcióként több olyan videót tett közzé, amelyekben a Northland videójának jelenetei, és a terhesség művi megszakítását ábrázoló, rendkívül nyers és grafikus jelenetek váltják egymást. Az engedély nélküli felhasználás vonatkozásában a Northland polgári peres eljárást indított.⁷⁶¹

A bíróság előtti eljárásban alperesek arra hivatkoztak, hogy az általuk megvalósított felhasználás a Northland videójával kapcsolatos paródiának tekinthető, mivel éles kontrasztot állítottak az eredeti mű narrátora általi állítások, és az abortusz „borzalmas valósága” között. Az eljáró bíróságnak tehát egy nem humoros (legfeljebb gúnyos) jellegű paródia tekintetében kellett állást foglalnia.⁷⁶² Az ítéletben foglaltak szerint a felhasználás a bíróság szerint transzformatív volt (hiszen a feje tetejére állította az eredeti mű üzenetét),⁷⁶³ a kritikai üzenetre való tekintettel a humoros jelleg hiánya nem okoz problémát, az átdolgozás nem vett át túlzó mértékben az eredetiből, és az eredeti mű piacára sem volt azonosítható hatása,⁷⁶⁴ így a felhasználást jogszerűnek minősítette.⁷⁶⁵ Bár az Egyesült Államok esetjogában elég ritkán merült fel a személyhez fűződő jogok kérdése, érdekes lenne látni ezen esetet a személyhez fűződő jogok fényében megvilágítva: vajon sérti-e a szerző integritásához fűződő jogát, ha a pro-choice üzenetet hordozó művét szélsőségesen nyers keretek közé helyezik?

18. A 2015-ös *Galvin v. Ill. Republican Party* ügyben⁷⁶⁶ – A Deckmyn döntéshez hasonlóan – egy politikai célú paródiával⁷⁶⁷ kapcsolatban merültek fel szerzői jogi kérdések. Az Illinois állam-béli republikánus párt 2014-ben több ezer példányban többszörözte és

⁷⁵⁹ *Northland Family Planning Clinic, Inc. v. Ctr. for Bio-Ethical Reform* (a továbbiakban: Northland). 868 F. Supp. 2d 962 (C.D. Cal. 2012). Elérhető: <https://casetext.com/case/northland-family-planning-clinic-inc-v-ctr-for-bioethical-reform>.

⁷⁶⁰ John TEHRANIAN: The New Censorship. *Iowa Law Review*, Vol. 101, No. 1, 2015. p. 262.

⁷⁶¹ FLEGAL i.m. (2013) 118.

⁷⁶² Stacey L. DOGAN – Mark A. LEMLEY: Parody as Brand. *U.C. Davis Law Review*, Vol. 47, No. 2, 2013. p. 499. 111. lj.

⁷⁶³ Rebecca TUSHNET: Content, Purpose, or Both. *Washington Law Review*, Vol. 90, No. 2, 2015. p. 880. 60. lj.

⁷⁶⁴ FLEGAL i.m. (2013) 119–120.

⁷⁶⁵ Victoria CUARTERO – Dan SATORIUS – Michael DONALDSON: Parody, Satire, and Jokes. *Entertainment and Sports Lawyer*, Vol. 32, No. 2, 2015. p. 70.

⁷⁶⁶ *Galvin v. Ill. Republican Party*. 130 F. Supp. 3d 1187 (N.D. Ill. 2015). Elérhető: <https://casetext.com/case/galvin-v-ill-republican-party-ill-house-republican-org-roderick-drobinski-friends-of-rod-drobinski-jamestown-assocs-llc>.

⁷⁶⁷ Jiarui LIU: An Empirical Study of Transformative Use in Copyright Law. *Stanford Technology Law Review*, Vol. 22, No. 1, 2019. p. 211. 154. lj.

terjesztette Quentin Galvin fényképét, amin a demokrata párt egyik tagja, Sam Yingling és sofőrje, Jacob Meister látható. A képet úgy módosították, hogy az eredeti képen látható kabrió hátsó ülésére pénzeszsákokat helyeztek el, a háttérbe pedig az Egyesült Államok Capitoliumát helyezték el, azt a benyomást keltve, mintha az autó az épületből ellopott pénzzel hajtana el.⁷⁶⁸ A helyzet hozzáadott komikumát adja, hogy az átdolgozott művön a demokrata képviselő nem, csupán sofőrje szerepel, így a republikánus párt üzenete egy kicsit elveszni látszik.⁷⁶⁹ Az engedély nélküli felhasználás vonatkozásában Galvin és Meister peres eljárást indítottak.

Az eljáró bíróság alapvetően a kritikai cél szempontjából közelítette meg a kérdést,⁷⁷⁰ ugyanakkor a felhasználásban emellett a paródia célját is azonosította, így a Campbell döntésre hagyatkozva vizsgálta a magatartás transzformatív jellegét és az eredeti mű piacára gyakorolt hatását is. Mivel mindkét tekintetben a fair use teszt követelményeinek megfelelően minősítette a felhasználást, azért jogsértést nem állapított meg.⁷⁷¹

19. A 2017. évi *Lombardo v. Dr. Seuss Enters. döntés*⁷⁷² ismételten Dr. Seuss munkásságát érintette, ezúttal a szerző egyik legismertebb művének, a 'How the Grinch Stole Christmas!' (magyarul: Hogyan lopta el a Görcs a karácsonyt) című alkotásának átdolgozására kerül sor, az adaptációra ráadásul színpadi keretek között került sor. Sőt, a szó szoros értelmében nem is kizárólag átdolgozás, hanem folytatás készült az eredeti műhöz, ugyanis Matthew Lombardo 'Who's Holiday!' című egyszemélyes színdarabja az egyik főszereplő, Cindy-Lou Who történetének fonalát mintegy negyven évvel Dr. Seuss művének vége után veszi fel.⁷⁷³ A Dr. Seuss stílusára emlékeztető, egyszerű verselésben előadott történet szerint Cindy-Lou alkohol, gyógyszer és drogfüggő, egy hegyen tölti magányosan az életét, egyetlen gyermekét pedig évekkel korábban állami nevelésbe adta.⁷⁷⁴ A végül pozitív

⁷⁶⁸ Roger L. ZISSU: Expanding Fair Use: The Trouble with Parody, the Case for Satire. *Journal of the Copyright Society of the U.S.A.*, Vol. 64, 2017. p. 9.

⁷⁶⁹ Renee HOBBS (szerk.): *The Routledge Companion to Media Education, Copyright, and Fair Use*. Routledge, 2018. p. 131.

⁷⁷⁰ Andrew GILDEN: Copyright's Market Gibberish. *Washington Law Review*, Vol. 94, No. 3, 2019. p. 1052. 215. lj.

⁷⁷¹ David E. SHIPLEY: A Transformative Use Taxonomy: Making Sense of the Transformative Use Standard. *Wayne Law Review*, Vol. 63, No. 2, 2018. p. 292. 163. lj.

⁷⁷² *Lombardo v. Dr. Seuss Enters.*, L.P. 279 F. Supp. 3d 497 (S.D.N.Y. 2017). Elérhető: <https://casetext.com/case/lombardo-v-dr-seuss-enters-lp>.

⁷⁷³ Benjamin REISER: Anything You Can Use, I Can Use Better: Examining the Contours of Fair Use as an Affirmative Defense for Theatre Artists, Creators, and Producers. *Fordham Intellectual Property, Media & Entertainment Law Journal*, Vol. 30, No. 3, 2020. p. 903–904.

⁷⁷⁴ Kathleen E. MCCARTHY: Free Ride or Free Speech: Predicting Results and Providing Advice for Trademark Disputes Involving Parody. *The Trademark Reporter*, Vol. 109, No. 4, 2019. p. 745–746.

kicsengésű, engedély nélküli átdolgozás miatt az eredeti mű jogosultjai peres eljárást indítottak.

13. ábra – Dr. Seuss könyvének borítója (balra) és a Lombardo színdarabjának plakátja (jobbra)
(forrás: amazon.com és ticketmate.com)

Az eljáró bíróság álláspontja szerint egyértelműen paródia célú felhasználásról van szó, mivel a színdarab az eredeti művet, annak stílusára, karaktereire és történetvezetésére való reflektálás útján idézi fel, Cindy-Lou jól ismert, a gyermeki naivitást szimbolizáló karakterét profán környezetbe helyezi, ezzel komikus, nevetséges hatást elérve. Továbbá a bíróság kifejti, hogy a felhasználás egyértelműen transzformatív,⁷⁷⁵ és az eredeti mű piacára sincs hatással. Mindezek alapján a felhasználás a fair use-tesztnek megfelelt,⁷⁷⁶ így nem került jogsértés megállapításra.⁷⁷⁷

20. Végezetül szükséges még kitérni a *Dr. Seuss Enters. v. ComicMix LLC* esetre, amelyben elsőfokon 2018-ban,⁷⁷⁸ másodfokon 2019-ben született döntés,⁷⁷⁹ és a Northland

⁷⁷⁵ Laura A. HEYMANN: Reasonable Appropriation and Reader Response. *UC Irvine Law Review*, Vol. 9, No. 2, 2019. p. 351. 53. lj.

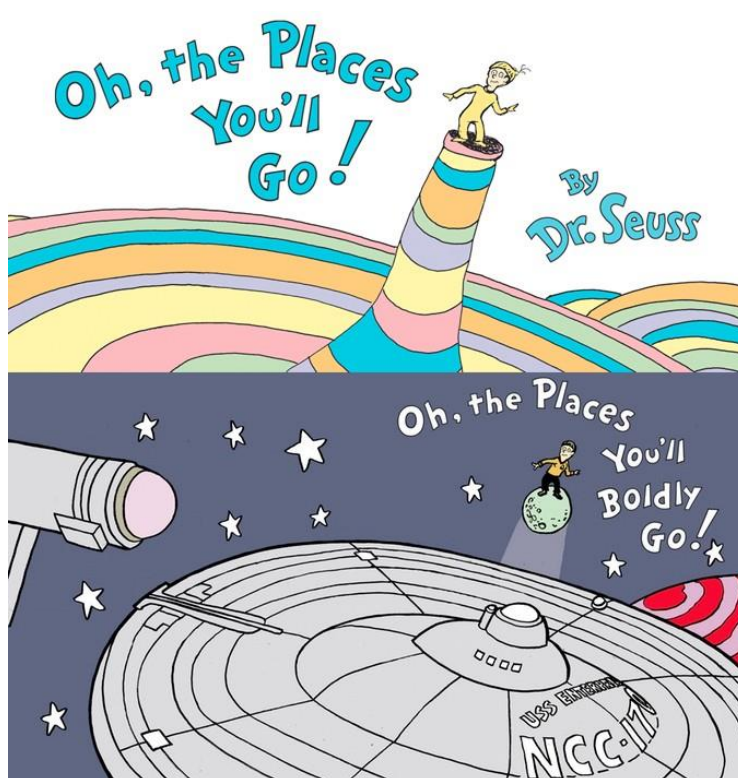
⁷⁷⁶ Scott D. LOCKE: Parallel Novels and the Reimagining of Literary Notables by Follow-on Authors: Copyrights Issues When Characters Are First Created by Others. *Chicago-Kent Journal of Intellectual Property*, Vol. 17, No. 2, 2018. p. 287. 103. lj.

⁷⁷⁷ Lynn M. JORDAN – David M. KELLY: Another Decade of *Rogers v. Grimaldi*: Continuing to Balance the Lanham Act with the First Amendment Rights of Creators of Artistic Works. *The Trademark Reporter*, Vol. 109, No. 5, 2019. p. 852.

⁷⁷⁸ *Dr. Seuss Enters., L.P. v. Comicmix LLC*. Case No.: 16-CV-2779-JLS (BGS). Decided Jun 21, 2018. Elérhető: <https://tinyurl.com/y867n5pj>.

⁷⁷⁹ *Dr. Seuss Enterprises, L.P. v. ComicMix LLC*. Case No (a továbbiakban: *ComicMix*). 16-CV-2779 JLS (BGS) (S.D. Cal. Mar. 12, 2019). Elérhető: <https://www.loeb.com/-/media/files/pdfs/dr-seuss-fair-use.pdf>.

döntéssel együttesen szemlélve rendkívül jól mutatja azt, hogy a Campbell döntést követően milyen mértékben szélesedett ki az Egyesült Államokban a fair use teszt alkalmazhatósága és a paródia-kivétel hatálya. A Dr. Seuss által írt és illusztrált 'Oh, the Places You'll Go' című, ifjúsági könyvet 1990-ben adták ki először. A ComicMix által kiadott 'Oh, the Places You'll Boldly Go!' az eredeti mű stílusát, címét, grafikáit és verselését felidézve a Star Trek című sorozat karaktereinek kalandjait ábrázolja.⁷⁸⁰ A Seuss-művek jogosultja az engedély nélküli felhasználás vonatkozásában peres eljárást kezdeményezett.⁷⁸¹

14. ábra – Dr. Seuss eredeti alkotásának borítója (részlet, fent) és a ComicMix által kiadott könyv borítója (lent)
(forrás: copyright.byu.edu)

Az eljáró bíróság előtt a ComicMix arra hivatkozott, hogy felhasználása paródia célú volt, ebből fakadóan megfelel a fair use teszt elvárásainak. A bíróság végül arra a következtetésre jutott, hogy bár az átdolgozott mű nem minősül paródiának,⁷⁸² a

⁷⁸⁰ Lisa P. RAMSEY: Using Failure to Function Doctrine to Protect Free Speech and Competition in Trademark Law. *Iowa Law Review Bulletin*, Vol. 104, 2019. p. 96.

⁷⁸¹ Tyler T. OCHOA: Dr. Seuss, the Juice and Fair Use Revisited: Two Decades of Parody and Satire in Copyright Law. *IDEA: The Law Review of the Franklin Pierce Center for Intellectual Property*, Vol. 59, No. 1, 2018. p. 247.

⁷⁸² Stephen CARLISLE: One Suit, Two Suits, Both About Seuss, So Why Is One Wrong, and the Other Fair Use? *Nova Southeastern University blog*, 2019. március 21. Elérhető: <http://copyright.nova.edu/seuss/>.

transzformativitása és az eredeti mű piacára gyakorolt hatás hiánya miatt a *mashup* jellegű⁷⁸³
felhasználás mégis fair-nek tekinthető.⁷⁸⁴

⁷⁸³ SHIPLEY i.m. (2018) 301. 223. lj.

⁷⁸⁴ ComicMix i.m. (2019).

IV.3. A paródia megítélése a magyar jog alapján

A Magyar Értelmező Kéziszótár szerint a paródia egyik értelmében „Irodalmi mű, stílus, műfaj stb. – tréfás, torzító utánazta”, második értelmében pedig „Torzkép, karikatúra.”⁷⁸⁵ Egy diákoknak szánt értelmező szótár megközelítésében⁷⁸⁶ a paródia nem más, mint „valamely irodalmi mű, művészeti stílus, műfaj stb. tréfás, torzító utánzata.” A paródia fogalma a Magyar néprajzi lexikon szerint a következőképpen hangzik: „a folklóresztétika kategóriája, egy alkotás, tréfás, szatirikus változata, amelynek célja az eredeti nevetséges formában való megismétlése.” Ezzel szemben a szatíra, vagy utánzat nem más, mint „a komikum igen éles fajtája, a folklóresztétika kategóriája.”⁷⁸⁷ Látható, hogy ezen részben tautologikus megközelítésekkel viszonylag nehéz⁷⁸⁸ szerzői jogi szempontból pontos megállapításokat tenni.

Az Szjt. – mivel nem tartalmaz a paródiára, karikatúrára vonatkozó kivételt – természetesen szintén nem tartalmaz definíciót, vagy más utalást erre a felhasználási módra vonatkozóan. Jelen értekezés egyik elsődleges célja ugyanakkor annak körüljárása, hogy a magyar jogalkotó milyen érvek alapján nem ültette át az InfoSoc Irányelv opcionális kivételét, illetve ennek megvizsgálása után annak tisztázása, hogy ezek az érvek helytállóak-e a jelenlegi körülmények között, esetleg felmerül-e – tekintettel a nemzetközi környezetre, tendenciákra, illetve a személyhez fűződő és vagyoni jogok dogmatikai megközelítésére – annak szükségessége, hogy a paródia-kivétel beillesztésre kerüljön a magyar szerzői jog rendszerébe. Ennek érdekében jelen értekezés II.2.5. alfejezete elemezte a paródia célú felhasználásoknak a háromlépcsős-tesztel való kapcsolatát a hazai jogban, a lenti V.4. alfejezet a paródia és a személyhez fűződő jogok ütközésének kérdését is részletesen körüljárja, jelen fejezet pedig a paródiához közvetlenül kapcsolódó szerzői jogi kérdések vizsgálatát végzi el.

Kiindulópontként szükséges leszögezni, hogy bár az InfoSoc Irányelv a fentiekben már kifejtettek szerint a többszörözés és nyilvánossághoz közvetítés – illetve bizonyos

⁷⁸⁵ PUSZTAI Ferenc: *Magyar értelmező kéziszótár*. Akadémia kiadó, 2003.

⁷⁸⁶ EÖRY Vilma: *Magyar értelmező szótár diákoknak – Szómagyarázatok példamondatokkal*. Tinta Tankönyvkiadó, Budapest, 2010. p. 623.

⁷⁸⁷ ORTUTAY Gyula (szerk.): *Magyar néprajzi lexikon*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1977–1982. Elérhető: <https://goo.gl/ndOZX3>.

⁷⁸⁸ Monique Bradley LAMPKE: Why the Fair Use Defense of Free Speech or Parody Under the Anticybersquatting Consumer Protection Act Needs Judicial Review by the United States Supreme Court. *Minnesota Journal of Law, Science & Technology*, Vol. 11, 2010. p. 313.

esetekben a terjesztés – korlátjaként⁷⁸⁹ nevesíti a saját paródia-kivételét, a paródia célú felhasználásokról igazából mint átdolgozásról – ezáltal nevesített felhasználási módról – szükséges beszélnünk,⁷⁹⁰ hiszen a parodizálás során jellemzően – bár nem feltétlenül – az eredeti műből annak megváltoztatása, részeinek felhasználása és eltorzítása útján ugyancsak egyéni-eredeti jelleggel rendelkező alkotás jön létre.

IV.3.1. A paródia SZJSZT szakvéleményei és a hazai jogirodalom tükrében

Az SZJSZT több szakvéleményében is foglalkozott a paródia szerzői jogi megítélésével. Így elsőként a 39/2002. sz. szakvéleményben találunk megállapításokat erre vonatkozóan, kimondva, hogy egyrészt a paródiának nincs részletesen kimunkált bírói gyakorlata Magyarországon,⁷⁹¹ másrészt – az eset kapcsán egyfajta negatív megközelítésben – több tulajdonságot nevesít, amellyel a paródia célú felhasználások rendszerint rendelkeznek. A paródia így az eredeti mű stíluselemeit eltúlozva, vagy a szerző alkotásainak jellegzetes vonásait humoros módon mutatja be, jellemzi továbbá egy „összekacsintó rokonszenv”, vagy „lesújtó kritika”, bírálat is.⁷⁹² Ennek fényében tehát az SZJSZT olvasatában a paródia fogalma nem csupán a szorosabb értelemben vett szerzői jogi paródiát fedi le, hanem a szerző stílusának gúnyos megjelenítését (stílusutánczást) is.

A 13/2003. sz. szakvélemény a fentiekhez további szempontokkal járul hozzá, így olvasatában a szerzői jogi paródia szükségszerű eleme az eredeti mű felidézése, de fontos, hogy az átdolgozás útján létrejött műben az új, egyéni elemek kerüljenek túlsúlyba. Emellett különösen érdekes, hogy az SZJSZT álláspontja szerint a magyar szerzői jogban az engedélyköteles átdolgozás, és az engedélyt nem igénylő paródia elvileg elhatárolható egymástól.⁷⁹³

Ezen gondolatokat bontja ki részleteiben a 16/08. sz. szakvélemény. Az SZJSZT itt a paródiát egyrészt a szellemi vita közismert eszközeként, másrészt pedig „a vélemény szabadság alkotmányos védelmének sajátos, a szerzői jog által elismert belső korlátja”-ként közelíti meg. A paródia megállapításához objektív ismérvként szükség van az

⁷⁸⁹ InfoSoc irányelv 5. cikk (3) és (4) bek.

⁷⁹⁰ Sztj. 29. §.

⁷⁹¹ GRAD-GYENGE Anikó: *Film és szerzői jog – A megfilmesítési szerződés*. Médiatudományi Intézet, 2016. p. 66.

⁷⁹² SZJSZT 39/2002. (*Flintstones figurák felhasználása reklámcélokra*) Elérhető: <https://goo.gl/DXh59j>.

⁷⁹³ SZJSZT 13/2003. (*Játékfilm lényeges elemeinek jogosulatlan felhasználása reklámfilmekben*) Elérhető: <https://goo.gl/sQe8eA>.

eredeti mű felidézésére, illetve a saját alkotói tevékenységgel való önállóság, az eredeti műtől való, egyéni alkotás útján megvalósuló „eltávolodás” megszerzésére is. A szakvélemény kifejti, hogy a paródia célú felhasználás „*az átdolgozás fogalma alóli, de nevesített szabad felhasználásnak nem tekinthető kivétel*”. Az engedély nélkül átvehető elemek között nevesítésre kerülnek a felismerhetőséghez szükséges, illetve a vitát, szembenállást kifejező részek. Végül az SZJSZT – és érdekes felvetés, hogy ez ellentétben áll-e a 39/2002. sz. szakvéleményben foglaltakkal, miszerint a szerző stíluselemeinek utánzása is a paródia fogalma alá tartozik – kifejti, hogy a stílusutánzás (utánzat, utánképzés, *pastiche*) az Szjt. 1. § (6) bekezdése alapján⁷⁹⁴ nem engedélyköteles felhasználás.⁷⁹⁵

FALUDI a paródia szerzői jogi megítéléséről írt tanulmányában ugyancsak hivatkozik az SzJSZT 16/08. sz. szakvéleményére, illetve az abban kifejtettekre. Konklúziójában kifejti, hogy álláspontja szerint nincs szükség a paródia-kivétel törvénybe foglalására, mivel annak „*legtisztább változata*” olyan csekély mértékben merít csak az eredeti műből, hogy az nem éri el az átdolgozás szintjét, „*belefeér az idézés mint a legtipikusabb szabad felhasználás kereteibe*”, a paródia megítélése pedig egyébként is esetről-esetre történő vizsgálat tárgykörébe tartozik.⁷⁹⁶ Ennek kapcsán megjegyezhető, hogy a paródia az idézés kivételén keresztül megvalósuló elismerése – ahogy Olaszország és Csehország esetében is megvalósul a fentiekben kifejtettek szerint – bár nem példátlan, ugyanakkor közel sem nevezhető az uralkodó megközelítésnek, továbbá problémát jelent, hogy az idézés mint szabad felhasználás bizonyos műfajok esetében – mint a képzőművészeti alkotások – eleve kizárt, illetve a paródia jellemzően egyébként is túlnyúlik ezen szabad felhasználási eset keretein.

GRAD-GYENGE a szerzői jogi korlátozásokról szóló monográfiájában ugyancsak érinti a paródia kérdését. Álláspontja szerint nincs szükség önálló szabad felhasználási esetkör bevezetésére, mivel a paródia-kivétel az InfoSoc Irányelvől történő átültetése csak azt tenné lehetővé, hogy „*az érintett műveket változatlan formában használja fel a parodizáló*”,⁷⁹⁷ ugyanakkor a fentiekben bemutatott, a monográfia megjelenését követően született *Deckmyn döntésből* nem feltétlenül erre következtethetünk, bár kétségtelen, hogy az uniós bíróság az átdolgozás jogát nem tudja beemlíteni az ítékezésébe, mivel ez nem került harmonizálásra. Emellett kifejti, hogy a paródia bizonyos esetekben – mint pl. a már említett stílusparódia –

⁷⁹⁴ Szjt. 1. § (6) bek.: (6) „Valamely ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer vagy matematikai művelet nem lehet tárgya a szerzői jogi védelemnek.”

⁷⁹⁵ SZJSZT 16/08. (Reklámozás céljából megrendelt mű felhasználása) Elérhető: <https://goo.gl/n6TxhT>.

⁷⁹⁶ FALUDI i.m. (2015) 95, 112, 115.

⁷⁹⁷ Ugyanakkor azon országokban, ahol az uniós csatlakozás után került bevezetésre a szabad felhasználási eset – mint például Litvánia – az elfogadott szövegek ettől rugalmasabb értelmezésre engednek következtetni.

nem valósít meg engedélyköteles felhasználást, bizonyos esetekben pedig az idézés körében is védelemben részesíthető.⁷⁹⁸

Az Szjt. Nagykommentárja⁷⁹⁹ ugyancsak foglalkozik a paródia kérdésével. A fentiekben már kifejtettekhez hasonlóan kitér a felidézés és a stílusutánczás problémájára, illetve leszögezi, hogy az engedélyköteles felhasználás és a szabad paródia elhatárolása egyedi vizsgálatot kíván meg minden esetben.

A teljesség kedvéért még szükséges szólni az 1969. évi szerzői jogi törvényről is, amely 16. § (3) bekezdésben,⁸⁰⁰ szűk körben lehetőséget biztosított a paródia célú felhasználások szerzői jogi elismerésére is, ám ezt a szakaszt a BUE-be való ütközése miatt 1994. évben hatályon kívül helyezték,⁸⁰¹ így nem került átvételre a hatályos törvényben.

IV.3.2. A DC Comics és a HVG Lapkiadó Kft. közötti peres eljárás tanulságai

Az első olyan hazai, érdemi jogvitára, amely egy paródia célú felhasználás szerzői jogi megítélésére vonatkozik, egészen 2018-ig kellett várni. A *DC Comics és a HVG Lapkiadó Kft.*⁸⁰² közötti peres eljárás tárgya a HVG című folyóirat 2016. szeptember 8. napján megjelent számának címlapja volt, ahol a DC Comics egyik legrégebbi karakterének, Superman-nek egyik ikonikus mozdulata – az ing két kézzel való szétfeszítése –, és az így megjelenő „S” szimbólum került ábrázolásra, illetve átdolgozásra.⁸⁰³ Mivel a felhasználásra engedély nélkül került sor, a DC Comics polgári peres eljárást indított.

⁷⁹⁸ GYENGE i.m. (2010a) 222–225.

⁷⁹⁹ GYERTYÁNFY Péter (szerk.): *Nagykommentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez*. Online verzió, 2018. (Ld. az átdolgozás jogánál írottakat).

⁸⁰⁰ A szerzői jogról szóló 1969. évi III. törvény 16. § (3) bek.: „Új, önálló mű alkotásához idegen mű felhasználható; ez a jog azonban nem terjed ki az idegen mű átdolgozására színpad, film, rádió vagy televízió céljára, valamint az azonos műfajban történő átdolgozásra.”

⁸⁰¹ FALUDI i.m. (2015) 100.

⁸⁰² Külön köszönet illeti Dr. Bérczes Lászlót, a Bérczes Ügyvédi Iroda vezető ügyvédjét, a felepres jogi képviselőjét, hogy az ügyvel kapcsolatos döntéseket tudományos kutatás céljából rendelkezésre bocsájtotta.

⁸⁰³ CZEGLÉDI Ádám Sándor: Case law update – az elmúlt egy év legfontosabb védjegyjogi tárgyú döntései Magyarországon és az EU-ban. *MIE Konferencia előadás*, 2019. november 21. Elérhető: http://mie.org.hu/2019_osz/Czegledi_DC_Comics_HVG.pdf.

15. ábra – A Superman képregényfüzet első számának hazai kiadása (jobbra) és a HVG kérdéses címlapja (balra)
(forrás: kepregenyaruhaz.hu, hvg.hu)

A Fővárosi Törvényszék döntésének megalapozásához kérte az SZJSZT állásfoglalását is, amelyben a testület a paródiával kapcsolatos kérdések felvezetésénél mintha engedne egy kicsit a korábbi szakvéleményekben foglaltaktól: „Az eljáró tanács megjegyzi, hogy a magyar szerzői jogi törvény nem tartalmazza a paródia-célú szabad felhasználást. Az EU 2001/29/EK irányelve 5. cikk (3) bekezdés k) pontja ugyan lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy bevezessenek paródia-célú szabad felhasználást, de ezt a tagállamok mérlegelési jogkörében hagyja. Az Szjt. 2003. évi CII. törvénnyel végrehajtott jogharmonizációs célú módosításakor ezt a szabad felhasználást a magyar jogalkotó nem vezette be.”⁸⁰⁴ Ugyanakkor a tanács a fentiek ellenére végül gondolatban visszakanyarodik az 16/08. sz. szakvéleményben kimondottakhoz, jelezve, hogy „[a] paródia, mint a szerzői jog belső korlátja egyébként az Emberi Jogi Chartában és az Európai Emberi Jogi Egyezményben is szabályozott, az Alaptörvény által is védett véleményszabadság gyakorlásának az egyik formája, amelynek helye van akár személy, akár szerzői jogi védelemben részesülő mű, vagy teljesítmény parodizálásáról legyen is szó.”⁸⁰⁵ A szakvélemény végül igazából nyitva hagyja a kérdést, és a bíróság mérlegelésére bízta, hogy melyik álláspont mellett tör pálcát: „A paródia

⁸⁰⁴ SZJSZT 07/19. Képregényfigura karakterelemeinek engedély nélküli felhasználása. 2. pont.

⁸⁰⁵ Uo.

*kivétel tehát a jogirodalomban megjelenő egyes vélemények szerint létezik a szerzői jogban, vita elsősorban azon folyik, hogy nevesített szabad felhasználásként is be kell-e vezetni az Szjt-be, vagy elegendő az alapjogi megalapozás, azaz alapjogi érveléssel megtörhető-e az Szjt. azon szabályozási elve, hogy csak olyan szabad felhasználásokra lehet hivatkozni, amelyeket kifejezetten nevesít a törvény.”*⁸⁰⁶

A Fővárosi Törvényszék döntéséből látható, hogy az alperes a peres eljárás során – többek között – arra hivatkozott, hogy álláspontja szerint a felhasználás *„az eredeti mű egyfajta paródiája, amely a felperes engedélyét nem igényelve hoz létre új szerzői művet. Az ábrázolás a Superman karakter egyes stíluselemeit kétség kívül átveszi, de új, az eredeti mű mondanivalójával szemben álló mondanivalóval rendelkező alkotás, melynek felhasználása nem függ a felperes engedélyétől.”*⁸⁰⁷ Hivatkozik még az SZJSZT 16/08. sz. szakvéleménynek a stílusutánzással kapcsolatos okfejtésére is,⁸⁰⁸ érvelését arra alapozva, hogy felhasználása csak stíluselemeket, vagy védelem alatt nem álló részeket vett át. Az eljáró bíróság végül igen röviden lezárta a paródia körüli vitát,⁸⁰⁹ úgy értelmezve az SZJSZT-nek az ügyben adott állásfoglalását,⁸¹⁰ hogy *„a magyar szerzői jogi törvény nem tartalmazza a paródia célú szabad felhasználást, ami súlytalanná teszi az alperes ezzel kapcsolatos védekezését.”*⁸¹¹

A fellebbviteli eljárásban a Fővárosi Ítéltábla döntésében⁸¹² – a paródiával kapcsolatos kérdések vizsgálatába bevonva a Nagykommentár idevágó részeinek ismertetését is –⁸¹³ a Fővárosi Törvényszékkel megegyező következtetésre jutott, miszerint *„Mivel a magyar szerzői jogi törvény nem tartalmazza a paródia-célú szabad felhasználást, ezért az*

⁸⁰⁶ Uo.

⁸⁰⁷ Fővárosi Törvényszék 3.P.23.174/2018/26.

⁸⁰⁸ Pl. SZJSZT 16/08. *„Ha egy paródia csak stílust, vagy önmagában védelem alatt nem álló elemet parodizál, akkor az átdolgozás kérdése fel sem merül.”*

⁸⁰⁹ Ld. még: UJHELYI Dávid: Paródiával kapcsolatos döntés született Magyarországon. Copy21 blog, 2020. május 3. Elérhető: <http://copy21.com/2020/05/parodiaval-kapcsolatos-dontes-szuletett-magyarorszagon/>.

⁸¹⁰ Szükséges megjegyezni, hogy a SZJSZT 07/19. sz. szakvélemény véglegesítésekor a C-476/17. Pelham, C-469/17. Funke Medien GmbH és C-516/17. Spiegel Online GmbH ügyekben hozott döntések sajnálatos módon még nem álltak rendelkezésre az eljáró tanácsnak, ugyanakkor az ezekben foglaltak érdekes adalékul szolgáltak volna az eljárásban.

⁸¹¹ Fővárosi Törvényszék 3.P.23.174/2018/26.

⁸¹² Fővárosi Ítéltábla 8.Pf.20.424/2019/5.

⁸¹³ GYERTYÁNFY Péter (szerk.): Nagykommentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez. Online verzió, 2018. *„A paródia ugyanis szükségképpen jól felismerhetővé teszi a parodizált művet. Hatása az eredeti mű vonásainak új – túlzó – vonásokkal való kiegészítésében, sőt szembeállításában van. A paródia az eredeti művel való tartalmi vagy művészeti vitatkozás, ellentét, aminek során az eredetinek közvetve a valótól eltérő tartalmat, formát is tulajdonítanak és ez váltja ki a komikus hatást. Egyes parodizáló művek – ha bennük egyrészt az eredeti mű elhalványul és főleg csak az egyéni stílus ismerhető fel, másrészt ezekkel szemben lényeges új egyéni, eredeti vonások kerülnek túlsúlyba – új, független alkotásoknak minősülhetnek. Például Karinthy Frigyes »Így írtok Ti« paródiái.”*

*átdolgozáshoz a felperes engedélyét kellett volna kérni. Ennek hiányában az alperesi felhasználás jogsértő.*⁸¹⁴

IV.3.3. A paródia hazai megközelítésének kritikai elemzése

A jelen fejezetben a paródia megítélése kapcsán eddig kifejtettekkel részben egyetértünk, részben viszont ellentétes álláspontra kívánunk helyezkedni.

Így vitán felül áll, hogy a paródia célú felhasználáshoz elengedhetetlenül szükség van az eredeti mű felidézésére, ezzel uniós szinten a *Deckmyn döntés* következtetései,⁸¹⁵ és az Egyesült Államok joggyakorlata (*conjure up*)⁸¹⁶ is azonos képet mutat. A felidézés mellett ugyanakkor – tekintettel arra, hogy az átdolgozás⁸¹⁷ során szerzői műből szerzői mű jön létre – a paródiának ugyancsak egyéni-eredeti jelleggel kell rendelkeznie, méghozzá olyan minőségben, amely megfelelő alapot ad a felhasználás eredményeként létrejött mű önálló, az eredeti műtől független szerzői jogi védelmére. Ugyancsak helyesnek tűnik az a megállapítás, miszerint az Szjt. 1. § (6) bekezdése alapján a stílusutáztat szerzői jogi szempontból nem valósít meg releváns felhasználást, így engedélykérés és díjfizetés nélkül megvalósítható. Szintén megalapozottnak tartjuk GRAD-GYENGE és FALUDI azon gondolatát, miszerint bizonyos esetekben a paródia célú felhasználás megférhet az idézés szabad felhasználása által biztosított keretek között, bár a fentiekben kifejtett problémák miatt ez csak töredékében fedile a paródia célú felhasználásokat.

Ugyanakkor álláspontunk szerint további megfontolást igényel a paródia nem nevesített szabad felhasználási esetként történő azonosítása. Az SZJSZT 16/08. sz. szakvéleményében kifejtett értelmezés szerint mivel a paródia a véleménynyilvánítás szabadsága – amely az Alaptörvény IX. cikkében nevesített alkotmányos jog, tehát a jogforrási hierarchia alapján a szerzői jog külső korlátja – eszközeként a szerzői jog belső korlátjává válik,⁸¹⁸ így az Szjt.-ben való külön nevesítés nélkül is része – valamilyen terjedelemben – a magyar szerzői jognak, tehát a szabad felhasználási esetek közötti

⁸¹⁴ BDT 2020.2. *Bíróági Döntések Tára*, 2020/1. p. 10-14.

⁸¹⁵ GRIFFITHS i.m. (2017) 5.

⁸¹⁶ FLEGAL i.m. (2013) 112.

⁸¹⁷ MEZEI i.m. (2008) 57.

⁸¹⁸ FALUDI Gábor: A szerzői jog és az iparjogvédelem belső korlátjai. *Jogtudományi Közlöny*, 2006/7–8. p. 280–292.

felsorolása szükségtelen. Ugyanakkor a véleménynyilvánítás szabadságának⁸¹⁹ – amely egyes elgondolások szerint a szerzői jog anyajoga, forrása is egyben⁸²⁰ – külső korlátként való értelmezéséből álláspontunk szerint még nem feltétlenül, nem egyenesen következik, hogy a szerzői jogi törvényben nem nevesített szabad felhasználási esetkörökről lehessen beszélni. Ezen okfejtés ellentétben állónak látszik az Szjt. 33. § (3) bekezdésében nevesített⁸²¹ kiterjesztő értelmezés tilalmával, illetve azzal, hogy az Szjt. a szabad felhasználás eseteit *taxatív felsorolás* útján, *kógens módon* határozza meg, ahogy azt a törvény kommentárja is megerősíti.⁸²² Márpedig ebből az következik, hogy a magyar szerzői jog csak azokat a szabad felhasználási eseteket ismeri, amelyek az Szjt.-ben nevesítésre is kerültek – ide nem értve természetesen a szerzői jogi szempontból felhasználásnak nem minősülő, pl. *de minimis* magatartásokat. Ennek alapján az SZJSZT 16/08. sz. szakvéleményében foglaltak, különösen a nem nevesített szabad felhasználási eset kategória mint olyan kiterjesztő értelmezésnek, és emiatt az Szjt.-vel ellentétesnek tűnik.⁸²³ Elvi szinten ugyancsak problémásnak tűnik a nem nevesített szabad felhasználási eseteknek – ha több ilyen is volna – a háromlépcsős-tesztrel való kapcsolata: vajon ez a kategória alárendelt a teszt rendelkezéseinek (ebben az esetben mi ennek a jogalapja?), vagy azon kívül mozog (ebben az esetben hogyan egyeztethető össze a nemzetközi és uniós jogból fakadó kötelezettségekkel)?

Az érvelés egyébként a *jogbiztonság* szempontjából sem tűnik kielégítőnek. A felhasználók jelentős részétől nem várható el a jogszabály ilyen szintű, komoly dogmatikai alapokon nyugvó ismerete. Magából a jogszabályból viszont arra – az egyébként többé-kevésbé helyes – következtetésre lehet jutni, hogy a magyar szerzői jog nem rendelkezik nevesített paródia-kivétellel, tehát a paródia célú felhasználással kapcsolatban a felhasználónak engedélyt kell kérnie, és díjfizetési kötelezettsége van. Az, hogy a felhasználás esetleg egy szűk körben az idézés kivétele alá vonható, a gyakorlat számára igen kevés kapaszkodót jelent, nem beszélve arról, hogy egy esetleges peres eljárásban az SZJSZT által –

⁸¹⁹ Ld. még: FALUDI Gábor: *A szerzői jog alapjogi szemlélete az Európai Unióban*. In: FALUDI Gábor (szerk.): *Liber amicorum: studia P. Gyertyánfy dedicata: ünnepi dolgozatok Gyertyánfy Péter tiszteletére*. ELTE ÁJK Polgári Jogi Tanszék, Budapest, 2008. p. 185–209.

⁸²⁰ Kim TREIGER-BAR-AM: Kant on Copyright: Rights of Transformative Authorship. *Cardozo Arts & Entertainment*, Vol. 25, No. 3, 2008. p. 1066.

⁸²¹ Szjt. 33. § (3) bek.: „A szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezéseket nem lehet kiterjesztően értelmezni.”

⁸²² KISS Zoltán: *Kommentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez*. Online Jogtár verzió. „A szabad felhasználásra vonatkozó részletes és a felhasználási jogok szabályozására egyébként nem jellemző kógens szabályozást a szabad felhasználás jellege indokolja. [...] Ezért a szerzői jog és a felhasználói (társadalmi) érdek védelmének egyensúlya csak akkor nem bomlik meg, ha a jogszabály a szabad felhasználás terjedelmét szigorú keretek közé szorítja.”

⁸²³ A levezetés egyébként abban az esetben elfogadhatónak tűnne, hogy ha a háromlépcsős-tesztet nem a szabad felhasználások általános korlátként, hanem – a fair use teszthez hasonlóan – egy nyitott végű szabad felhasználási esetként értelmeznénk. Ld. még: EUROPEAN COPYRIGHT SOCIETY i.m. (2014a) 7.

egyébként logikusan, ha nem is támadhatatlanul – kifejtett, a nem nevesített szerzői jogi kivételre vonatkozó, tisztán jogtudományi érvelést az eljáró bíróság nem köteles elfogadni és/vagy alkalmazni, ahogyan azt a fentiekben láthattuk is. Álláspontunk szerint ennek a kérdésnek a végére a Fővárosi Ítéltáblának a 8.Pf.20.424/2019/5. sz. ítélete egyértelmű választ adott: nevesítetlen szabad felhasználási eset a hazai szerzői jog rendszerében nincsen, ha egy kivétel nincs nevesítve a Szjt.-ben – a paródia esetében a IV. fejezetben –, akkor az egyrészt *de jure* nem létezik, másrészt *de facto* nem lehet rá sikeresen hivatkozni bíróság előtt.

Kiegészítésre szorulónak érezzük továbbá azt a gondolatot, miszerint egy átdolgozás szabad felhasználási esetként történő elismeréséhez a „*nevettetési cél*” nem méltányolandóbb, mint egy komoly hangvételű átdolgozás.⁸²⁴ Álláspontunk szerint a paródia célú felhasználások olyan kritikái, nem csupán a véleménynyilvánítást,⁸²⁵ hanem a – legalább a paródia célú felhasználások bizonyos körében – *véleménycserét* katalizáló hozzáadott értéket tartalmaznak,⁸²⁶ amely minden további nélkül megfelelő alátámasztása lehet egy széleskörűen ismert és lényegében több évszázados hagyományokkal rendelkező felhasználás kivételként való nevesítéséhez.

⁸²⁴ GYENGE i.m. (2010a) 223.

⁸²⁵ Michael BECHTEL: Algorithmic Notification and Monetization: Using YouTube's Content ID System as a Model for European Union Copyright Reform. *Michigan State International Law Review*, No. 28, Iss. 2, 2020. p. 256.

⁸²⁶ SMITH i.m. (1993) 1248.

IV.4. Részkonklúzió

Jelen fejezet arra a kérdésre kereste a választ, hogy a paródia-kivétel az európai és az angolszász országokban milyen beágyazottsággal rendelkezik, az egyes országok szabályozási megoldásaiból, illetve azok tendenciáiból milyen következtetések vonhatóak le, illetve hogy a hazai szerzői jog megközelítése önmagában és az előbbieik fényében hogyan ítéltető meg.

Megállapítható, hogy nemzetközi viszonylatban az európai államok jelentős része, és az angolszász hagyományú országok túlnyomó többsége legalább valamilyen egyértelműen azonosítható formában elismeri a paródia célú felhasználásokat, de a nevesített paródia-kivételek alkalmazása is elterjedt jelenség. Szintén látható, hogy a 2013-as állapotokhoz képest⁸²⁷ jelentősen több ország kodifikált kifejezett paródia-kivételt, tehát a külföldi tendenciák egyértelműen a szabad felhasználás elismerésének irányába mutatnak. Akár ez is egy szempont lehetett az uniós jogalkotó előtt, amikor az InfoSoc irányelv opcionális felhatalmazását a (C)DSM irányelvben részben kötelezővé tette, ezáltal a Deckmyn döntés szellemében⁸²⁸ elkerülve, hogy az uniós szerzői jog e tekintetben széttöredezett legyen,⁸²⁹ illetve a tagállamok közötti gyakorlatban felmerüljön a reciprocitás problémája.⁸³⁰

Az Egyesült Államok szabályozási megoldása és annak gyakorlati eredményei e tekintetben kiemelt figyelmet érdemelnek: a paródia vonatkozásában a fair use esetkör viszonylag hamar a felhasználók, és derivatív művek alkotóinak rendelkezésére állt, a bíróságok értelmezési gyakorlata az adott korszak igényeihez és társadalmi elvárásokhoz rugalmasan igazodott, még ha a legfrissebb, kifejezetten megengedő döntések megállapításai bizonyos tekintetben vitathatóak is. A szabályozás ugyanakkor – különösen a Campbell⁸³¹ és a Family Guy ügyek után – egyértelműen ösztönzőleg hatott a paródia célú felhasználásokra, és termékeny táptalajt nyújtott a szerzői művek létrehozásának ösztönzésére. Ugyanakkor szükséges megállapítani, hogy a vizsgálat tárgyává tett esetjog tükrében sem a paródiával érintett művek szerzői, sem pedig az eljáró bíróságok nem foglalkoznak a személyhez fűződő

⁸²⁷ TRIAILE i.m. (2013) 476-481.

⁸²⁸ Deckmyn i.m. [15] bek. „Ezen ítélkezési gyakorlatból következik, hogy a »paródia« fogalmát, amely egy – a nemzeti jogokra semmiféle utalást nem tartalmazó – irányelv részét képező rendelkezésben szerepel, az uniós jog önálló fogalmának kell tekinteni, és azt ez utóbbi területen egységesen kell értelmezni [...]”

⁸²⁹ (C)DSM irányelv (70) preambulumbekzdés „[...] E kivételeket és korlátozásokat ezért kötelezővé kell tenni annak biztosítása érdekében, hogy a felhasználók Unió-szerte egységes védelemben részesüljenek. [...]”

⁸³⁰ Guy PESSACH: Toward a New Jurisprudence of Copyright Exemptions. *IDEA – The Intellectual Property Law Review*, Vol. 55, No. 2, 2015. p. 302.

⁸³¹ Ld. még: Michael ABRAMOWICZ: A New Uneasy Case for Copyright. *The George Washington Law Review*, Vol. 79, 2011. p. 1672–1674.

jogok kérdésével – gondolva itt elsősorban a mű integritásának sérelmére –, amely viszont az esetek jelentős részében relevanciával bírhatott volna.⁸³²

A paródia hazai értelmezésének vizsgálata során láthattuk, hogy a jelenlegi uralkodó jogirodalmi, és az SZJSZT által képviselt megközelítés – mivel nincsenek ilyen peres eljárások, és dogmatikai alapon bizonyos körben egyébként is elismert felhasználásnak tekinthető – nem tartja szükségesnek a nevesített szabad felhasználási esetkör alkalmazását. Meglátásunk szerint több tényező, különös tekintettel a Fővárosi Ítéltáblának a 2019-ben meghozott döntése abba az irányba mutat, hogy ezen álláspont nem tudott megfelelő választ adni sem a felmerülő dogmatikai kérdésekre, sem pedig a gyakorlat kihívásaira, így álláspontunk szerint a szabályozás feltétlenül felülvizsgálatra szorulna a (C)DSM irányelv 17. cikk (7) bekezdésében rögzített jogharmonizációs kötelezettség hiányában is.

Az Egyesült Államok joggyakorlata kiváló példája annak, hogy a felhasználóknak és az alkotóknak egyértelmű, rugalmas és jól körülhatárolható környezetre van szükségük ahhoz, hogy a szerzői jog céljai, így többek között a kreativitás ösztönzése⁸³³ meg tudjon valósulni. Tehát abból, hogy a hazai gyakorlatban ez a kérdés kis számban fordul elő, álláspontunk szerint nem a paródia-kivétel törvénybe foglalásával kapcsolatos indokok hiányára,⁸³⁴ hanem éppen ellenkezőleg, a szabad felhasználási esetkör InfoSoc és (C)DSM irányelvekből való, de a lehetőségekhez mérten a hazai sajátosságokhoz szabott, a lehető legteljesebb átültetésének indokoltságára, illetve – a jogirodalmi álláspontok eltéréseit is szem előtt tartva – a jelenlegi megközelítésből fakadó jogbizonytalanságra lehet és kell következtetni.⁸³⁵

A szerzői jogban a véleménynyilvánítás szabadsága⁸³⁶ különösen hangsúlyos szerepet kap, a tulajdonhoz való joggal való ütköztetése a szerzői jogi rendszerének számos rendelkezését befolyásolja. A paródia – a véleménysszabadság gyakorlásának nagymúltú és

⁸³² Moana WEIR: Making Sense of Copyright Law Relating to Parody – A Moral Rights Perspective. *Monash University Law Review*, Vol 18, No 2, 1992. p. 196.

⁸³³ Ld. még: UJHELYI Dávid: A szerzői jog célja és emberképe a szellemi alkotásokat megalapozó elméletek tükrében. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2014/5. p. 34–52. Elérhető: <https://goo.gl/IPYzaG>.

⁸³⁴ Vö. FALUDI i.m. (2015).

⁸³⁵ Álláspontunk szerint a paródiával kapcsolatos jogviták a már létező kivételből fognak fakadni, nem pedig annak hiányából. Lehetséges ugyanakkor – bár az Egyesült Államok gyakorlatából nem erre lehet következtetni –, hogy a jogviták hiánya abból eredeztethető, hogy a jelentős vagy komolyabb paródia célú felhasználások tekintetében a felhasználó engedélyt kér, ugyanakkor ez egyrészt nem kezeli azt a holtterhet, ami az engedélyezési kötelezettségből fakad (ti. ha engedélyköteles a felhasználás, akkor számos felhasználó létre sem hozza a paródiát, vagy nem kap engedélyt, és azt nem teszi közzé), másrészt pedig a „nem jelentős” paródiák egy szürke zónába kerülnek, ahol bár engedélyköteles felhasználások alapulnak, ám ennek hiányában, jogsértő módon mégis eljutnak a nyilvánossághoz. Ennek teljeskörű feltárása egy széleskörű, empirikus vizsgálatot igényelne a szerződéses gyakorlat és a felhasználások kapcsolata tekintetében.

⁸³⁶ William MCGEVERAN: The Imaginary Trademark Parody Crisis (and Real One). *Washington Law Review*, Vol. 90, 2015. p. 727.

elterjedt eszközeként – olyan hozzáadott értéket képvisel, amely a véleménycsere katalizálásának lehetőségét hordozza, ennek a szempontnak az elismerés nélkül hagyása indokolatlannak tűnik a magyar jogalkotó részéről.

Álláspontunk szerint a paródia nem csupán egy nevesített szabad felhasználási eset nélküli, szűk körben, az egyedi ügyben eljáró bíróság álláspontja alapján védelemben és elismerésben részesíthető speciális átdolgozás. A paródia alapjogi gyökerekkel, nemzetközi elismertséggel és társadalmi értékkel rendelkező, kritikus alkotói műfaj, egy különleges és a kreativitásnak táptalajul szolgáló felhasználási mód, amely elismerésére álláspontunk szerint teljességében szükség van a magyar szerzői jogban is.

V. A SZERZŐI SZEMÉLYHEZ FÜZŐDŐ JOGOK ÉS A PARÓDIA KAPCSOLATA

A szerzői személyhez fűződő jogok nem tekinthetők új keletűnek sem a szerzői jog nemzetközi jogi, sem pedig hazai szabályozásában (a BUE-ben 1928-ban jelentek meg a kapcsolódó rendelkezések,⁸³⁷ Magyarországon a kodifikált elismerésük részlegesen már 1884-ben megtörtént, az 1969. évi Szjt. pedig már kifejezetten széleskörű védelmet biztosított⁸³⁸). Gyökerei egészen a reneszánszig nyúlnak vissza,⁸³⁹ emellett pedig több mint 160 ország szabályozásában megtalálhatóak,⁸⁴⁰ így az is megállapítható – formálisan legalábbis –, hogy széles körben elterjedt jogintézményről beszélünk.

Ugyanakkor – ahogyan ezt számos tanulmány megjegyzi⁸⁴¹ – a személyhez fűződő jogok fejlődése egyenetlen volt, szabályozásuk fragmentált, patchwork-jellegű, a biztosított jogok köre és a védelem terjedelme pedig országonként eltérő lehet. Szintén megállapítható, hogy a védelem a szerző és a műve közötti eszmei kapcsolatra alapozott, mely gondolat egészen a XVII-XVIII. századi természetjogi gondolkodókig – értve itt Locke-ot,⁸⁴² Kantot vagy Hegelt⁸⁴³ – vezethető vissza. A jogintézmény alapvetően kontinentális gyökerekből fakad – az angolszász szakirodalom gyakran megjegyzi, hogy a kontinentális felfogásban elterjedt romantikus szerzőkép tekinthető eredőjének –,⁸⁴⁴ az eltérő háttérből és megalapozottságból adódóan pedig az angolszász országokban megítélésük erősen vitatott, néhol kényszeredett átvételük pedig a minimális szintre korlátozódott.

Mindezek fényében nem is tűnik meglepőnek, hogy a paródia szerzői jogi megítélésére fókuszáló tanulmányok jellemzően csak egy-egy gondolat erejéig érintik a

⁸³⁷ Thierry JOFFRAIN: Deriving a (Moral) Right for Creators. *Texas International Law Journal*, Vol. 36, 2001. p. 751.

⁸³⁸ POGÁCSÁS Anett: A digitális mű integritásvédelmének aktuális kérdései. In: GRAD-GYENGE Anikó – KABAI Eszter – MENYHÁRD Attila (szerk.): *Liber Amicorum – Studia G. Faludi Dedicata: Ünnepi tanulmányok Faludi Gábor 65. születésnapja tiszteletére*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2018. p. 323.

⁸³⁹ PART Krisztina Katalin: A szerzői jogi szabályozás kialakulása Angliában, Németországban és az Egyesült Államokban. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2006/4. p. 149. Elérhető: https://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/kiadv/ipsz/200608-pdf/06_08_SZEMLE.pdf.

⁸⁴⁰ Peter K. YU: Moral Rights 2.0. *Texas A&M Law Review*, Vol. 1, No. 4, 2014b. p. 875.

⁸⁴¹ Molly TORSSEN: Authorial Rights and Artistic Works: An Analysis of the International Calibration. *eLaw Journal*, Vol. 15, No. 2, 2008a. p. 245. és Jacqueline D. LIPTON: Moral Rights and Supernatural Fiction: Authorial Dignity and the New Moral Rights Agendas. *Fordham Intellectual Property, Media & Entertainment Law Journal*, Vol. 21, No. 3, 2011. p. 548. és POGÁCSÁS i.m. (2018) 320.

⁸⁴² LAI i.m. (2018) 70.

⁸⁴³ Robert C. BIRD – Lucille M. PONTE: Protecting Moral Rights in the United States and the United Kingdom: Challenges and Opportunities under the U.K.'s New Performances Regulations. *Boston University International Law Journal*, Vol. 24, No. 2, 2006. p. 218.

⁸⁴⁴ Dane S. CIOLINO: Rethinking the Compatibility of Moral Rights and Fair Use. *Washington and Lee Law Review*, Vol. 54, No. 1, 1997. p. 38, 76. Ld. még: UJHELYI i.m. (2014) 46.

személyhez fűződő jogok kérdéskörét, holott egy, a szabad felhasználások teljeskörű megítélése, működőképessége szempontjából elengedhetetlen kérdésről van szó.

A személyhez fűződő jogok közül kettő tűnik kifejezetten relevánsnak a paródia célú felhasználások vonatkozásában, ugyanakkor eltérő intenzitással. Egyrésről, a szerzői minőség elismerése vonatkozásában felmerül annak a kérdése, hogy az átdolgozáson szükséges-e az eredeti mű szerzőjének feltüntetése, illetve a szerző érdekei vajon feltétlenül azt diktálják-e, hogy neve a paródia célját szolgáló művön feltüntetésre kerüljön. Ugyanakkor a szakirodalom a névjog kérdését jellemzően csupán mellékesen tárgyalja, a hangsúly elsősorban a mű egységének védelmére tolódik. Kétségtelen, hogy az átdolgozás és a mű integritása között igen szoros kapcsolat áll fenn,⁸⁴⁵ ez pedig szükségszerűen kihatással lesz a paródiára is (mint elsősorban az átdolgozás egy speciális esetére). Az angolszász jogrendszert vizsgáló tanulmányok ebben a kérdésben jellemzően olyan, éles álláspontot képviselnek, amely szerint a mű egysége⁸⁴⁶ és a paródia célú felhasználások között komoly és nehezen kibékíthető ellentét feszül,⁸⁴⁷ ugyanakkor ezen állítás megalapozottsága részletes körüljárást igényel.

Jelen fejezet célja, hogy a releváns nemzetközi szabályozás, illetve egyes nemzeti megoldások és a hazai rendelkezések vizsgálata útján körüljárja, hogy a paródia célú felhasználások mennyiben egyeztethetőek össze a névjogra és integritás-védelemre vonatkozó személyhez fűződő jogokkal.

V.1. Személyhez fűződő jogok a nemzetközi jogforrásokban

A személyhez fűződő jogok a BUE 1928. évi, Római Jegyzőkönyvvel való módosítása során váltak a nemzetközi szerzői jogi keretrendszer részévé, majd a szabályozás 1948-ban, a Brüsszeli Jegyzőkönyv útján került frissítésre.⁸⁴⁸ A BUE 6bis cikke két személyhez fűződő jogot nevesít, egyrésről a szerzői minőség elismerésével kapcsolatos jogot („*magának követelhesse a mű szerzőségét*”), amelyből az egyes országokban – így hazánkban is – a szerző névjoga is levezetésre kerül, másrésről pedig a mű egységéhez fűződő jogot

⁸⁴⁵ FALUDI Gábor: Az új Ptk. hatása a szerzői jogi és iparjogvédelmi jogátruházási szerződésekre. In: POGÁCSÁS Anett (szerk.): *Quaerendo et creando. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja tiszteletére*. Szent István Társulat, Budapest, 2014. p. 175. és FALUDI Gábor: Szerzői jog, iparvédelem és a Ptk. koncepciója – II. rész. *Polgári Jogi Kodifikáció*, 5. évfolyam, 3. szám, 2003b. p. 4. Elérhető: <https://ptk2013.hu/wp-content/uploads/2012/11/2003-3kodi.pdf>.

⁸⁴⁶ Ld. még: Jessica LITMAN: *Digital Copyright*. Prometheus Books, 2006. p. 184.

⁸⁴⁷ JOFFRAIN i.m. (2001) 760.

⁸⁴⁸ BIRD i.m. (2006) 224.

(„tiltakozzék a mű mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása vagy más olyan megváltoztatása, illetve csorbítása ellen, amely a becsületére vagy hírnevére sérelmes”). A BUE rögzíti továbbá, hogy a személyhez fűződő jogok függetlenek a szerző vagyoni jogaitól és azok átruházásától. A védelmet a vagyoni jogok megszűnéséig fenn kell tartani, bár a BUE szűk körben lehetőséget ad arra, hogy a tagállamok ezt a szerző haláláig tartó időszakra korlátozzák.

Egységesnek tűnik a szakirodalom álláspontja a tekintetben, hogy a BUE 6bis cikke a szerződő felek közötti legkisebb közös többszörös elérését célozta,⁸⁴⁹ ebből fakadóan ugyanakkor igen széles mozgásteret ad a nemzeti jogalkotónak: a személyhez fűződő jogok terjedelme és korlátozása, az egyes jogokról való lemondás lehetősége⁸⁵⁰ vonatkozásában a szabályozás a tagállamok nemzeti igényeihez igazítható,⁸⁵¹ ebből fakadóan viszont a személyhez fűződő jogok képe már csak európai szinten is igen színes.⁸⁵²

A TRIPs megállapodás egyrészt a kereskedelmi fókusz, másrészt az Egyesült Államok sikeres lobbitevékenysége (amelynek során annak a lehetőségét is ki szeretnék volna zárni, hogy a WTO Vitarendezési Testülete előtt felmerüljön a BUE 6bis cikkének való megfelelés kérdése)⁸⁵³ eredményeképpen nem foglalkozik a személyhez fűződő jogokkal,⁸⁵⁴ sőt a 9. cikk 1. pontja szerint bár a TRIPs megállapodás szerződő feleinek be kell tartani a BUE 1-21. cikkeiben foglaltakat, ez a kötelezettségük a BUE 6bis cikke vonatkozásában nem irányadó.⁸⁵⁵

A WIPO internet szerződéseinek közül a WCT ugyancsak hallgat a személyhez fűződő jogokról, ugyanakkor a WPPT⁸⁵⁶ 5. cikke az előadóművészek számára is biztosítja a szerzői

⁸⁴⁹ Peter JONES: Copyright Law and Moral Rights. *Waikato Law Review*, Vol. 5, 1997. p. 86–87.

⁸⁵⁰ Roberta Rosenthal Kwall: Copyright and the Moral Right: Is an American Marriage Possible. *Vanderbilt Law Review*, Vol. 38, Iss. 1, 1985. p. 14.

⁸⁵¹ Torsén i.m. (2008a) 238.

⁸⁵² Ugyancsak említést érdemel, hogy a BUE egyes szabad felhasználások tekintetében tartalmaz rendelkezéseket a személyhez fűződő jogok tekintetében is, ld. pl. a BUE 10. cikk (3) bekezdését. „Where use is made of works in accordance with the preceding paragraphs of this Article, mention shall be made of the source, and of the name of the author if it appears thereon.”

⁸⁵³ YU i.m. (2014b) 876.

⁸⁵⁴ Faludi Gábor: Szerzői jog, iparvédelem és a Ptk. koncepciója – I. rész. *Polgári Jogi Kodifikáció*, 5. évfolyam, 2. szám, 2003b. p. 10. Elérhető: <https://ptk2013.hu/wp-content/uploads/2012/11/2003-2kodi.pdf>.

⁸⁵⁵ TRIPs megállapodás 9. cikk 1. pont.

1. Members shall comply with Articles 1 through 21 of the Berne Convention (1971) and the Appendix thereto. However, Members shall not have rights or obligations under this Agreement in respect of the rights conferred under Article 6bis of that Convention or of the rights derived therefrom.

1. A Tagok betartják a Berni Konvenció (1971) 1-21. Cikkeiben, valamint a Függelékében foglaltakat. A Tagoknak mindazonáltal a jelen Megállapodás alapján nincsenek olyan jogaik és kötelezettségeik mint amelyeket rájuk a Berni Konvenció 6. bis Cikke vagy az abból levezetett jogok ruháznak.

⁸⁵⁶ Ld. még: Tattay Levente: A szellemi alkotások területén bekövetkezett jogfejlődés dimenziói Magyarországon (1990–2016). In: Darák Péter – Koltay András (szerk.): *Ad astra per aspera. Ünnepi kötet*

(pontosabban: előadói) minőséghez és integritáshoz fűződő jogokat hangokkal kifejezett élő előadásai, illetve hangfelvételeken rögzített előadásai tekintetében, a BUE rendelkezésének szinte szó szerinti adaptálása útján. Az ugyancsak a WIPO által kezelt, az audiovizuális előadásokról szóló Pekingi Szerződés (a továbbiakban: Pekingi Szerződés) 2020. április 28. napján lépett hatályba,⁸⁵⁷ és az előadóművészek tekintetében valósítja meg a WPPT-ben biztosított személyhez fűződő jogok kiterjesztését az audiovizuális formában rögzített előadásai tekintetében. A 2012-ben létrejött, és Magyarország által még abban az évben aláírt Pekingi Szerződés megfogalmazásában a BUE-ben és a WPPT-ben már bevált formát követi, ugyanakkor az 5. cikk (1) bekezdés ii) pontjában található integritás joga kiegészül azzal a feltétellel, hogy az audiovizuális rögzítés természetét figyelembe kell venni.

V.2. A személyhez fűződő jogok (hiánya?) az EU-ban

Az EU korlátozott, a belső piac létrehozásához és működéséhez kötött felhatalmazással rendelkezik a szellemi tulajdonjogok – és így a szerzői jog – harmonizációja tekintetében.⁸⁵⁸ Az EUMSZ 118. cikkében található korlátozott hatáskör⁸⁵⁹ terjedelmének értelmezése vonatkozásában a szakirodalom jellemzően úgy foglal állást, hogy a rendelkezés nem, vagy csak igen szűk körben ad lehetőséget⁸⁶⁰ az EU számára a személyhez fűződő jogokat érintő jogalkotásra.⁸⁶¹

Solt Pál 80. születésnapja alkalmából. Pázmány Press, Budapest, 2017b. p. 640. Elérhető: https://jak.ppke.hu/uploads/collection/207/file/SoltPal_kotet_2017.pdf

⁸⁵⁷ BÉKÉS Gergely: Breaking News: Hatályba lép a Pekingi Szerződés. *Szerzői jog a XXI. században*, blogbejegyzés, 2020. január 30. Elérhető: <http://copy21.com/2020/01/breaking-news-hatalyba-lep-a-pekingi-szerzodes/>. Ld. még: WIPO: WIPO's Beijing Treaty on Audiovisual Performances Set to Enter into Force with Indonesia's Ratification; Aims to Improve Livelihoods of Actors and other Audiovisual Performers. *WIPO.int*, sajtóközlemény, PR/2020/845, 2020. január 28. Elérhető: https://www.wipo.int/pressroom/en/articles/2020/article_0002.html?utm_source=WIPO+Newsletters&utm_campaign=0dc2e73642-EMAIL_CAMPAIGN_2020_01_16_10_17&utm_medium=email&utm_term=0_bcb3de19b4-0dc2e73642-254587045

⁸⁵⁸ Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ) 118. cikke szerint „A belső piac létrehozása, illetve működése keretében az Európai Parlament és a Tanács rendes jogalkotási eljárás keretében intézkedéseket fogad el a szellemi tulajdonjogok Unión belüli egységes oltalmát biztosító európai oltalmi jogcímek létrehozására, valamint egy uniós szintű központi engedélyezési, koordinációs és ellenőrzési rendszer megteremtésére.”

⁸⁵⁹ Ld. még: Eleonora ROSATI: *Originality in EU Copyright: Full Harmonization through Case Law*. Edward Elgar, 2013. p. 231–236.

⁸⁶⁰ Marina PERRAKI: Moral Rights: Could There Be a European Harmonisation - A Comparative Study of the Common Law and Civil Law Approach. *Revue hellénique de droit international*, Vol. 53, 2000. p. 344.

⁸⁶¹ Albert FANG: Let Digital Technology Lay the Moral Right of Integrity to Rest. *Connecticut Journal of Intellectual Property Law*, Vol. 26, 2011. p. 475.

Ennek értelmezéséhez az EU Alapjogi Chartájának 17. cikke sem ad különösebb kapaszkodót, ugyanakkor kétségtelen, hogy az unió egyes szervei több alkalommal vizsgálták már a személyhez fűződő jogok harmonizációjának kérdését és lehetőségeit. Ilyen volt az Európai Bizottság (a továbbiakban: Bizottság) által 1995-ben összeállított Zöld Könyv,⁸⁶² amely jelezte, hogy az addigi jogalkotás ugyan nem tért ki a személyhez fűződő jogok kérdésére, de az információs társadalomban vizsgálándó lehet ennek szükségessége.

Öt évvel később, ugyancsak a Bizottság kezdeményezésére kifejezetten a személyhez fűződő jogok kérdésére fókuszáló tanulmány született,⁸⁶³ amely iparáganként igyekezett megvilágítani a harmonizáció szükségességét, ugyanakkor arra az álláspontra jutott, hogy sem az egyes iparágakra tekintettel, sem összességében nem tűnik szükségesnek az uniós szintű egységes szabályozás kialakítása.⁸⁶⁴

A másodlagos jogforrások körében is csupán elvétve található utalás ezen jogokra. A korábbi védelmi idő irányelv⁸⁶⁵ 9. cikke csupán annyit rögzít, hogy „*az irányelv nem érinti a személyhez fűződő jogokról szóló tagállami rendelkezéseket.*” Az InfoSoc irányelv (19) preambulumbekzdése továbbá csak annyit említ, hogy „*[a] jogosultak személyhez fűződő jogait a tagállami jogszabályok, valamint az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló Berni Egyezmény, a WIPO szerzői jogi szerződése, illetve a WIPO előadásokról és hangfelvételekről szóló szerződése rendelkezéseinek megfelelően kell gyakorolni. E személyhez fűződő jogok nem tartoznak ezen irányelv hatálya alá.*” A (C)DSM irányelv két preambulumbekzdése is szól a személyhez fűződő jogokról, mindkét esetben az irányelv által bevezetett új kivételek vonatkozásában. A (23) preambulumbekzdés a határon átnyúló oktatási kivétel vonatkozásában jegyzi meg, hogy „*[a] tagállamok számára például továbbra is lehetővé kell tenni annak előírását, hogy a művek vagy más védelem alatt álló teljesítmények felhasználásának tiszteletben kell tartania a szerzők és előadóművészek személyhez fűződő jogait.*”, a (37) preambulumbekzdés pedig a kereskedelmi forgalomban nem kapható művek vonatkozásában jelzi: „*A kereskedelmi forgalomba soha nem került művek lehetnek poszterek, szórólapok, fronttűságok vagy amatőr audiovizuális művek, valamint kiadatlan művek vagy más védelem alatt álló teljesítmények, az egyéb alkalmazandó*

⁸⁶² Commission of the European Communities: *Copyright and Related Rights in the Information Society*. Zöld Könyv, COM(95) 382 final, 1995. p. 65–68. Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:51995DC0382&from=EN>

⁸⁶³ Marjut SALOKANNEL – Alain STROWEL – Estelle DERCLAYE: *Study contract concerning moral rights in the context of the exploitation of works through digital technology*. ETD/99/B5-3000/E/28, 2000. Elérhető: http://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=60475.

⁸⁶⁴ Uo. 225.

⁸⁶⁵ A szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejéről szóló 2006/116/EK irányelv.

jogi korlátozások, például a személyhez fűződő jogokra vonatkozó nemzeti szabályok sérelme nélkül.”. Látható, hogy a személyhez fűződő jogok legfeljebb az uniós jogalkotás egyik külső korlátjaként jelennek meg az irányelvi jogforrásokban, ez tovább erősíti az uniós hatáskör korlátozottságával kapcsolatos álláspontot.⁸⁶⁶

Az első, az EUB előtt szereplő, a személyhez fűződő jogokat érintő döntés az *Independent Television ügyben* született.⁸⁶⁷ Az ítéletben a szellemi tulajdonjogok (és különösen a szerzői többszörözési jog) és a verseny szabadságának összemérése során arra a következtetésre jut a bíróság, hogy amennyiben a szerzői kizárólagos jog céljával ellentétesen kerül gyakorlásra, úgy a belső piaci verseny szabadságát kell előnyben részesíteni. Ennek farvizén megjegyzi még az EUB, hogy az Európai Közösség létrehozásáról szóló szerződés – a mennyiségi korlátozások alól többek között az „ipari tulajdon” tekintetében mentességet adó – 36. cikkét⁸⁶⁸ úgy kell értelmezni, hogy azok a szerzői személyhez fűződő jogok védelmét is szolgálják.⁸⁶⁹

Az EUB a *Phil Collins ügyben*⁸⁷⁰ hozott döntésében első ránézésre ezzel ellentétesen kimondja, hogy a személyhez fűződő jogok szabályozása a tagállami jogalkotó feladata, egyúttal példaként kiemelten nevesíti az integritáshoz fűződő jogot e körben. Ugyanakkor az ítélet jelzi, hogy a személyhez fűződő jogok – a vagyoni jogokhoz hasonlóan – hatással lehetnek a belső piacra, ez pedig a rendelkezésre álló felhatalmazás megszővegezése alapján megalapozhatja az EU jogalkotási hatáskörét is.⁸⁷¹

A *Deckmyn döntést* megelőző főtanácsnoki indítvány a szűkebb értelmezés mellett foglal állást, amikor az InfoSoc irányelv fent említett (19) preambulumbekkezdésére hivatkozva megállapítja, hogy „[e]z alapján teljes mértékben a nemzeti bíróság feladata dönten arról, hogy megsértették-e a személyhez fűződő jogokat, vagy sem.”⁸⁷² Ehhez igazodva maga az ítélet már kifejezetten nem is tesz említést a személyhez fűződő jogok kérdéséről, ugyanakkor az EUB által alkalmazott érvelésben vannak olyan pontok, amelyek e

⁸⁶⁶ YU i.m. (2014b) 877.

⁸⁶⁷ T-76/89. *Independent Television Publications Ltd v Commission of the European Communities*. Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:61989TJ0076&from=EN>.

⁸⁶⁸ Az ügyben irányadó időállapot szerinti szöveg elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:11992E/TXT&from=EN>.

⁸⁶⁹ Uo. [56] bek.

⁸⁷⁰ C-92/92. és C-326/92. sz. egyesített ügyek, *Phil Collins kontra Imtrat Handelsgesellschaft mbH és Patricia Im- und Export Verwaltungsgesellschaft mbH és Leif Emanuel Kraul kontra EMI Electrola GmbH*. Elérhető: <http://curia.europa.eu/juris/celex.jsf?celex=61992CJ0092&lang1=hu&type=TEXT&ancre=>.

⁸⁷¹ Uo. [19]–[22] bekezdések.

⁸⁷² Ld. VILLALÓN főtanácsnok indítványának 28. bekezdését.

körben relevánsak lehetnek.⁸⁷³ A bíróság egyrészről megállapítja, hogy „[a]z e rendelkezés értelmében vett »paródia« fogalma nem függ olyan feltételektől, amelyek szerint a paródiának [...] meg kell jelölnie az eredeti mű forrását.”⁸⁷⁴ Bár a forrás megjelölése tartalmilag nem feltétlenül azonos a szerzői minőség elismerésével, vagy a névjoggal – ezt a funkciót a gyakorlatban sokszor csak egy hiperhivatkozás tölti be –, az eredeti műre való utalás hagyományosan a szerző és az átdolgozott mű címére való utalással történik meg. Az InfoSoc irányelv több szabad felhasználási eset vonatkozásában a forrásmegjelölés részeként értelmezi a szerző nevének feltüntetését is,⁸⁷⁵ a (C)DSM irányelv ezzel azonos megoldást választ a határon átnyúló oktatási tevékenységgel kapcsolatos szabad felhasználás esetében.⁸⁷⁶ Az Szjt. IV. fejezete több módon is utal a forrás feltüntetésére, egyrészről az idézés esetében „a forrás, valamint az ott megjelölt szerző megnevezésével”, az átvétel esetében „a forrás és az ott megjelölt szerző megnevezésével”, illetve három további szabad felhasználás esetén „a forrást – a szerző nevével együtt – fel kell tüntetni” fordulattal⁸⁷⁷ – ez utóbbi egybecseng az uniós jogforrások által alkalmazott megoldással. Mindezek alapján úgy fest, hogy mind az uniós jogforrások, mind pedig az Szjt. szabályozási megoldásai a szabályozott szabad felhasználások esetében beleértik a névjogot a forrásfeltüntetés kötelezettségébe.

Továbbá a *Deckmyn* döntés a diszkriminatív üzenetet hordozó felhasználások vonatkozásában kimondja, hogy a „jogosultaknak [...] főszabály szerint jogos érdeke fűződik ahhoz, hogy a védelem alatt álló művet ne lehessen ilyen üzenettel kapcsolatba hozni.”⁸⁷⁸ Ezen megállapítás pedig úgy tűnik, mintha egyrészről a szerzői minőség elismeréséhez fűződő jog negatív oldalát vette volna célba, másrészről pedig közvetett módon követelményeket tartalmazna az integritás jogával kapcsolatban is.⁸⁷⁹ MEZEI az alábbiak szerint foglalja össze az EUB megállapítását, és az abból levonható következtetéseket.

„Az EUB fenti döntése ugyanakkor a maga formájában azt jelenti, hogy alapjogi jogsértések esetén az integritás is sérül, alapjogi jogsértés nélkül azonban a személyhez fűződő jogok marginálisak. Ez végső soron azt is eredményezheti, hogy a tagállami bíróságok patthelyzetbe kerülnek: mert miközben az EUB szerint a »valamivel való parodizálás«

⁸⁷³ Eugene C. LIM: On the Uneasy Interface between Economic Rights, Moral Rights and Users' Rights in Copyright Law: Can Canada Learn from the UK Experience. *SCRIPTed: A Journal of Law, Technology and Society*, Vol. 15, No. 1, 2018. p. 88.

⁸⁷⁴ *Deckmyn* ügy i.m. [36] bek. 2) pont.

⁸⁷⁵ Ld. az InfoSoc irányelv 5. cikk (3) bek. a), c), d) és f) pontjait.

⁸⁷⁶ (C)DSM irányelv 5. cikk (1) bek. b) pont.

⁸⁷⁷ Szjt. 34. § (1)-(2) bekezdés, 36. § (1)-(2) bekezdés és 37. §.

⁸⁷⁸ *Deckmyn* döntés i.m. [29]–[31] bekezdés.

⁸⁷⁹ ROSATI i.m. (2015) 527.

*(alapjogi jogsértés hiányában) rendben van, addig a tagállamoknak a személyhez fűződő jogokra vonatkozó gyakorlata csorbát szenvedhet.*⁸⁸⁰

MEZEI egy másik helyen kifejti, hogy „[a] Deckmyn ítélet másik, némiképp paradox következtetése az, hogy miközben az alapvető jogok [...] érvényesítését elképzelhetőnek látta az EUB a forrásmű megváltoztatása (az integritás sérelme) miatt, a személyhez fűződő jogok ilyenén történő részleges elismerése [...] a képen ábrázolt közösség (a muszlim kisebbség) érdekében történik. Ha e megállapítás igaz, akkor a Deckmyn ítélet legfontosabb újításának egy teljesen új személyhez fűződő rezsim kialakítását tekinthetjük.”⁸⁸¹ POGÁCSÁS hasonló fenntartásokat fogalmaz meg: „Azaz önmagában az integritáshoz fűződő jog sérelme nem lett volna elegendő, vagy úgy is fogalmazhatunk, hogy csak azért tekinthetjük a szerző jogaira sérelmesnek a kérdéses »politikai élcrájzot«, mert a paródiával a felhasználó más alapjogot sért (itt a hátrányos megkülönböztetés tilalmát). Bár az Európai Unió szerzői személyhez fűződő viszonyára tekintettel ez a kerülő úton megfogalmazott döntés érthető, azonban az érdekösszemérés tagállami gyakorlatára nézve zavaró lehet az integritás önálló jogként való elismerése kapcsán.”⁸⁸²

Álláspontunk szerint MEZEI és POGÁCSÁS fenti következtetései helytállóak. A Deckmyn döntés bár formálisan kerüli a személyhez fűződő jogok kérdését, mégis a szerzői minőséghez fűződő jog, a névjog és a mű egységéhez fűződő jog tekintetében releváns és komoly következményekkel járó megállapításokat tesz. Különösen igaz ez a hazai jog tekintetében, mivel esetünkben nem lehetséges a korábbról meglévő kivétel feltételei, vagy megelőző gyakorlat mögé bújva szemlélni az EUB megállapításait, a paródia-kivétel esetleges kodifikációja során ezen szempontokra a jogalkotó kénytelen lesz figyelemmel lenni.

V.3. A skála két végpontján: Franciaország és az Egyesült Államok megoldásai

1. Franciaország. A szerzői személyhez fűződő jog – mint jogintézmény – kontinentális jogi bölcsőben született,⁸⁸³ szülőházaja pedig Franciaország.⁸⁸⁴ Eredőjének a természetjogi gondolkodás, a romantikus szerzőkép, illetve a mű és szerző közötti belső, immanens és

⁸⁸⁰ MEZEI (Vicces kedvében van az Európai Unió Bírósága) i.m. (2014).

⁸⁸¹ MEZEI i.m. (2016) 475.

⁸⁸² POGÁCSÁS i.m. (2018) 335.

⁸⁸³ FOSTER i.m. (2013) 243.

⁸⁸⁴ Roberta Rosenthal Kwall: *The soul of creativity: forging a moral rights law for the United States*. Stanford University Press, 2010. p. 39.

szoros kapcsolat tekinthető,⁸⁸⁵ törvénybe foglalásuk mellett Honoré de Balzac és Victor Hugo is szót emelt.⁸⁸⁶ A francia joggyakorlat már a XIX. század első felében elkezdte kimunkálni a személyhez fűződő jogok alapjait, több döntés is született, amelyek a nyilvánosságra hozatalhoz,⁸⁸⁷ a szerzői minőséghez⁸⁸⁸ és az integritáshoz⁸⁸⁹ fűződő jogok előképeinek tekinthetők, de a későbbi gyakorlat is igen gazdagnak bizonyult,⁸⁹⁰ magát a kifejezést is egy 1902. évi peres eljárás során alkalmazták először.⁸⁹¹ A francia rendszerben a személyhez fűződő jogok nem idegeníthetők el, a szerző halála után is fennmaradnak,⁸⁹² az azokról való lemondásra viszont korlátozott mértékben lehetőség van.⁸⁹³ A személyhez fűződő jogok ugyanakkor nem korlátlanok, pl. az integritás joga tekintetében a francia jogszabály a szoftverek esetében szűkítést tartalmaz.⁸⁹⁴

A francia jog 1957 óta ismer kifejezett paródia-kivételt (a fentiekben már ismertetett formában),⁸⁹⁵ a szabályozás felülvizsgálatára 1992-ben került csak sor, azóta a rendelkezés változatlan.⁸⁹⁶ A szabad felhasználás megfogalmazása olyan értelemben általános, hogy nincs meghatározott felhasználási módhoz, vagy vagyoni joghoz kötve, a műveknek így elvileg bármely, paródia célú felhasználása megengedett, amennyiben az a szabályozott feltételeket (nyilvánosságra hozott mű, a műfaj szabályainak való megfelelés) kielégíti.⁸⁹⁷ Ebből számos tanulmány azt a következtetést vonta le, hogy a paródia célú felhasználásokat a személyhez

⁸⁸⁵ CIOLINO i.m. (1997) 38, 76.

⁸⁸⁶ KWALL i.m. (2010) 39.

⁸⁸⁷ Vauve Vergne c. Héritiers Vergne, Cour d'appel. Paris, 1828. január 11. Elérhető: <https://tinyurl.com/rlnryay>. Ld. még: Calvin D. PEELER: From the Providence of Kings to Copyrighted Things (and French Moral Rights). *Indiana International & Comparative Law Review*, Vol. 9, 1999. p. 447.

⁸⁸⁸ Masson de Puit-Neuf c. Musard, Cour d'appel. Paris, 1836. augusztus 8. Elérhető: <https://tinyurl.com/rtrkk2h>. Ld. még: Namrata LUHAR: Moral Rights: Origin, Development, Importance and Challenges. *International Journal of Legal Research Studies*, Vol. 4, Iss. 4, 2019. p. 15. és BIRD i.m. (2006) 224.

⁸⁸⁹ Marquam c. Lehuby, Tribunal de commerce. Paris, 1845. augusztus 22. Elérhető: <https://tinyurl.com/ssng4rg>. Ld. még: Lee MARSHALL: *Bootlegging: Romanticism and Copyright in the Music Industry*. SAGE Publications, 2005. p. 47.

⁸⁹⁰ Isabella ALEXANDER – H. Tomás GÓMEZ-AROSTEGUI: *Research Handbook on the History of Copyright Law*. Edward Elgar, 2016. p. 419.

⁸⁹¹ Cinquin c. Lecocq, Cour de Cassation. Paris, 1902. június 25. Ld.: Natalie C. SUHL: Moral Rights Protection in the United States Under the Berne Convention: A Fictional Work? *Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal*, Vol. 12, No. 4, 2002. p. 1210.

⁸⁹² PERRAKI i.m. (2000) 335.

⁸⁹³ Thomas P. HEIDE: The Moral Right of Integrity and the Global Information Infrastructure: Time for a New Approach. *U.C. Davis Journal of International Law & Policy*, Vol. 2, 1996. p. 245–247.

⁸⁹⁴ Code de la propriété intellectuelle L121-7. cikk.

⁸⁹⁵ Ld. még: JOFFRAIN i.m. (2001) 760.

⁸⁹⁶ Amy LAI: *The Right To Parody – Comparative Analysis of Copyright and Free Speech*. Cambridge University Press, 2019. p. 171–172.

⁸⁹⁷ Ana RAMALHO: Parody in Trademarks and Copyright: Has Humour Gone Too Far. *Cambridge Student Law Review*, Vol. 5, No. 1, 2009. p. 66.

fűződő jogokra tekintet nélkül lehet gyakorolni, esetleg a kivétel felülírja mind a szerző nevéhez, mind a mű egységéhez fűződő jogát.⁸⁹⁸

A fenti állítás megítéléséhez segítségül szolgál a francia esetjog. Az 1962-es *Buffet ügy*⁸⁹⁹ alapjául egy hűtőszekrény ajtajának értékesítése szolgált. Bernard Buffet francia festőművész meghívást kapott egy aukcióban való részvételre. A rendezvényre Buffet egy hűtőszekrény négy lapját (az ajtaját, a két oldalát és a tetejét) festette meg, alkotását pedig elárverezték, a bevételeket pedig jótékony célra ajánlották fel. Hat hónappal később az alkotás felbukkant egy újabb aukción, de nem teljes egészében, mivel a hűtőszekrény ajtaját leválasztva csupán az egyik festményt kínálták eladásra. A szerző az eredeti alkotás megbontását kifogásolta, amellyel a bíróság – mivel a felhasználás sértette a mű egységét – egyetértett.⁹⁰⁰

Az 1977-es *Peanuts ügyben*⁹⁰¹ – amely némileg hasonlít az Egyesült Államok *Air Pirates* esetéhez – a Charles M. Schulz által jegyzett képregény-sorozat híres szereplőit (Snoopy, Charlie Brown és társai) obszcén szituációkban szerepeltették. Az eljáró bíróság megállapította, hogy amennyiben a paródia distinktív, vagyis a szerző és a parodista munkássága egyértelműen elhatárolható egymástól,⁹⁰² addig a paródia célú felhasználásban megvalósuló véleménynyilvánítás felülírja a szerző integritáshoz fűződő személyiségi jogát.⁹⁰³ Lényegében azonos tartalmú döntést hozott a bíróság 1978-ban a *Tarzoan ügyben*,⁹⁰⁴ ahol Edgar Rice Burroughs „Tarzan” karakterét tüntették fel,⁹⁰⁵ ugyancsak obszcén kontextusban, a „Tarzoan, La Honte de la Jungle”, vagyis „Tarzoan, a dzsungel szégyene” című filmben.⁹⁰⁶

Az 1992-es *Godot esetben*⁹⁰⁷ a színházi rendező alkotói szabadsága és a szerző személyhez fűződő jogai ütköztek, mivel a „Godot-ra várva” szerzője, Samuel Beckett élete

⁸⁹⁸ FOSTER: i.m. (2013) 330. és HEIDE i.m. (1996) 248.

⁸⁹⁹ Buffet c. Fersing, Cour d'appel, Paris, 1962. Ld. John Henry MERRYMAN: The Refrigerator of Bernard Buffet. *Hastings Law Journal*, Vol. 27, 1976. p. 1024.

⁹⁰⁰ John Henry MERRYMAN: *Thinking about the Elgin Marbles: Critical Essays on Cultural Property, Art and Law*. Kluwer Law International, 2009. p. 406.

⁹⁰¹ Les Peanuts. Trib. de. Gr. Inst. de Paris, 1977. január 19. *Revue Internationale de Droit D'auteur*, Vol. 92, 1977. p. 167. Elérhető: <https://www.la-rida.com/fr/article-rida/2990?lang=fr>.

⁹⁰² Neil W. NETANEL: Why has Copyright Expanded? Analysis and Critique. *UCLA School of Law Public Law & Legal Theory Research Paper Series*, Research Paper, No. 07-34, 2007. p. 32. Elérhető: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1066241

⁹⁰³ Fiona MACMILLAN: *New Directions in Copyright Law*. Edward Elgar Publishing, 2007. p. 32.

⁹⁰⁴ Tarzoan. Trib. de. Gr. Inst. de Paris, 1978. január 3. Ld.: JACQUES: i.m. (2019) 20.

⁹⁰⁵ Rachel D. MURPHY: Tarzoan v. Tarzan: A New Look at the Legal Status of Parody. *Art & The Law*, Vol. 5, 1979. p. 14–17.

⁹⁰⁶ MACMILLAN i.m. (2007) 32.

⁹⁰⁷ Godot. Tribunal de grande instance de Paris. *Revue Internationale de Droit D'auteur*, Vol. 155, 1992. október 15. p. 225. Elérhető: <https://www.la-rida.com/fr/article-rida/3118?lang=fr>.

során egyértelművé tette, hogy művében a szerepeket kizárólag férfiak játszhatják el.⁹⁰⁸ A bíróság a két jog ütköztetése során a szerzői személyhez fűződő jogoknak adott elsőbbséget.⁹⁰⁹

A felperesek ugyancsak a személyhez fűződő jogaik sérelmére hivatkoztak, a 2014-es *Commissaire Crémér ügyben*.⁹¹⁰ A képregényben testet öltött felhasználás egy fiktív francia detektív, Commissaire Maigret karakterét volt hivatott parodizálni (a közismert szereplő számos regényben, rádiójátékban és filmben is megjelenik). A jogosultak álláspontja szerint a személyhez fűződő jogok abból fakadóan sérültek, hogy az eredeti karaktert a célközönség összemoshatja a paródiában feltűnő, új nyomozóval. A bíróság álláspontja szerint a felhasználás humoros volt, és olyan mértékben eltért az eredeti műtől, hogy az alkotások összetévesztésének lehetősége nem állt fenn, így nem állapította meg a személyhez fűződő jogok sérelmét.⁹¹¹

Végezetül szükséges még szót ejteni a 2015-ös *Dieudonné ügyről*.⁹¹² M'Bala dit Dieudonné egy zenés videóban parodizálta a Franciaországban egyszerűen Barbaraként ismert, 1997-ben elhunyt, holokauszt-túlélő előadóművész „l'Aigle noir”, vagyis „A fekete sas” című alkotását. Az átdolgozás a „Le rat noir” vagyis „A fekete patkány” címet viselte, és egyértelműen antiszemita üzenetet közvetített. A bíróság álláspontja szerint bár a véleménynyilvánítás szabadsága korlátozhatja a szerzői jogokat, az alperes által megvalósított felhasználás („gyűlölet paródia”) ennek keretein túlterjeszkedett, egyértelműen sérti a szerző személyhez fűződő jogait.⁹¹³

A francia gyakorlatból álláspontunk szerint az a következtetés vonható le, hogy a nevesített paródia-kivételnek megfelelő felhasználások esetében a személyhez fűződő jogok nem élveznek elsőbbséget a szabad felhasználással szemben, ugyanakkor a szerzői jogon kívülről jövő jogi korlátok, externáliák felülírhatják a jogszabályban biztosított kivételt

⁹⁰⁸ SÁPI Edit: *A színpadi művek szerzői joga*. Patrocínium, 2019a. p. 139. Elérhető: <http://patrocinium.hu/wp-content/uploads/2019/02/S%C3%A1pi-Edit-A-sz%C3%ADnpadi-m%C5%B1vek-szerz%C5%91i-joga.pdf>.

⁹⁰⁹ Laurence R. HELFER – Graeme W. AUSTIN: *Human Rights and Intellectual Property: Mapping the Global Interface*. Cambridge University Press, 2011. p. 258.

⁹¹⁰ Commissaire Crémér. La Cour de Cassation, 13-14.629. 2012. szeptember 4. Elérhető: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?oldAction=rechJuriJudi&idTexte=JURITEXT000029453424&fastReqId=718780014&fastPos=21>.

⁹¹¹ LAI i.m. (2019) 179.

⁹¹² Dieudonné. La tribunal de grande instance de Paris, 2015. január 15. Elérhető: https://www.huffingtonpost.fr/caroline-mecary/condamnation-dieudonne-barbara_b_6513612.html.

⁹¹³ LAI i.m. (2019) 179–180.

(különösen akkor, ha a felhasználás a véleménynyilvánítás szabadsága által biztosított, jogi kereteken túlterjeszkedik).⁹¹⁴

2. *Egyesült Államok.* Az angolszász jogrendszerek hagyományosan gyanakodással és fenntartásokkal fordultak a szerzői jog története során a személyhez fűződő jogok irányába, ugyanakkor az Egyesült Államok jogi megoldásai ezen országok között is egyértelműen a szélsőségek közé tartoznak, mivel a lehető legközvetettebb és legkorlátozottabb módon igyekeznek ezen jogok védelmét biztosítani.

Az alapvetően vagyoni-ösztönző alapokra épülő,⁹¹⁵ pragmatikus jogvédelmi rendszer⁹¹⁶ nehezen tűnt összeegyeztethetőnek olyan koncepciókkal, mint pl. az, hogy a szerző becsülete vagy hírneve az alkotó és alkotása közötti személyes kapcsolatból fakadóan védelmet igényel,⁹¹⁷ vagy hogy a szellemi tulajdon jog védelme mögött pl. az eredeti mű pontos visszakövethetőségéhez, vagy önmagában az alkotótevékenység elismeréséhez fűződő érdek is megférhet.⁹¹⁸

Ebből fakadóan az Egyesült Államok sokáig ellenállt a személyhez fűződő jogok a „kontinentális ortodoxiának” megfelelő,⁹¹⁹ formális elismerésének, a jogintézménnyel kapcsolatos ellenérzések pedig nagy szerepet játszottak abban,⁹²⁰ hogy a BUE-hez való csatlakozásukra végül csak 1989-ban került sor.⁹²¹

A berni unióba való felvételt követő évben, 1990-ben az Egyesült Államok Kongresszusa el is fogadta a Visual Artists Rights Act-et⁹²² (a továbbiakban: VARA), amely jogszabály volt hivatott a BUE-hez való csatlakozással felmerülő, a személyhez fűződő jogokkal kapcsolatos jogalkotási intézkedéseket végrehajtani, illetve a korábbi, eltéréseket mutató állami szintű szabályozást szövetségi szintre emelni.⁹²³ A VARA elfogadásának körülményei nem voltak kifejezetten elegánsak: a törvény előkészítése során a jogalkotó arra az álláspontra helyezkedett, hogy a BUE nem közvetlenül alkalmazandó nemzetközi

⁹¹⁴ Ld. még: Uo. 181–182.

⁹¹⁵ Richard J. GREENSTONE: Protection of Obscene Parody as Fair Use. *The Entertainment and Sports Law Journal*, Vol. 4, 1986. p. 4.

⁹¹⁶ BIRD i.m. (2006) 247.

⁹¹⁷ Rahul SAHA – Syron MUKHERJEE: Not So Funny Now Is It: The Serious Issue of Parody in Intellectual Property Law. *Indian Journal of Intellectual Property Law*, Vol. 1, 2008. p. 9.

⁹¹⁸ Phyllis AMARNICK: American Recognition of the Moral Right: Issues and Options. *Copyright Law Symposium*, Vol. 29, 1979. p. 35.

⁹¹⁹ TORSEN i.m. (2008a) 233.

⁹²⁰ AMARNICK i.m. (1979) 32. és BIRD i.m. (2006) 248.

⁹²¹ CIOLINO i.m. (1997) 45.

⁹²² VARA, 17 U.S. Code § 106A. Elérhető: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/17/106A>.

⁹²³ CIOLINO i.m. (1997) 36.

jogforrás, így annak a belső jogba való átültetése szükséges.⁹²⁴ Ez lehetőséget adott arra, hogy a rendelkezésre álló (pl. versenyjogi)⁹²⁵ védelmi eszközök felmérését követően – amelyeket szinte teljes mértékben elegendőnek tartottak a 6bis cikk céljainak eléréséhez –, a személyhez fűződő jogok nevesítését csak korlátozott mértékben kelljen megvalósítani,⁹²⁶ amelyben a jogirodalom utólag visszatekintve a BUE megkerülésének szándékát vélte felfedezni.⁹²⁷ A VARA-t végül egy, a bírósági státuszok rendezésének tárgyában született törvényjavaslattal egy csomagban tárgyalták, így a személyhez fűződő jogokkal kapcsolatos vitára nem került sor, a javaslat egyhangú támogatás mellett került elfogadásra.⁹²⁸

A VARA szerzői minőséget és integritást védő rendelkezései tárgyi hatályukban szűknek tekinthetők, mivel az oltalom képzőművészeti alkotásokra korlátozódik,⁹²⁹ a jogokról le lehet mondani,⁹³⁰ ráadásul minden, a fair use tesztnek megfelelő felhasználás – így potenciálisan a paródia is – felülírja a személyhez fűződő jogok védelmét.⁹³¹ A VARA ráadásul kizárólag az analóg felhasználásokra koncentrál, így teljes mértékben szemet huny a digitális felhasználások vonatkozásában.⁹³²

Ugyancsak meg lehet említeni még a DMCA⁹³³ 106. cikk (2) bekezdését, amely az átdolgozással kapcsolatos kizárólagos vagyoni jogot nevesíti, ezt az Egyesült Államok jogirodalma a személyhez fűződő jogok korlátozott elismeréseként tartja számon.⁹³⁴

Az Egyesült Államok jogirodalma jellemzően aggályosnak látja a személyhez fűződő jogok széleskörű védelmét, attól tartva, hogy egyrészt korlátoznák a szabad véleménynyilvánítást⁹³⁵ (és mint ennek egyik elterjedt eszközét, a paródiát akár el is lehetetlenítenék),⁹³⁶ másrészt visszatartanák a kreatív folyamatokat (*chilling effect*).⁹³⁷ A személyhez fűződő jogokkal kapcsolatos engedélyek beszerzését pedig az Egyesült Államok

⁹²⁴ BIRD i.m. (2006) 252.

⁹²⁵ Geri J. YONOVER: The Dissing of Da Vinci: The Imaginary Case of Leonardo v. Duchamp: Moral Rights, Parody, and Fair Use. *Valparaiso University Law Review*, Vol. 29, 1995. p. 963.

⁹²⁶ POGÁCSÁS i.m. (2018) 329.

⁹²⁷ Claire LEONARD: Copyright, Moral Rights and the First Amendment: The Problem of Integrity and Compulsory Speech. *Columbia Journal of Law & the Arts*, Vol. 35, No. 2, 2012. p. 296.

⁹²⁸ KWALL i.m. (2010) 27–28. és YONOVER i.m. (1995) 966.

⁹²⁹ YONOVER i.m. (1995) 965.

⁹³⁰ HEIDE i.m. (1996) 231.

⁹³¹ Molly TORSÉN: The Artist, the Muse and the Audience: International Calibrations for Authorial Rights in Visual Works. *Art Antiquity and Law*, Vol. 13, No. 2, 2008b. p. 125.

⁹³² FANG i.m. (2011) 460. és YU i.m. (2014b) 879.

⁹³³ Digital Millennium Copyright Act, Pub. L. 105-304, 1998. A vizsgálat tárgyává tett szöveg elérhető: <https://www.govtrack.us/congress/bills/94/s22/text>.

⁹³⁴ KWALL i.m. (2010) 26.

⁹³⁵ LAI i.m. (2018) 73. és LEONARD i.m. (2012) 307.

⁹³⁶ BRAITHWAITE i.m. (1984) 67.

⁹³⁷ Geri J. YONOVER: The Precarious Balance, Moral Rights, Parody, and Fair Use. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, Vol. 14, 1996. p. 103.

határain túl is alkalmatlan eszköznek tartják a paródia célú felhasználások során felmerülő kérdések kezelésére,⁹³⁸ a felhasználás természetéből adódóan. Ezen felvetéseket ugyanakkor érdemes fenntartásokkal kezelni,⁹³⁹ mivel a személyhez fűződő jogoknak hagyományosan erős védelmet biztosító országokban ezen jogok jellemzően nem képezik gátját sem a kreativitásnak, sem pedig a véleménynyilvánítás szabadságának,⁹⁴⁰ azzal, hogy a legtöbb ország jogrendszere ismer kifejezett paródia-kivételt is. Persze kétségtelen, hogy az Egyesült Államok a véleménynyilvánítás, illetve a paródia tekintetében igen gazdag gyakorlattal rendelkezik.

Tekintettel arra, hogy az Egyesült Államok szabályozása a fair use teszt primátusának kimondásával gyorsan rövidre zárja a személyhez fűződő jogok kérdését, a joggyakorlatban kifejezetten a paródia és a szerzői minőség, vagy az integritás sérelmének kérdése nem merült fel.⁹⁴¹ Ugyanakkor a szakirodalom azonosítja azt a problémát, hogy az eredeti mű szerzője sokszor nem a paródián való feltüntetését kívánja meg a felhasználás során, hanem éppen ellenkezőleg, egyes paródiáktól igyekszik minél élesebben elhatárolódni.⁹⁴² A fent részletesen ismertetett *Air Pirates*, illetve *Campbell esetekből* az a következtetés vonható le, hogy a paródia célú felhasználások során a vagyoni szempont olykor eltörpülni látszik,⁹⁴³ a szerzőnek elsődleges érdeke pedig az eredeti mű üzenetének megóvásában, illetve az esetlegesen obszcén vagy ízléstelen felhasználástól való távolságtartásban nyilvánul meg, a bíróságok pedig a személyhez fűződő jogok vizsgálata helyett inkább a felhasználás transzformativitására építenek a paródia megítélése, és ezen érdekek védelme során.⁹⁴⁴

V.4. Személyhez fűződő jogok a hazai szabályozásban

A szerzői személyhez fűződő jogok hazai megközelítése egy bizonyos pontig összhangot mutat a kontinentális jogrendszerek fejlődésével: hagyományosan az emberi méltóságból⁹⁴⁵

⁹³⁸ Sangwani Patrick NG'AMBI: Parody: A Defence for the Defenceless Satirist. *Zambia Law Journal*, Vol. 41, 2010. p. 17.

⁹³⁹ POGÁCSÁS Anett: Tartalomáramlás és hozzáférés a szerzői jog „fogyasztói korszakában”. In *Medias Res*, 2017b/1. p. 152. Elérhető: <http://media-tudomany.hu/wp-content/uploads/sites/13/2017/11/media-tudomany-tartalomaramlas-es-hozzaferes-a-szerzoi-jog-fogyasztoi-korszakaban-cikk-140.pdf>.

⁹⁴⁰ TORSÉN i.m. (2008a) 238.

⁹⁴¹ Alvin DEUTSCH: The Piracy of Parody. *Entertainment and Sports Lawyer*, Vol. 12, No. 3, 1994. p. 18.

⁹⁴² KWALL i.m. (2010) 159.

⁹⁴³ Sheldon N. LIGHT: Parody, Burlesque, and the Economic Rationale for Copyright. *Connecticut Law Review*, Vol. 11, No. 4, 1979. p. 633.

⁹⁴⁴ Martin GARBUS: The Integrity of Copyright. *Media Law & Policy*, Vol. 10, No. 2, 2002. p. 18.

⁹⁴⁵ Ld. még: DELI Gergely: Emberi méltóság, történelmi narratívák és a jog. Vázlat a természetjog mai kilátásairól. *Iustum Aequum Salutare*, 2015/1. Elérhető: <http://ias.jak.ppke.hu/hir/ias/20151sz/03.pdf>.

fakadóan⁹⁴⁶ a szerző és alkotása közötti személyes kapcsolatra épülnek,⁹⁴⁷ védik a vagyoni jogok által nem érintett személyes érdekeket,⁹⁴⁸ szolgálják a szerző erkölcsi elismerését.⁹⁴⁹ A hazai jog – bár általános definíciót nem tartalmaz a szerzői személyhez fűződő jogok tekintetében –⁹⁵⁰ széles körben védelmet biztosít a szerzői minőség elismeréséhez, a nyilvánosságra hozatalhoz – és ehhez kapcsolódóan a visszavonáshoz –, a mű egységéhez fűződő jogoknak, és a névjognak is.⁹⁵¹

A személyhez fűződő jogok a hazai szerzői jog megközelítésében forgalomképtelenek: nem átruházhatóak, más módon sem szállhatnak át,⁹⁵² és azokról lemondani sem lehet.⁹⁵³ E jogok a védelmi idő keretein belül a szerző halála után is fennmaradnak (bár nem változatlan tartalommal), érvényesítésükre pedig a gondozásukkal megbízott személy, ennek hiányában pedig a szerző örököse jogosult.⁹⁵⁴

Tekintettel arra, hogy a paródia célú felhasználások vonatkozásában elsősorban a névjog és az integritáshoz fűződő jog bír elsődleges jelentőséggel⁹⁵⁵ – mivel a szabad felhasználás csak jogszerűen nyilvánosságra hozott műveken gyakorolható –, ezért a következőkben ezen személyhez fűződő jogok tárgyalására szorítkozunk.

V.4.1. A szerző névjoga

⁹⁴⁶ GYENGE Anikó: Alkotmányossági kérdések a szerzői jogban. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2003/5. Elérhető: <https://www.szttnh.gov.hu/hu/kiadv/ipsz/200310/01-gyenge.html>.

⁹⁴⁷ POGÁCSÁS Anett: A közkincs és a szerzői személyhez fűződő jogok. In: KOLTAY András – DARÁK Péter (szerk.): *Ad Astra Per Aspera: Ünnepi kötet Solt Pál 80. születésnapja alkalmából*. Pázmány Press, Budapest, 2017c. p. 600.

⁹⁴⁸ MEZEI Péter: A szerzői jog jövője (is) a tét – Gondolatok a Google Books könyvdigitalizálási projektről. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2011/5. p. 19. Elérhető: <https://www.szttnh.gov.hu/sites/default/files/kiadv/ipsz/201105-pdf/1110-szemle.pdf>.

⁹⁴⁹ SCHWERTNER Nikolett Beatrix: A zeneművek szerzői jogi szabályozása egy zeneszerző szemszögéből. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2014/3. p. 74. Elérhető: <https://www.szttnh.gov.hu/sites/default/files/kiadv/ipsz/201403-pdf/03.pdf>.

⁹⁵⁰ GYENGE Anikó – BÉKÉS Gergely: A Digital Rights Management szerzői jogi természetéről. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2006/1. p. 53. Elérhető: https://www.szttnh.gov.hu/sites/default/files/kiadv/ipsz/200602-pdf/03_tanulmany%20gyenge_bekes.pdf.

⁹⁵¹ Szjt. II. fejezet.

⁹⁵² KARDOS Andrea – SZILÁGYI Dorottya: Szellemi alkotások büntetőjogi védelmi – I. rész. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2011/6. p. 13. Elérhető: <https://www.szttnh.gov.hu/sites/default/files/kiadv/ipsz/201106-pdf/1112-szemle.pdf>.

⁹⁵³ POGÁCSÁS Anett: A szerző jelentősége és művével való kapcsolata. *Iustum Aequum Salutare*, 2014a/1. p. 155. Elérhető: <http://ias.jak.ppke.hu/hir/ias/20141sz/11.pdf>.

⁹⁵⁴ BARTA Judit: Építészeti alkotások szerzői jogi védelme és a gazdasági reklámozás némely összefüggései megtörtént esetek alapján. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2011/6. p. 105. Elérhető: <https://www.szttnh.gov.hu/sites/default/files/kiadv/ipsz/201106-pdf/06.pdf>. és Szjt. 14. § (1) bek.

⁹⁵⁵ Ld. még: Pedro G. SALAZAR: The Acuff-Rose Parody Case: Give unto the Congress What is the Congress' and to the the States What is the States'. *Revista Juridica de La Universidad Interamericana De Puerto Rico*, Vol. 29, No. 1, 1994. p. 171.

A *névjog* tekintetében a hazai jog ugyanazzal a problémával szembesülhet, amellyel más külföldi államok is: az Szjt. 12. § (2) bekezdése szerint – az átdolgozással kapcsolatos vagyoni jog személyhez fűződő jellege⁹⁵⁶ okán – a mű átdolgozásán az alapul szolgáló mű szerzőjének nevét fel kell tüntetni.⁹⁵⁷ A paródia elsősorban az átdolgozás speciális fajtájának tekinthető, így adódik a kérdés: a paródia célú felhasználások során szükséges-e az eredeti mű szerzőjének nevét feltüntetni? Ezzel kapcsolatban egy érdekes érdekütközés azonosítható, mivel a szerzőnek nyilván joga van ahhoz, hogy szerzői minőségét elismerjék,⁹⁵⁸ egyúttal viszont ahhoz is komoly érdeke fűződhet, hogy a paródiába foglalt üzenettől elhatárolódjon. Álláspontunk szerint a konkrét felhasználás természetére tekintettel helyesen közelítette meg⁹⁵⁹ a kérdést az EUB a *Deckmyn döntésben*, amikor kimondta, hogy az eredeti mű szerzőjének jogos érdeke fűződhet ahhoz, hogy művét ne hozzák kapcsolatba bizonyos tartalmú üzenetekkel, továbbá hogy a paródián az eredeti mű forrását feltüntetni nem szükséges.⁹⁶⁰ Ugyanakkor ha az eredeti mű szerzője a paródián nem kerül megjelölésre, akkor ezen érem másik oldalaként talán az is elvárható, hogy a paródia láthatóan és hangsúlyosan elhatárolódjon az eredeti alkotástól.⁹⁶¹

Az természetesen teljesen egyértelmű, hogy az Szjt. hatályos szabályozása alapján a szerzőnek joga van ahhoz, hogy tiltakozzon a nevének a paródián való feltüntetése ellen.⁹⁶²

V.4.2. A mű integritásához fűződő jog

Sokkal összetettebb problémával szembesülhetünk a *mű egységéhez fűződő jog* vizsgálata során. Az 1969. évi Szjt. 10. §-ában kifejezetten erős védelmi rezsimet alakított ki az integritás⁹⁶³ tekintetében, amikor kimondta, hogy „[a] szerző személyhez fűződő jogát sérti

⁹⁵⁶ LEGEZA Dénes: Egy paragrafus margójára – Adalékok a munkaviszonyban létrehozott művek szabályozásához. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2014/2. p. 108. Elérhető: <https://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/kiadv/ipsz/201402-pdf/05.pdf>.

⁹⁵⁷ GYERTYÁNFY Péter: A szerzői jog bírói gyakorlata 2006-tól: A jogok keletkezése, forgalmuk; A személyhez fűződő jogok. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2013/3. p. 85. Elérhető: <https://www.hipo.gov.hu/kiadv/ipsz/201303-pdf/03.pdf>.

⁹⁵⁸ POGÁCSÁS Anett: A szerző fogalmának és jelentőségének alakulása napjainkban. In: POGÁCSÁS Anett (szerk.): *Quærendo et creando. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja tiszteletére*. Szent István Társulat, Budapest, 2014b. p. 489.

⁹⁵⁹ Azonos álláspontot képvisel: JACQUES i.m. (2019) 129.

⁹⁶⁰ Deckmyn i.m. [31], [33] bek.. Ld. még: Iona SILVERMAN: The Parody Exception Analysed. *Managing Intellectual Property*, Vol. 254, 2015. p. 28.

⁹⁶¹ LIM i.m. (2018) 73.

⁹⁶² Ld. az Szjt. 12. § (3) bekezdését.

⁹⁶³ Az integritás objektív és szubjektív oldala tekintetében ld. Gabrielle OSORIO: Does Literal Bohemian Rhapsody Infringe Copyright. *Perth International Law Journal*, Vol. 3, 2018. p. 61.

művének minden jogosulatlan megváltoztatása vagy felhasználása.” A hatályos Szjt. indokolása ugyanakkor rámutat arra, hogy ez a megoldás „a mű integritásának túlzott, életszerűtlen védelmét eredményezte, ami ráadásul még mások alkotói, előadóművészi szabadságának aránytalan és ésszerűtlen korlátozásaként is hatott.” Ebből adódóan az Szjt. eredeti változata visszatért „a BUE 6bis cikkében található, több évtizeden keresztül bevált és a technikai fejlődéshez is rugalmasan alkalmazkodó szabályhoz.”, a 13. § értelmezése vonatkozásában pedig egyértelműen rögzíti, hogy „csak a mű eltorzítását, illetve megcsonkítását, valamint más olyan megváltoztatását vagy megcsorbítását minősíti jogsértésnek, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes.”⁹⁶⁴

Ez az értelmezés a szellemi tulajdonra vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló 2013. évi XVI. törvény (a továbbiakban: Módtv.) hatálybalépéséig, 2013. április 1. napjáig volt irányadó. A módosítás formálisan csak egy minimális szövegcserét hajtott végre, amikor a „megcsonkítása” szövegrész helyébe a „vagy a művel kapcsolatos más olyan visszaélés” szöveget lépteti. A Módtv. indokolása⁹⁶⁵ szerint a szövegcsere a BUE 6bis cikkének pontosabb fordítása miatt volt szükség,⁹⁶⁶ mivel a visszaélés kifejezés „jobban tükrözi mind a francia (*atteinte*), mind az angol (*derogatory action*) szövegváltozatot.” Ezen túlmenően jelzi az indoklás, hogy bár az 1999 és 2013 közötti szöveg⁹⁶⁷ egyébként életszerű és alkalmazható volt a gyakorlatban, a „fennmaradó aggályok” eloszlata végett „[e]gyértelművé kell tenni, hogy a mű bármiféle eltorzítása vagy megcsonkítása tiltott, és csak a megváltoztatás és egyéb visszaélés további feltétele a jogsértés megvalósulásához, hogy az a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes legyen.” A módosítás tehát azt a célt szolgálta, hogy kettébontsa a 13. §-t, amelynek eredményeképpen a mondat első fordulata feltétel nélkül, minden közvetlen beavatkozás ellen védelmet nyújt, második tagmondata viszont a közvetett beavatkozások ellen véd azzal a feltétellel, hogy a szerző becsülete vagy hírneve is egyúttal sérül.⁹⁶⁸

⁹⁶⁴ Indoklás a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez, részletes indoklás a 10-15. §§-hoz.

⁹⁶⁵ Indoklás a szellemi tulajdonra vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló 2013. évi XVI. törvényhez, részletes indoklás a 35. §-hoz.

⁹⁶⁶ MUNKÁCSI Péter: Moral Rights and the Cultural Aspects of Hungarian Copyright Law. In: Mira Sundara RAJAN (szerk.): *Cambridge Handbook on Intellectual Property in Central and Eastern Europe*. Cambridge University Press, 2019. p. 66.

⁹⁶⁷ Az Szjt. 13. §-ának 1999. évi és 2013. áprilisi időállapotai.

13. § A szerző személyhez fűződő jogát sérti művének mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása vagy más olyan megváltoztatása vagy megcsorbítása, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes.

13. § A szerző személyhez fűződő jogát sérti művének mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása, vagy a mű más olyan megváltoztatása vagy a művel kapcsolatos más olyan visszaélés, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes.

⁹⁶⁸ GYERTYÁNFY i.m. (2018).

A módosítással kapcsolatos kritikai megjegyzések feltárása előtt le kell szögezni, hogy a BUE ebben a tekintetben minimum védelmi szinten szabályoz, így az erősebb védelmi szintnek az Szjt.-ben való rögzítése teljes mértékben konform a nemzetközi jogi keretekkel. Ugyanakkor fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a nemzetközi szakirodalom túlnyomó többsége,⁹⁶⁹ sőt maga a BUE kommentárja⁹⁷⁰ is egyértelműen az Szjt. 1999-es időállapota szerinti értelmezést tartja irányadónak, amely szerint az integritáshoz fűződő jog mindenfajta sérelmének feltétele a szerző becsületének vagy hírnevének⁹⁷¹ sérelme.

Ezen a ponton szükséges hangsúlyozni, hogy az SZJSZT számos szakvéleményében érinti a mű egységének kérdését, ezekből az alábbi következtetések vonhatóak le. Egyrészt az SZJSZT több helyen visszautal az Szjt. indoklására, amelyben lefektetésre került, hogy az 1969. évi Szjt. által alkalmazott szabályozási megoldás – miszerint minden engedély nélküli felhasználás, feltétel nélkül sértette az integritást – nem volt megfelelő.⁹⁷² Másrészt – egybehangzóan a BUE-val – jelzi, hogy a mű egységének sérelmére csak a becsület vagy hírnév sérelme esetén lehet hivatkozni.⁹⁷³ Továbbá a testület szintén említést tesz arról, hogy az Szjt. 13. §-a csak a mű lényeges elemeit védi,⁹⁷⁴ és hogy a sérelem bekövetkezését mindig a konkrét ügy körülményei között szükséges vizsgálni.⁹⁷⁵ Ugyancsak fontos adalék lehet a paródia szempontjából, hogy az SZJSZT több, jellemzően az építészeti alkotásokhoz kapcsolódó esetben a személyhez fűződő jogokat bizonyos külső tényezőkre – elsősorban a tulajdonhoz való jogra, vagy a közérdekre – korlátozhatónak tekintette.⁹⁷⁶ Megállapításra került továbbá, hogy a vagyoni jogok sérelmének hiánya nem jelenti azt, hogy a személyhez fűződő jogok nem sérülhettek,⁹⁷⁷ és hogy az Szjt. II. fejezetébe foglalt jogok sérelme ellehetetleníti a háromlépcsős-tesztnek való megfelelést is.⁹⁷⁸

⁹⁶⁹ AMARNICK i.m. (1979) 31, HEIDE i.m. (1996) 225, LIM i.m. (2018) 90, LIPTON i.m. (2011) 546. és LAI i.m. (2019) 52.

⁹⁷⁰ WIPO: *Guide to the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works*. Genf, 1978. p. 42. Elérhető: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/copyright/615/wipo_pub_615.pdf.

⁹⁷¹ Ld. még: PAKU Dorottya Irén: Digitális Sampling a magyar és német szerzői jogban – I. rész. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2019/4. p. 88–89. Elérhető: <https://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/files/kiadv/szkv/szemle-2019-4/04.pdf>.

⁹⁷² SZJSZT 2/2001, SZJSZT 35/02, SZJSZT 18/2003, SZJSZT 4/2004, SZJSZT 7/2004. és SZJSZT 1/2006.

⁹⁷³ SZJSZT 2/2001, SZJSZT 19/2002, SZJSZT 35/2002, SZJSZT 4/2004, SZJSZT 7/2004, SZJSZT 26/2004, SZJSZT 1/2006, SZJSZT 06/07/01, SZJSZT 38/07/01, SZJSZT 17/10, SZJSZT 18/10, SZJSZT 19/12. és SZJSZT 13/13.

⁹⁷⁴ SZJSZT 7/2004, SZJSZT 18/10, SZJSZT 25/10, SZJSZT 02/13. és SZJSZT 40/15. Ld. még: POGÁCSÁS Anett: Szerzői jog újratöltve. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2010/6. p. 34. Elérhető: <https://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/kiadv/ipsz/201012-pdf/02.pdf>.

⁹⁷⁵ SZJSZT 37/2001. és SZJSZT 30/2003.

⁹⁷⁶ SZJSZT 18/09, SZJSZT 38/07/01. és SZJSZT 13/13.

⁹⁷⁷ SZJSZT 18/10.

⁹⁷⁸ SZJSZT 19/17.

Az SZJSZT 1/2006. sz. szakvéleménye részben ehhez kapcsolódóan megállapítja, hogy „Mind a dologi tulajdonjog, mind a szerzői jog (annak vagyoni és személyhez fűződő eleme) egyaránt részesül az alkotmányos védelemben. Ezen jogok összeütközése esetén valamelyik jog szükségképpen korlátozásra kerül. Ilyen esetekben egyfelől sem a szerzői jog »természetes« belső korlátai [azaz a szerzői jogokat időben korlátozó védelmi idő (Szjt. 31. §), illetve a szabad felhasználás jogintézménye (Szjt. IV. fejezet, 33-41. §§)], másfelől sem a dologi jogi tulajdonjog Ptk.-ban gyökerező korlátjai önmagában nem elégségesek az összeütközés kiküszöbölésére.” Ennek vonatkozásában ugyanakkor – a *contratio* – az a kérdés is felmerülhet, hogy a szabad felhasználások mint a szerzői jog belső korlátai rendelkezhetnek-e olyan funkcióval, amely alapján a jogalkotó egyensúlyt kereshet bizonyos alapjogok között? Ha a fenti kérdésre igenlő a válasz, úgy egy paródia-kivételnek figyelembe kell-e vennie a véleménynyilvánítás szabadságát, illetve erre alapozva van-e lehetőség pl. a személyhez fűződő jogok korlátozására is?

Szintén említést érdemel, hogy az Szjt. 13. §-ának módosítását követően (vagy akár azelőtt)⁹⁷⁹ született szakirodalomban több olyan észrevétel született, miszerint az Szjt. 1999-es időállapotában hatályos verzió lenne az irányadó az értelmezés szempontjából,⁹⁸⁰ illetve hogy a 2013. évi módosítás indokolása igazából nem tisztázta, hogy miért volt szükség a revízióra.⁹⁸¹ Bár FALUDI – még 2011-ben megfogalmazott – álláspontja szerint a két értelmezési irány áthidalható lett volna,⁹⁸² álláspontunk szerint – figyelemmel a rendelkezés céljára és elfogadott nemzetközi értelmezésére – ugyancsak az 1999 és 2013 között hatályos szövegverzió tűnik megalapozottabbnak. Különös tekintettel igaz ez a hazai jognak a paródiával való kapcsolatára, amely a következő alfejezetben kerül kifejtésre.

Végezetül fontos adalék lehet a paródia szempontjából, hogy az integritás megítélése elvileg igazodhat az eset körülményeihez, így akár a konkrét a műtípushoz⁹⁸³ és az adott felhasználási módhoz is,⁹⁸⁴ ebből következően pedig az integritás sérelmének vizsgálata során

⁹⁷⁹ BÉKÉS – MEZEI i.m. (2010) 20–21.

⁹⁸⁰ MEZEI Péter: Elképzelttem: nem lenne jó. In: POGÁCSÁS Anett (szerk.): *Quaerendo et creando. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja tiszteletére*. Szent István Társulat, Budapest, 2014. p. 413; és PAKU i.m. (2019) 89.

⁹⁸¹ SÁPI Edit: A hazai szerzői jogi jogalkotás fontosabb állomásai. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2019b/6. p. 66–67. és SÁPI i.m. (2019a) 151.

⁹⁸² FALUDI Gábor: A szerzői mű egysége védelmének egyes kérdései. *Infokommunikáció és Jog*, 2011/5. p. 166.

⁹⁸³ POGÁCSÁS Anett: Garancia vagy akadály? A szerzői jogról való lemondás tilalmának helye egy rugalmas szerzői jogi rendszerben. *Infokommunikáció és Jog*, 2017d/1. p. 40. Elérhető: https://infojog.hu/wp-content/uploads/pdf/201768_38_45_PogacsasAnett.pdf.

⁹⁸⁴ GRAD-GYENGE Anikó (szerk.): *Kézikönyv a szerzői jog érvényesítéséhez*. ProArt, 2019. p. 73.

figyelembe lehet venni, hogy a paródia célú felhasználások a véleménynyilvánítás elfogadott eszközeként többletértéket hordozhatnak.

V.5. Részkonklúzió

Bár a szerzői személyhez fűződő jogok nemzetközi szinten is komoly kérdéseket vetnek fel a paródia vonatkozásában, ugyanakkor a hazai megközelítés kifejezetten nehéz helyzetbe hozza a jogalkotót abban az esetben, ha a paródia-kivételnek az Szjt.-be foglalásáról gondolkodik.

Ez alapvetően abból a megközelítésből fakad, hogy a szabad felhasználások – bár kétségtelenül több ponton érintik, érinthetik a személyhez fűződő jogokat – alapvetően a vagyoni jogok korlátozására hivatottak. A szabad felhasználás nevesítése tehát önmagában nem jelentené azt, hogy a korlátozás személyhez fűződő jogokat is érintené.⁹⁸⁵ A névjog tekintetében – a fentiekben kifejtettek szerint – a forrásmegjelölés kötelezettségének elhagyása (amely álláspontunk szerint a *Deckmyn döntéssel* összhangban támogatandó) közvetetten mindenképpen korlátozná az Szjt. 12. §-ában rögzített jogot.

Az igazi nehézséget ugyanakkor az integritáshoz fűződő joggal való összhang megteremtése jelenti. Az talán vitán felül áll, hogy a paródia célú felhasználások természetükből adódóan érintik a mű egységét:⁹⁸⁶ a parodizálás folyamatában az eredeti mű megváltoztatásra kerül, ez bizonyos esetekben a mű megcsonkítását vagy eltorzítását is magában foglalja. A paródiában foglalt kritika gyakran éles hangvételű, olykor egyenesen obszcén, vonatkozhat a műre és annak szerzőjére egyaránt, „*támadás a szerző művében megjelenő személyisége ellen.*”⁹⁸⁷

Ezen beavatkozás megítélésére a becsület és hírnév (vagy polgári jogi terminológiával élve: jóhírnév) a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 2:45. §-ában található megközelítései,⁹⁸⁸ illetve a véleménynyilvánítás korlátai megfelelő mércét biztosítanak – ha az Szjt. 1999. évi időállapota szerint ítélnénk meg a kérdést. Ugyanakkor az Szjt. 13. §-ának jelenlegi értelmezése a becsület és hírnév sérelmének feltételét kizárólag a megváltoztatásához vagy a művel kapcsolatos visszaéléshez köti, az

⁹⁸⁵ FALUDI i.m. (2015) 117.

⁹⁸⁶ LIGHT i.m. (1979) 617.

⁹⁸⁷ WEIR i.m. (1992) 196.

⁹⁸⁸ Ld. még: KOLTAY András: A közéleti szereplők hírnév- és becsületvédelme Európában. In: POGÁCSÁS Anett (szerk.): *Quaerendo et creando. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja tiszteletére*. Szent István Társulat, Budapest, 2014. p. 319. és KOLTAY András: A becsület, a jóhírnév és az emberi méltóság fogalmi elhatárolása a magyar magánjogban. In: KOLTAY András – DARÁK Péter (szerk.): *Ad Astra Per Aspera: Ünnepi kötet Solt Pál 80. születésnapja alkalmából*. Pázmány Press, Budapest, 2017. p. 435–458.

eltorzítással és megcsonkítással szemben ugyanakkor a szerző feltétel nélkül tiltakozhat. Nehezíti a helyzetet, hogy a paródia esetében a felhasználás engedélyezése nem jelent járható alternatívát,⁹⁸⁹ mivel az eredeti mű szerzője sok esetben ellenérdekelt lehet abban, hogy a paródia elkészüljön, ugyanakkor a – *de lege ferenda* – szabályozás semmiképpen sem elégedhet meg azzal a helyzettel, hogy az integritást nem sértő, a paródiába foglalt véleménynyilvánítás szerzői jogi elismerés nélkül maradjon.⁹⁹⁰

Amennyiben a jogalkotó a paródia-kivételt – nem korlátlanul, de – teljes valójában⁹⁹¹ a hazai szerzői jog részévé szeretné tenni (amely álláspontunk szerint egyébként indokolt), akkor a fenti problémakörből adódóan három – egymást nem minden esetben kizáró – választási lehetősége van:

1. Visszaállítja az Szjt. 13. §-ának a törvény hatálybalépésekor irányadó állapotát. Ez egyúttal azt is jelentené, hogy a 2013-ban megemelt védelmi szint csökkentése útján a BUE 6bis cikkével tartalmilag ismételtlen egyező rendelkezés kerülne kialakításra. Álláspontunk szerint – bár általánosságban a védelmi szint csökkentése nem tűnik támogathatónak – ezen konkrét esetben a módosítás megvalósítható lenne, különös tekintettel arra, hogy a hazai szerzői jog – a hatályos Szjt. hatálybalépésekor – egyszer már élt ezzel a lehetőséggel, és a hazai jogirodalomban megfogalmazott álláspontok szerint is helyénvaló lenne. Egyúttal az eredeti értelmezésre való visszatérés szükségesnek is tűnik olyan szempontból, hogy a legtöbb ország a BUE szerinti értelmezést kodifikálta,⁹⁹² a hazai eltérés pedig jogalkalmazási problémákat vethet fel.

Mivel a Módtv. érdemben igazából nem változtatott a mű egységéhez fűződő jogra vonatkozó rendelkezésen, a 13. § „eredeti állapotának helyreállítása” alternatív módon elképzelhető úgy is, hogy a paródia-kivételt kodifikáló jogszabály indokolásában kerül deklarációra az értelmezés helyes módja, az Alaptörvény 2019. január 1. napján hatályba lépett módosítását követően ugyanis az indokolásban leírtakat kell elsődlegesen figyelembe venni egy rendelkezés értelmezése során (*szubjektív teleologikus értelmezés*).⁹⁹³

2. Az Szjt. 13. §-ának egy újabb bekezdéssel való kiegészítése útján, a paródia-kivétel kodifikálásával egyidejűleg egy speciális integritásvédelmi szabály megállapítására is

⁹⁸⁹ FOSTER i.m. (2013) 339, LIM i.m. (2018) 73. és NG'AMBI i.m. (2010) 17, 22.

⁹⁹⁰ JACQUES i.m. (2019) 195.

⁹⁹¹ LAI i.m. (2018) 78. Lai álláspontja szerint a kivétel csak a lehető legtágabb formájában éri el társadalmi céljait.

⁹⁹² Henry HANSMANN – Marina SANTILLI: Authors' and Artists' Moral Rights: A Comparative Legal and Economic Analysis. *The Journal of Legal Studies*, Vol. 26, No. 1, 1997. p. 99.

⁹⁹³ Bővebben ld.: SZIGETI Krisztina: A bírói jogértelmezés és a hetedik Alaptörvény-módosítás. *Eljárásjogi Szemle*, 2018/4. p. 9–17. és Alaptörvény 28. cikk.

lehetőség lenne a paródia célú felhasználások vonatkozásában, amelyben a jogalkotó – a véleménynyilvánításra és annak korlátaira tekintettel – önálló feltételrendszert szab az ilyen felhasználások és a mű egységének tisztázása érdekében. Megfontolandó, hogy ez a feltételrendszer konformitást mutatna-e a BUE által megkívánt keretekkel. Álláspontunk szerint a francia vagy német szabályozásban a szoftverek és filmek tekintetében megtalálható egyedi feltételrendszerre⁹⁹⁴ és arra tekintettel, hogy a BUE külön nem nyilatkozik az integritás korlátozásának kérdéséről, feltételezhető, hogy ezen megoldás nem ütközne a nemzetközi jogi keretrendszerbe, ugyanakkor figyelemmel kell lenni arra, hogy ezen példák műtípusok tekintetében adnak speciális szabályozást, míg a jelen esetben egy szabad felhasználás vonatkozásában kerülne sor az integritásra vonatkozó egyedi feltételek kidolgozására, így eredendően más jellegű korlátozásról lenne szó. Ennek vonatkozásában a francia és holland szabályozásból kiindulva opció lehet annak előírása, hogy a mű egységét nem sértő felhasználás nem lépheti túl a műfajban szokásos mértéket, vagy esetleg – reflektálva a véleménynyilvánítás szabadságára mint a szerzői jog külső korlátjára – a felhasználás a szükséges és arányos mértéket nem haladhatja meg. A szerző tehát abban az esetben hivatkozhatna a mű integritásának sérelmére, ha ezen speciális kereteket a felhasználás túllépi. Az alternatíva megalapozottságát erősíti, hogy az idézés vonatkozásában a BUE⁹⁹⁵ és az Szjt.⁹⁹⁶ is alkalmaz hasonló feltételeket.

3. Természetesen minden esetben rendelkezésre áll az a lehetőség, hogy a jogalkotó teret enged a bíróságok számára, bízva abban, hogy ha absztrakt-normatív jelleggel a kérdés nem is került teljes mértékben megválaszolásra, a joggyakorlatban van annyi mozgástér, hogy a felmerülő eseteket a kivétel esetleges beiktatásának céljával összhangban lehessen eldönteni. Segítségül szolgálnának ehhez a polgári jognak a Ptk.-ban rögzített generálklauzulái, mint a jóhiszemű és tisztességes joggyakorlás elve, és különösen a joggal való visszaélés tilalma.⁹⁹⁷ Ebben az esetben ugyanakkor a paródia-kivétel és az integritás kapcsolatának vonatkozásában a fent ismertetett értelmezési kérdés nyitva maradna.

A kérdés teljeskörű körüljárása érdekében ugyanakkor szükséges szólni arról, hogy a hazai jogirodalom már többször is nyilatkozott a paródia tekintetében. FALUDI álláspontja szerint, ha az engedély nélküli változtatás nem felel meg a paródia követelményeinek, úgy a

⁹⁹⁴ KWALL i.m. (2010) 42–43.

⁹⁹⁵ BUE 10. cikk: „az elérni kívánt cél által indokolt mértékben megengedett, ha az a bevett szokásoknak megfelel”.

⁹⁹⁶ Szjt. 34. § (1) bek. „az átvevő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben”.

⁹⁹⁷ Ptk. 1:3. § és 1:5. §.

felhasználás mértékétől és jellegétől függően felmerül az integritáshoz fűződő jog sérelme.⁹⁹⁸ Ebből talán arra is lehet következtetni – kicsit megfordítva az állítást –, hogy a paródia követelményeinek megfelelő felhasználás nem feltétlenül sérti a mű egységéhez fűződő jogot. GYERTYÁNFY a mű egységének védelmével kapcsolatos bírói gyakorlat vizsgálata során – az Szjt. a Módtv. hatálybalépése előtti időállapotát vizsgálva – a következő álláspontra jutott: „Az átdolgozás [...] során való jogsértés az engedélyezett felhasználás esetkörének alete, a paródia pedig olyan sajátos, engedélykérés szükségessége nélküli újraalkotás, ahol a mű egységének sérelme nem következik be.”⁹⁹⁹ POGÁCSÁS álláspontja szerint a transzformatív felhasználások az integritás jogának szűkítését vethetik fel,¹⁰⁰⁰ bár a véleménynyilvánítás biztosítására – így pl. a paródia szabad lehetőségére – a jelenlegi keretrendszerben rendelkezésre álló, már létező korlátok is nyújtanak megoldást.¹⁰⁰¹

Végezetül említést érdemel, hogy a külföldi szakirodalom jellemzően megengedőbben nyilatkozik a paródia és integritás kapcsolatáról. HEIDE álláspontja szerint a kérdés nem is a nemzeti jog, hanem a nemzetközi jog szintjén szabályozandó, így a BUE 6bis cikkének kiegészítése útján javasolja az integritáshoz fűződő jog korlátozását.¹⁰⁰² CIOLINO szerint a paródia-kivételnek mindenképpen felül kell írnia az integritás jogát, különben az eredeti mű szerzője túl széleskörű kontrollal rendelkezne a mű fölött.¹⁰⁰³ JOFFRAIN olvasatában a paródia esetében a szabad véleménynyilvánítás joga és a szerzői jog ütközik, ez pedig szükségessé teheti a személyhez fűződő jogok korlátozását is.¹⁰⁰⁴ LEONARD az Egyesült Államok fent ismertetett jogi megoldására reflektálva jelzi azon álláspontját, miszerint ha a személyhez fűződő jogok felülírhatnák a fair use tesztet, úgy a paródia célú felhasználások ellehetetlenednének.¹⁰⁰⁵ FOSTER a Japán jog tekintetében – amely Magyarországhoz hasonlóan szintén nem rendelkezik kifejezett paródia-kivétellel – javasolja a szabad felhasználás törvényben való rögzítését, egyúttal felhívja a figyelmet arra, hogy a kivétel

⁹⁹⁸ FALUDI i.m. (2011) 167.

⁹⁹⁹ GYERTYÁNFY Péter: A szerzői jog bírói gyakorlata 2006-tól: a védelem tárgya és a mű egysége. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2012/4. p. 45. Elérhető: <https://www.sztnh.gov.hu/kiadv/ipsz/201204-pdf/04.pdf>.

¹⁰⁰⁰ POGÁCSÁS i.m. (2017d) 607.

¹⁰⁰¹ POGÁCSÁS Anett: Contemporary Problems of Integrity Protection of Copyrighted Works – In the Light of Article 6bis of the Berne Convention and the Recent Practice of CJEU. In: SZABÓ Marcell – LÁNCOS Petra – VARGA Réka (szerk.) *Hungarian Yearbook of International Law and European*, Eleven International Publishing, Hága, 2019. p. 368.

¹⁰⁰² HEIDE i.m. (1996) 253.

¹⁰⁰³ CIOLINO i.m. (1997) 79, 85.

¹⁰⁰⁴ JOFFRAIN i.m. (2001) 760.

¹⁰⁰⁵ LEONARD i.m. (2012) 318.

működőképessége érdekében a személyhez fűződő jogok korlátozására is szükség van.¹⁰⁰⁶
LIM a kanadai fair dealing keretében rendezett szabad felhasználást javasolja úgy kiegészíteni, hogy az ne csak a vagyoni jogok, hanem a személyhez fűződő jogok vonatkozásában is kivételt jelentsen a szerző kizárólagos jogai alól.¹⁰⁰⁷

¹⁰⁰⁶ FOSTER i.m. (2013) 339, 342.

¹⁰⁰⁷ LIM i.m. (2018) 91.

„...[T]hat doesn't mean that every wild notion you come up with is going to be genius. But if there is something that you feel is good, something you want to do, something that means something to you – try to do it. Because I think you can only do your best work, if you're doing what you want to do.”

Stan Lee¹⁰⁰⁸

VI. KONKLÚZIÓ HELYETT: A HAZAI PARÓDIA-KIVÉTEL SZABÁLYOZÁSI LEHETŐSÉGEI

VI.1. A paródia-kivétel szabályozásának előkérdései

Jelen értekezés megvizsgálta a paródia-kivétel nemzetközi, uniós és hazai szerzői jogi keretrendszerét,¹⁰⁰⁹ részletes elemzés tárgyává tette a külföldi országok szabályozási megoldásait és egyes esetekben az ehhez kapcsolódó joggyakorlatot, kitért a paródia célú felhasználások jelenlegi hazai megítélésére, annak kritikájára, illetve külön hangsúlyt fektetett a személyhez fűződő jogok és a szabad felhasználás közötti kapcsolódási és ütközési pontok¹⁰¹⁰ feltárására. Mindezek alapján a paródia-kivétel szükségessége álláspontunk szerint nem vitatható, ugyanakkor a konkrét kivétel kialakításának részletei kodifikációs és dogmatikai szempontból egyaránt további kérdéseket vethetnek fel.

Mindezek alapján jelen összegző fejezet a részkonklúziókban tett megállapításoknak egy egységes konklúzióban való egyesítése helyett arra vállalkozik, hogy ezen kodifikációs és dogmatikai jellegű kérdéseket feltárja, és azok megválaszolása útján javaslatot tegyen a kivétel konkrét szövegére. Ennek körében alapvetően hat problémakör körüljárása szükséges: 1. A paródia-kivétel az Szjt. mely részén kerüljön elhelyezésre? 2. A kivétel milyen módon integrálható az Szjt. dogmatikai rendszerébe, és ennek milyen következményei vannak? 3. Szükséges-e a paródia, karikatúra és utánzat egyidejű nevesítése, vagy elégségesnek tekinthető a paródiára való utalás? 4. Milyen terjedelemben szükséges és célszerű a szabad felhasználás beépítése, értve ezalatt a korlátozni kívánt vagyoni jogok körét. 5. A kivétel vonatkozásában milyen feltételek rögzítése szükséges, egyáltalán szükséges-e a szabad felhasználást feltételhez kötni? 6. A személyhez fűződő jogok tekintetében igényel-e beavatkozást a paródia-kivétel nevesítése?

¹⁰⁰⁸ Részlet Stan Lee a UCLA egyetem diplomaátadó ünnepségén mondott nyitóbeszédéből. 2017. június. Elérhető: https://www.youtube.com/watch?v=eMo9Gui5gCc&feature=emb_title.

¹⁰⁰⁹ Ld. még: Peter K. YU: Digital copyright and the parody exception in Hong Kong. *Media Asia*, Vol. 21, 2014c. p. 121.

¹⁰¹⁰ Bővebben ld.: Thomas F. COTTER: Memes and Copyright. *Tulane Law Review*, Vol. 80, No. 2, 2005. p. 352.

VI.1.1. A paródia célú szabad felhasználás helye az Szjt.-ben

Vitán felül áll, hogy a paródia-célú felhasználásokkal kapcsolatos kivétel helye az Szjt.-nek a szabad felhasználásokat szabályozó IV. fejezetében van. Ugyanakkor a kérdéses fejezetben belüli elhelyezés vonatkozásában mutatkozik némi mozgástér. Az Szjt. kérdéses fejezete aszerint a logika szerint épül fel, hogy a minden vagyoni jogra vonatkozó szabad felhasználásokat a taxatív rendelkezések elején szabályozza, majd pedig egyrészt a céljuk, másrészt pedig az érintett felhasználási mód(ok) szerint csoportosítva sorolja fel a kivételeket.

Feltételezve és támogatva azt, hogy a hazai jogalkotó nem csupán a (C)DSM által kötelezővé tett szűk körben, hanem az InfoSoc irányelvben adott felhatalmazás alapján, teljességében kívánja átültetni a paródia-kivételt, továbbá arra is figyelemmel, hogy a hazai dogmatikai megközelítés fényében az átdolgozással azonosítható a kivétel legközelebbi kapcsolata (bár nyilvánvaóan más vagyoni jogok is érintettek lehetnek),¹⁰¹¹ az új szabad felhasználás tekintetében alternatív módon az Szjt. 34. §-ának kiegészítése, vagy egy új, 34/A. § beiktatása tűnik indokoltnak. Az Szjt. 34. §-a a paródia-célú felhasználással bizonyos tekintetben rokon idézés és átvétel, illetve az átvevő mű iskolai oktatási célú átdolgozásának szabályait rendezi. Álláspontunk szerint ugyanakkor ezen felhasználások nem mutatnak olyan közeli kapcsolatot a paródia célú felhasználásokkal, hogy az a kivételnek a 34. §-ban való elhelyezését indokolná, így ebben a tekintetben a 34/A. § beiktatása tűnik inkább megalapozottnak.

VI.1.2. Integráció az Szjt. dogmatikai rendszerébe, és ennek következményei

A paródia-kivételnek az Szjt. IV. fejezetében való integrációja számos olyan következménnyel jár, amely bár kifejezetten nem feltétlenül derül ki a törvényből, ugyanakkor a szerzői jog dogmatikai felépítéséből egyértelműen következik. Ilyen, hogy a szabad felhasználás tekintetében az Szjt. 33. § (2) bekezdésében rögzített háromlépcsős-teszt

¹⁰¹¹ Az InfoSoc irányelv a többszörözés és nyilvánossághoz közvetítés, a (C)DSM irányelv a nyilvánossághoz közvetítésnek a 17. cikk szerinti új aspektusa tekintetében ad korlátozási lehetőséget, az átdolgozás jogát az unió jog nem harmonizálja.

rendelkezései nyilvánvalóan alkalmazandóak lesznek,¹⁰¹² tehát a jogszerű szabad felhasználás nem lehet sérelmes a mű rendes felhasználására és indokolatlanul nem károsíthatja a szerző jogos érdekeit, továbbá meg kell felelnie a tisztesség követelményeinek és nem irányulhat a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra.

Ugyancsak említést érdemel, hogy bár a hazai szerzői jogi keretrendszerben a paródia-kivétel elsősorban (de nem kizárólagosan) az átdolgozás felhasználási módja alóli szabad felhasználást jelent, az InfoSoc irányelv és a (C)DSM irányelv felhatalmazásából és a Deckmyn döntésben kifejtettekből (ld. VI.5. alfejezetet) fakadóan a szabad felhasználásnak nem csak azokat az eseteket kell lefednie, amelyek során szerzői jogi értelemben átdolgozás történik, tehát szerzői műből szerzői mű jön létre, hanem azokat a felhasználásokat is, amelyek az Szjt. fogalomhasználata szerint nem az eredeti mű módosítása nem egyéni-eredeti jellegű, tehát pl. csak többszörözés valósul meg.

Hasonló kérdés merül fel az utáncat tekintetében. A VI.3. alfejezetben kifejtettek szerint az utáncat mint műfaj külön nevesítése a paródia átfogó fogalmából fakadóan nem szükséges, ugyanakkor szükséges rögzíteni, hogy az Szjt. 1. § (6) bekezdésére tekintettel a stílusutánczás eleve nem minősül szerzői jogi szempontból releváns felhasználásnak,¹⁰¹³ így ebben az esetben a kivétel alkalmazhatósága természetesen fel sem merül.

Ebben a körben szükséges még egy rövid gondolat erejéig jelezni, hogy a IV. fejezetben biztosított kivétel az Szjt. 83. § (2) bekezdése¹⁰¹⁴ alapján a szomszédos jogok tekintetében is irányadó lenne.

VI.1.3. Paródia, karikatúra és utáncat

Mind az InfoSoc irányelv, mind pedig a (C)DSM irányelv három műfaj, a paródia, a karikatúra és az utáncat tekintetében ad lehetőséget kivétel beiktatására. Ugyanakkor álláspontunk szerint mindhárom műfajnak a kivétel körében való nevesítése mind dogmatikai, mind pedig kodifikáció szempontból redundáns.

¹⁰¹² Ld. még: P. Bernt HUGENHOLTZ (szerk.): *Harmonizing European Copyright Law – The Challenges of Better Lawmaking*, Kluwer Law International, 2009. p. 113.

¹⁰¹³ Vö. Sotiris PETRIDIS: Postmodern Cinema and Copyright Law: The Legal Difference Between Parody and Pastiche. *Quarterly Review of Film and Video*, Vol. 32, No. 8, 2015. p. 733.

¹⁰¹⁴ Szjt. 83. § (2) bek. „Nincs szükség a szomszédos jogi jogosult hozzájárulására azokban az esetekben, amelyekben a törvény a szerzői jogi védelem alatt álló alkotás felhasználásához sem kívánja meg a szerző hozzájárulását. [...]”

A Deckmyn ügy főtanácsnoki indítványának 42. pontja megerősíti, hogy „a három fogalom túlságosan hasonló ahhoz, hogy különbséget lehessen tenni közöttük”, az EUB pedig ennek megfelelően nem is vizsgálja a kérdést, kizárólag a paródiával foglalkozik.¹⁰¹⁵ A külföldi gyakorlatban¹⁰¹⁶ és szakirodalomban¹⁰¹⁷ is irányadónak tűnik az ezt megerősítő álláspont, miszerint a kivétel tárgykörének részletezése felesleges, mivel a paródia – mint a legtagabb fogalom a három közül – lényegében lefedi a másik két műfaj tárgykörét. Szintén ebbe az irányba mutat, hogy az egyes műfajok definiálásuk nélküli nevesítése jogbizonytalansághoz vezetne, míg a paródia alá rendelve, a Deckmyn döntésben foglalt feltételek nevesítésével a szabad felhasználás jól körülhatárolhatóvá válik.

Ennek megfelelően álláspontunk szerint az Szjt. 34/A. §-ában elegendő a paródiára való utalás, a módosító törvény indokolásában pedig megfelelően jelezhető, hogy a fogalom az Szjt. olvasatában, az uniós megközelítéssel összhangban a karikatúra és utánzat¹⁰¹⁸ körét is megfelelően lefedi.

Szintén érdemes szót ejteni arról, hogy a (C)DSM irányelvnek a paródiával kapcsolatos felhatalmazást tartalmazó rendelkezésre egyúttal kötelezővé teszi az idézés, kritika, ismertetés céljából való szabad felhasználás keretinek biztosítását is. Az idézés tekintetében az Szjt. 34. § (1) bekezdése nyilvánvalóan megfelelő szabályozásnak tekinthető, ugyanakkor a kritikai és ismertetési célú felhasználások szerzői jogi megközelítése nincsen egyértelműen és kifejezetten deklarálva az Szjt.-ben, még ha dogmatikai szempontból nem is tűnik rendezetlennek a kérdés.¹⁰¹⁹ Ebből fakadóan – és mivel ebben az esetben vitán felül közeli rokonságot mutató felhasználásokról van szó – álláspontunk szerint a 34/A. §-ban a paródia mellett szükséges keretet biztosítani a kritikai és ismertetési célú szabad felhasználás szabályozásának is.

VI.1.4. A kivétel terjedelme, az érintett vagyoni jogok köre

¹⁰¹⁵ JACQUES i.m. (2019) 25–26.

¹⁰¹⁶ Ld. pl. a Gaslight esetet.

¹⁰¹⁷ Ld. pl. Charles C. GOETSCH: Parody as Free Speech – The Replacement of the Fair Use Doctrine by First Amendment Protection. *Western New England Review*, Vol. 3, 1980. p. 43.

¹⁰¹⁸ Amennyiben az Szjt. 1. § (6) bekezdésére tekintettel egyáltalán engedélyköteles felhasználásnak minősülne.

¹⁰¹⁹ Az Szjt. az ismertetést pl. a 12. § (1) bekezdésében, a névjog oldaláról megközelíti, a kritika vonatkozásában az SZJSZT 11/07. sz. szakvéleménye az alábbi megállapítást teszi: „Nem minősül szabad felhasználásként idézésnek cikkekből vett rövidebb részeket kiemelése és saját anyagba való átemelése sem, ha az nem szigorúan vett illusztrációs, szemléltetési, kritikai vagy saját mondandó alátámasztására irányuló céllal történik [...]”

A (C)DSM irányelv 17. cikk (7) bekezdés b) pontja választási helyzet elé állította a jogalkotót akkor, amikor az InfoSoc irányelv 5. cikk (3) bekezdés k) pontjában szabályozott kivételt nem teljességében, hanem csak az online tartalmegosztó szolgáltató által megvalósított nyilvánossághoz való közvetítés tekintetében tette kötelező kivétellé. Ebből fakadóan a tagállami jogalkotó elvileg dönthet úgy, hogy csak a nyilvánossághoz közvetítésnek a (C)DSM irányelv által bevezetett új aspektusa tekintetében vezeti be a szabad felhasználást, minden más felhasználási mód és vagyoni jog tekintetében pedig fenntartja a szerzői jogi jogosult kizárólagos engedélyezési jogát és díjigényét.

Álláspontunk szerint ugyanakkor ez a megközelítés egyrészt nem alkalmas arra, hogy a paródia-kivétel nevesítésével elérni kívánt célokat – különös tekintettel a véleményszabadsággal való egyensúly elérésére –¹⁰²⁰ megvalósítsa, másrészt pedig gyakorlati problémákat is felvethet: a nyilvánossághoz közvetítéssel kapcsolatos engedélyezés, illetve az ehhez kapcsolódó díjigény alóli mentesítés a paródia elkészítéséhez szükséges mozzanatok (többszörözés, átdolgozás, átvétel) kivitelezhetőségét nem biztosítja. Ennek alapján szükségesnek tűnik, hogy a jogalkotó ne csak a (C)DSM irányelv, hanem az InfoSoc irányelv által biztosított felhatalmazással is éljen, és a lehető legteljesebb formájában¹⁰²¹ szabályozza a paródia célú szabad felhasználás szerzői jogi kereteit.

Ehhez kapcsolódóan szükséges kitérni arra, hogy a paródia-kivételnek nem csupán a paródia készítését kell kiemelnie a szerző kizárólagos jogai alól, hanem a létrehozott paródiák felhasználásával kapcsolatos cselekményeket (pl. a parodizáló videónak a videómegosztó platformon való nyilvánossághoz közvetítését) is le kell fednie. Ez következik egyrészt a (C)DSM irányelv felhatalmazásának logikájából, másrészt pedig szükséges is a véleménynyilvánítás szabadságának megfelelő érvényre juttatásához.

A módosító törvény indokolásában végezetül jelezni szükséges, hogy az új szabad felhasználás mind a cél-, mind pedig az eszköz-paródia tekintetében irányadó.

VI.1.5. A szabad felhasználás feltételei

Kiindulópontként szükséges tisztázni, hogy sem az InfoSoc irányelv, sem pedig a (C)DSM irányelv nem nevesít külön feltételeket a paródia-kivétel vonatkozásában, csupán a szabad

¹⁰²⁰ Ld. még: Christophe GEIGER – Elena IZYUMENKO: Copyright on the Human Rights’ Trial: Redefining the Boundaries of Exclusivity Through Freedom of Expression. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, Vol. 45, 2014. p. 326–339.

¹⁰²¹ Azonos álláspontot képvisel: LAI i.m. (2018) 78.

felhasználás biztosításának lehetőségét vagy kötelezettségét rögzíti. Ez ugyanakkor nem jelenti, és nem is jelentheti azt, hogy a paródia célú szabad felhasználás korlátlan lenne.

Ez a jogalkotási megoldás arra vezethető vissza, hogy az InfoSoc irányelv opcionális kivételei az irányelv keletkezésekor tagállami szabad felhasználások kompromisszumos listájaként szolgált, egyfajta mindenkor közös minimumként megfogalmazva a rendelkezéseket. Ahogyan az az 1. sz. mellékletből is látható, az uniós tagállamok paródia-kivételei bár némi hasonlóságot mutatnak (különösen az egymással szomszédos országokban van erre példa), ám számos különbség is azonosítható a feltételek között, ennek áthidalását szolgálja a lehető legáltalánosabban megfogalmazott kivétel az InfoSoc irányelvben.¹⁰²²

Az EUB Deckmyn ügyben levezetett elemzése ugyanakkor a szabad felhasználás megítélése körében számos feltételt vizsgálat tárgyává tett, és ezek jelentős részének alkalmazhatóságát ki is zárta, az alábbiak szerint.

„[...] Az e rendelkezés értelmében vett »paródia« fogalma nem függ olyan feltételektől, amelyek szerint a paródiának eredeti, sajátos jellegről kell tanúskodnia, amely különbözik a parodizált eredeti műtől való érzékelhető eltérések bemutatásától, ésszerűen az eredeti mű szerzőjétől eltérő személynek kell legyen tulajdonítható, magára az eredeti műre kell irányulnia, vagy meg kell jelölnie az eredeti mű forrását.»¹⁰²³

Az EUB álláspontja szerint a paródia-kivételnek való megfelelés csupán ahhoz a két feltételhez köthető, hogy a felhasználás felidézze az eredeti művet, és humort vagy gúnyt fejezzen ki. A III.3.2. alfejezetben leírtak alapján látható, hogy ezt két uniós tagállam, és a Kanadai jogalkalmazó is átvette a meglévő kivételeik értelmezése során, továbbá ezen kettős feltételrendszer az SZJSZT fent már idézett 07/19. sz. szakvéleménye is megerősíti, az alábbiak szerint.

„Az Európai Bíróságnak az irányelv hivatkozott rendelkezésére épülő C-201/13. számú Deckmyn-döntése kimondta, hogy a paródia megvalósul akkor, ha egyrészt az átdolgozás felismerhetően hívja az eredeti művet, még ha jelentősen különbözik is tőle, másrészt pedig a humor vagy gúny kifejeződése is megvalósul. Egyéb követelményt paródiával szemben nem

¹⁰²² Jonathan GRIFFITHS: European Union copyright law and the Charter of Fundamental Rights – Advocate General Szpunar’s Opinions in (C-469/17) Funke Medien, (C-476/17) Pelham GmbH and (C-516/17) Spiegel Online. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, Vol. 20, 2019. p. 36.

¹⁰²³ Deckmyn i.m. [33] bek.

támaszt, az tehát akkor kereskedelmi célú felhasználás is lehet, de személyhez fűződő jogokat nem sérthet.”¹⁰²⁴

Álláspontunk szerint – különös tekintettel arra, hogy a (C)DSM irányelv átültetése során a hazai jogban nem a meglévő kivétel értelmezése, hanem új szabad felhasználási esetkör létrehozása a feladata – az EUB fenti, kettős feltételrendszere nem hagyható figyelmen kívül a kivétel kodifikációja során, a feltételek kifejezett nevesítésére van szükség, ennek hiányában kérdéses, hogy a kivétel megfelel-e az uniós jognak.¹⁰²⁵ A feltételek nevesítése olyan szempontból is indokolt, hogy a paródia-kivételnek a hazai jogba való bevezetése új korlátozás lesz a szerzői jogosultak kizárólagos jogai tekintetében, így a kivétel feltételeinek nevesítése kiemelten fontos garanciális elemnek tekinthető.

Sőt, a kivétel további szűkítése is indokolt: sem az EUB, sem a releváns irányelvek nem érintik az átdolgozás jogát, mivel az EU ezt a kérdéskört a paródia tekintetében nem harmonizálta.¹⁰²⁶ Ez ugyanakkor az EU jogával konform lehetőséget ad arra – és álláspontunk szerint ezzel a jogalkotónak élnie is kell –, hogy az eredeti műből való átvétel (itt mint az átdolgozás egy aspektusa) mértékét a szükséges mértékre korlátozza, csak a cél által indokolt terjedelemben tegye lehetővé. Álláspontunk szerint az átvétel *terminus* alkalmazása nem ellentétes azzal, hogy egy másik szabad felhasználásnál törvény a kifejezést már használja, sőt, az Szjt. 34. § (2) bekezdésének második mondatában lévő definíció¹⁰²⁷ teljesen alkalmas a szűkítéssel kapcsolatos célkitűzés megvalósítására, egyúttal a paródia-kivételnek az idézéssel és átvétellel kapcsolatos kivételtől való elhatárolására. Ugyanakkor elképzelhető az átvétel helyett a kivételben már egyébként is szereplő felidézés kifejezés alkalmazása is.

Végezetül szükséges megerősíteni az SZJSZT 07/19. sz. szakvéleményében fent idézett álláspontot, miszerint a paródia-kivétel megítélésének a felhasználás kereskedelmi jellegétől függetlennek kell lennie.

VI.1.6. A személyhez fűződő jogokkal való kapcsolat rendezése

¹⁰²⁴ SZJSZT 07/19. i.m. 2. pont.

¹⁰²⁵ Sőt, az átültetés során az uniós tagállamoknak a jogbiztonság érdekében elvileg a meglévő kivételeik megfogalmazását is felül kell majd vizsgálni, és összhangba kell hozni a Deckmyn döntésben kimondottakkal.

¹⁰²⁶ Ana RAMALHO: *The Competence of the European Union in Copyright Lawmaking – A Normative Perspective of EU Powers for Copyright Harmonization*. Springer, 2016. p. 188.

¹⁰²⁷ Szjt. 34. § (2) bekezdés, második mondat: „Átvételnek minősül a mű olyan mértékű felhasználása más műben, amely az idézést meghaladja.”

Jelen értekezés V. fejezete részletesen foglalkozott a paródia célú felhasználások és a személyhez fűződő jogok határterületével. A kérdés kezelése azért is kiemelt jelentőségű, mivel – ahogyan azt a fentiekben jeleztük is – a személyhez fűződő jogok sérelme sérti a szerző jogos érdekeit, így a háromlépcsős-tesztbe ütközik,¹⁰²⁸ tehát a megfelelő szabályozás kialakításához feltétlenül szükséges a kivétel és a személyhez fűződő jogok közötti ütközések rendezése.

Álláspontunk szerint ehhez egyrészt szükséges, hogy az Szjt. 13. §-ának értelmezése kérdésében a törvény hatálybalépésekor állapot kerüljön visszaállításra,¹⁰²⁹ vagyis a mű integritása csak abban az esetben sérüljön, ha az a szerző becsületét vagy jóhírnevét sérti (visszatérve a BUE által választott szabályozási megoldáshoz, a jóhírnév tekintetében pedig átvéve a Ptk. hatályos fogalomhasználatát). Itt szükséges jelezni, hogy a 13. § értelmezésének visszaállításával az Szjt. 75. § (2) bekezdésének módosítása is szükségessé válik.

Ez ugyanakkor önmagában nem jelent választ a paródia célú felhasználások által generált kérdésekre,¹⁰³⁰ mivel ezen felhasználások gyakran bántó, erősen kritikus véleményt fogalmaznak meg,¹⁰³¹ ugyanakkor az ezekben foglalt véleményszabadságnak nem a szerző becsülete vagy jóhírneve, hanem a véleménynyilvánítás korlátai kell, hogy keretet adjanak. Így a fentiekben túlmenően szükséges az Szjt. 13. §-ának kiegészítése, amely kimondja, hogy a szerző a mű egységének sérelmére művének paródia céljából történő felhasználása esetén akkor hivatkozhat, ha a felhasználás túllépi a szükséges és arányos mértéket. Ez a megoldás biztosítaná azt, hogy a gyakorlatban a bíróságoknak megfelelő eszköz álljon rendelkezésre ahhoz, hogy a szerzői kizárólagos jog (és a mögötte álló, tulajdonhoz való jog)¹⁰³² és a véleménynyilvánítás szabadsága közötti egyensúlyt¹⁰³³ minden esetben biztosítani tudják.

A névjog tekintetében ugyancsak szükséges az EUB Deckmyn ügyben kifejtett álláspontjára hivatkozni, miszerint a jogosultaknak „*jogos érdeke fűződik ahhoz, hogy a*

¹⁰²⁸ SZJSZT 19/17.

¹⁰²⁹ BÉKÉS – MEZEI i.m. (2010) 20–21, MEZEI i.m. (2014) 413, PAKU i.m. (2019) 89, SÁPI i.m. (2019b) 66–67. és SÁPI i.m. (2019a) 151.

¹⁰³⁰ CLODE i.m. (1988) 125.

¹⁰³¹ George E. MARCUS: The Debate over Parody in Copyright Law: An Experiment in Cultural Critique. *Yale Journal of Law & the Humanities*, Vol. 1, 1989. p. 310.

¹⁰³² GYENGE Anikó: A szerzői mű ára – díjak az egyedi felhasználási szerződésekben, 1. rész. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2014/6. I. fejezet. Elérhető: <https://www.sztnh.gov.hu/hu/kiadv/ipsz/200412/01-gyenge-aniko.html>.

¹⁰³³ Corinne TAN: *Regulating Content on Social Media – Copyright, Terms of Service and Technological Features*. UCL Press, 2018. p. 93. és Christina BOHANNAN: Copyright Harm, Foreseeability, and Fair Use. *Washington University Law Review*, Vol. 85, No. 5, 2007. p. 970; LAI i.m. (2019) 145. és Deckmyn i.m. [27] bek.

védelem alatt álló művet ne lehessen ilyen üzenettel kapcsolatba hozni”,¹⁰³⁴ így a paródia célú felhasználás tekintetében nem tűnik szükségesnek a forrásmű és az eredeti szerző nevének feltüntetésével kapcsolatos kötelezettség rögzítése.

¹⁰³⁴ Deckmyn i.m. [31] bek.

VII. ZÁRSZÓ

Jelen értekezés bevezető gondolataiban utaltunk arra, hogy a szerzői jogi védelem alatt álló művek paródia céljából való felhasználása nem új keletű jelenség. Ennek ellenére a hazai jogalkotó a szerzői jogról szóló 1884. évi XVI. törvénycikktől egészen mostanáig nem tartotta szükségesnek a paródia célú felhasználások törvényi szintű megjelenítését, a hatályos Szjt. elődeihez igazodva nem tartalmaz sem szabad felhasználási esetet, sem egyéb rendelkezést a paródia vonatkozásában. Az SZJSZT szakvéleményeiben az ebből fakadó értelmezési kérdéseket a rendelkezésre álló eszközökkel, a szerzői jog külső, dogmatikai kereteire hivatkozással igyekezett rendezni, ám az Szjt. gyakorlati értelmezésében ez a megközelítés nem fogott helyt. Ahogyan a Fővárosi Ítéltábla döntése megállapítja: ha a törvény kifejezetten nem nevesíti az adott szabad felhasználási esetet, akkor azt a hazai szerzői jog nem ismeri el.

Egyúttal látni kell azt is, hogy a paródia-kivétel szükségessége körüli vitát a (C)DSM irányelv 17. cikk (7) bekezdés *b)* pontja lezárta, 2021. június 17. napjától minden tagállamnak biztosítania kell legalább a nyilvánossághoz közvetítés új aspektusa tekintetében a paródia-kivétel rendelkezésre állását. Ez persze nem jelenti azt, hogy a kifejezett kivétel mögött felgyűlt érvek ne lennének a továbbiakban is relevánsak: a paródia a véleménynyilvánítás évszázados hagyományokkal rendelkező, széles körben ismert és elismert eszköze,¹⁰³⁵ amelynek megfelelő keretek között való szerzői jogi elismerése termékeny táptalajt nyújt a kreativitás ösztönzésére, hozzájárul mind a jogosultak és a felhasználók,¹⁰³⁶ mind pedig a véleményszabadság és a tulajdonjogból eredeztetett szerzői kizárólagos jogok közötti megfelelő egyensúly¹⁰³⁷ kialakításához. A paródia tehát nem csak megnevettet, kritizál és elgondolkoztat, hanem egyúttal a szerzői jog céljait is szolgálja, nem csak értékes, hanem hasznos eszköz is a jogalkotó kezében a szerzői jogi keretrendszer finomhangolására.

Jelen értekezés elsődleges célja annak körüljárása volt, hogy a jelenlegi hazai megközelítés egyrészt a magyar szerzői jogi rendszer, másrészt a külföldi országok szabályozásának és gyakorlatának szemszögéből mennyiben tűnik helytállónak. Ennek keretében számos országnak a paródiával kapcsolatos szabályozási megoldásai, és egyes esetekben – különösen az Egyesült Államok tekintetében – a rendelkezésre álló, kapcsolódó

¹⁰³⁵ CHAGARES: i.m. (1988) 230.

¹⁰³⁶ Christina BOHANNAN: Reclaiming Copyright. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, Vol. 23, 2006. p. 609.

¹⁰³⁷ Jonathan M. FOX: The Fair Use Commercial Parody Defense and How to Improve It. *IDEA - The Intellectual Property Law Review*, Vol. 46, No. 46, 2006. p. 45.

joggyakorlat is elemzésre került, amelyből az a következtetés volt levonható, hogy a paródia célú felhasználások az országok túlnyomó többségében ismertek, és többségében ez kifejezett szabad felhasználási eset útján történik. A hazai szerzői jogi megközelítés vizsgálata azt mutatta, hogy az SZJSZT értelmezése egyrészt dogmatikai szempontból is kiegészítést igényel, másrészt nem volt adaptálható a bíróságok előtti eljárásokra.

Ezt megelőzően természetesen – mivel releváns előkérdései a paródia vizsgálatának – szükséges volt kitérni a nemzetközi és uniós keretrendszer elemzésére is, amely során egyrészt megállapításra került, hogy a nemzetközi jogforrások – és különösen a háromlépcsős-teszt –¹⁰³⁸ megfelelő kontextust adnak a szabad felhasználás elismeréséhez.¹⁰³⁹ Másrészt az EU jogforrásainak és az EUB gyakorlatának elemzése rávilágított arra, hogy az uniós jogalkotás egyértelműen a kivétel kötelező tagállami nevesítésének irányába fejlődik, a szabad felhasználások – és közöttük a paródia-kivétel – egységes értelmezésének igénye pedig nem csak az EUB ítéleteiben, hanem a tagállamok gyakorlatában is megjelent.

Jelen értekezés kiemelt figyelmet fordított egy, a paródia célú szabad felhasználások elemzése során gyakran elsikkadni látszó kérdés, a személyhez fűződő jogok és a paródia ütközési pontjainak vizsgálatára is. Megállapítható, hogy a paródia célú szabad felhasználás tekintetében a személyhez fűződő jogok, de különösen a mű integritásához fűződő jog kiemelkedő jelentőségű:¹⁰⁴⁰ a paródia természetéből fakadóan olyan jellegű felhasználás, amelyet a szerző – a benne foglalt kritika, vagy a véleménynyilvánítás formája okán –¹⁰⁴¹ sértőnek, bántónak érezhet, ez ugyanakkor álláspontunk szerint csak a véleményszabadság keretein való túllépés esetén lehet korláta a paródia-kivétel alkalmazásának.

Végezetül jelen disszertáció VI. fejezete a fent említett témakörök elemzéseinek eredményeire támaszkodva hat szempontot – 1. a paródia-kivétel elhelyezését, 2. a kivételnek az Szjt. dogmatikai rendszerébe való integrációját, 3. a paródia, karikatúra és utánzat nevesítésének kérdését, 4. a szabad felhasználás terjedelmét, 5. a kivétel lehetséges feltételeit, és 6. a személyhez fűződő jogok kérdését – figyelembe véve javaslatot fogalmazott

¹⁰³⁸ Ld. még: Jean-Michel BRUGUIERE: Adoption of British Fair Dealing by the French System of Exceptions: In Praise of the Technique of Standards and the Philosophy of the Reasonable. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, Vol. 50, 2019. p. 297.

¹⁰³⁹ John C. KNAPP: Laugh, and the Whole World... Scowls at You?: A Defense of the United States' Fair Use Exception for Parody under TRIPs. *Denver Journal of International Law and Policy*, Vol. 33, 2005. p. 359.

¹⁰⁴⁰ Alec CAMERON: Copyright exceptions for the digital age: new rights of private copying, parody and quotation. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, Vol. 9, No. 12, 2014. p. 1005.

¹⁰⁴¹ Laura R. BRADFORD: Parody and Perception: Using Cognitive Research to Expand Fair Use in Copyright. *Boston College Law Review*, Vol. 46, 2005. p. 728.

meg a jogalkotó részére a paródia-kivételnek az Szjt.-be való megfelelő integrációja érdekében.

Álláspontunk szerint a VI.2. alfejezetben lefektetett szövegezési javaslat megfelel mind a nemzetközi, mind az uniós jog követelményeinek, tekintettel van a hazai szerzői jog dogmatikai sajátosságaira, és egyúttal magáévá teszi a külföldi országok gyakorlatából levonható következtetéseket is, így alkalmas lehet arra, hogy a paródia célú szabad felhasználások számára hosszú távon is megfelelő keretet biztosítson.

FORRÁSJEGYZÉK

Irodalomjegyzék

- ABELMAN, Lawrence E. – BERKOWITZ, Linda L.: International Copyright Law. *New York Law School Review*, Vol. 22, 1977.
- ABRAMOWICZ, Michael: A New Uneasy Case for Copyright. *The George Washington Law Review*, Vol. 79, 2011.
- AFORI, Orit Fischman: The Evolution of Copyright Law and Inductive Speculations as to Its Future. *Journal of Intellectual Property Law*, Vol. 19, No. 2, 2012.
- ALEXANDER, Isabella – GÓMEZ-AROSTEGUI, H. Tomás: *Research Handbook on the History of Copyright Law*. Edward Elgar, 2016.
- ALÌ, Gabriele Spina: A Bay of Pigs crisis in southern Europe? Fan-dubbing and parody in the Italian peninsula. *European Intellectual Property Review*, Vol. 37, Iss. 12, 2015.
- AL-SHARIEH, Saleh: Toward a Human Rights Method for Measuring International Copyright Law's Compliance with International Human Rights Law. *Utrecht Journal of International and European Law*, Vol. 32, 2016.
- AMARNICK, Phyllis: American Recognition of the Moral Right: Issues and Options. *Copyright Law Symposium*, Vol. 29, 1979.
- AMES, E. Kenly: Beyond Rogers v. Koons: A Fair Use Standard for Appropriation. *Columbia Law Review*, Vol. 93, No. 6, October 1993.
- ANDERSON, Michael G. – BROWN, Paul F. – CORES, Andrew P.: Market Substitution and Copyrights: Predicting Fair Use Case Law. *University of Miami Entertainment And Sports Law Review*, Vol. 10, Iss. 1-2, 1993.
- ANGELOPOULOS, Christina – QUINTAIS, Joao Pedro: Fixing Copyright Reform. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, Vol. 10, No. 2, 2019.
- ARNOLD, Richard – ROSATI, Eleonora: Are national courts the addressees of the InfoSoc three-step test? *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, Vol. 10, Iss. 10, 2015.
- ATKINSON, Benedict – FITZGERALD, Brian: *A Short History of Copyright The Genie of Information*. Springer, 2014.
- AUSTIN, Graeme W.: EU and US Perspectives on Fair Dealing for the Purpose of Parody or Satire. *UNSW Law Journal*, Vol. 39, Iss. 2, 2016.

- AUSTIN, Greame W.: Four Questions About the Austalian Approach to Fair Dealing Defenses to Copyright Infringement. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, Vol. 57, 2010.
- AYOUBI, Lida: The Marrakesh Treaty: Fixing International Copyright Law for the Benefit of the Visually Impaired Persons. *New Zealand Journal of Public and International Law*, Vol. 13, 2015.
- BABISKIN, Lisa M.: Oh Pretty Parody: Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc. *Harvard Journal of Law & Technology*, Vol. 8, No. 1, 1994.
- BANKO, James Richard – SATIRES, Horace: „Schlurppes Tonic Bubble Bath”: In Defense of Parody. *University of Pennsylvania Journal of International Business Law*, Vol. 11, No. 3, 1990.
- BARBOSA, Roberto Garza: International Copyright Law and Litigation: Mechanism for Improvement. *Marquette Intellectual Property Law Review*, Vol. 11:1, 2007b.
- BARBOSA, Roberto Garza: Revisiting International Copyright Law. *Barry Law Review*, Vol. 8, 2007a.
- BARKAN, Judith: Universal v. Sony: Is Home Use in Fact Fair Use. *A Journal of Communications and Entertainment Law*, Vol. 3, No. 1, 1980.
- BARTA Judit: Építészeti alkotások szerzői jogi védelme és a gazdasági reklámozás némely összefüggései megtörtént esetek alapján. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2011/6.
- BARTÓKI-GÖNCZY Balázs: A tárhelyszolgáltatók felelőssége a jogsértő tartalmakért - különös tekintettel a francia bíróságok gyakorlatára. *Iustum Aequum Salutare*, 2011/3.
- BARTOW, Ann: Bloodsucking Copyright. *Maryland Law Review*, Vol. 70, 2011,
- BAZZI, Michael J. – WIDDOWS, Martha J.: Parody and the Fair Use Doctrine Revisited. *Entertainment and Sports Lawyer*, Vol. 4, No. 1, 1998.
- BECHTEL, Michael: Algorithmic Notification and Monetization: Using YouTube's Content ID System as a Model for European Union Copyright Reform. *Michigan State International Law Review*, No. 28, Iss. 2, 2020.
- BECK, Joseph: Flexibility in Parody of Copyrighted Material. *Media Law & Policy*, Vol. X, No. 2, 2002.
- BÉKÉS Gergely – MEZEI Péter: A sampling megítélése a magyar szerzői jogban. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2010/6.
- BENACCHIO, Giannantonio: *Az Európai Közösség magánjoga – Polgári jog, kereskedelmi jog*. Osiris, Budapest, 2003.

- BENTLEY, Alicia J.: Hustler Magazine v. Falwell: The Application of the Actual Malice Standard to Intentional Infliction of Emotional Distress Claims. *Ohio State Law Journal*, Vol. 49, No. 3, 1988.
- BERGNE, J. H. G.: International Copyright Union. *The Law Quarterly Review*, Vol. 3, No. 9, 1887.
- BERNÁRD Aurél – TIMÁR István (szerk.): *A szerzői jog kézikönyve*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1973.
- BERNSTEIN, Richard A.: Parody and Fair Use in Copyright Law. *Copyright Law Symposium*, Vol. 31, 1981.
- BIMBAITÉ, Monika: When is a parody a violation of copyright? *International Journal of Baltic Law*, Vol. 1, No. 2, 2004.
- BIRD, Robert C. – PONTE, Lucille M.: Protecting Moral Rights in the United States and the United Kingdom: Challenges and Opportunities under the U.K.'s New Performances Regulations. *Boston University International Law Journal*, Vol. 24, No. 2, 2006.
- BISCEGLIA, Julie: Parody and Copyright Protection: Turning the Balancing Act into a Juggling Act. *Copyright Law Symposium (ASCAP)*, Vol. 34, 1984.
- BOGDONOFF, Michael A.: Copyright - Infringement - Use of Song Cunnilingus Champion of Company C Not a Fair Use of Song Boogie Woogie Bugle Boy of Company B. *Rutgers Law Journal*, Vol. 13, No. 4, 1982.
- BOHANNAN, Christina: Copyright Harm, Foreseeability, and Fair Use. *Washington University Law Review*, Vol. 85, No. 5, 2007.
- BOHANNAN, Christina: Reclaiming Copyright. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, Vol. 23, 2006.
- BOND, Catherine – PARAMAGURU, Abi – GREENLEAF, Graham: Advance Australia Fair? The Copyright Reform Process. *Journal of World Intellectual Property*, Vol. 10, No. 3-4, 2007.
- BOYTHA György: A nemzetközi szerzői jogi és szomszédjogi egyezmények komplex összefüggései. *Jogtudományi Közlöny*, 36. évf. 12. sz, 1981.
- BOYTHA György: A nemzetközi szerzőijog-védelem keletkezésének kérdései. *Jogtudományi Közlöny*, 1986/11.
- BOYTHA György: Computer Programs as Authors Works and Their Protection Under European Law. In: CSEHI Zoltán (szerk.): *Boytha György válogatott írásai*. Gondolat, Budapest, 2015.

- BOYTHA György: Interrelationship of Conventions on Copyright and Neighboring Rights. In: CSEHI Zoltán (szerk.): *Boytha György válogatott írásai*. Gondolat, Budapest, 2015.
- BOYTHA György: Penal Protection of Works of Visual Art under the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works. In: CSEHI Zoltán (szerk.): *Boytha György válogatott írásai*. Gondolat, Budapest, 2015.
- BOYTHA György: The historical development of the regulation by international treaties of rights related to translation. In: CSEHI Zoltán (szerk.): *Boytha György válogatott írásai*. Gondolat, Budapest, 2015.
- BOYTHA György: Új problémák a szerzői alkotások nemzetközi felhasználása terén. A Berni Unió válsága. In: CSEHI Zoltán (szerk.): *Boytha György válogatott írásai*. Gondolat, Budapest, 2015.
- BRADFORD, Laura R.: Parody and Perception: Using Cognitive Research to Expand Fair Use in Copyright. *Boston College Law Review*, Vol. 46, 2005.
- BRAITHWAITE, William J.: From Revolution to Constitution: Copyright, Compulsory Licences and the Parodied Song. *University of British Columbia Law Review*, Vol. 18, No. 1, 1984.
- BROWN, Abbe – KHERIA, Smita – CORNWELL, Jane – ILJADICA, Marta: *Contemporary Intellectual Property – Law and Policy*. Oxford University Press, 2019.
- BRUGUIERE, Jean-Michel: Adoption of British Fair Dealing by the French System of Exceptions: In Praise of the Technique of Standards and the Philosophy of the Reasonable. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, Vol. 50, 2019.
- BUCKLAND, Andrew: Rap, Parody, and Fair Use: Luther R. Campbell aka Luke Skywalker, Et al v. Acuff-Rose Music, Inc. *Sydney Law Review*, Vol. 17, No. 4, 1995.
- BUTT, Rachel Isabelle: Appropriation Art and Fair Use. *Ohio State Journal on Dispute Resolution*, Vol. 25, No. 4, 2010.
- CADDY, Lorna – SHAN, Niri – AUMAGE, Valerie: The European Approach to Fair Dealing – Harmony or Discord. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, Vol. 57, No. 3, 2010.
- CAMERON, Alec: Copyright exceptions for the digital age: new rights of private copying, parody and quotation. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, Vol. 9, No. 12, 2014.
- CARTER, Edward L.: Harmonization of Copyright Law in Response to Technological Change: Lessons from Europe about Fair Use and Free Expression. *University of La Verne Law Review*, Vol. 30, No. 2, 2009.

- CAVIEDES, Alexander A.: International Copyright Law: Should the European Union Dictate Its Development. *Boston University International Law Journal*, Vol. 16, No. 1, 1998.
- CHAGARES, Michael A.: Parody or Piracy: The Protective Scope of the Fair Use Defense to Copyright Infringement Actions Regarding Parodies. *Columbia-VLA Journal of Law & the Arts*, Vol. 12, No. 2. 1987.
- CHERRY, Daniel: Blanch It, Mix It, Mash It: A Fair Use Framework for the Mashup. *Thomas M. Cooley Law Review*, Vol. 28, No. 3, 2011.
- CHRISTIE, Andrew – WRIGHT, Robin: A Comparative Analysis of the Three-Step Tests in International Treaties. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, Vol. 45, Iss. 4, 2014.
- CIOLINO, Dane S.: Rethinking the Compatibility of Moral Rights and Fair Use. *Washington and Lee Law Review*, Vol. 54, No. 1, 1997.
- CLEMMONS, Melanie A.: Author V. Parodist: Striking a Compromise. *Copyright Law Symposium (ASCAP)*, Vol. 33, 1983.
- CLODE, Daniel: Power to the Artist: The False Promise of Moral Rights. *A Journal of Policy Analysis and Reform*, Vol. 5, No. 1, 1998.
- COOPER, Jay L.: *Wihtol v. Crow*: Fair Use Revisited. *UCLA Law Review*, Vol. 11, No. 1, 1963.
- CORDRAY, Monique L.: *GATT v. WIPO*. *Journal of the Patent and Trademark Office Society*, Vol. 76, 1994.
- COTTER, Thomas F.: Memes and Copyright. *Tulane Law Review*, Vol. 80, No. 2, 2005.
- CRAIG, Carys J.: Globalizing User Rights-Talk: On Copyright Limits and Rhetorical Risks. *American University International Law Review*, Vol. 33, No. 1, 2017.
- CRAIG, Carys J.: Putting the Community in Communication: Dissolving the Conflict between Freedom of Expression and Copyright. *University of Toronto Law Journal*, Vol. 56, No. 1, 2006.
- CREWS, Kenneth D.: Harmonization and the Goals of Copyright: Property Rights or Cultural Progress? *Indiana Journal of Global Legal Studies*, Vol. 6, Iss. 1, 1998.
- CRITTENDEN, David R.: Copyright Law - Fair Use Privilege - In an Action for Copyright Infringement, the Commercial Nature of a Song Parody Does Not Invoke a Presumption against a Finding of Fair Use. *Seton Hall Law Review*, Vol. 25, No. 3, 1995.

- CROSSLAND, Hugh J.: Rise and Fall of Fair Use: The Protection of Literary Materials against Copyright Infringement by New and Developing Media. *South Carolina Law Review*, Vol. 20, 1968.
- CROWNE, Emir Aly: Parody as Fair Dealing in Canada: A Guide for Lawyers and Judges. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, Vol. 4, No. 7, 2009.
- CUARTERO, Victoria – SATORIUS, Dan – DONALDSON, Michael: Parody, Satire, and Jokes. *Entertainment and Sports Lawyer*, Vol. 32, No. 2, 2015.
- DABO, Miatta Tenneh: Recent Developement – Leibovitz v. Paramount Pictures Corp. – Fair Use Doctrine: When is Copyright Infringement a Parody? *Baltimore Intellectual Property Law Journal*, Vol. 7, 1999.
- D'AGOSTINO, Gluseppina: Healing Fair Dealing - A Comparative Copyright Analysis of Canada's Fair Dealing to U.K. Fair Dealing and U.S. Fair Use. *McGill Law Journal*, Vol. 53, No. 2, 2008.
- DAWID, Heinz: Basic Principles of International Copyright. *Copyright Society of the U.S.A. Bulletin*, Vol. 21, 1973.
- DE GREGORIO, Giovanni: Expressions on Platforms: Freedom of Expression and ISP Liability in the European Digital Single Market. *European Competition and Regulatory Law Review*, Vol. 2, No. 3, 2018.
- DE LOS REYES, James: Examining Copyright Exemptions for Web Mashups in the International Context – Applying American Constitutional Considerations as Guideposts for the TRIPS Three-Step Test. *Hastings Constitutional Law Quarterly*, Vol. 38, No. 2, 2011.
- DEAZLEY, Ronan: Copyright and Parody: Taking Backward the Gowers Review? *The Modern Law Review*, Vol. 73, No. 5, 2010.
- DEAZLEY, Ronan: Parody and Copyright Infringement. *Columbia Law Review*, Vol. 56, No. 4, 1956.
- DEELY, Pat: Copyright: Limitation on Exclusive Rights, Fair Use. *Houston Law Review*, Vol. 13, No. 5, 1976.
- DEL CASINO, F. Casey: The Potential Harm of Musical Parody: Toward an Enlightened Fair Use Calculus. *University of Miami Entertainment and Sports Law Review*, Vol. 6, 1989.
- DELI Gergely: Emberi méltóság, történelmi narratívák és a jog. Vázlat a természetjog mai kilátásairól. *Iustum Aequum Salutare*, 2015/1.

- DEMETER, Thomas Paul: Legal Perils of Parody and Burlesque. *Cleveland-Marshall Law Review*, Vol. 17, No. 2, 1968.
- DERCLAYE, Estelle (szerk.): *Research Handbook on the Future of EU Copyright*. Edward Elgar, 2009.
- DEUTSCH, Alvin: Parody or Piracy - Jack Benny's Faustian Compact. *Entertainment and Sports Lawyer*, Vol. 11, No. 2, 1993.
- DEUTSCH, Alvin: The Piracy of Parody. *Entertainment and Sports Lawyer*, Vol. 12, No. 3, 1994.
- DINWOODIE, Graeme B.: Copyright Lawmaking Authority: An (Inter)Nationalist Perspective on the Treaty Clause. *Columbia Journal of Law & the Arts*, Vol. 30, 2007a.
- DINWOODIE, Graeme B.: The International Intellectual Property System: Treaties, Norms, National Courts, and Private Ordering. In: Daniel GERVAIS (szerk.) *Intellectual Property, Trade and Development: Strategies to Optimize Economic Development in a TRIPS Plus Era*. Oxford University Press, 2007b.
- DINWOODIE, Graeme B.: The WIPO Copyright Treaty: A Transition to the Future of International Copyright Lawmaking? *Case Western Reserve Law Review*, Vol. 57, No. 4, 2007c.
- DOGAN, Stacey L. – LEMLEY, Mark A.: Parody as Brand. *Trademark Rep*, Vol. 105, 2015,
- DOGAN, Stacey L. – LEMLEY, Mark A.: Parody as Brand. *U.C. Davis Law Review*, Vol. 47, No. 2, 2013.
- DÖHL, Frédéric: Zum drohenden Pastiche-Begriff im Kontext der freien Benutzung nach § 24 Abs. 1 UrhG. *UFITA – Archiv für Medienrecht und Medienwissenschaft*. 2019/1.
- DRATLER, Jay: Distilling the Witches' Brew of Fair Use in Copyright Law. *University of Miami Law Review*, Vol. 43, No. 2, 1988.
- DREIER, Thomas K.: Copyright and Film: The Infringement of Copyrighted Works by Motion Picture. *Communications and the Law*, Vol. 6, No. 6, 1984.
- DREIER, Thomas: Limitations: The Centerpiece of Copyright in Distress – An Introduction. *Information Technology and Electronic Commerce Law*, Vol. 1, No. 2, 2010.
- DREXL, Josef: European and International Intellectual Property Law between Propertization and Regulation: How a Fundamental-Rights Approach Can Mitigate the Tension. *The University of the Pacific Law Review*, Vol. 47, 2016.

- DREYFUSS, Rochelle: From Incentive to Commodity to Asset: How International Law is Reconceptualizing Intellectual Property. *Michigan Journal of International Law*, Vol. 36, Iss. 4, 2015.
- DUFFY, F. Ryan: International Copyright. *Air Law Review*, Vol. 8, 1937.
- DUHL, Gregory M.: Old Lyrics, Knock-Off Videos, and Copycat Comic Books: the Fourth Fair Use Factor in U.S. Copyright Law. *Syracuse Law Review*, Vol. 54, No. 3, 2004.
- DWORKIN, Gerald: Exceptions to Copyright Exclusivity: Is Fair Use Consistent with Article 9.2 Berne and the New International Order. *International Intellectual Property Law & Policy*, Vol. 4, Chapter 66, 2000.
- EDWARDS, David N.: Usages of Copyrighted Musical Works Permissible without Acquiring a Copyright License, Assignment, or Release. *Journal of College and University Law*, Vol. 6, No. 4, 1979.
- ELMAHJUB, Ezieddin – SUZOR, Nicolas: Fair Use and Fairness in Copyright: A Distributive Justice Perspective on Users' Rights. *Monash University Law Review*, Vol. 43, No. 1, 2017.
- ENGLE, Eric Allen: When is Fair Use Fair: A Comparison of E.U. and U.S. Intellectual Property Law. *The Transnational Lawyer*, Vol. 15, 2002.
- ERICKSON, Kristofer – KRETSCHMER, Martin: This Video Is Unavailable. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, Vol. 9, No. 1, 2018.
- ESMAIL, Parveen: CCH Canadian Ltd. v. Law Society of Upper Canada: Case Comment on a Landmark Copyright Case. *Appeal: Review of Current Law and Law Reform*, Vol. 10, 2005.
- FAALAND, Susan Linehan: Parody and Fair Use: The Critical Question. *Washington Law Review*, Vol. 57, No. 1, 1981.
- FALUDI Gábor: A paródia a szerzői jogban. In: KÖHIDI Ákos – KESERŐ Barna Arnold (szerk.): *Tanulmányok a 65 éves Lenkovics Barnabás tiszteletére*. Eötvös József Könyv- és Lapkiadó, Győr, Budapest, 2015.
- FALUDI Gábor: *A szerzői jog alapjogi szemlélete az Európai Unióban*. In: FALUDI Gábor (szerk.): *Liber amicorum: studia P. Gyertyánfy dedicata: ünnepi dolgozatok Gyertyánfy Péter tiszteletére*. ELTE ÁJK Polgári Jogi Tanszék, Budapest, 2008.
- FALUDI Gábor: A szerzői jog és az iparjogvédelem belső korlátjai. *Jogtudományi Közlöny*, 2006/7–8.

- FALUDI Gábor: A szerzői mű egysége védelmének egyes kérdései. *Infokommunikáció és Jog*, 2011/5.
- FALUDI Gábor: Az új Ptk. hatása a szerzői jogi és iparjogvédelmi jogátruházási szerződésekre. In: POGÁCSÁS Anett (szerk.): *Quaerendo et creando. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja tiszteletére*. Szent István Társulat, Budapest, 2014.
- FALUDI Gábor: Szerzői jog, iparvédelem és a Ptk. koncepciója – I. rész. *Polgári Jogi Kodifikáció*, 5. évfolyam, 2. szám, 2003a.
- FALUDI Gábor: Szerzői jog, iparvédelem és a Ptk. koncepciója – II. rész. *Polgári Jogi Kodifikáció*, 5. évfolyam, 3. szám, 2003b.
- FANG, Albert: Let Digital Technology Lay the Moral Right of Integrity to Rest. *Connecticut Journal of Intellectual Property Law*, Vol. 26, 2011.
- FARRELL, A. Hunter: Fair Use of Copyrighted Material in Advertisement Parodies. *Columbia Law Review*, Vol. 92, No. 6, 1992.
- FEWER, David: Constitutionalizing Copyright: Freedom of Expression and the Limits of Copyright in Canada. *University of Toronto Faculty of Law Review*, Vol. 55, No. 2, 1997.
- FHIMA, Ilanah: Fairness in Copyright Law: An Anglo-American Comparison. *Santa Clara High Technology Law Journal*, Vol. 34, No. 1, 2017.
- FICSOR Mihály: Copyright for the Digital Era: The WIPO "Internet" Treaties. *Columbia-VLA Journal of Law & the Arts*, Vol. 21, Iss. 3-4, 1997.
- FICSOR Mihály: *Guide to the Copyright and Related Rights Treaties Administered by WIPO and Glossary of Copyright and Related Rights Terms*. WIPO, 2003.
- FICSOR Mihály: How Much of What? The „Three-Step Test” and Its Application in Two Recent WTO Dispute Settlement Cases. *Revue internationale du droit d’auteur*, No. 192, 2002.
- FICSOR Mihály: The International Digital Agenda and the New WIPO Treaties. *International Intellectual Property Law & Policy*, Vol. 4, Chapter 67, 2000a.
- FICSOR Mihály: The WIPO Internet Treaties: International Developments. *International Intellectual Property Law & Policy*, Vol. 4, Chapter 76, 2000.
- FICSOR Mihály: The WIPO Internet Treaties: The United States as the Driver: The United States as the Main Source of Obstruction – As Seen by an Anti-Revolutionary Central European. *The John Marshall Review of Intellectual Property Law*, Vol. 6, 2006.
- FISHER, William: *Promises to Keep – Technology, Law, and the Future of Entertainment*. Stanford University Press, 2004.

- FITZGERALD, Brian – GILCHRIST, John (szerk.): *Copyright Perspectives, Past, Present and Prospect*. Springer, 2015.
- FLEGAL, Robyn M.: Diametrically Opposing Viewpoints – Why Polar Opposites Should Not Attract the Parody Label Under the Fair Use Exception to Copyright Infringement. *Journal of Intellectual Property Law*, Vol. 21, 2013.
- FOSHEE, Alyce W.: *Monge v. Maya Magazines, Inc.: The Demand for Celebrity Gossip and the Doctrine of Transformative Use in the Ninth Circuit*. *Golden Gate University Law Review*, Vol. 44, No. 1, 2014.
- FOSTER, Mariko A.: Parody's Precarious Place: The Need to Legally Recognize Parody as Japan's Cultural Property. *Seton Hall Journal of Sports and Entertainment Law*, Vol. 23, No. 2, 2013.
- FOX, Jonathan M.: The Fair Use Commercial Parody Defense and How to Improve It. *IDEA - The Intellectual Property Law Review*, Vol. 46, No. 46, 2006.
- FRANKEL, Susy: The International Copyright Problem and Durable Solutions. *Vanderbilt Journal of Entertainment & Technology Law*, Vol. 18, 2015.
- FREELAND, Adam: Negotiating under the New EU Copyright Directive 2019/790 and GDPR. *Journal of International Economic Law*, No. 24, Iss. 1, 2020.
- FRENCH, Robert A.: Copyright: Rogers v. Koons: Artistic Appropriation and the Fair Use Defense. *Oklahoma Law Review*, Vol. 46, No. 1, 1993.
- FROSIO, Giancarlo F.: Internet Intermediary Liability: WILMap, Theory and Trends. *Indian Journal of Law and Technology*, Vol. 13, No. 1, 2017.
- FROSIO, Giancarlo F.: To Filter, or Not to Filter - That Is the Question in EU Copyright Reform. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, Vol. 36, No. 2, 2018a.
- FROSIO, Giancarlo: *Reconciling Copyright with Cumulative Creativity: The Third Paradigm*. Edward Elgar Publishing, 2018b.
- FRUEHWALD, E. Scott: The Parody Fair Use Defense after Campbell. *Columbia-VLA Journal of Law & the Arts*, Vol. 18, Iss. 1-2, 1993.
- GARBUS, Martin: The Integrity of Copyright. *Media Law & Policy*, Vol. 10, No. 2, 2002.
- GAUTHIER, Tammi A.: Fun and Profit: When Commercial Parodies Constitute Copyright or Trademark Infringement. *Pepperdine Law Review*, Vol. 21, No. 1, 1993.
- GEIGER, Christophe – FROSIO, Giancarlo – BULAYENKO, Oleksandr: Facilitating Access to Out-of-Commerce Works in the Digital Single Market - How to Make Pico della

Mirandola's Dream a Reality in the European Union. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, Vol. 9, No. 3, 2018.

- GEIGER, Christophe – GERVAIS, Daniel – SENFTLEBEN, Martin: The Three-Step Test Revisited: How to Use the Test's Lexibility in National Copyright Law. *American University International Law Review*, Vol. 29, Iss. 3, 2014.
- GEIGER, Christophe – IZYUMENKO, Elena: Copyright on the Human Rights' Trial: Redefining the Boundaries of Exclusivity Through Freedom of Expression. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, Vol. 45, 2014.
- GEIGER, Christophe – IZYUMENKO, Elena: The Constitutionalization of Intellectual Property Law in the EU and the Funke Medien, Pelham and Spiegel Online Decisions of the CJEU: Progress, but Still Some Way to Go! *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, Vol. 51, 2020.
- GEIGER, Christophe – IZYUMENKO, Elena: The Role of Human Rights in Copyright Enforcement Online: Elaborating a Legal Framework for Website Blocking. *American University International Law Review*, Vol. 32, No. 1, 2016.
- GEIGER, Christophe – IZYUMENKO, Elena: Towards a European Fair Use Grounded in Freedom of Expression. *American University International Law Review*, Vol. 35, No. 1, 2019.
- GEIGER, Christophe: "Fair Use" through Fundamental Rights in Europe, When Freedom of Artistic Expression allows Creative Appropriations and Opens up Statutory Copyright Limitations. *Center for International Intellectual Property Studies Research Paper Series*, No. 2018-09, 2018.
- GEIGER, Christophe: Copyright as an access right: Securing cultural participation through the protection of creators' interests. In: GIBLIN, Rebeca – WEATHERALL, Kimberlee (szerk.): *What if we could reimagine copyright?* ANU Press, 2017.
- GEIGER, Christophe: Freedom of Artistic Creativity and Copyright Law: A Compatible Combination. *UC Irvine Law Review*, Vol. 8, No. 3, 2018.
- GEIST, Michael: *The Copyright Pentology – How the Supreme Court of Canada Shook the Foundations of Canadian Copyright Law*. University of Ottawa Press, 2013.
- GELLER, Paul Edward: A German Approach to Fair Use: Test Cases for TRIPs Criteria for Copyright Limitations. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, Vol. 57, 2010.
- GELLER, Paul Edward: New Dynamics in International Copyright. *Columbia – VLA Journal of Law & the Arts*, Vol. 16, 1992.

- GELLER, Paul Edward: Rethinking the Berne-Plus Framework: From Conflicts of Laws to Copyright. *European Intellectual Property Review*, Vol. 31, 2009.
- GENDREAU, Yslole: Canada and the Three-Step Test: A Step in Which Direction. *Marquette Intellectual Property Law Review*, Vol. 15, No. 2, 2011.
- GERVAIS, Daniel J.: *Making Copyright Whole: A Principled Approach to Copyright Exceptions and Limitations*. University of Ottawa Law & Technology Journal, Vol. 5, Iss. 1, 2008.
- GERVAIS, Daniel J.: The Internationalization of Intellectual Property: New Challenges from the very old and the very new. *Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal*, Vol. 12, 2002.
- GERVAIS, Daniel J.: Towards a New Core International Copyright Norm: The Reverse Three-Step Test. *Marquette Intellectual Property Law Review*, Vol. 9, 2005.
- GERVAIS, Daniel: The Derivative Right, or Why Copyright Law Protects Foxes Better than Hedgehogs. *Vanderbilt Journal of Entertainment and Technology Law*, Vol. 15, 2013.
- GIBSON, Alex: International Copyright. *The Commonwealth Law Review*, Vol. 4, 1907.
- GILBERT-EGGLESTON, Jennifer: Cariou v. Prince: Painter or Prince of Thieves. *University of Denver Sports and Entertainment Law Journal*, Vol. 11, 2011.
- GILDEN, Andrew: Copyright's Market Gibberish. *Washington Law Review*, Vol. 94, No. 3, 2019.
- GIN, Elaine B.: International Copyright Law: Beyond the WIPO & TRIPS Debate. *Journal of the Patent and Trademark Office Society*, Vol. 86, 2004.
- GINSBURG, Jane C.: European Copyright Code – Back to the First Principles (With Some Additional Detail). *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, Vol. 58, No. 2, 2011.
- GINSBURG, Jane C.: Fair Use in the United States: Transformed, Deformed, Reformed? *Singapore Journal of Legal Studies*, No. 1, 2020.
- GINSBURG, Jane C.: International Copyright: From a Bundle of National Copyright Laws to a Supranational Code. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, Vol. 47, 2000.
- GINSBURG, Jane C.: Toward Supranational Copyright Law? The WTO Panel Decision and the “Three-Step Test” for Copyright Exceptions, *The Center for Law and Economic Studies*, Working Paper No. 181, 2001.
- GOETSCH, Charles C.: Parody as Free Speech – The Replacement of the Fair Use Doctrine by First Amendment Protection. *Western New England Review*, Vol. 3, 1980.

- GOLDSTEIN, Paul – HUGENHOLTZ, P. Bernt: *International Copyright Principles, Law, and Practice*. Oxford University Press, második kiadás, New York, 2010.
- GOLDSTEIN, Paul: Derivative Rights and Derivative Works in Copyright. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, Vol. 30, 1983.
- GOOLD, Patrick R.: The Interpretive Argument for a Balanced Three-Step Test. *American University International Law Review*, Vol. 33, Iss. 1, 2017.
- GORMAN, Ashley: Parody of Copyrighted Works: Death of an Art Form. *Wayne Law Review*, Vol. 4, No. 1, 1957.
- GRAD-GYENGE Anikó (szerk.): *Kézikönyv a szerzői jog érvényesítéséhez*. ProArt, 2019.
- GRAD-GYENGE Anikó: A szerződési jog harmonizációja rendelettel: új utak a szerzői jogi harmonizációban. In: GRAD-GYENGE Anikó – KABAI Eszter – MENYHÁRD Attila (szerk.): *Liber Amicorum – Studia G. Faludi Dedicata: Ünnepi tanulmányok Faludi Gábor 65. születésnapja tiszteletére*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2018.
- GRAD-GYENGE Anikó: *Film és szerzői jog – A megfilmesítési szerződés*. Médiatudományi Intézet, 2016.
- GRAD-GYENGE Anikó: Szabad felhasználások a látáskárosultak művekhez való jobb hozzáférése érdekében. In: POGÁCSÁS Anett (szerk.): *Quaerendo et creando. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja tiszteletére*. Szent István Társulat, Budapest, 2014.
- GREENBERG, Brad A.: Copyright Trolls and Presumptively Fair Uses. *University of Colorado Law Review*, Vol. 85, 2014b.
- GREENBERG, Marc H.: *Comic Art, Creativity and the Law*. Edward Elgar Publishing, 2014a.
- GREENSTONE, Richard J.: Protection of Obscene Parody as Fair Use. *The Entertainment and Sports Law Journal*, Vol. 4, 1986.
- GRIFFITHS, Jonathan: European Union copyright law and the Charter of Fundamental Rights – Advocate General Szpunar’s Opinions in (C-469/17) Funke Medien, (C-476/17) Pelham GmbH and (C-516/17) Spiegel Online. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, Vol. 20, 2019.
- GRIFFITHS, Jonathan: Fair dealing after Deckmyn - The United Kingdom’s Defence for Caricature, Parody or Pastiche. In: Sam Ricketson – Megan RICHARDSON (szerk.): *Research Handbook on Intellectual Property in Media and Entertainment*, Edward Elgar, 2017.

- GRIFFITHS, Jonathan: Infopaq, BSA and the “Europeanisation” of United Kingdom copyright law. *Media & Arts Law Review*, Vol. 16, 2011.
- GRIFFITHS, Jonathan: The 'Three-Step Test' in European Copyright Law – Problems and Solutions. *Queen Mary University of London, School of Law, Legal Studies Research Paper*, No. 31/2009.
- GRIFFITHS, Jonathan: Unsticking the Centre-Piece – The Liberation of European Copyright Law? *Journal of Intellectual Property Information Technology and e-Commerce Law*, Vol. 87, 2010.
- GROSSMAN, Gene M. – MAVROIDIS, Petros C.: United States – Section 110(5) of the US Copyright Act, Recourse to Arbitration under Article 25 of the DSU: would’ve or should’ve? Impaired benefits due to copyright infringement. *World Trade Review*, Vol. 2, Iss. 2, 2003.
- GUADAMUZ, Andres: Living in a Remixed World: Comparative Analysis of Transformative Uses in Copyright Law. In: EDWARDS, Lilian – SCHAFER, Burkhard – HARBINJA, Edina (szerk.): *Future Law – Emerging Technology, Regulation and Ethics*. Edinburgh University Press, 2020.
- GUAN, Wenwei: Fair Dealing Doctrine Caught between Parody and UGC Exceptions: Hong Kong's 2014 Copyright Amendment and Beyond. *Hong Kong Law Journal*, Vol. 45, No. 3, 2015.
- GUIBAULT, Lucie: The Netherlands: Darfurnica, Miffy and the Right to Parody. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 2011/2.
- GYENGE Anikó – BÉKÉS Gergely: A Digital Rights Management szerzői jogi természetéről. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2006/1.
- GYENGE Anikó: A kivételek és korlátozások céljai a szerzői monopoljogban. *Verseny és szabályozás*, 4. évf, 2010b/1.
- GYENGE Anikó: A szerzői jog h-moll miséje: A három lépcsős teszt. *Jogi tanulmányok*, ELTE-ÁJK, Budapest, 2005/10.
- GYENGE Anikó: A szerzői mű ára – díjak az egyedi felhasználási szerződésekben, 1. rész. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2014/6.
- GYENGE Anikó: Alkotmányossági kérdések a szerzői jogban. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2003/5.
- GYENGE Anikó: *Szerzői jogi korlátozások és a szerzői jog emberi jogi háttere*. HVG-ORAC, Budapest, 2010a.

- GYERTYÁNFY Péter (szerk.): *Nagykommentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez*. CompLex Jogtár verzió, 2019.
- GYERTYÁNFY Péter: A szerzői jog bírói gyakorlata 2006-tól: A jogok keletkezése, forgalmuk; A személyhez fűződő jogok. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2013/3.
- GYERTYÁNFY Péter: A szerzői jog bírói gyakorlata 2006-tól: a védelem tárgya és a mű egysége. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2012/4.
- GYERTYÁNFY Péter: Repedések a hatályos szerzői jogi épületén. In: GRAD-GYENGE Anikó – KABAI Eszter – MENYHÁRD Attila (szerk.): *Liber Amicorum – Studia G. Faludi Dedicata: Ünnepi tanulmányok Faludi Gábor 65. születésnapja tiszteletére*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2018.
- HADL, Robert D.: Parody Lyrics - The Mad Magazine Case. *Copyright Soc'y U.S.A. Bulletin*, Vol. 11, 1964.
- HADL, Robert D.: The Crisis in International Copyright. *Columbia – VLA Journal of Law & the Arts*, Vol. 16, 1992.
- HAFT, Jonathan D.: University City Studios v. Sony Corporation of America: The Case against Fair Use. *Art & the Law*, Vol. 7, No. 2, 1982.
- HAILE, Biruk: Scrutiny of the Ethiopian system of Copyright Limitations in the Light of International Legal Hybrid resulting from (the Impending) WTO Membership: Three-Step Test in Focus. *Journal of Ethiopian Law*, Vol. 25, 2012.
- HAJDÚ Dóra: A magáncélú másolásra tekintettel fizetett díjak egyes értelmezési kérdései az Európai Unió Bíróságának gyakorlatában. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2014/6.
- HAJDÚ Dóra: *A törvény által előírt közös jogkezelés a magyar és francia szerzői jogban*. Médiatudományi Intézet, 2016.
- HALEK, Jakub – HRACHOVINA, Martin: Directive on Copyright in the Digital Single Market: A Challenge for the Future. *Common Law Review*, Iss. 16, 2020.
- HAMPEL, Sherri Carl: Are Samplers Getting a Bum Rap: Copyright Infringement or Technological Creativity. *University of Illinois Law Review*, Vol. 1992, No. 2, 1992.
- HANSEN, Hugh C.: International Copyright: An Unorthodox Analysis. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, Vol. 29, 1996.
- HANSMANN, Henry – SANTILLI, Marina: Authors' and Artists' Moral Rights: A Comparative Legal and Economic Analysis. *The Journal of Legal Studies*, Vol. 26, No. 1, 1997.

- HARKAI István: *Az internet hatása a többszörözési és a nyilvánossághoz közvetítési jogra*. Szegedi Tudományegyetem, Állam- és jogtudományi Doktori Iskola, Phd értekezés, 2020.
- HARPUR, Paul – SUZOR, Nicolas: Copyright Protections and Disability Rights: Turning the Page to a New International Paradigm. *University of New South Wales Law Journal*, Vol. 36, Iss. 3, 2013.
- HARRIS, Lesley Ellen: A Single International Copyright Law. *Australian Law Librarian*, Vol. 9, 2001.
- HARTNICK, Alan J.: The Defense of Fair Use: A Primer. *Touro Law Review*, Vol. 15, No. 1, 1998.
- HAYHURST, W. L.: The Canadian Supreme Court on Copyright: CCH Canadian Ltd. v. Law Society of Upper Canada. *Canadian Business Law Journal*, Vol. 41, 2004.
- HAYNES, Jason: Critically reconceptualizing the United Kingdom's fair dealing exception to copyright infringement in light of the government's most recent proposals for reform and lessons learnt from civil law countries. *European Intellectual Property Review*, Vol. 34, No. 12, 2012.
- HEIDE, Thomas P.: The Moral Right of Integrity and the Global Information Infrastructure: Time for a New Approach. *U.C. Davis Journal of International Law & Policy*, Vol. 2, 1996.
- HEINKE, Rex S. – RAFTER, Heather D.: Copyright, Copywrong. *Business Law Today*, Vol. 3, 1994.
- HELFER, Laurence R. – AUSTIN, Graeme W.: *Human Rights and Intellectual Property: Mapping the Global Interface*. Cambridge University Press, 2011.
- HERRERA-LIM, Leo M. – VALERO, Gerardo M. C.: The Critical Effect Test: Toward the Protection of Parody as Fair Use. *Philippine Law Journal*, Vol. 59, No. 4, 1984.
- HEYMANN, Laura A.: Reasonable Appropriation and Reader Response. *UC Irvine Law Review*, Vol. 9, No. 2, 2019.
- HICKS, Randall B.: Requiem for a Parody. *Hastings Journal of Communications and Entertainment Law*, Vol. 8, No. 1, 1985.
- HILTY, Reto M. – NÉRISSON, Sylvie (szerk.): *Balancing Copyright - A Survey of National Approaches*. Springer, 2012.
- HILTY, Reto M.: Declaration on the Three-Step Test: Where Do We Go from Here. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, Vol. 1, 2010.

- HOBBS, Renee (szerk.): *The Routledge Companion to Media Education, Copyright, and Fair Use*. Routledge, 2018.
- HOEREN, Thomas: The European Union Commission and Recent Trends in European Information Law. *Rutgers Computer Technology Law Journal*, Vol. 29, No. 1, 2003.
- HUGENHOLTZ, P. Bernt – SENFTLEBEN, Martin: Fair Use in Europe: In Search of Flexibilities. *Amsterdam Law School Research Paper*, No. 2012-39, 2012.
- HUGENHOLTZ, P. Bernt (szerk.): *Harmonizing European Copyright Law – The Challenges of Better Lawmaking*. Kluwer Law International, 2009.
- HUNG, Lisan: The Supreme Court Holds That Parody May Be a Fair Use Under Section 107 of the 1976 Copyright Act. *Computer & High Technology Law Journal*, Vol. 10, 1994.
- HUSOVEC, Martin: The Promises of Algorithmic Copyright Enforcement: Takedown or Staydown: Which Is Superior: And Why. *Columbia Journal of Law & the Arts*, Vol. 42, No. 1, 2018.
- ITAHARA, Julie: Digital Sampling: Putting the Pieces Together. *DePaul-LCA Journal of Art and Entertainment Law*, Vol. 3, No. 1, 1992.
- IULIANO, Jason: Is Legal File Sharing Legal: An Analysis of the Berne Three-Step Test. *Virginia Journal of Law & Technology*, Vol. 16, No. 3, 2011.
- IZYUMENKO, Elena: The Freedom of Expression Contours of Copyright in the Digital Era: A European Perspective. *Journal of World Intellectual Property*, Vol. 19, No. 3-4, 2016.
- JACOBSON, Nels: Faith, Hope & (and) Parody: Campbell v. Acuff-Rose, Oh, Pretty Woman, and Parodists' Rights. *Houston Law Review*, Vol. 31, No. 3, 1994.
- JACQUES, Sabine – GARSTKA, Krzysztof – HVIID, Morten – STREET, John: An Empirical Study of the Use of Automated Anti-Piracy Systems and Their Consequences for Cultural Diversity. *SCRIPTed: A Journal of Law, Technology and Society*, Vol. 15, No. 2, 2018.
- JACQUES, Sabine: First application of the Canadian parody exception. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, Vol. 12, No. 11, 2017.
- JACQUES, Sabine: *The Parody Exception in Copyright Law*. Oxford University Press, 2019.
- JAMAR, Steven D.: A Social Justice Perspective on the Role of Copyright in Realizing International Human Rights. *Global Business & Development Law Journal*, Vol. 25, 2012.
- JENSEN, William C.: Fair Use: As Viewed by the User. *Dicta*, Vol. 39, No. 1, 1962.
- JOFFRAIN, Thierry: Deriving a (Moral) Right for Creators. *Texas International Law Journal*, Vol. 36, 2001.

- JOLLYMORE, Nicholas J.: Ancillary Uses of Collective Works. *Communications and the Law*, Vol. 12, No. 3, 1990.
- JONES, Peter: Copyright Law and Moral Rights. *Waikato Law Review*, Vol. 5, 1997.
- JONGSMA, Daniël: AG Szpunar on copyright's relation to fundamental rights: one step forward and two steps back? *IPRinfo*, 2019/1.
- JONGSMA, Daniël: Parody after Deckmyn. A comparative overview of the approach to parody under copyright law in Belgium, France, Germany and the Netherlands. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, Vol. 48, 2017.
- JORDAN, Lynn M. – KELLY, David M.: Another Decade of Rogers v. Grimaldi: Continuing to Balance the Lanham Act with the First Amendment Rights of Creators of Artistic Works. *The Trademark Reporter*, Vol. 109, No. 5, 2019.
- JUN, Meeka – ROSENBORO, Steven D.: The WIPO Treaties – The International Battle over Copyright Cyberturf. *Entertainment and Sports Lawyer*, Vol. 15, No. 3, 1997.
- JUNKER, Carl: *Die Berner convention zum schutze der werke der litteratur und kunst und Österreich-Ungarn*. Hölder, Bécs, 1900.
- JÜTTE, Bernd Justin: The EU's Trouble with Mashups – From Disabling to Enabling a Digital Art Form. *Journal of Intellectual Property, Information Technology & E-Commerce Law*, Vol. 5, Iss. 3, 2014.
- KAIRALLA, Ryan: Work as Weapon, Author as Target – Why Parodies that Target Authors (Not Just Their Works) Should Be Fair Uses. *New York University Journal of Intellectual Property & Entertainment Law*, Vol. 2, 2013.
- KAMPANTAI, Andromachi: Trademark Parody: Limit to the Concept of Dilution or Inherent Right of the Public? *UK Law Students Review*, Vol. 3, Iss. 1, 2015.
- KAMPELMAN, Max M.: The United States and International Copyright. *American Journal of International Law*, Vol. 41, 1947.
- KANG, John M.: Hustler v. Falwell: Worst Case in the History of the World, Maybe the Universe. *Nevada Law Journal*, Vol. 12, No. 3, 2012.
- KAPELKE, Robert J.: Piracy or Parody: Never the Twain. *University of Colorado Law Review*, Vol. 38, No. 4, 1966.
- KAPLAN, Lisa Moloff: Parody and the Fair Use Defense to Copyright Infringement: Appropriate Purpose and Object of Humor. *Arizona State Law Journal*, Vol. 26, 1994.
- KARDOS Andrea – SZILÁGYI Dorottya: Szellemi alkotások büntetőjogi védelmi – I. rész. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2011/6.

- KARSAY Enikő – Laetitia LAGARDE – Nikos PRENTOULIS: When Trade Mark Rights Meet Free Speech. *Managing Intellectual Property*, Vol. 243, 2014.
- KAUFMAN, Tracey L.: Rogers v. Koons and Sonnabend Gallery, Inc. 751 F. Supp. 474 (S.D.N.Y. 1990). *DePaul-LCA Journal of Art and Entertainment Law*, Vol. 2, No. 2, 1992.
- KELLER, Bruce P. – BERNSTEIN, David H.: As Satiric as They Wanna Be: Parody Lawsuits under Copyright, Trademark, Dilution and Publicity Laws. *The Trademark Reporter*, Vol. 85, 1995.
- KELLER, Bruce P. – TUSHNET, Rebecca: Even More Parodic than the Real Thing: Parody Lawsuits Revisited. *The Trademark Reporter*, Vol. 94, 2004.
- KEMP, Deborah J. – FORSYTHE, Lynn M. – JONES, Ida M.: Parody in Trademark Law – Dumb Starbucks Makes Trademark Law Look Dumb. *The John Marshall Review of Intellectual Property Law*, Vol. 14, 2015.
- KENNEDY, Matthew: *WTO Dispute Settlement and the TRIPS Agreement – Applying Intellectual Property Standard in Trade Law Framework*. Cambridge University Press, Cambridge, 2016.
- KENOE, Lisa Broido: Parody: Not Always a Laughing Matter. *Update on Law-Related Education*, Vol. 7, No. 1, 1983.
- KENT, Marian: From Sony to Kinko's: Dismantling the Fair Use Doctrine. *Journal of Law and Commerce*, Vol. 12, No. 1, 1992.
- KERNAN, Alvin: *The Death of Literature*. Yale University Press, 1990.
- KERREMANS, Robin: A Critical View on the European Draft Directive for Orphan Works. *Queen Mary Journal of Intellectual Property*, Vol. 2, No. 1, 2012.
- KING, Joseph H.: Defamation Claims Based on Parody and Other Fanciful Communications Not Intended to Be Understood as Fact. *Utah Law Review*, No. 3, 2008.
- KIS Réka: Az Európai Unió hatásköre a szerzői jog területén. *Acta Universitatis Sapientiae: Legal Studies*, 2017/6.
- KISS Zoltán: A szabad felhasználás az alkotómunka, a tudományos kutatás, az archiválás, valamint a magáncélú és az intézményi célú felhasználások forrásvidékein. *Jura: A Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának tudományos lapja*, 2015/2.
- KISS Zoltán: *Kommentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez*. Online Jogtár verzió.

- KNAPP, John C.: Laugh, and the Whole World... Scowls at You?: A Defense of the United States' Fair Use Exception for Parody under TRIPS. *Denver Journal of International Law and Policy*, Vol. 33, 2005.
- KOELMAN, Kamiel J.: Fixing the Three-Step Test. *European Intellectual Property Review*, 2006/8.
- KOLTAY András: A becsület, a jóhírnév és az emberi méltóság fogalmi elhatárolása a magyar magánjogban. In: KOLTAY András – DARÁK Péter (szerk.): *Ad Astra Per Aspera: Ünnepi kötet Solt Pál 80. születésnapja alkalmából*. Pázmány Press, Budapest, 2017.
- KOLTAY András: A gyűlöletbeszéd korlátozásának elméleti szempontjai. *Iustum Aequum Salutare*, 2011/3.
- KOLTAY András: A közéleti szereplők hírnév- és becsületvédelme Európában. In: POGÁCSÁS Anett (szerk.): *Quærendo et creando. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja tiszteletére*. Szent István Társulat, Budapest, 2014.
- KORN, Alan: Renaming That Tune: Aural Collage, Parody and Fair Use. *Golden Gate University Law Review*, Vol. 22, No. 2, 1992.
- KRITHARAS, Theodoros: Challenge of Copyright in the Information Society: Copyright on the Internet – Current Legal Aspects. *Revue Hellenique de Droit International*, Vol. 56, 2003.
- KUR, Annette – LEVIN, Marianne (szerk.): *Intellectual Property Rights in a Fair World Trade System – Proposals for Reform of TRIPS*. Edwards Elgar, 2011.
- KUR, Annette: Of Oceans, Islands, and Inland Water – How Much Room for Exceptions and Limitations under the Three Step-Test? *Max Planck Institute for Intellectual Property, Competition & Tax Law Research Paper Series*, No. 08-04, 2008.
- KWALL, Roberta Rosenthal: Copyright and the Moral Right: Is an American Marriage Possible. *Vanderbilt Law Review*, Vol. 38, Iss. 1, 1985.
- KWALL, Roberta Rosenthal: *The soul of creativity: forging a moral rights law for the United States*. Stanford University Press, 2010.
- LAE, Elina: Mashups - A Protected Form of Appropriation Art or a Blatant Copyright Infringement. *Virginia Sports and Entertainment Law Journal*, Vol. 12, No. 1, 2012.
- LAI, Amy: Copyright Law and its Parody Defense – Multiple Legal Perspectives. *New York University Journal of Intellectual Property and Entertainment Law*, Vol. 4, No. 2, 2015.

- LAI, Amy: The Natural Right to Parody: Assessing the (Potential) Parody/Satire Dichotomies in American and Canadian Copyright Laws. *Windsor Yearbook of Access to Justice*, Vol. 35, No. 1, 2018.
- LAI, Amy: *The Right To Parody – Comparative Analysis of Copyright and Free Speech*. Cambridge University Press, 2019.
- LAMPKE, Monique Bradley: Why the Fair Use Defense of Free Speech or Parody Under the Anticybersquatting Consumer Protection Act Needs Judicial Review by the United States Supreme Court. *Minnesota Journal of Law, Science & Technology*, Vol. 11, 2010.
- LÁNCOS Petra Lea: Az uniós soft law kutatásának főbb eredményei és aktuális kihívásai. *Iustum Aequum Salutare*, 2018/4.
- LANDY, Brian R.: The Two Strands of the Fair Use Web: A Theory for Resolving the Dilemma of Music Parody. *Ohio State Law Journal*, Vol. 54, No. 1, 1993.
- LANGUS, Gregor – NEVEN, Damien – SHIER, Gareth: *Assessing the economic impacts of adapting certain limitations and exceptions to copyright and related rights in the EU*. Charles River Associates, 2013.
- LANGWALLNER, David: The Availability of a Parody Defence under Irish Copyright Law: The United States as a Model. *Irish Business Law Quarterly*, Vol. 2, Iss. 2, 2007.
- LAWRENCE, Daniel L.: Addressing the Value Gap in the Age of Digital Music Streaming. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, Vol. 52, No. 2, 2019.
- LEAVENS, Thomas R.: In Defense of the Unauthorized Use: Recent Developments in Defending Copyright Infringement. *Law and Contemporary Problems*, Vol. 44, No. 4, 1981.
- LEGEZA Dénes: Egy paragrafus margójára – Adalékok a munkaviszonyban létrehozott művek szabályozásához. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2014/2.
- LEMLEY, Kevin M.: A Proposal to Expand the Religious Services Exemption under the Copyright Act. *University of Arkansas at Little Rock Law Review*, Vol. 34, No. 3, 2012.
- LEONARD, Claire: Copyright, Moral Rights and the First Amendment: The Problem of Integrity and Compulsory Speech. *Columbia Journal of Law & the Arts*, Vol. 35, No. 2, 2012.
- LEVIN, Bob: *The Pirates and the Mouse – Disney's War Against the Counterculture*. Fantagraphics Books, 2003.
- LIGHT, Sheldon N.: Parody, Burlesque, and the Economic Rationale for Copyright. *Connecticut Law Review*, Vol. 11, No. 4, 1979.

- LIM, Eugene C.: On the Uneasy Interface between Economic Rights, Moral Rights and Users' Rights in Copyright Law: Can Canada Learn from the UK Experience. *SCRIPTed: A Journal of Law, Technology and Society*, Vol. 15, No. 1, 2018.
- LIPTON, Jacqueline D.: Moral Rights and Supernatural Fiction: Authorial Dignity and the New Moral Rights Agendas. *Fordham Intellectual Property, Media & Entertainment Law Journal*, Vol. 21, No. 3, 2011.
- LITMAN, Jessica: *Digital Copyright*. Prometheus Books, 2006.
- LITTLE, Laura E.: Regulating Funny – Humor and the Law. *Cornell Law Review*, Vol. 94, 2008.
- LIU, Jiarui: An Empirical Study of Transformative Use in Copyright Law. *Stanford Technology Law Review*, Vol. 22, No. 1, 2019.
- LIU, Joseph P.: Copyright and Breathing Space. *Columbia Journal of Law & The Arts*, Vol. 30, No. 3-4, 2007.
- LIU, Kung-Chung – SUN, Haochen: A Universal Copyright Fund: A New Way to Bridge the Copyright Divide. *National Taiwan University Law Review*, Vol. 1:2, 2006.
- LOCKE, Scott D.: Parallel Novels and the Reimagining of Literary Notables by Follow-on Authors: Copyrights Issues When Characters Are First Created by Others. *Chicago-Kent Journal of Intellectual Property*, Vol. 17, No. 2, 2018.
- LUHAR, Namrata: Moral Rights: Origin, Development, Importance and Challenges. *International Journal of Legal Research Studies*, Vol. 4, Iss. 4, 2019.
- LULA, Katie: Neither Here Nor There but Fair: An International Copyright Legal System between East and West, Past and Present. *Asian-Pacific Law & Policy Journal*. Vol. 8, Iss. 1, 2006.
- MACMILLAN, Fiona: *New Directions in Copyright Law*. Edward Elgar Publishing, 2007.
- MAIER, Henrike: German Federal Court of Justice rules on parody and free use. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, Vol. 12, Iss. 1, 2017.
- MAIER, Henrike: *Remixe auf Hostingplattformen – Eine urheberrechtliche Untersuchung filmischer Remixe zwischen grundrechtsrelevanten Schranken und Inthaltefiltern*. Mohr Siebeck GmbH, 2018.
- MALBON, Justin – LAWSON, Charles – DAVISON, Mark: *The WTO Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights*. Edward Elgar, Northampton, 2014.
- MARCUS, George E.: The Debate over Parody in Copyright Law: An Experiment in Cultural Critique. *Yale Journal of Law & the Humanities*, Vol. 1, 1989.

- MARQUES, Jeannine M.: Fair Use in the 21st Century: Bill Graham and Blanch v. Koons. *Berkeley Technology Law Journal*, Vol. 22, No. 1, 2007.
- MARQUIS, Mel: Fair Use of the First Amendment: Parody and Its Protections. *Seton Hall Constitutional Law Journal*, Vol. 8, No. 1, 1997.
- MARSHALL, Lee: *Bootlegging: Romanticism and Copyright in the Music Industry*. SAGE Publications, 2005.
- MARSHMAN, Sara D.: Giving a Country of Pirates a Chance: Using the Three-Step Test to Accommodate the Shifting of National Attitudes on Copyright Protection. *George Washington International Law Review*, Vol. 43, No. 4, 2011.
- MARTIN, Rebecca F.: The WIPO Performances and Phonograms Treaty: Will the U.S. Whistle a New Tune? *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, Vol. 44, 1997.
- MARTIN-BARITEAU, Florian: The Idea of Property in Intellectual Property. *U.B.C. Law Review*, Vol. 52, No. 3, 2019.
- MCALOON, Ross: Comply or Crumble: An Analysis of Sec. 110(5) of the Copyright Act and a Solution for Its Nonconformity. *AIPLA Quarterly Journal*, Vol. 40, No. 1, 2012.
- MCBRIDE, L. David: Same Song, Different Verse – Parody as Fair Use After Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc. *Oklahoma Law Review*, Vol. 48, 1995.
- MCCARTHY, Kathleen E.: Free Ride or Free Speech: Predicting Results and Providing Advice for Trademark Disputes Involving Parody. *The Trademark Reporter*, Vol. 109, No. 4, 2019.
- MCGEVERAN, William: The Imaginary Trademark Parody Crisis (and Real One). *Washington Law Review*, Vol. 90, 2015.
- MCKENZIE, Liz: Drawing Lines: Addressing Cognitive Bias in Art Appropriation Cases. *UCLA Entertainment Law Review*, Vol. 20, No. 1, 2013.
- MCLEAN, Willajeanne F.: All's Not Fair In Art and War: A Look at the Fair Use Defense after Rogers v. Koons. *Brooklyn Law Review*, Vol. 59, No. 2, 1993.
- MEALE, Darren – ENGLAND, Paul: Barry Trotter and the Infringement of Copyright - Parody Rules in the UK. *Managing Intellectual Property*, Vol. 178, Iss. 34, 2008.
- MEE, Ben: Laughing Matters: Parody and Satire in Australian Copyright Law. *Journal of Law, Information and Science*, Vol. 20, 2010.
- MENELL, Peter S.: Adapting Copyright for the Mashup Generation. *University of Pennsylvania Law Review*, Vol. 164, 2016.

- MERRYMAN, John Henry: The Refrigerator of Bernard Buffet. *Hastings Law Journal*, Vol. 27, 1976.
- MERRYMAN, John Henry: *Thinking about the Elgin Marbles: Critical Essays on Cultural Property, Art and Law*. Kluwer Law International, 2009.
- MEZEI Péter: A szerzői jog jövője (is) a tét – Gondolatok a Google Books könyvdigitalizálási projektről. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2011/5.
- MEZEI Péter: A technológia és a szerzői jog szimbiózisa. *Jogtudományi Közlöny*, 2012/5.
- MEZEI Péter: Elképzeltem: nem lenne jó. In: POGÁCSÁS Anett (szerk.): *Quaerendo et creando. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja tiszteletére*. Szent István Társulat, Budapest, 2014.
- MEZEI Peter: Fair Use and Culture: Comments on the Gowers Review. *University of Toledo Law Review*, Vol. 39, No. 3, 2008.
- MEZEI Péter: Mitől fair a fair? Szerzői művek felhasználása a fair use-teszt fényében. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2008/6.
- MEZEI Péter: Paródia az Európai Bíróságon. In: HOMOKI-NAGY Mária - Hajdú József (szerk.): *Ünnepi kötet Dr. Czucz Ottó egyetemi tanár 70. születésnapjára*. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Szeged, 2016.
- MEZEI Péter: The Development of Hungarian Copyright Law until the Creation of the first Copyright Act. In: Mira Sundara RAJAN (szerk.): *Cambridge Handbook on Intellectual Property in Central and Eastern Europe*. Cambridge University Press, 2019.
- MILLER, Frank R.: A Re-Examination of Literary Piracy. *University of Newark Law Review*, Vol. 5, No. 4, 1940.
- MONSEAU, Susanna: Fit for Purpose: Why the European Union Should Not Extend the Term of Related Rights Protection in Europe. *Fordham Intellectual Property, Media & Entertainment Law Journal*, Vol.19, No. 3, 2009.
- MOORE, Schuyler: What's So Funny about Parody? *UCLA Entertainment Law Review*, Vol. 11, 2004.
- MTIMA, Lateef: Copyright and Social Justice in the Digital Information Society – Three Steps toward Intellectual Property Social Justice. *Houston Law Review*, Vol. 53, No. 2, 2015.
- MUNKÁCSI Péter – KISS Zoltán: Magyarország csatlakozása a Berni Egyezményhez. In: POGÁCSÁS Anett (szerk.): *Quaerendo et creando. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja tiszteletére*. Szent István Társulat, Budapest, 2014.

- MUNKÁCSI Péter: Félúton a rádió- és televízió-szervezetek szomszédos jogi védelmét érintő nemzetközi szerződéstervezet elfogadása felé – visszatekintés a 2002. évre. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2003/1.
- MUNKÁCSI Péter: Moral Rights and the Cultural Aspects of Hungarian Copyright Law. In: Mira Sundara RAJAN (szerk.): *Cambridge Handbook on Intellectual Property in Central and Eastern Europe*. Cambridge University Press, 2019.
- MURPHY, Rachel D.: Tarzoon v. Tarzan: A New Look at the Legal Status of Parody. *Art & The Law*, Vol. 5, 1979.
- MYERS, Gary: Trademark Parody: Lessons from the Copyright Decision in Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc. *Law and Contemporary Problems*, Vol. 59, No. 2, 1996.
- NASH, Alaina: Does the Parasitic Nature of Parody Justify Special Protection Under New Zealand's Copyright Regime? *Otago Law Review*, Vol. 11, No. 4, 2008.
- NATHON, Natalie: The Case of Silk Sandals and Jeff Koons: Appropriation in Art, Copyright Infringement and Fair Use. *Studia Iuridica Auctoritate Universitatis Pecs Publicata*, Vol. 151, 2013.
- NETANEL, Neil W.: Why has Copyright Expanded? Analysis and Critique. *UCLA School of Law Public Law & Legal Theory Research Paper Series*, Research Paper, No. 07-34, 2007.
- NETTERVILLE, Victor S.: Copyright and Tort Aspects of Parody, Mimicry and Humorous Commentary. *Southern California Law Review*, Vol. 35, No. 3, 1962.
- NG'AMBI, Sangwani Patrick: Parody: A Defence for the Defenceless Satirist. *Zambia Law Journal*, Vol. 41, 2010.
- NIMMER, Raymond T.: The Law of Parody – Infringement. *Valparaiso University Law Review*, Vol. 3, 1968.
- NORDEMANN, Axel: Berne and Beyond: Understanding International Conventions Relating to Copyright Law. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, Vol. 59, 2012.
- NÓTÁRI Tamás: Remarks on Early Hungarian Copyright Regulation. In: *Geistiges Eigentum und Urheberrecht aus der historischen Perspektive. Lectiones Iuridicae*. Pólay Elemér Alapítvány, Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Szeged, 2014.
- NUGENT, William C.: A Copyright Quandary: Parody, Burlesque and the Fair Use Doctrine. *Albany Law Review*, Vol. 29, No. 2, 1965.
- NUNNENKAMP, Kenneth J.: Musical Parody: Derivative Use or Fair Use? *Loyola Entertainment Law Journal*, Vol. 7, No. 2, 1987.

- OCHOA, Tyler T.: Dr. Seuss, the Juice and Fair Use – How the Grinch Silenced Parody. *Copyright Society of U.S.A. Journal*, Vol. 45, 2014.
- OCHOA, Tyler T.: Dr. Seuss, the Juice and Fair Use Revisited: Two Decades of Parody and Satire in Copyright Law. *IDEA: The Law Review of the Franklin Pierce Center for Intellectual Property*, Vol. 59, No. 1, 2018.
- O'CONNOR, Robert B.: Rap Parodies: An In-Depth Look at Acuff-Rose Music, Inc. v. Campbell. *Fordham Entertainment, Media & Intellectual Property Law Forum*, Vol. 2, No. 2, 1992.
- OKEDIJI, Ruth: Toward an International Fair Use Doctrine. *Columbia Journal of Transnational Law*, Vol. 39, 2000.
- OKEDIJI, Ruth: TRIPs Dispute Settlement and the Sources of (International) Copyright Law. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, Vol. 49, No. 2, 2001.
- OLIVER, Jo: Copyright in the WTO: The Panel Decision on the Three-Step Test, *Columbia Journal of Law & the Arts*, Vol. Vol. 25, Iss. 2-3, 2002.
- OLSSON, A. Henry: New Media and International Copyright Law. *Journal of Media Law and Practice*, Vol. 1, No. 1, 1980.
- O'MALLEY, Brian S.: Fair Use and Audiovisual Criticism. *A Journal of Communications and Entertainment Law*, Vol. 4, No. 3, 1981.
- OSORIO, Gabrielle: Does Literal Bohemian Rhapsody Infringe Copyright. *Perth International Law Journal*, Vol. 3, 2018.
- PAKU Dorottya Irén: Digitális Sampling a magyar és német szerzői jogban – I. rész. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2019/4.
- PART Krisztina Katalin: A szerzői jogi szabályozás kialakulása Angliában, Németországban és az Egyesült Államokban. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2006/4.
- PATRY, William F. – PERLMUTTER, Shira: Fair Use Misconstrued: Profit, Presumptions, and Parody. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, Vol. 11, No. 3, 1993.
- PEELER, Calvin D.: From the Providence of Kings to Copyrighted Things (and French Moral Rights). *Indiana International & Comparative Law Review*, Vol. 9, 1999.
- PELZT, Richard J.: Global Warming Trend? The Creeping Indulgence of Fair Use in International Copyright Law. *Texas Intellectual Property Law Journal*, Vol. 17, 2009.
- PERLMUTTER, Shira: Future Directions in International Copyright. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, Vol. 16, 1998.

- PERRAKI, Marina: Moral Rights: Could There Be a European Harmonisation - A Comparative Study of the Common Law and Civil Law Approach. *Revue hellénique de droit international*, Vol. 53, 2000.
- PESSACH, Guy: Toward a New Jurisprudence of Copyright Exemptions. *IDEA – The Intellectual Property Law Review*, Vol. 55, No. 2, 2015.
- PETRIDIS, Sotiris: Postmodern Cinema and Copyright Law: The Legal Difference Between Parody and Pastiche. *Quarterly Review of Film and Video*, Vol. 32, No. 8, 2015.
- PEUKERT, Alexander: A Bipolar Copyright System for the Digital Network Environment. *Hastings Communications and Entertainment Law Journal*, Vol. 28, No. 1, 2005.
- PEUKERT, Alexander: Territoriality and Extraterritoriality in Intellectual Property Law. In: Günther HANDL – Joachim ZEKOLL – Peer ZUMBANSEN (szerk.): *Beyond Territoriality: Transnational Legal Authority in an Age of Globalization*. Brill Academic Publishing, Leiden-Boston, 2012.
- POGÁCSÁS Anett: A digitális mű integritásvédelmének aktuális kérdései. In: GRADGYENGE Anikó – KABAI Eszter – MENYHÁRD Attila (szerk.): *Liber Amicorum – Studia G. Faludi Dedicata: Ünnepi tanulmányok Faludi Gábor 65. születésnapja tiszteletére*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2018.
- POGÁCSÁS Anett: A közkinccs és a szerzői személyhez fűződő jogok. In: KOLTAY András – DARÁK Péter (szerk.): *Ad Astra Per Aspera: Ünnepi kötet Solt Pál 80. születésnapja alkalmából*. Pázmány Press, Budapest, 2017c.
- POGÁCSÁS Anett: A szerző fogalmának és jelentőségének alakulása napjainkban. In: POGÁCSÁS Anett (szerk.): *Quaerendo et creando. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja tiszteletére*. Szent István Társulat, Budapest, 2014b.
- POGÁCSÁS Anett: A szerző jelentősége és művével való kapcsolata. *Iustum Aequum Salutare*, 2014a/1.
- POGÁCSÁS Anett: Contemporary Problems of Integrity Protection of Copyrighted Works – In the Light of Article 6bis of the Berne Convention and the Recent Practice of CJEU. In: SZABÓ Marcell – LÁNCOS Petra – VARGA Réka (szerk.) *Hungarian Yearbook of International Law and European*, Eleven International Publishing, Hága, 2019.
- POGÁCSÁS Anett: Érték és szabadság. *Iustum Aequum Salutare*, 2016/1.
- POGÁCSÁS Anett: Garancia vagy akadály? A szerzői jogról való lemondás tilalmának helye egy rugalmas szerzői jogi rendszerben. *Infokommunikáció és Jog*, 2017d/1.

- POGÁCSÁS Anett: *Különbözőség az egységben – A szerzői jogi szabályozás differenciálódásának hatása a jogterület szerepére és hatékonyságára*. Doktori értekezés, 2017a.
- POGÁCSÁS Anett: Szerzői jog újratöltve. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2010/6.
- POGÁCSÁS Anett: Tartalomáramlás és hozzáférés a szerzői jog „fogyasztói korszakában”. *In Medias Res*, 2017b/1.
- POSNER, Richard A.: When is Parody Fair Use? *The Journal of Legal Studies*, Vol. 21, No. 1, 1992.
- PROWDA, Judith B.: Parody and Fair Use in Copyright Law: Setting a Fairer Standard in *Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc. Communications and the Law*, Vol. 17, 1995.
- QUENTEL, Debra L.: Bad Artists Copy - Good Artists Steal: The Ugly Conflict between Copyright Law and Appropriationism. *UCLA Entertainment Law Review*, Vol. 4, No. 1, 1996.
- QUESENBERRY, LeGene: Copyright Infringement in the Wake of *Rogers v. Koons*. *Atlantic Law Journal*, Vol. 3, 2000.
- QUINTAIS, Joho Pedro – FROSIO, Giancarlo – VAN GOMPEL, Stef – HUGENHOLTZ, P. Bernt – HUSOVEC, Martin – JUTTE, Bernd Justin – SENFTLEBEN, Martin: Safeguarding User Freedoms in Implementing Article 17 of the Copyright in the Digital Single Market Directive. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, Vol. 10, No. 3, 2019.
- RAMALHO, Ana: Parody in Trademarks and Copyright: Has Humour Gone Too Far. *Cambridge Student Law Review*, Vol. 5, No. 1, 2009.
- RAMALHO, Ana: *The Competence of the European Union in Copyright Lawmaking – A Normative Perspective of EU Powers for Copyright Harmonization*. Springer, 2016.
- RAMSEY, Lisa P.: Using Failure to Function Doctrine to Protect Free Speech and Competition in Trademark Law. *Iowa Law Review Bulletin*, Vol. 104, 2019.
- RANSCHBURG Viktor: *A szerzői jog nemzetközi védelmére alkotott berni egyezmény vonatkozásával Magyarországra*. Eggenberger, Budapest, 1901.
- REISER, Benjamin: Anything You Can Use, I Can Use Better: Examining the Contours of Fair Use as an Affirmative Defense for Theatre Artists, Creators, and Producers. *Fordham Intellectual Property, Media & Entertainment Law Journal*, Vol. 30, No. 3, 2020.
- REYNOLDS, Graham J.: Necessarily Critical? The Adoption of a Parody Defence to Copyright Infringement in Canada. *Manitoba Law Journal*, Vol. 33, No. 2, 2009a.

- REYNOLDS, Graham: A Stroke of Genius or Copyright Infringement: Mashups and Copyright in Canada. *SCRIPTed: A Journal of Law, Technology and Society*, Vol. 6, No. 3, 2009b.
- RICH, Bruce – MARKS, Benjamin E. (szerk.): *The Media and Entertainment Law Review*. Law Business Research Ltd, 2019.
- RICKETSON, Sam: *WIPO Study on Limitations and Exceptions of Copyright and Related Rights in the Digital Environment*. WIPO, SCCR/9/7, 2003.
- RIETJENS, Bob: Copyright and the Three-Step Test: Are Broadband Levies Too Good to Be True. *International Review of Law, Computers & Technology*, Vol. 20, No. 3, 2006.
- RIGNALDA, Allard: National and International Dimensions of Copyright Law in the Internet Age – Harmonizing Exemptions: The Case of Orphan Works. *European Review of Private Law*, 2009/5.
- RIMMER, Matthew: *Digital Copyright and the Consumer Revolution: Hands Off My iPod*. Edward Elgar Publishing, 2007.
- RINGER, Barbara A.: A New Horizon for International Copyright. *Copyright Society of the U.S.A. Bulletin*, Vol. 17, 1969.
- RODIN, Rita A.: Parody Protection under the Fair Use Doctrine - The Eveready Standard: It Keeps Going, and Going, and Going. *St. John's Law Review*, Vol. 66, No. 4, 1993.
- RODIN, Sinisa: Constitutional Relevance of Foreign Court Decisions. *The American Journal of Comparative Law*, Vol. 64, No. 4, 2016.
- ROGERS, Alexander H. – BENCIVENGO, Cathy Ann: Dr. Seuss v. Penguin Books: Would-be Parody Fails to Meet the Targeting Requirement. *IPL Newsletter*, Vol. 15, No. 3, 1997.
- ROMALHO, Ana: Parody in Trademarks and Copyright – Has Humour Gone Too Far? *Cambridge Student Law Review*, Vol. 58, Iss. 5, 2009.
- ROMERO-MORENO, Felipe: Notice and Staydown and Social Media: Amending Article 13 of the Proposed Directive on Copyright. *International Review of Law, Computers & Technology*, Vol. 33, Iss. 2, 2019.
- ROSATI, Eleonora: *Copyright and the Court of Justice of the European Union*. Oxford University Press, 2019.
- ROSATI, Eleonora: Just a Laughing Matter? Why the Decision in Deckmyn is broader than parody. *Common Market Law Review*, Vol. 52, 2015.

- ROSATI, Eleonora: Non-Commercial Quotation and Freedom of Parody. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, Vol. 8, No. 4, 2017.
- ROSATI, Eleonora: *Originality in EU Copyright: Full Harmonization through Case Law*. Edward Elgar, 2013.
- ROSSETT, Arthur: Burlesque as Copyright Infringement. *Copyright Law Symposium (ASCAP)*, Vol. 9, 1956.
- ROZENFELDOVA, Laura – SOKOL, Pavol: Liability Regime of Online Platforms New Approaches and Perspectives. *EU and Comparative Law Issues and Challenges Series*, Vol. 3, 2019.
- SAHA, Rahul – MUKHERJEE, Syron: Not So Funny Now Is It: The Serious Issue of Parody in Intellectual Property Law. *Indian Journal of Intellectual Property Law*, Vol. 1, 2008.
- SAID, Zahr K.: Fair Use in the Digital Age, and Campbell v. Acuff-Rose at 21. *Washington Law Review*, Vol. 90, No. 2, 2015.
- SALAZAR, Pedro G.: The Acuff-Rose Parody Case: Give unto the Congress What is the Congress' and to the the States What is the States'. *Revista Juridica de La Universidad Interamericana De Puerto Rico*, Vol. 29, No. 1, 1994.
- SAMUELS, Edward: The Importance of Preserving Copyright. *Media Law & Policy*, Vol. 10, no. 2, 2002.
- SAMUELSON, Pamela – HASHIMOTO, Kathryn: Is the U.S. Fair Use Doctrine Compatible with Berne and TRIPS Obligations? *UC Berkeley Public Law Research Paper*, 2018.
- SANDERS, Charles J. – GORDON, Steven R.: Stranger in Parodies: Weird Al and the Law of Musical Satire. *Fordham Entertainment Media & Intellectual Property Law Forum*, Vol. 1, No. 1, 1990.
- SANDERSON, Paul: Musicians' Legal Problems: A Select and Annotated Bibliography of Canadian and Comparative Law-Related Materials. *Queen's Law Journal*, Vol. 11, No. 1, 1985.
- SÁPI Edit: A hazai szerzői jogi jogalkotás fontosabb állomásai. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2019b/6.
- SÁPI Edit: *A színpadi művek szerzői joga*. Patrocínium, 2019a.
- SCASSA, Teresa – DETURBIDE, Michael Eugene: *Electronic Commerce and Internet Law in Canada*. CCH Canadian Limited, 2004.

- SCASSA, Teresa: Intellectual Property on the Cyber-Picket Line: A Comment on British Columbia Automobile Assn. v. Office and Professional Employees' International Union, Local 378. *Alberta Law Review*, Vol. 39, No. 4, 2002.
- SCHMIDT-KESSEN, Maria Jose: EU Digital Single Market Strategy, Digital Content and Geo-Blocking: Costs and Benefits of Partitioning EU's Internal Market. *Columbia Journal of European Law*, Vol. 24, No. 3, 2018.
- SCHOONER, Steven L.: Obscene Parody: The Judicial Exception to Fair Use Analysis. *Journal of Arts Management and Law*, Vol. 14, No. 3, 1984.
- SCHULER, Anna: Insta-Appropriation – Finding Boundaries for the Second Circuit's Fair Use Doctrine after Campbell. *Fordham Law Review*, Vol. 85, 2016.
- SCHWABACH, Aaron: Reclaiming Copyright from the Outside In – What the Downfall Hitler Meme Means for the Transformative Works, Fair Use and Parody. *Buffalo Intellectual Property Law Journal*, Vol. VIII, Iss. 1, 2012.
- SCHWARTZ, Eric J.: An Overview of the International Treatment of Exceptions. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, Vol. 57, No. 3, 2010.
- SCHWERTNER Nikolett Beatix: A zeneművek szerzői jogi szabályozása egy zeneszerző szemszögéből. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2014/3.
- SCIALABBA, Elena Elmerinda: A Copy of a Copy of a Copy: Internet Mimesis and the Copyrightability of Memes. *Duke Law & Technology Review*, No. 18, 2020.
- SELVIN, Herman F.: Parody and Burlesque of Copyrighted Works as Infringement. *Copyright Society of the U.S.A. Bulletin*, Vol. 6, 1958.
- SENFTLEBEN, Martin: Bridging the Differences between Copyright's Legal Traditions – The Emerging EC Fair Use Doctrine. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, Vol. 57, No. 3, 2010b.
- SENFTLEBEN, Martin: Quotations, Parody and Fair Use. In: Bernt HUGENHOLTZ – Antoon QUAEDVLIEG – Dirk VISSER (szerk.): *1912-2012 – A Century of Dutch Copyright Law*. Amstelveen: deLex, 2012.
- SENFTLEBEN, Martin: The International Three-Step Test – A Model Provision for EC Fair Use Legislation. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, Vol. 1, 2010a.
- SENFTLEBEN, Martin: Towards a Horizontal Standard for Limiting Intellectual Property Rights? – WTO Panel Reports Shed Light on the Three-Step Test in Copyright Law and

Related Test sin Patent and Trademark Law. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, Vol. 37, No. 4, 2006.

- SEUCAN, Andreea: The concept of parody. *Juridical Tribune*, Volume 5, Iss 1, 2015.
- SEVILLE, Catherine: The Space Needed for Parody within Copyright Law – Reflections Following Deckmyn. *National Law School of India Review*, Vol. 27, 2015.
- SHEINBLATT, Julie S.: The WIPO Copyright Treaty. *Berkeley Technology Law Journal*, Vol.13:535, 1998.
- SHIKHIASHVILI, Lia: The Same Problem, Different Outcome: Online Copyright Infringement and Intermediary Liability under US and EU Laws. *Intellectual Property and Technology Law Journal*, No. 24, Iss. 1, 2019.
- SHIPLEY, David E.: A Dangerous Undertaking Indeed: Juvenile Humor, Raunchy Jokes, Obscene Materials and Bad Taste in Copyright. *Kentucky Law Journal*, Vol. 98, 2010.
- SHIPLEY, David E.: A Transformative Use Taxonomy: Making Sense of the Transformative Use Standard. *Wayne Law Review*, Vol. 63, No. 2, 2018.
- SILVERMAN, Iona: The Parody Exception Analysed. *Managing Intellectual Property*, Vol. 254, 2015.
- SIMON, David A.: Reasonable Percetion and Parody in Copyright Law. *Utah Law Review*, No. 3, 2010.
- SIRABELLA, Nicholas D.: Separating the Sheep from the Goats: Celebrity Satire as Fair Use. *Cardozo Law Review*, Vol. 33, No. 2, 2011.
- SITES, Brian: Fair Use and the New Transformative. *Columbia Journal of Law & the Arts*, Vol. 39, 2016.
- SMITH, Marlin H.: Limits of Copyright: Property, Parody, and the Public Domain. *The Duke Law Journal*, Vol. 42, No. 6, 1993.
- SOMERVILL, Cynthia B.: The Use of an Altered Song in Amateur Musical Productions as Copyright Infingement. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, Vol. 3, No. 2, 1984.
- SPIES, Anna: Revering Irreverence – A Fair Dealing Exception for Both Weapon and Target Parodies. *UNSW Law Journal*, Vol. 34, Iss. 3, 2011.
- SPILSBURY, Sallie: Rewriting the Rule Book: The Latest on the Draft Copyright Directive. *Entertainment and Sports Law Journal*, Vol. 17, 2019.
- SPINDLER, Gerald: The Liability System of Art. 17 DSMD and National Implementation: Contravening Prohibition of General Monitoring Duties. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, Vol. 10, No. 3, 2019.

- SPOERRI, Thomas: On Upload-Filters and Other Competitive Advantages for Big Tech Companies under Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, Vol. 10, No. 2, 2019.
- SUHL, Natalie C.: Moral Rights Protection in the United States Under the Berne Convention: A Fictional Work? *Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal*, Vol. 12, No. 4, 2002.
- SUN, Haochen: Overcoming the Achilles Heel of Copyright Law. *Northwestern Journal of Technology and Intellectual Property*, Vol. 5, 2007.
- SZABÓ Sarolta: Alapvető jogok védelme és az Európai Unió nemzetközi magánjoga. *Iustum Aequum Salutare*, 2014/2.
- SZIGETI Krisztina: A bírói jogértelmezés és a hetedik Alaptörvény-módosítás. *Eljárásjogi Szemle*, 2018/4.
- TAN, Corinne: *Regulating Content on Social Media – Copyright, Terms of Service and Technological Features*. UCL Press, 2018.
- TASKER, Tyrone: Parody or Satire as a Defense to Trademark Infringement. *The Trademark Reporter*, Vol. 77, No. 3, 1987.
- TATTAY Levente: A szellemi alkotások teljes körű újraszabályozása Magyarországon. *Iustum Aequum Salutare*, 2009/2.
- TATTAY Levente: A szellemi alkotások területén bekövetkezett jogfejlődés dimenziói Magyarországon (1990–2016). In: DARÁK Péter – KOLTAY András (szerk.): *Ad astra per aspera. Ünnepi kötet Solt Pál 80. születésnapja alkalmából*. Pázmány Press, Budapest, 2017b.
- TATTAY Levente: A szellemi tulajdonjogok fejlődéstörténete az Európai Unióban (1958–2010). In: JAKAB Éva (szerk.): *Geistiges Eigentum und Urheberrecht aus der historischen Perspektive*. Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2013.
- TATTAY Levente: Változások a szellemi alkotások nemzetközi jogában. *Külgazdaság, jogi mell*, 2002/2.
- TATTAY Levente: *Versenyképesség és szellemi alkotások az Európai Unióban*. Wolters Kluwer, Budapest, 2017a.
- TEHRANIAN, John: The New Censorship. *Iowa Law Review*, Vol. 101, No. 1, 2015.
- THAU, Stephen B.: Copyright, Privacy, and Fair Use. *Hofstra Law Review*, Vol. 24, 1995.

- THORNTON, Patrick K.: Cultural Behemoths Collide – Carol Burnett v. Family Guy. *Entertainment & Sports Law*, Vol. 25, No. 3, 2007. p. 8-9. és Eric D. GORMAN: Who Gets the Last Laugh? Satire, Doctrine of Fair Use, and Copywrong Infringement. *Temple Journal of Science, Technology & Environmental Law*, Vol. 29, No. 2, 2010.
- TIMKOVICH, Elizabeth Troup: The New Significance of the Four Fair Use Factors as Applied to Parody: Interpreting the Court's Analysis in Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc. *Tulane Journal of Technology and Intellectual Property*, Vol. 5, 2003.
- TODD, Jeff: Satire in Defamation Law: Toward a Critical Understanding. *The Review of Litigation*, Vol. 35, 2016.
- TORREMAS, Paul C. (szerk.): *Copyright and Human Rights – Freedom of Expression, Intellectual Property, Privacy*. Kluwer Law International, 2004.
- TORSÉN, Molly: Authorial Rights and Artistic Works: An Analysis of the International Calibration. *eLaw Journal*, Vol. 15, No. 2, 2008a.
- TORSÉN, Molly: The Artist, the Muse and the Audience: International Calibrations for Authorial Rights in Visual Works. *Art Antiquity and Law*, Vol. 13, No. 2, 2008b.
- TOTAH, Suheil Joseph: Copyright Law in Defense of Parody. *Golden Gate University Law Review*, Vol. 17, 1987.
- TÓTH Andrea Katalin: A linkelés jelene és jövője az Egyesült Államok és az Európai Unió joggyakorlata alapján. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2016b/1.
- TÓTH Andrea Katalin: Az európai szerzői jogi harmonizáció és a territorialitás kérdése. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2016a/4.
- TÓTH Andrea Katalin: Szerzői jogi reform az Európai Unióban. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2017/4.
- TREIGER-BAR-AM, Kim: Kant on Copyright: Rights of Transformative Authorship. *Cardozo Arts & Entertainment*, Vol. 25, No. 3, 2008.
- TRIAILLE, Jean-Paul (szerk.): *Study on the application of Directive 2001/29/EC on copyright and related rights in the information society*. De Wolf & Partners, 2013.
- TUNE, Cydney A. – LEAVITT, Jenna F.: Family Guy Creators' Fair Use Wish Comes True. *Entertainment and Sport Lawyer*, Vol. 27, No. 2, 2009.
- TUSHNET, Rebecca: Content, Purpose, or Both. *Washington Law Review*, Vol. 90, No. 2, 2015.
- TUSHNET, Rebecca: Judges as Bad Reviewers: Fair Use and Epistemological Humility. *Law & Literature*, Vol. 25, No. 1, 2013.

- TYLER, Duane: Copyright - Fair Use Doctrine Defense to Copyright Infringement Claim Available to Parodists Only If Copyrighted Material Is at Least in Part, an Object of the Parody. *Temple Law Quarterly*, Vol. 55, No. 4, 1982.
- UJHELYI Dávid: A szerzői jog célja és emberképe a szellemi alkotásokat megalapozó elméletek tükrében. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2014/5.
- UJHELYI Dávid: Az IP Clause értelmezési lehetőségei az Egyesült Államok szerzői jogában. *Iustum Aequum Salutare*, 2015/4.
- UJHELYI Dávid: Értem a viccet, csak nem szeretem, avagy van-e szükség paródiakivételre a magyar szerzői jogban? *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2017/3.
- VAN COPPENHAGEN, Vanessa: Copyright and the WIPO Copyright Treaty, with Specific Reference to the Rights Applicable in a Digital Environment and the Protection of Technological Measures. *The South African Law Journal*, Vol. 119, 2002.
- VAN DER WALT, A. J. – SHAY, Richard Michael: Parody as a Means to Advance the Objectives of Copyright Law. *South African Mercantile Law Journal*, Vol. 25, 2013.
- VAN EECHoud, Mireille: *The Work of Authorship*. Amsterdam University Press, 2014.
- VAN HECKE, Beth Warnken: But Seriously, Folks: Toward a Coherent Standard of Parody as Fair Use. *Minnesota Law Review*, Vol. 77, No. 2, 1992.
- VISSER, Coenraad: The Location of the Parody Defence in Copyright Law: Some Comparative Perspectives. *Comparative and International Law Journal of Southern Africa*, Vol. 38, No. 3, 2005.
- VOGEL, Jason M.: The Cat in the Hat's Latest Bad Trick: The Ninth Circuit's Narrowing of the Parody Defense to Copyright Infringement in *Dr. Seuss Enterprises v. Penguin Books USA, Inc.* *Cardozo Law Review*, Vol. 20, 1998.
- VON LEWINSKI, Silke: International Copyright over the Last 50 Years – A Foreign Perspective. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, Vol. 50, 2003.
- WALTON, L. Richard.: Heartbreak Hotel in B-Flat Broke: Music, Money and (Un)Fair Use. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, Vol. 21, Iss. 2-3, 2003.
- WANG, Leonard W.: The First Amendment Exception to Copyright: A Proposed Test. *Wisconsin Law Review*, Vol. 1977, No. 4, 1977.
- WARNECKE, A. Michael: The Art of Applying the Fair Use Doctrine: The Postmodern-Art Challenge to the Copyright Law. *Review of Litigation*, Vol. 13, No. 3, 1994
- WARRINGTON, Tara M.: Harry Potter and the Doctrine of Fair Use – Conjuring a New Copyright Complaint. *Florida Coastal Law Review*, Vol. 10, 2009.

- WARSHAW, Robert G.: Copyright Infringement: All is Fair as Falwell Hustles Flynt. *Loyola Entertainment Law Journal*, Vol. 7, No. 2, 1987.
- WATSON, Margaret E.: Unauthorized Digital Sampling in Musical Parody: A Haven in the Fair Use Doctrine. *Western New England Law Review*, Vol. 21, No. 2, 1999.
- WATT, Andrew: Parody and Post-Modernism: The Story of Negativland. *Columbia Journal of Law & The Arts*, Vol. 25, No. 2, 2002.
- WEIR, Moana: Making Sense of Copyright Law Relating to Parody – A Moral Rights Perspective. *Monash University Law Review*, Vol 18, No 2, 1992.
- WESTKAMP, Guido: The Three-Step Test and Copyright Limitations in Europe: European Copyright Law between Approximation and National Decision Making. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, Vol. 56, 2008.
- WHEELWRIGHT, Kevin W.: Parody, Copyrights and the First Amendment. *University of San Francisco Law Review*, Vol. 10, No. 3, 1976.
- WISE, William J.: Copyright: Infringement: Parody of Dramatic Production Held Not to Be Fair Use. *Michigan Law Review*, Vol. 56, No. 8, 1958.
- WRIGHT, Robin: The Three-Step Test and the Wider Public Interest: Towards a More Inclusive Interpretation. *Journal of World Intellectual Property*, Vol. 12, No. 6, 2009.
- XALABARDER, Raquel: Google Books and Fair Use: A Tale of Two Copyrights. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, Vol. 5, No. 1, 2015.
- XALABARDER, Raquel: The Role of the CJEU in Harmonizing EU Copyright Law. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, Vol. 47, 2016.
- YANKWICH, Leon R.: Parody and Burlesque in the Law of Copyright. *The Canadian Bar Review*, Vol. XXXIII, 1955.
- YEN, Alfred C.: When Authors Won't Sell – Parody, Fair Use and Efficiency in Copyright Law. *University of Colorado Law Review*, Vol. 62, 1991.
- YONOVER, Geri J.: The "Dissing" of Da Vinci: The Imaginary Case of Leonardo v. Duchamp: Moral Rights, Parody, and Fair Use. *Valparaiso University Law Review*, Vol. 29, No. 2, 1995.
- YONOVER, Geri J.: The Precarious Balance, Moral Rights, Parody, and Fair Use. *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, Vol. 14, 1996.
- YU, Peter K.: Can the Canadian UGC Exception Be Transplanted Abroad? *Intellectual Property Journal*, Vol. 26, 2014a.

- YU, Peter K.: Digital copyright and the parody exception in Hong Kong. *Media Asia*, Vol. 21, 2014c.
- YU, Peter K.: Fair Use and Its Global Paradigm Evolution. *University of Illinois Law Review*, No. 1, 2019.
- YU, Peter K.: Moral Rights 2.0. *Texas A&M Law Review*, Vol. 1, No. 4, 2014b.
- YU, Peter K.: TRIPS Enforcement and Developing Countries. *American University International Law Review*, Vol. 26, No. 3, 2011.
- ZEKOS, Georgios I.: Copyrights and Trademarks in Cyberspace – A Legal and Economic Analysis. *Chicago-Kent Journal of Intellectual Property*, Vol. 15, 2016.
- ZISSU, Roger L.: Expanding Fair Use: The Trouble with Parody, the Case for Satire. *Journal of the Copyright Society of the U.S.A.*, Vol. 64, 2017.
- ZISSU, Roger L.: Funny is Fair – The Case for According Increased Value to Humor in Copyright Fair Use Analysis. *Copyright Society of the U.S.A. Journal*, Vol. 55, 2008.

Jogforrások

Nemzetközi jogforrások

- A szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló megállapodás.
- A vakok, látássérültek és nyomtatott szöveget egyéb okból használni képtelen személyek megjelent művekhez való hozzáféréseinek megkönnyítéséről szóló Marrakesi Szerződés.
- Az audiovizuális előadásokról szóló Pekingi Szerződés.
- Az ipari tulajdon oltalmára létesült Párizsi Unió Egyezmény.
- Az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egyezmény.
- Római Egyezmény.
- WIPO Copyright Treaty.
- WIPO Performances and Phonograms Treaty.

Az EU jogforrásai

- A belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól szóló 2000/31/EK irányelv.
- A bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról szóló 2006/115/EK irányelv.

- A digitális egységes piacon a szerzői és szomszédos jogokról, valamint a 96/9/EK és a 2001/29/EK irányelv módosításáról szóló (EU) 2019/790 irányelv.
- A műsorszolgáltató szervezetek egyes online közvetítéseire, valamint televíziós és rádiós műsorok továbbközvetítésére alkalmazandó szerzői jogok és szerzői joggal szomszédos jogok gyakorlására vonatkozó szabályok megállapításáról valamint a 93/83/EGK tanácsi irányelv módosításáról szóló (EU) 2019/789 irányelv.
- A számítógépi programok jogi védelméről szóló 2009/24/EK irányelv.
- A számítógépi programok jogi védelméről szóló 91/250/EGK irányelv.
- A szerzői és szomszédos jogi védelemben részesülő egyes művek és más teljesítmények hozzáférhető formátumú példányainak a vakok, látáskárosultak és nyomtatott szöveget egyéb okból használni képtelen személyek érdekét szolgáló, határokon átnyúló, az Unió és harmadik országok közötti cseréjéről szóló 2017. szeptember 13-i (EU) 2017/1563 európai parlamenti és tanácsi rendelet.
- A szerzői és szomszédos jogi védelemben részesülő egyes műveknek és más teljesítményeknek a vakok, látáskárosultak és nyomtatott szöveget egyéb okból használni képtelen személyek érdekét szolgáló egyes megengedett felhasználási módjairól, valamint az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló 2001/29/EK irányelv módosításáról szóló (EU) 2017/1564 irányelv.
- A szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejéről szóló 2006/116/EK irányelv.
- Az adatbázisok jogi védelméről szóló 96/9/EK irányelv.
- Az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve (2001. május 22.) az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról.
- Az Európai Unió működéséről szóló szerződés.

A Berni Uniók Egyezmény módosító jegyzőkönyvei

- Az 1908. évi Berliini Jegyzőkönyv.
- Az 1914. évi Jegyzőkönyv.
- Az 1928. évi Római Jegyzőkönyv.
- Az 1948. évi Brüsszeli Jegyzőkönyv.
- Az 1967. évi Stockholmi Jegyzőkönyv.
- Az 1971. évi Párizsi Jegyzőkönyv.
- Az 1986. évi Párizsi Jegyzőkönyv.

Külföldi jogforrások

- Autoriõiguse seadus, Vastu võetud 11.11.1992, RT I 1992, 49, 615, jõustumine 12.12.1992 (észt szerzői jogi törvény).
- Autortiesību likums (Ar grozījumiem: 31.12.2014) (lett szerzői jogi törvény).
- Bundesgesetz vom 9. Oktober 1992 über das Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (stand am 1. Januar 2011) (a svájci szerzői jogi törvény).
- Code de la propriété intellectuelle (version consolidée au 25 avril 2016) (a francia, szellemi alkotásokról szóló törvény).
- Código do Direito de Autor e dos Direitos Conexos (Aprovado pelo Decreto-Lei n.º 63/85, de 14 de Março, e alterado pelas Leis n.ºs 45/85, de 17 de Setembro, e 114/91, de 3 de Setembro, e Decretos-Leis n.ºs 332/97 e 334/97, ambos de 27 de Novembro, pela Lei n.º 50/2004, de 24 de Agosto, pela Lei n.º 24/2006 de 30 de Junho e pela Lei n.º 16/2008, de 1 de Abril) (portugál szerzői jogi törvény).
- Copyright Act (R.S.C., 1985, c. C-42) (consolidated version, status as at June 21, 2016) (Kanada szerzői jogi törvénye).
- Copyright Act 1968 (consolidated as of July 6, 2016) (ausztrál szerzői jogi törvény),
- Copyright Act of 2000 (Chapter 415) as amended up to Act No. VIII of 2011. (Málta szerzői jogi törvénye).
- Copyright and Related Rights Act, 2000 (No. 28 of 2000) (ír szerzői jogi törvény).
- Copyright, Designs and Patents Act of 1988 (az Egyesült Királyság szellemi alkotásokról szóló törvénye).
- De wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht (korábbi belga szerzői jogi törvény).
- Įstatymo dėl autorių teisių ir gretutinių teisių Nr. VIII-1185 18 gegužė 1999 (kaip nauja versija 5 Kov 2005 – Nr. IX-1355) (Su pakeitimais, Kovo 13, 2008 - pagal Įstatymą Nr X-1454) (litván szerzői jogi törvény).
- Lege nr. 8 din 14 martie 1996 privind dreptul de autor si drepturile conexe (román szerzői jogi törvény).
- Legge 22 aprile 1941, n. 633 sulla protezione del diritto d'autore e di altri diritti connessi al suo esercizio (aggiornata con le modifiche introdotte dal decreto-legge 30 aprile 2010, n. 64) (olasz szerzői jogi törvény).
- Ley N° 21/2014, de 4 de noviembre, por la que se modifica el texto refundido de la Ley de Propiedad Intelectual aprobado por Real Decreto Legislativo 1/1996, de 12 de abril, y la

Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil (a spanyol, szellemi alkotásokról szóló törvény).

- Loi du 18 avril 2004 modifiant 1) la loi du 18 avril 2001 sur les droits d'auteur, les droits voisins et les bases de données, et 2) la loi modifiée du 20 juillet 1992 portant modification du régime des brevets d'invention (Luxembourg szerzői jogi törvénye).
- Loi du 19 avril 2014 portant insertion du Livre XI 'Propriété intellectuelle' dans le Code de droit économique, et portant insertion des dispositions propres au Livre XI dans les Livres I, XV et XVII du même Code (a belga, szellemi alkotásokról szóló törvény).
- The Copyright Act of 1976. 17 U.S.C. §§ 101-810 (2014) (az Egyesült Államok szerzői jogi törvénye).
- Úplné znění zákona č. 121/2000 Sb. o právu autorském a právech příbuzných ve znění zákonů č. 81/2005 Sb. , č. 61/2006 Sb. a 216/2006 Sb (cseh szerzői jogi törvény).
- Urheberrechtsgesetz vom 9. September 1965 (BGBl. I S. 1273) (a német szerzői jogi törvény).
- Ustawaz dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (zmieniona od 20 maja 2016) (lengyel szerzői jogi törvény).
- Wet van 23 september 1912, houdende nieuwe regeling van het auteursrecht (a holland szerzői jogi törvény).
- Zákon č. 185/2015 Z.z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (v znení zákona č. 125/2016 Z.z.) (szlovák szerzői jogi törvény).
- Zakon o Autorskom i Srodnim Pravima, 2010 (bosnyák szerzői jogi törvény).
- Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima i Djela o izmjenama i dopunama zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (OG NN. 167/2003, 79/2007, 80/2011, 141/2013, 127/2014) (horvát szerzői jogi törvény).
- Zakon o avtorski in sorodnih pravicah (Uradni list RS, št. 16/2007 – uradno prečiščeno besedilo; št. 68/2008, št. 110/2013, št. 56/2015) (szlovén szerzői jogi törvény).
- Закон о ауторском и сродним правима ("Сл. гласник РС", бр. 104/2009, 99/2011 и 119/2012 од 17.12.2012. године) (szerb szerzői jogi törvény).

Az Egyesül Államok jogforrásai

- Digital Millennium Copyright Act, Pub. L. 105-304, 1998.
- Fairness in Music Licensing Act of 1998, Pub. Law 105-298.
- VARA, 17 U.S. Code § 106A.

Magyar jogforrások

- 1922. évi XIII. törvény Magyarország belépéséről az irodalmi és művészeti művek védelmére alakult berni nemzetközi Unióba.
- A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény.
- A Szellemi Tulajdon Világszervezete 1996. december 20-án, Genfben aláírt Szerzői Jogi Szerződésének, valamint Előadásokról és a Hangfelvételekről szóló Szerződésének kihirdetéséről szóló 2004. évi XLIX. törvény.
- A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 38. §-ának (5) bekezdésében szabályozott szabad felhasználás esetében a nyilvánosság egyes tagjaihoz való közvetítés és a számukra történő hozzáférhetővé tétel módjának és feltételeinek meghatározásáról szóló 117/2004. (IV. 28.) Korm. rendelet.
- A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény.
- Az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (a továbbiakban: GATT) keretében kialakított, a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó Marrakesh-i Egyezmény és mellékleteinek kihirdetéséről szóló 1998. évi IX. törvény.
- Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény.
- Az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók és a műsorsugárzó szervezetek védelméről szóló, 1961-ben, Rómában létrejött nemzetközi egyezmény kihirdetéséről szóló 1998. évi XLIV. törvény.
- Az ipari tulajdon oltalmára létesült uniós egyezmények 1967. július 14-én Stockholmban felülvizsgált, illetve létrehozott szövege módosításának kihirdetéséről szóló 1986. évi 20. törvényerejű rendelet.
- Az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egyezmény Párizsban, az 1971. évi július hó 24. napján felülvizsgált szövegének kihirdetéséről szóló 1975. évi 4. törvényerejű rendelet.
- Magyarország Alaptörvénye.

Jogesetek

Az EUB döntései

- C-117/13. Technische Universität Darmstadt v. Eugen Ulmer KG.
- C-117/15. Reha Training v. GEMA.

- C-138/16. AKM v. Zürs.net.
- C-145/10. Painer.
- C-160/15. GS Media BV v Sanoma Media Netherlands BV.
- C-161/17. Land Nordrhein-Westfalen v. Renckhoff.
- C-174/15. Vereniging Openbare Bibliotheken v. Vereniging Nederlands Uitgeversverbond.
- C-201/13. Johan Deckmyn v. Vandersteen.
- C-301/15. Soulier.
- C-302/10. Infopaq II.
- C-314/12. UPC Telekabel v. Constantin Film.
- C-348/13. sz. BestWater International GmbH v. Michael Mebes.
- C-360/10. SABAM v. Netlog.
- C-360/13. Public Relations Ltd.
- C-403/08. és C-429/08 (egyesített ügyek). Football Association Premier League Ltd v. QC Leisure.
- C-435/12. ACI Adam.
- C-462/09. Stichting de Thuis kopie.
- C-463/12. Copydan.
- C-466/12. Svensson v. Retriever Sverige AB,
- C-467/08. Padawan v. SGAE.
- C-469/17. Funke Medien GmbH.
- C-476/17. Pelham GmbH.
- C-5/08. Infopaq I.
- C-510/10. DR & TV2 Danmark v. NCB.
- C-516/17. Spiegel Online GmbH.
- C-610/15. Stichting Brein v. Ziggo BV.
- C-70/10. Scarlet v. SABAM.
- C-92/92. és C-326/92. sz. egyesített ügyek, Phil Collins kontra Imtrat Handelsgesellschaft mbH és Patricia Im- und Export Verwaltungsgesellschaft mbH és Leif Emanuel Kraul kontra EMI Electrola GmbH.

Az Egyesült Államok bírói fórumainak döntései

- Authors Guild v. Google, Inc. 804 F.3d 202 (2d Cir. 2015).

- Benny v. Loew's Incorporated. 239 F.2d 532 (9th Cir. 1956).
- Berlin v. E.C. Publications, Inc. 329 F.2d 541 (2d Cir. 1964).
- Blanch v. Koons. 467 F.3d 244 (2d Cir. 2006).
- Bloom Hamlin v. Nixon, C.C.E.D.Penn. 1903, 125 F. 977.
- Burnett v. Twentieth Century Fox Film Corp., 491 F. Supp. 2d 962, 974 (2007).
- Campbell v. Acuff-Rose Music (92-1292), 510 U.S. 569 (1994).
- Cariou v. Prince. 714 F.3d 694 (2013).
- Columbia Pictures Corp. v. National Broadcasting Co. 137 F. Supp. 348 (S.D. Cal. 1955).
- Dr. Seuss Enterprises, L.P. v. ComicMix LLC. Case No (a továbbiakban: ComicMix). 16-CV-2779 JLS (BGS) (S.D. Cal. Mar. 12, 2019).
- Dr. Seuss Enters., L.P. v. Comicmix LLC. Case No.: 16-CV-2779-JLS (BGS). Decided Jun 21, 2018.
- Dr. Seuss Enters., LP v. Penguin Books USA, Inc., 109 F.3d 1394 (9th Cir. 1997).
- Elsmere Music v. National Broadcasting Co., 623 F. 2d 252 - Court of Appeals, 2nd Circuit (1980).
- Fisher v. Dees. 794 F.2d 432 (9th Cir. 1986).
- Galvin v. Ill. Republican Party. 130 F. Supp. 3d 1187 (N.D. Ill. 2015).
- Hill v. Whalen & Martell, Inc. 220 F. 359. No. 9-319. (S.D.N.Y. 1914).
- Hustler Magazine v. Falwell. 485 U.S. 46 (1988).
- Hustler Magazine, Inc. v. Moral Majority Inc. 796 F.2d 1148 (9th Cir. 1986).
- Leibovitz v. Paramount Pictures Corporation, 137 F.3d 109 (2d Cir. 1998).
- Loew's Incorporated v. Columbia Broadcasting System. 131 F. Supp. 165 (S.D. Cal. 1955).
- Lombardo v. Dr. Seuss Enters., L.P. 279 F. Supp. 3d 497 (S.D.N.Y. 2017).
- MCA, Inc. v. Wilson. 677 F.2d 180 (2d Cir. 1981).
- Metro-Goldwyn-Mayer v. Showcase Atlanta Co-op. Prod. 479 F. Supp. 351 (N.D. Ga. 1979).
- Northland Family Planning Clinic, Inc. v. Ctr. for Bio–Ethical Reform. 868 F. Supp. 2d 962 (C.D. Cal. 2012).
- Rogers v. Koons. 960 F.2d 301 (2d Cir. 1992).
- Sony Corp. of America v. Universal City Studios, Inc., 464 U.S. 417, 451 (1984).
- Twentieth Century Music Corp. v. Aiken döntését. 422 U.S. 151 (1975).
- Walt Disney Productions v. Mature Pictures Corp. 389 F. Supp. 1397 (S.D.N.Y. 1975).

- Walt Disney Productions v. the Air Pirates, 581 F.2d 751 (9th Cir. 1978).

Franciaország bírói fórumainak döntései

- Bauret v. Koons. Cour d'Appel de Paris, No. 17/09695, 2019. december 17.
- Bauret v. Koons. Tribunal de Grande Instance de Paris, No. 15-01086, 2017. március 9.
- Buffet c. Fersing, Cour d'appel, Paris, 1962.
- Cinquin c. Lecocq, Cour de Cassation. Paris, 1902. június 25.
- Commissaire Crémèr. La Cour de Cassation, 13-14.629. 2012. szeptember 4.
- Dieudonné. La tribunal de grande instance de Paris, 2015. január 15.
- Godot. Tribunal de grande instance de Paris. Revues International de Droit D'auteur, Vol. 155, 1992. október 15.
- Les Peanuts. Trib. de. Gr. Inst. de Paris, 1977. január 19. Revues International de Droit D'auteur, Vol. 92, 1977.
- Marquam c. Lehuby, Tribunal de commerce. Paris, 1845. augusztus 22.
- Masson de Puit-Neuf c. Musard, Cour d'appel. Paris, 1836. augusztus 8.
- Tarzoon. Trib. de. Gr. Inst. de Paris, 1978. január 3.
- Vauve Vergne c. Héritiers Vergne, Cour d'appel. Paris, 1828. január 11.

Németország bírói fórumainak döntései

- Bundesgerichtshof, I ZR 9/15, 2016,

Kanada bírói fórumainak döntései

- ATV Music Publishing of Canada Ltd. v. Rogers Radio Broadcasting Ltd. (1982) 35 O.R. (2d) 417.
- British Columbia Automobile Assn v OPEIU, Local 378 (2001), 10 CPR (4th) 423.
- CCH Canadian Ltd. v. Law Society of Upper Canada. [2004] 1 S.C.R. 339, 2004 SCC 13.
- Ludlow Music Inc v. Canint Music Corp. (1967). 2 ExCR 109, 51 CPR 278.
- MCA Canada Ltd v. Gilberry & Hawke Advertising Agency Ltd. (1976). 28 CPR (2d).
- Rotisseries St-Hubert Ltde v. Le Syndicat des Travailleurs (1986), 17 C.P.R. (3d) 461.
- United Airlines v. Jeremy Cooperstock (2017 FC 616).

Hazai bírósági döntések

- BDT 2020.2. Bírósági Döntések Tára, 2020/1.

- Fővárosi Törvényszék 3.P.23.174/2018/26.
- Fővárosi Ítéltábla 8.Pf.20.424/2019/5.

A Szerzői Jogi Szakértői Testület szakvéleményei

- SZJSZT 02/13. *(A zeneművek átdolgozásával és integritásvédelmével kapcsolatos szerzői jogi kérdések).*
- SZJSZT 06/07/01. *(Beépítési tanulmánytervre vonatkozó szerzői jogok).*
- SZJSZT 07/08/1. *(Szerzői művek online fájl cserélő rendszerek segítségével megvalósuló felhasználása).*
- SZJSZT 1/2006. *(Építészeti mű átépítése).*
- SZJSZT 11/07. *(Cikkek szerzői jogi védelme)*
- SZJSZT 13/13. *(Köztéri szobor áthelyezése).*
- SZJSZT 13/2003. *(Játékfilm lényeges elemeinek jogosulatlan felhasználása reklámfilmekben).*
- SZJSZT 16/08. *(Reklámozás céljából megrendelt mű felhasználása).*
- SZJSZT 17/09. *(Képregényfigura karakterelemeinek engedély nélküli felhasználása).*
- SZJSZT 17/10. *(Könnyűzenei műveken fennálló személyhez fűződő jog, hangfelvételek felhasználása).*
- SZJSZT 17/2006. *(A jogellenes forrásból történő másolás kérdése).*
- SZJSZT 18/09. *(Autópálya tervezéssel kapcsolatos szerzői jogi kérdések).*
- SZJSZT 18/10. *(Zenemű integritásához fűzött jog sérelme).*
- SZJSZT 18/2003. *(Emblématerv felhasználása).*
- SZJSZT 19/12. *(A B. integrált rekonstrukciójával kapcsolatos szerzői jogi kérdések).*
- SZJSZT 19/17. *(Híriügynökségi fotók, hírek, tudósítások átvétele).*
- SZJSZT 19/2002. *(Az Európai Unió keretében elfogadott jogi aktusok magyar nyelvű fordításaival kapcsolatos szerzői jogi kérdések).*
- SZJSZT 2/2001. *(Engedélyezési és kivitelezési terv egymáshoz való viszonya a megváltoztatás és átdolgozás tükrében).*
- SZJSZT 21/07/01. *(A reprográfiai díjra jogosultak köre).*
- SZJSZT 25/10. *(A címhez a társított műfaji megjelölés szerzői jogi megítélése).*
- SZJSZT 26/2004. *(Építészeti látványtervek szerzői jogi oltalma és felhasználása).*
- SZJSZT 29/2004. *(Hazai és külföldi időszaki kiadványok tartalmának digitális archiválásával összefüggő szerzői jogi kérdések).*

- SZJSZT 30/2003. (*A szerzőnek a mű egységét védő személyhez fűződő joga Bartók Béla: A csodálatos mandarin című zeneművéből készült táncfilm esetében*)
- SZJSZT 31/07/1. (*IPTV szolgáltatás szerzői jogi megítélése*).
- SZJSZT 35/02. (*Kórház tervdokumentációjának átdolgozása*).
- SZJSZT 37/2001. (*A mobiltelefon-csengőhangokkal összefüggő szerzői jogi kérdések*).
- SZJSZT 38/07/01. (*Épület átalakítása során felmerülő egyes szerzői jogi kérdések*).
- SZJSZT 39/2002. (*Flintstones figurák felhasználása reklámcélokra*).
- SZJSZT 4/2004. (*Emblématerv felhasználó általi megváltoztatásának kérdése*).
- SZJSZT 40/15. (*Összekapcsolt közös művek védelmi ideje*).
- SZJSZT 7/2004. (*Embléma és logó szerzői jogi védelme és felhasználása*).
- SZJSZT-08/11. (*Cím szerzői jogi védelme*).
- SZJSZT-19/14. (*Káreseményeket rögzítő képfelvételek szerzői jogi védelme*).

Egyéb források

Hatástanulmányok, szakvélemények

- EUROPEAN COPYRIGHT SOCIETY: *Limitations and exceptions as key elements of the legal framework for copyright in the European Union – Opinion on The Judgment of the CJEU in Case C-201/13 Deckmyn*. 2014b.
- EUROPEAN COPYRIGHT SOCIETY: *Opinion on The Judgment of the CJEU in Case C-201/13 Deckmyn*. 2014a.
- Gowers Review of Intellectual Property, 2006.
- HARGREAVES, Ian: *Digital Opportunity – A Review of Intellectual Property and Growth*. Independent Report, 2011.
- INTELLECTUAL PROPERTY OFFICE (United Kingdom): *Copyright and the Economic Effects of Parody – An Empirical Study of Music Videos on the YouTube Platform and an Assessment of the Regulatory Options*. 2013a.
- INTELLECTUAL PROPERTY OFFICE (United Kingdom): *The Treatment of Parodies under Copyright Law in Seven Jurisdictions – A Comparative Review of the Underlying Principles*. 2013b.
- LEE, Yin Harn: *United Kingdom Copyright Decisions and Legislative Developments 2014*. Max Planck Institute for Innovation and Competition, Report, 2015.
- *Modernising Copyright – The Report of the Copyright Committee*. Dublin, 2013.
- VILLALÓN, Pedro Cruz főtanácsnoki indítványa a C-201/13. sz. ügyben. 2014. május 22.

- WESTKAMP, Guido: *The Implementation of Directive 2001/29/EC in the Member States*. Queen Mary Intellectual Property Research Institute, 2007.

Egyéb jogi jellegű források

- A WCT megszövegező diplomáciai konferencia eredményeként létrejött közös nyilatkozat.
- Max Planck Institut for Innovation and Competition: Declaration – A Balanced Interpretation of the “Three-Step Test” in Copyright Law. ATRIP Conference, München, 2008.
- Records of the Intellectual Property Conference of Stockholm, Volume I. WIPO, Genf, 1971.
- Records of the Intellectual Property Conference of Stockholm, Volume II. WIPO, Genf, 1971.
- *Ügyvédek Lapja*, Jogesetek – a Magyar Királyi Curia, a Királyi Táblák és a Magyar Királyi Köziagzgatási Bíróság elvi jelentőségű határozata – Melléklet az Ügyvédek Lapja 21. számához. „Vegyes” rovat. Budapest, 1914. május 23.
- WIPO: *Records of the Diplomatic Conference on Certain Copyright and Neighboring Rights Questions – Volume 1*. Genf, 1996.
- WIPO: *Records of the Diplomatic Conference on Certain Copyright and Neighboring Rights Questions – Volume 2*. Genf, 1996.
- WTO: *Canada – Patent Protection of Pharmaceutical Products*. WT/DS114/R, 2000. március 17.
- WTO: *United States – Section 110(5) of the US Copyright Act – Report of the Panel* (a továbbiakban: WTO Report). WT/DS160/R, 2000.

Egyéb EU-s források

- A WIPO Szerzői Jogi Szerződésének, valamint a WIPO Előadásokról és Hangfelvételekről szóló Szerződésének az Európai Közösség nevében történő jóváhagyásáról szóló 2000/278/EK Tanácsi határozat.
- Az EUB 1/94. sz. véleménye (1994. november 15.)
- Az EUB 3/15. sz. véleménye (2017. február 14.).
- Az Európai Parlament állásfoglalása az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i

2001/29/EK európai parlamenti és a tanácsi irányelv végrehajtásáról. 2015. július 9. (2014/2256(INI)).

- Az Európai Parlament és a Tanács irányelv-javaslat a digitális egységes piacon a szerzői jogról. COM(2016) 593 final, 2016. szeptember 14.
- EURÓPAI BIZOTTSÁG: *A korszerű, európaibb szerzői jogi keret felé.* COM(2015) 626 final. 2015. december 9.
- EURÓPAI BIZOTTSÁG: *Egységes keret az elektronikus kereskedelem és az online szolgáltatások digitális egységes piacába vetett bizalom megerősítésére.* COM(2011) 942 final, 2012. november 11.
- EURÓPAI BIZOTTSÁG: *Értékelő beszéd az Unió helyzetéről (2016): a Bizottság korszerű uniós szerzői jogi szabályok bevezetését javasolja az európai kultúra virágzásának és az európai kulturális javak terjesztésének előmozdítása érdekében.* Sajtóközlemény, 2016. szeptember 14.
- EURÓPAI BIZOTTSÁG: *Európai digitális egységes piaci stratégia.* COM(2015) 192 final, 2015. május 6.
- EUROPEAN COMMISSION: *Green Paper on Copyright and Related Rights in the Information Society.* COM(95) 382 final, 1995. július 19.
- EUROPEAN COMMISSION: *Green Paper on Copyright and the Challenge of Technology – Copyright Issues Requiring Immediate Action.* COM (88) 172 final, 1988. június 7.
- EUROPEAN COMMISSION: Targeted consultation addressed to the participants to the stakeholder dialogue on Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market, 2020.

Hazai jogforrások indokolásai

- A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény indokolása, CompLex Jogtár verzió.
- Indokolás a szellemi tulajdonra vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló 2013. évi XVI. törvényhez.

Internetes források

- BÉKÉS Gergely: Breaking News: Hatályba lép a Pekingi Szerződés. *Szerzői jog a XXI. században*, blogbejegyzés, 2020. január 30.
- CARLISLE, Stephen: One Suit, Two Suits, Both About Seuss, So Why Is One Wrong, and the Other Fair Use? *Nova Southeastern University blog*, 2019. március 21.

- Commission of the European Communities: *Copyright and Related Rights in the Information Society*. Zöld Könyv, COM(95) 382 final, 1995.
- CZEGLÉDI Ádám Sándor: Case law update – az elmúlt egy év legfontosabb védjegyjogi tárgyú döntései Magyarországon és az EU-ban. *MIE Konferencia előadás*, 2019. november 21.
- FICSOR Mihály: *Adventures of a copyright lawyer in a WTO patent panel: interpretation of the three-step test relevant for both patents and copyright*. A Fordham Intellectual Property Law Institute & Emily C. & John E. Hansen Intellectual Property Institute 23rd Annual Intellectual Property Law & Policy konferencián elhangzott előadás átirata. Cambridge University, 2015. április 8-9.
- HUSOVEC, Martin: Slovakia adopts a new Copyright Act: It's a Mixed Bag – Part I. *Kluwer Copyright Blog*, blogbejegyzés, 2016. február 29.
- Jasper HAMILL: EU votes for copyright law which could kill memes and introduce 'automated surveillance and control' of the internet. *Metro.co.uk*, 2018. június 20.
- KOVÁCS M. Dávid: Letiltották a Pamkutya Despacito-paródiáját. *Index.hu*, 2017. augusztus 28.
- Marjut SALOKANNEL – Alain STROWEL – Estelle DERCLAYE: *Study contract concerning moral rights in the context of the exploitation of works through digital technology*. ETD/99/B5-3000/E/28, 2000.
- Markus REUTER: Protests against Copyright Directive: All Cities, Dates and Numbers of Participants across Europe. *Netzpolitik.org*, 2019. március 25.
- MEZEI Péter: Paródia az Európai Bíróságon. *Szerzői jog a XXI. században*, blogbejegyzés, 2014. június 23.
- MEZEI Péter: Vicces kedvében van az Európai Unió Bírósága. *Szerzői jog a XXI. században*, blogbejegyzés, 2014. szeptember 10.
- NORDEMANN, Jan Bernd – KRAETZIG, Viktoria: The German Bundesgerichtshof changes its concept of parody following CJEU Deckmyn v. Vrijheidsfonds/ Vandersteen. *Kluwer Copyright Blog*, 2016. november 3.
- ROSATI, Eleonora: Is UK parody exception a parody of a parody exception? *IPKat*, blogbejegyzés, 2014. március 29.
- ROSATI, Eleonora: Paris Court of Appeal confirms that Koons's 'Naked' sculpture infringes copyright in 'Enfants' photograph, rejecting freedom of the arts and parody defences. *IPKat Blog*, 2019b. december 23.

- ROSATI, Eleonora: Parody and free use in Germany: Federal Court of Justice decides first parody case after Deckmyn. *The IPKat*, blogbejegyzés, 2016. szeptember 6.
- ROWDEN, Cynthia – WINEGUST, Tamara Céline: Untied Tied Up... United Airlines Takes Aim at Complaint Website (Part I). *Bereskin & Parr*, 2017. szeptember 1.
- SZERETLEKMAGYARORSZÁG.HU: Visszakerült Pamkutyáék Despacito-paródiája YouTube-ra. 2017. augusztus 31.
- UJHELYI Dávid: A Kanadai Szövetségi Bíróság átvette a Deckmyn-döntés paródia fogalmát. *Copy21 Blog*, 2017. július 7.
- UJHELYI Dávid: Paródiával kapcsolatos döntés született Magyarországon. *Copy21 blog*, 2020. május 3.
- UJHELYI Dávid: Paródiával kapcsolatos döntés született Németországban. *Szerzői jog a XXI. században*, blogbejegyzés, 2016. szeptember 7.
- WIPO: *Guide to the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works*. Genf, 1978.
- WIPO: WIPO's Beijing Treaty on Audiovisual Performances Set to Enter into Force with Indonesia's Ratification; Aims to Improve Livelihoods of Actors and other Audiovisual Performers. *WIPO.int*, sajtóközlemény, PR/2020/845, 2020. január 28.

Egyéb nem jogi jellegű források

- CERVANTES, Miguel de: *Az elmés nemes Don Quijote de la Mancha*. Európa kiadó, Budapest, 1989.
- DENTITH, Simon: *Parody – The New Critical Idiom*. Routledge, London, 2010.
- EÖRY Vilma: *Magyar értelmező szótár diákoknak – Szómagyarázatok példamondatokkal*. Tinta Tankönyvkiadó, Budapest, 2010.
- GERBER, Michael: *Barry Trotter and the Unauthorized Parody*. Fireside, 2002.
- HOMÉROSZ: *A Béka és egér-harc*. Csokonai Vitéz Mihály fordítása.
- HUTCHEON, Linda: *The Theory of Parody – The Teachings of Twentieth-Century Art Forms*. University of Illinois Press, Chicago, 2000.
- JIMÉNEZ, Enrique: *The Babylonian Disputation Poems*. Brill, 2017.
- JOYCE, James: *Ulysses*. Európa kiadó, Budapest, 2012.
- MACK, Robert L.: *The Genius of Parody: Imitation and Originality in Seventeenth- and Eighteenth-Century English Literature*. Springer, 2007.

- *Magyar Közélet*, 9-10. szám, „Igaztollú Olivér levelei színházról, filmről, pletykáról” rovat. Budapest, 1937. május 14.
- ORTUTAY Gyula (szerk.): *Magyar néprajzi lexikon*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1977-1982.
- PUSZTAI Ferenc: *Magyar értelmező kéziszótár*. Akadémia kiadó, 2003.
- QUINTILIANUS, Marcus Fabius: *Szónoklattan (Institutio oratoria)*. Pesti Kalligram, 2009.
- RADEMACHER, Jörg W.: *Moderne und Besondere Begabung*. LIT Verlag Münster, 2002.
- ROSE, Margaret A.: *Parody: Ancient, Modern and Post-modern*. Cambridge University Press, 1993.
- SHAKESPEARE, William: *Troilus és Cressida*. Szabó Lőrinc fordítása. Európa kiadó, Budapest, 1983.
- SIDER, David: *Hellenistic Poetry: A Selection*. University of Michigan Press, 2017.
- SPOO, Robert: Injuries, Remedies, Moral Rights, and the Public Domain. *James Joyce Quarterly*, Vol. 37, No. 3-4, 2000.
- SWIFT, Jonathan: *Gulliver utazásai*. Aquila, Budapest, 1999.
- VOLTAIRE: *Candide vagy az optimizmus*. Gyergyai Albert fordítása. Európa kiadó, Budapest, 2011.

A SZERZŐ KORÁBBI PUBLIKÁCIÓI ÉS TUDOMÁNYOS ELŐADÁSAI

Publikációk

1. UJHELYI Dávid – VARGA Ádám: Bodó Balázs: A szerzői jog kalózzai. Recenzió, *In Medias Res*, 2012/1. pp. 147-149.
2. UJHELYI Dávid: Mezei Péter: A fájlcsere dilemma. A perek lassúak, az internet gyors. Recenzió, *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2012/5. pp. 130-132.
3. UJHELYI Dávid: Szerzői jog – élt 300 évet? In: POGÁCSÁS Anett – SZILÁGYI Pál – ÁDÁNY Tamás (szerk.): *Varietas Delectat: A PPKE JÁK hallgatóinak válogatott tanulmányai*. Budapest, Pázmány Press, 2013. pp. 105-115. (ISBN:978-963-308-104-4)
4. UJHELYI Dávid: Válságjelek és megoldásaik a digitális szerzői jogban. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2013/6. pp. 69-107.
5. UJHELYI Dávid: A szerzői jog célja és emberképe a szellemi alkotásokat megalapozó elméletek tükrében. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2014/5. pp. 34-52.
6. UJHELYI Dávid: Megjegyzések a büntető törvénykönyv szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése tényállásához. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2015/6. pp. 59-77.
7. UJHELYI Dávid: Az IP Clause értelmezési lehetőségei az Egyesült Államok szerzői jogában. *Iustum Aequum Salutare*, 2015/4. pp. 111-118.
8. UJHELYI Dávid: Javaslatok a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény felülvizsgálatához. *Polgári Jog*, 2016/3.
9. UJHELYI Dávid: Abraham Bell – Gideon Parchomovsky: Reinventing Copyright and Patent. Recenzió, *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2016/2. pp. 220-223.
10. NEMESSÁNYI Zoltán – UJHELYI Dávid: Breaking the news? A kiegészítő (szerzői) jog szerepe és megítélése. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2016/6. pp. 29-54.
11. UJHELYI Dávid: The Legislation and Practice of Criminal Copyright Infringement in Hungary. *Iustum Aequum Salutare*, 2017/1. pp. 245-262.
12. UJHELYI Dávid: Mezei Péter: Jogkimerülés a szerzői jogban. Recenzió, *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2017/1. pp. 179-182.
13. UJHELYI Dávid: Értem a viccet, csak nem szeretem, avagy van-e szükség paródiakivételre a magyar szerzői jogban? *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2017/3. pp. 45-95.
14. UJHELYI Dávid: Rossz vicc? A szűkebb értelemben vett paródia megítélése a magyar szerzői jogban. In: KOLTAY András – DARÁK Péter (szerk.): *Ad Astra Per Aspera*:

- Ünnepi kötet Solt Pál 80. születésnapja alkalmából.* Pázmány Press, Budapest, 2017. pp. 665-673.
15. UJHELYI Dávid: Pogácsás Anett: Különbözőség az egységben. A szerzői jogi szabályozás differenciálódásának hatása a jogterület szerepére és hatékonyságára. Recenzió, *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2018/3. pp. 139-142.
 16. POGÁCSÁS Anett – SZILÁGYI Pál – KOVÁCS Krisztián – UJHELYI Dávid (szerk.): *Válaszok és kérdések: Válogatott tanulmányok joghallgatók tollából.* Budapest, Magyarország, Pázmány Press, 2018.
 17. UJHELYI Dávid: Koltay András (szerk.): Balás P. Elemér emlékkönyv. Tisztelgés és antológia sajtójogi, szerzői jogi és személyiségi jogi műveiből, halálának 70. évfordulóján. Recenzió, *Polgári Jog*, 2018/11-12.
 18. ÁDÁNY Tamás – KOVÁCS Krisztián – POGÁCSÁS Anett – UJHELYI Dávid (szerk.): *'Dies Diem Docet': Válogatott tanulmányok joghallgatók tollából.* Budapest, Magyarország, Pázmány Press, 2019.
 19. UJHELYI Dávid: "That escalated quickly", avagy avagy a háromlépcsős-teszt és a paródia kapcsolódási pontjai – I. rész. *Iparjogvédelmi és Szerző Jogi Szemle*, 2019/6. pp. 7-41.
 20. UJHELYI Dávid: Sági Edit: A színpadi művek szerzői jogi védelme. Recenzió, *Polgári Jog*, 2019/09-10.
 21. UJHELYI Dávid: "That escalated quickly", avagy a háromlépcsős-teszt és a paródia kapcsolódási pontjai – II. rész. *Iparjogvédelmi és Szerző Jogi Szemle*, 2020/1. pp. 7-30.
 22. UJHELYI Dávid: „Do You Want Some 'Tegridy?'" – A paródia célú felhasználások megítélése a szerzői személyhez fűződő jogok tükrében. *In Media Res*, 2020/1. pp. 107-126.
 23. RUDI Alexandra – UJHELYI Dávid: A szellemi tulajdon jog területén megvalósult különleges jogrendi jogalkotás – háttér és eredmények. *Fontes Iuris*, 2020/2. pp. 53-58.
 24. TATTAY Levente – POGÁCSÁS Anett – UJHELYI Dávid: *Szellemi alkotások joga.* Pázmány Press, Budapest, 2020.

Előadások

1. UJHELYI Dávid: *Tévéton a Btk? Megjegyzések a Büntető Törvénykönyv szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése tényállásához.*
MIE-MSZJF Szerzői Jogi Szakelet, 2015. december 9.
2. UJHELYI Dávid: *The Legislation and Practice of Criminal Copyright Infringement in Hungary.*

- I. WIPS (Workshop on Intellectual Property Law Szeged) – Workshop a szellemi tulajdonvédelemről, 2016. március 18.
3. UJHELYI Dávid: *Javaslatok a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény felülvizsgálatához.*
Az ezerarcú magánjog: a jogfejlődés útjai és lehetőségei a XXI. Században, a Magánjogot Oktatók Egyesületének konferenciája, 2016. május 20.
4. UJHELYI Dávid: *Breaking the News? Avagy mi fán terem az ancillary (copy)right.*
Copy21 Blogshop, 2016. október 7.
5. MUNKÁCSI Péter – UJHELYI Dávid: *Értem a viccet, csak nem szeretem, avagy van-e szükség paródia-kivételre a magyar szerzői jogban?*
Új nemzeti és nemzetközi trendek az IP és a szellemi tulajdon területén, a Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesület konferenciája. 2016. november 24.
6. UJHELYI Dávid: *Rossz vicc? A Paródia-kivétel (hiányának) megítélése a magyar szerzői jogban.*
MISZJE konferencia, 2016. december 2.
7. UJHELYI Dávid: *A paródia szerzői jogi megítélése itthon és külföldön.*
„Be van fejezve a nagy mű? Hogyan tovább a megújult magyar magánjogban?” a Magánjogot Oktatók Egyesületének konferenciája, 2017. május 26.
8. UJHELYI Dávid: *A fájlcsere elleni harc ékkövei – Az ACI Adam és a The Pirate Bay ügyek.*
II. Copy21 Blogshop, 2017. október 6.
9. UJHELYI Dávid: *Leggo my IP, avagy a LEGO és LEPIN közötti peres eljárás elemzése.*
Copy21 Blogshop, 2018. október 5.
10. LÁBODY Péter – UJHELYI Dávid: *Helyzetjelentés a (C)DSM Irányelv átültetési munkálatairól.*
A Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesület konferenciája, Mezőkövesd-Zsóry Fürdő, 2019. november 22.
11. UJHELYI Dávid: *A paródia-kivétel nemzetközi és hazai keretrendszer, különös tekintettel a háromlépcsős-tesztre.*
A Magyar Tudományos Akadémia, Állam- és Jogtudományi Bizottság, Civilisztikai Albizottsági ülése, Budapest, 2019. december 20.
12. UJHELYI Dávid: *A szerzői személyhez fűződő jogok és a paródia célú felhasználások kapcsolódási (vagy ütközési?) pontjai.*
Szerzői jogi helyzetkép – aktualitások, kutatások webinar. 2020. július 7.

13. UJHELYI Dávid: *Egy szabad felhasználás születésének története*.
Copy21 Blogshop, 2020. október 29.
14. LÁBODY Péter – UJHELYI Dávid: *Újabb helyzetjelentés a (C)DSM Irányelv átültetési munkálatairól*.
A Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesület konferenciája, 2020. november 5.

	Nyelv	1. lépcső	2. lépcső	3. lépcső	További rendelkezés
BUE 9(2)	HU	Az Unióhoz tartozó országok törvényhozó szervei jogosultak arra, hogy különleges esetekben lehetővé tegyék az említett művek többszörösítését, [...]	[...] feltéve, hogy az ilyen többszörösítés nem sérelmes a mű rendes felhasználására , [...]	[...] és indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit.	–
	EN	<i>It shall be a matter for legislation in the countries of the Union to permit the reproduction of such works in certain special cases, [...]</i>	[...] <i>provided that such reproduction does not conflict with a normal exploitation of the work</i> [...]	[...] <i>and does not unreasonably prejudice the legitimate interests of the author.</i>	–
TRIPs 13	HU	A kizárólagos jogokra való korlátozásokat és kivételeket a Tagok olyan különleges esetekre szorítják , [...]	[...] amelyek nem állnak ellentétben a mű szokásos felhasználásával , [...]	[...] és indokolatlanul nem károsítják a jogosult jogos érdekeit.	–
	EN	<i>Members shall confine limitations or exceptions to exclusive rights to certain special cases</i> [...]	[...] <i>which do not conflict with a normal exploitation of the work</i> [...]	[...] <i>and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the right holder.</i>	–
WCT 10(1)	HU	A Szerződő Felek nemzeti jogszabályaikban egyes különleges esetekben korlátozásokat és kivételeket írhatnak elő az irodalmi és művészeti alkotások szerzőinek e Szerződés szerint biztosított jogok tekintetében, [...]	[...] amennyiben azok nem sérelmesek a mű rendes felhasználására , [...]	[...] és indokolatlanul nem károsítják a szerző jogos érdekeit.	10(2) A Berni Egyezményben biztosított jogokra vonatkozó korlátozásokat vagy kivételeket a Szerződő felek olyan különleges esetekre tartják fenn, amelyek nem sérelmesek a mű rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítják a szerző jogos érdekeit.
	EN	<i>Contracting Parties may, in their national legislation, provide for limitations of or exceptions to the rights granted to authors of literary</i>	[...] <i>that do not conflict with a normal exploitation of the work</i> [...]	[...] <i>and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the author.</i>	10(2) Contracting Parties shall, when applying the Berne Convention, confine any limitations of or exceptions to rights provided for therein to certain special cases

		<i>and artistic works under this Treaty in certain special cases [...]</i>			that do not conflict with a normal exploitation of the work and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the author.
WPPT 16(2)	HU	Az e Szerződésben biztosított jogokra vonatkozó korlátozásokat vagy kivételeket a Szerződő Felek olyan különleges esetekre szűkítik, [...]	[...] amelyek nem sérelmesek az előadás, illetve a hangfelvétel rendes felhasználására, [...]	[...] és indokolatlanul nem károsítják az előadóművészek vagy a hangfelvétel-előállítók jogos érdekeit.	16(1) A Szerződő Felek nemzeti jogszabályaikban ugyanolyan jellegű korlátozásokat és kivételeket írhatnak elő az előadóművészek és a hangfelvétel-előállítók védelme tekintetében, mint amilyeneket az irodalmi és művészeti alkotásokhoz fűződő szerzői jog védelmével kapcsolatban is előírnak.
	EN	<i>Contracting Parties shall confine any limitations of or exceptions to rights provided for in this Treaty to certain special cases [...]</i>	[...] which do not conflict with a normal exploitation of the performance or phonogram [...]	[...] and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the performer or of the producer of the phonogram.	16(1) Contracting Parties may, in their national legislation, provide for the same kinds of limitations or exceptions with regard to the protection of performers and producers of phonograms as they provide for, in their national legislation, in connection with the protection of copyright in literary and artistic works.
InfoSoc irányelv 5(5)	HU	Az (1), a (2), a (3) és a (4) bekezdésben foglalt kivételek és korlátozások kizárólag olyan különös esetekben alkalmazhatók, [...]	[...] amelyek nem sérelmesek a mű vagy más, védelem alatt álló teljesítmény rendes felhasználására, [...]	[...] és indokolatlanul nem károsítják a jogosult jogos érdekeit.	–
	EN	<i>The exceptions and limitations provided for in paragraphs 1, 2, 3 and 4 shall only be applied in certain special cases [...]</i>	[...] which do not conflict with a normal exploitation of the work or other subject-matter [...]	[...] and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the rightholder.	–
Bérlet irányelv 10(3)	HU	Az (1) és (2) bekezdésben említett	[...] amelyek nem sérelmesek a mű vagy más védelem	[...] és indokolatlanul nem károsítják a	–

		korlátozások kizárólag olyan különleges esetekben alkalmazhatók, [...]	alatt álló teljesítmény rendes felhasználására , [...]	jogosult jogos érdekeit.	
	EN	<i>The limitations referred to in paragraphs 1 and 2 shall be applied only in certain special cases [...]</i>	<i>[...] which do not conflict with a normal exploitation of the subject matter [...]</i>	<i>[...] and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the rightholder.</i>	–
Szoftver irányelv 6(3)	HU	–	[...] illetve akadályozza a számítógépi program/adatbázis rendes felhasználását.	[...] e cikk rendelkezései nem értelmezhetők úgy, hogy lehetséges legyen oly módon történő alkalmazásuk, ami indokolatlanul károsítaná a jogosult jogos érdekeit, [...]	Az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló Berni Egyezményvel összhangban [...]
Adatbázis irányelv 6(3) (közel azonos)	EN	–	<i>[...] or conflicts with a normal exploitation of the computer program/database.</i>	<i>[...] the provisions of this Article may not be interpreted in such a way as to allow its application to be used in a manner which unreasonably prejudices the rightholder's legitimate interests [...]</i>	<i>In accordance with the provisions of the Berne Convention for the protection of Literary and Artistic Works, [...]</i>
Szjt. 33. § (2) bek.	HU	(2) A felhasználás a szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezések alapján is csak annyiban megengedett, illetve díjtalan, [...] 33. § (3) A szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezéseket nem lehet kiterjesztően értelmezni.	[...] amennyiben nem sérelmes a mű rendes felhasználására [...]	[...] és indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit, [...]	[...] továbbá amennyiben megfelel a tisztesség követelményeinek és nem irányul a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra.
	EN	<i>Use is allowed and can be done without remuneration even on the basis of the provisions pertaining to free</i>	<i>[...] to the extent that it is not injurious to the regular use of the works [...]</i>	<i>[...] and it does not damage the authors legitimate interests without justification. [...]</i>	<i>[...] Furthermore, use is allowed and can occur without remuneration if it fulfills the requirements of decency and its goal</i>

		<i>use only [...]</i> 33. § (3) <i>The provisions pertaining to free use cannot be interpreted inclusively.</i>			<i>is not inconsistent with the purpose of free use.</i>
--	--	--	--	--	---

2. sz. melléklet–
A kifejezett paródia-kivétellel rendelkező európai országokban
nevesített szabad felhasználási feltételek

	Ország	Feltétel(ek)	Műfaj(ok)
1.	Spanyolország	nyilvánosságra hozatal, nem összetéveszthető, nem sérti az eredeti művet vagy szerzőt	paródia
2.	Franciaország	nyilvánosságra hozatal, a műfaj szabályainak betartása	paródia, karikatúra, utánzat
3.	Svájc	létező mű	paródia, vagy más hasonló
4.	Belgium	jogszerű nyilvánosságra hozatal, tisztességes gyakorlat	paródia, karikatúra, utánzat
5.	Luxembourg	jogszerű nyilvánosságra hozatal, a mű gúnyolását célozza, a műfaj tisztességes gyakorlatának megtartása, a kifigurázáshoz szükséges minimum átvétele	paródia, karikatúra, utánzat
6.	Hollandia	nyilvánossághoz közvetítés és többszörözés, társadalmi szokások alapján ésszerűen elfogadható	paródia, karikatúra, utánzat
7.	Észtország	szerző és mű megjelölése, jogszerű nyilvánosságra hozatal, a cél által indokolt terjedelemben	paródia, karikatúra, utánzat
8.	Lettország	csak a szabad felhasználási esetek közé tartozást emeli ki	paródia, karikatúra
9.	Litvánia	csak a szabad felhasználási esetek közé tartozást emeli ki	paródia, karikatúra
10.	Lengyelország	a műfaj szabályai által indokolt terjedelem	paródia, karikatúra, utánzat
11.	Szlovákia	nem téveszthető össze az eredetivel	paródia, karikatúra, utánzat
12.	Szlovénia	nyilvánosságra hozatal, nem téveszthető össze az eredetivel, vagy nem valószínű	paródia, karikatúra, utánzat
13.	Horvátország	a cél által indokolt terjedelemben, szerző és mű megjelölése	paródia, karikatúra
14.	Bosznia-Hercegovina	nyilvánosságra hozatal, nem összetéveszthető	paródia, karikatúra
15.	Szerbia	nyilvánosságra hozatal, nem összetéveszthető	paródia, karikatúra,
16.	Románia	nem összetéveszthető	paródia, karikatúra
17.	Málta	többszörözés, nyilvánossághoz közvetítés,	paródia, karikatúra, utánzat